

Τάσος Λειβαδίτης (1922-1988)

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Ε! τι καθόσατε λοιπόν ποιητές
βγείτε στους δρόμους, καβαλήστε στα λεωφορεία, ανεβείτε στις αμαξοστοιχίες
να δείτε καθώς θ' απαγγέλλετε τα τραγούδια σας
ν' ανθίζει μες στην καρβουνόσκονη σαν έν' άσπρο τριαντάφυλλο
το γέλιο των μηχανοδηγών.
Πηγαίντε στη λαϊκή αγορά
ανάμεσα στις φωνές και τη μυρουδιά των λαχανικών.
Είναι εκεί μια αντρογυναίκα με ξυλοπάπουτσα
που αν χαμογελάσει με τους στίχους σας
σημαίνει πως κάτι φτιάξατε στη ζωή σας.
Γιατί αυτή η αντρογυναίκα με το πλατύ, βλογιοκομμένο πρόσωπο
έχει τρία παιδιά σκοτωμένα
και δεν το 'χει σκοπό να γελάσει με μυξάρικους στίχους.
Ανεβείτε με τα πριονοπέδιλα πάνω στους στύλους του τηλεγράφου
και τραγουδήστε και ξανατραγουδήστε
και κουνώντας σαν ένα τσαλακωμένο κασκέτο την καρδιά σας
χαιρετήστε
το μέλλον.

Από τη συλλογή *Ο άνθρωπος με το ταμπούρλο* (1956)

Τα Ποιητικά

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 40 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ / ΜΑΡΤΙΟΣ 2021 - ISSN: 1792-8877 - ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: €8,00

Αφιέρωμα 10 χρόνια

2011 - 2021

Δημήτρης Αγγελής • Ρούλα Αλαβέρα • Σουλεϊμάν Αλαγιαλί Τσαλίκ • Νίκος Αλεξίου • Μαριγώ Αλεξοπούλου • Γιώργος Αλισάνογλου • Ευαγγελία Ανδριτσάνου • Γιάννης Αντιόχου • Ορφέας Απέργης • Σπύρος Αραβανής • Μαρία Αρχιμανδρίτου • Κατερίνα Αυγέρη • Άννα Αφεντουλίδου • Νάσος Βαγενάς • Θεόδωρος Βάσσης • Γιώργος Βένης • Ελένη Βελέντζα • Αναστάσης Βιστωνίτης • Αθηνά Βογιατζόγλου • Θεοδόσης Βολκώφ • Παναγιώτης Βούζης • Κώστας Βούλγαρης • Σπύρος Λ. Βρεττός • Θανάσης Γαλανάκης • Αλεξάνδρα Γαλανού • Ευριπίδης Γαραντούδης • Βικτωρία Γεροντάσιου • Αγάθη Γεωργιάδου • Χαράλαμπος Γιαννακόπουλος • Νίνα Γιαννοπούλου • Δάφνη Μάρια Γκυ Βουβάλη • Στάθης Γουργουρής • Άννα Γρίβα • Γιώργος Γώτης • Χρίστος Δάλκος • Ανθούλα Δανιήλ • Ζέφη Δαράκη • Δημήτρης Δασκαλόπουλος • Γιώργος Δελιόπουλος • Βαγγέλης Δημητριάδης • Διώνη Δημητριάδου • Έφη Δήμου • Σοφία Διονυσοπούλου • Γιώργος Δουατζής • Γιάννης Δούκας • Νίκος Ερηνάκης • Νικόλας Ευαντινός • Γιάννης Ευθυμιάδης • Γιάννης Ευσταθιάδης • Πηνελόπη Ζαλώνη • Θ. Π. Ζαφειρίου • Σταύρος Ζαφειρίου • Ξανθήπη Ζαχοπούλου • Ιουλίτα Ηλιοπούλου • Γιώργος Θεοχάρης • Σάρα Θηλυκού • Θωμάς Ιωάννου • Χάρης Ιωσήφ • Δημήτρης Καλοκύρης • Τάσος Καπερνάρος • Βικτωρία Καπλάνη • Νίκος Καραβέλος • Τασούλα Καραγεωργίου • Γιάννης Καρπούζης • Δώρα Κασκάλη • Ράνια Καταβούτα • Ζαχαρίας Κατσακός • Ναταλία Κατσού • Έφη Κατσοπού • Γιώργος Κεντρωτής • Παναγιώτης Κερασίδης • Νατάσα Κεσμέτη • Αλέξανδρος Κορδός • Κωνσταντίνα Κορρυβάντη • Δημήτρης Κοσμούπουλος • Δήμητρα Κουβάτα • Μαρία Κουλούρη • Ιορδάνης Κουμασίδης • Μαρία Κούρη • Παναγιώτης Κουσαθανάς • Άρης Κουτουγκός • Χλόη Κουτσουμπέλη • Στάθης Κουτσούνης • Κώστας Κουτσουρέλης • Βιβή Κοφιδά-Βρεττού • Πάνος Κυπαρίσσης • Νάγια Κυριαζοπούλου • Αχιλλέας Κυριακίδης • Μαρία Λαγγουρέλη • Βασίλης Λαδάς • Μαριάννα Λαλαούνη • Χρίστος Λάνδρου • Δημήτρης Λεοντζάκος • Ευτυχία-Αλεξάνδρα Λουκίδου • Κυριακή Αν. Λυμπέρη • Αλέξιος Μάινας • Ξάνθος Μαϊνιάς • Αντώνης Μακροδημήτρης • Πόλυ Μαμακάκη • Ελένη Μαρινάκη • Θανάσης Μαρκόπουλος • Σόνια Μασάρου • Μιχάλης Μελετίου • Μαργαρίτα Μηλιώνη • Παναγιώτης Μηλιώτης • Μάριος Μιχαηλίδης • Εύα Μοδινού • Γιώργος Μοράρης • Αλεξάνδρα Μπακονίκα • Μανώλης Μπίστας • Γιώργος Μπλάνας • Κ. Μπούρας • Άγης Μπράτσος • Θανάσης Νιάρχος • Παναγιώτης Νικολαΐδης • Ηρώ Νικοπούλου • Έλενα Νούσια • Μανόλης Νταγιαντάς • Περικλής Παγκράτης • Παυλίνα Παμπούδη • Γιώργος Πανουσόπουλος • Στέλλα Παντελιά • Μαργαρίτα Παπαγεωργίου • Αριστέα Παπαλεξάνδρου • Ελένη Παπανδρέου • Σωτήρης Παστάκας • Στρατής Πασχάλης • Μαρία Πατακιά • Νάσα Παταπίου • Γιάννης Πατίλης • Τίτος Πατρίκιος • Σταμάτης Πολενάκης • Τάσος Πορφύρης • Βάλτερ Πούχνερ • Μανόλης Πρατικάκης • Αναστασία Πυργιώτου • Ειρήνη Ρηνιώτη • Γιώργος Ρούσκας • Βαρβάρα Ρούσου • Ζωή Σαμαρά • Σωτήρης Σαράκης • Ιφιγένεια Σιαφάκα • Αγγελική Σιδηρά • Ντίνος Σιώτης • Αντώνης Δ. Σκιαδάς • Ελένη Σκριβάνου • Άλκηστη Σουλογιάννη • Κώστας Σοφιανός • Νίκος Σπανός • Φώτης Σταθόπουλος • Συμεών Σταμπουλού • Διονύσης Στεργιούλας • Ελένη Στεφανοπούλου • Λίνα Στεφάνου • Γιάννης Στίγκας • Γιάννης Στρούμπας • Βαγγέλης Τασιόπουλος • Γιάννης Τζανετάκης • Χρίστος Τουμανίδης • Γεωργία Τριανταφυλλίδου • Βάλια Τσάιτα-Τσιλιμένη • Θωμάς Τσαλαπάτης • Χρίστος Τσιάμης • Λίλια Τσούβα • Αλέκος Ε. Φλωράκης • Άντεια Φραντζή • Λίνα Φυτιλή • Αντώνης Φωσιέρης • Κυριάκος Χαραλαμπίδης • Βαγγέλης Χατζηβασιλείου • Πόλυ Χατζημανωλάκη • Δήμητρα Χριστοδούλου • Φιλιά Χρυσοστομίδου • Χάρης Ψαρράς • Μαρία Ψάχου

Δέκα χρόνια μετά

Πριν από δέκα χρόνια, τον Μάρτιο του 2011, εκδιδόταν το πρώτο τεύχος των *Ποιητικών* και το εκδοτικό σημείωμά του εξηγούσε το γιατί ενός ακόμη περιοδικού, και δη ποιητικού, μέσα στην κρίση:

Άλλο ένα περιοδικό για την ποίηση, μέσα στην κρίση, μέσα σε μια εποχή μεταιχμιακή, που βλέπει να γκρεμίζονται βεβαιότητες δεκαετιών, ν' αλλάζει το πρόσωπο του κόσμου. Ακριβώς λόγω της κρίσης ένα νέο ποιητικό περιοδικό. Γιατί η ποίηση έχει αποδείξει ότι είναι από τα πλέον σταθερά συστήματα στο λογοτεχνικό πεδίο: αν οι αναγνώστες της είναι πάντα λίγοι, είναι επίσης και αμετακίνητοι, αμετανόητοι, και πάντα γράφεται και διαβάζεται καλή ποίηση. Ενίοτε, όταν οι εποχές το επιτρέπουν ή και το επιβάλλουν, οι αναγνώστες αυτοί πληθαίνουν, και πάλι λιγοστεύουν. Η ποίηση όμως ποτέ. Ειδικά η ελληνική, όπως φαίνεται από την πολυμορφία και τη δυναμική της.

Ένα περιοδικό για την ποίηση σήμερα λοιπόν: μια καταγραφή του τοπίου, μια απόπειρα σύνοψης των ποιητικών τρόπων, μια προσπάθεια ορισμού της ποίησης, μια αποτύπωση του προσώπου του ποιητή, μια εξεικόνιση του κόσμου και του ανθρώπου σήμερα. Με τρόπο πολύπλοκο. Καθώς η ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή, όπως έλεγε ο Γιώργος Παυλόπουλος, αλλά και μια πόρτα που δεν άνοιξε ποτέ για όσους μπόρεσαν να ιδούν στο βάθος. Ένα περιοδικό για την ποίηση την ελληνική και την ξένη, για όσα γράφονται και λέγονται για την ποίηση, για τη συνάντηση των λόγων, των ποιητών, των αναγνωστών, των τεχνών. Μαζί με όλα τα άλλα περιοδικά της ποίησης, της λογοτεχνίας και έξω από αυτά. Γιατί, πάντα στα «βάρη του αρχέγονου νερού ένας κόσμος περιμένει να του δώσει όνομα», όπως λέει ο Χριστόφορος Λιοντάκης. Κι η ποίηση είναι το καταφύγιο που φθονούμε.

Ο ένας πρωτεργάτης του, ο Γιάννης Βαρβέρης, έφυγε νωρίς, δεν πρόλαβε να δει παρά το πρώτο τεύχος. Σήμερα κλείνει τα δέκα του χρόνια, σε μια κρίση διαφορετική από εκείνη μέσα στην οποία ξεκίνησε, την κρίση της πανδημίας. Πώς να γιορτάσει το περιοδικό την επέτειο αυτή μέσα σε έναν κόσμο εγκλεισμού, πένθους και θλίψης; Πώς να ξεπεράσει την απομόνωση, την κοινωνική αποστασιοποίηση, την κόπωση από τις εκδηλώσεις μέσω τηλεδιάσκεψης; Πώς να τοποθετηθεί μέσα σε έναν κόσμο που αλλάζει και πάλι με ραγδαίους ρυθμούς, αλλά για άλλους λόγους και με άλλους τρόπους; Σ' όλες αυτές τις ερωτήσεις, η απάντησή μας παραμένει η ίδια: με την ποίηση και μάλιστα με την ποίηση στην τυπωμένη σελίδα, κι ας είναι συχνά κλειστός ο φυσικός χώρος των περιοδικών, τα βιβλιοπωλεία.

Κάλλιστα μπορεί κανείς να πει ότι δέκα χρόνια δεν είναι δα και τόσα πολλά – και θα έχει δίκιο. Δεν είναι όμως και λίγα για ένα περιοδικό ποίησης, αν σκεφτεί κανείς τη θέση που αυτή καταλαμβάνει στο λογοτεχνικό πεδίο, πολύ περισσότερο δε στη δημόσια σφαίρα. Δεν είναι λίγα αν αναλογιστεί το παρελθόν των έντυπων λογοτεχνικών περιοδικών και το παρόν τους. Δεν είναι τέλος λίγα αν σκεφτεί πόσο πυκνός σε αλλαγές ήταν ο χρόνος σ' αυτή τη δεκαετία – και συνεχίζει ως σήμερα να είναι. Αλλαγές πολιτικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και, φυσικά, αλλαγές στην τάξη του λόγου και στον λόγο καθαυτόν, στην τέχνη και στη λογοτεχνία, στον ποιητικό λόγο.

Σ' αυτά τα δέκα χρόνια, το περιοδικό έμεινε πιστό σε όσα εξήγγελλε στο πρώτο του τεύχος. Παρακολούθησε την ελληνική ποίηση εν τη γενέσει της, μέσα από τη συγχρονική κριτική. Έστρεψε το βλέμμα στο παρελθόν, ως καταγωγική μήτρα του παρόντος και του μέλλοντος. Έριξε λοξές ματιές στην ξένη ποίηση. Προσπάθησε να ανιχνεύσει το καινούργιο, που πάντα γεννιέται, αλλά με τους δικούς του ρυθμούς. Πυρήνας του ήταν η ποιητική δημιουργία και η κριτική της. Στους ποιητές, στους κριτικούς, στους δημιουργούς προσέτρεξε λοιπόν και για το επετειακό του τεύχος, μετατρέποντας την ανέφικτη γιορτή των δέκα χρόνων του σε γιορτή του ποιητικού λόγου. Κάποιοι από όσες και όσους γράφουν στο τεύχος αυτό δεν συνεργάστηκαν με το περιοδικό στο παρελθόν και ελπίζουμε να συνεργαστούν στο μέλλον. Πολλές και πολλοί έχουν δώσει το παρών στις σελίδες του και θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα το ξαναδώσουν. Σίγουρα υπάρχουν κι άλλοι που θα γράψουν στη συνέχεια. Υπάρχουν ίσως και κάποιοι που θα ήθελαν να γράψουν στο επετειακό μας τεύχος αλλά δεν μπόρεσαν ή δεν έφτασε ως αυτούς το μήνυμά μας. Για τους μεν, θα υπάρξουν άλλες ευκαιρίες. Από τους δε, ζητούμε να μας συγχωρήσουν: το περιοδικό δεν έκανε ποτέ αποκλεισμούς, πολλώ δε μάλλον στο επετειακό του τεύχος: τους περιμένουμε στα επόμενά μας τεύχη.

Όπως και να έχει, το πανόραμα των φωνών που αποτυπώνεται στο τεύχος αυτό, ως στιγμιότυπο μιας στιγμής του χρόνου, είναι η εικόνα που αξίζει να μείνει. Ετούτο το πανόραμα συμπληρώνει εκείνο που συγκροτούν τα προηγούμενα τεύχη και εκείνο που θα σχεδιάσουν τα επόμενα.

Ευχαριστούμε από καρδιάς όσες και όσους ανταποκρίθηκαν, για να αποτυπωθεί αυτή η εικόνα. Ευχαριστούμε εξίσου όσους, όπως ο Γιώργος Βέης, έκαναν τα πάντα για να διαδώσουν το κάλεσμα. Ευχαριστούμε τους αναγνώστες μας για την πιστή τους συντροφιά στη δύσκολη αυτή δεκαετία. Και συνεχίζουμε. Δίνουμε το παρόν στα εύκολα και στα δύσκολα της ποίησης σήμερα, για να είμαστε αύριο εκεί όταν θα αναδυθεί η ποίηση της νέας εποχής.

Υ.Γ. Κάποιοι από εσάς μας στείλαν περισσότερα ποιήματα και η οικονομία του τεύχους δεν μας επέτρεψε να τα δημοσιεύσουμε όλα. Θα έχουν τη θέση τους στο τεύχος 41, με τις θερμές ευχαριστίες μας για την αγάπη σας.

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΙΗΣΗΣ
 ΤΕΥΧΟΣ 40 – ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ / ΜΑΡΤΙΟΣ 2021
 ISSN: 1792-8877
 ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: €5,00
 ΤΙΜΗ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ: €8,00
 ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ: €20,00
 ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΑ: €30,00
 ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: €30,00
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
 Κώστας Γ. Παπαγεωργίου, Τιτίκα Δημητρούλια, Γιώργος Μαρκόπουλος
 ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
 Γιώργος Βέης, Θωμάς Ιωάννου, Δημήτρης Κοσμάκης
 Γιώργος Αϊλής, Γιώργος Μπλάνος
 Αλκρηστίς Σουλολιάννη, Χρύσα Σπυροπούλου, Γιάννης Στρούμπας
 Θωμάς Τσαλαπάτης, Βαγγέλης Χατζηβασιλείου
 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
 Πέτρος Τσαλαπατούρας
 https://tapoiitika.wordpress.com
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ
 Ζ. ΠΗΓΗΣ 73 • 106 81 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 2103815433 www.govostis.gr

Τα κείμενα προς δημοσίευση στέλνονται σε ψηφιακή μορφή στην ηλεκτρονική διεύθυνση: gpkostas@gmail.com

Ποιητικά 10 χρόνια 2011 2021
 ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΙΗΣΗΣ

10^α Ποιητικά

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 40 • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ / ΜΑΡΤΙΟΣ 2021 • ISSN: 1792-8877 • ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: €8,00

ΠΑΡΙΣΙ ΑΘΗΝΑ

—Δημήτρης Αγγελής—

Όλη τη νύχτα τα μαλλιά σου πάνω στο μαξιλάρι δεν
μ' άφηναν να κοιμηθώ

Μέσα τους κρυβόταν μια ολόκληρη χώρα
ένας μόνιμος βόμβος ηχούσε απ' το φτερούγισμα
χιλιάδων κολιμπρί

Κι άναβαν σαν σπίρτα τα κίτρινα όνειρα που βλέπουν
οι πεταλούδες της Ρόδου τον Σεπτέμβριο.

Κοντά στον φεγγίτη του λαϊμού έπινε με θόρυβο νερό
ένας πορτοκαλής σκύλος, το κυπαρίσσι παραδίπλα
αναβόσβηνε

Ακούγονταν κι οι πλεκτομηχανές που τα μαλλιά σου
ηλέκτριζαν
μαζί με τα παραμιλητά ενός
που κυνηγούσε το φεγγαρόφωτο
για ν' ανάψει ένα κερί

νομίζω, επίσης, πως φώναζε διαρκώς ένα όνομα
σα να προσπαθούσε να χάσει ένα κουτάλι με υδράργυρο
στο στόμα της νύχτας

χθες βράδυ που εσύ
κοιμόσουν αμέριμνη στο Παρίσι
κι εγώ στην Αθήνα

ΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

—Ρούλα Αλαβέρα—

Έζησα για πενήντα πέντε και χρόνια με τον Τηλέμαχο Αλαβέρα και τις εκδόσεις των τευχών της *Νέας Πορείας*, μεταξύ των προσωπικών λογοτεχνικών εκφράσεων. Το βλέπω τώρα σα να είναι ο μισός αιώνας ένας τόπος (χρόνος) και στο έδαφος του χτιζόταν με ζέση η επιλογή του λόγου, ο τρόπος γραφής, οι περιπέτειες των λέξεων. Το 1955 την Άνοιξη, ξεκίνησε και η *Επιθεώρηση Τέχνης* στην Αθήνα. Λίγο πριν ο *Κοχλιάς* του οποίου εκδότης ήταν ο Λευτέρης Κονιόρδος, λίγο μετά η *Κριτική* του Μανώλη Αναγνωστάκη, η *Διαγώνιος* του Χριστιανόπουλου, στη Θεσσαλονίκη, και στην Αθήνα βέβαια εκδόθηκαν μέσα στην ζέση και την έξαρση των καιρών πολλά και καλά λογοτεχνικά περιοδικά.

Σήμερα συμμετέχοντας στο αφιερωμένο τ. 40 των *Ποιητικών*, —για τα δέκα χρόνια τους—, αντιστοιχούν, συμπυκνωμένος χρόνος, σε δύο ίσως σε τρεις δεκαετίες περασμένων. Στους μελε-

τητές, είναι στη φύση της δουλειάς τους, υπάρχει η ανάγκη της επανάληψης, και σήμερα ο ποιητής που σέβεται τον εαυτό του, γνωρίζει ότι ασκεί μία τέχνη ακριβείας, είναι από μόνος του μια κατηγορία και δέον να λειτουργεί με τα ελάχιστα.

Στη δεκαετία τούτη που κλείνει, είναι το θέατρο του δρόμου που παίζει το: *Περιμένοντας τον Γκοντό*. Ποιος είναι ο Γκοντό, υπάρχει δεν υπάρχει; Είναι; Δεν είναι; Το ντύσιμο των ανθρώπων, τα χάσματα της μνήμης, τα χάσματα του λόγου, τα χάσματα των εικόνων. Είμαστε χωρίς έδαφος, χωρίς στέγη, κρανίου τόπος. Τα ελάχιστα είναι να αναμένεις. Και πορεύεσαι τη θανάσιμη ζωή σου, την ποιητική ζωή σου.

Το φιλόξενο έδαφος, η φιλόξενη πλατεία των *Ποιητικών* του Κώστα Παπαγεωργίου, στιβαρού εργάτη της ποίησης, σταθερού, ειλικρινή και με μοναδικότητα ποιητή και της κ. Τιτίκας Δημητρούλια, γνωρίζουν καλά και οι δύο, ότι η ποίηση είναι πολύ ακριβή και πρέπει να κρατιόμαστε σφιχτά από αυτήν.

Η ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ ΕΡΕΒΟΥΣ

—Σουλεϊμάν Αλάγιαλη-Τσιαλίκ—

Κάτω απ' την πυκνή στάχτη του φεγγαριού
Αλλάζουνε τα βλέμματα
Και γίνονται πιστά αντίγραφα
Σε προσωπεία από μετάξι.
Απόψε ο θάνατος ξετυλίγει
Την αστραφτερή του ομορφιά, ψιθυρίζω

Κι οι φίλοι μας είναι παραδομένοι
Πάνω σε πουπουλένια σύννεφα
Και ταξιδεύουν με μικρές αντιστάσεις.
Ανύποπτοι προς την ουτοπία
Και τα λάφυρα των ηττημένων.
Μόνο μια άγνωστη φωνή ορίζει

Πως προπενθώντας νυχτώνει μέσα μας
 Και μια αστραπή απρόσμενη ανοίγει
 Την πόρτα του ερέβους
 Αναμοχλεύοντας το άγνωστο πένθος της ζωής.
 Ένα αλλόκοτο αέρισμα διαχέεται
 Μέσα από τις σίτες τ' ουρανού
 Προμηνύοντας την αντάρα της φθοράς.
 Σάμπως αυτή δεν είναι εικόνα καθημερινή
 –Φόδρα της αυτοκαταστροφής–
 Που γλιστρά για να εξαγνίζεται
 Η ασχήμια της μνήμης;
 Κι όμως είμαστε όλοι ζωντανοί
 Στο επέκεινα και στο άχρονο θησαύρισμα
 Της πάχνης του ωραίου.

Και πριν την προσγείωση σ' εκείνο το ψηφιδωτό
 Δάπεδο με το πρόσωπο του Θεού Ήλιου
 Υπάρχει πάντα μια ποιηή όπου
 Μας αφαιρούν όλους τους χαρούμενους ήχους
 Που ανασύρονται από το φως της αγάπης.
 Αυτούς που μας διδάσκουν πως τα καλοκαίρια
 Δεν ευδοκιμούν οι έρωτες
 Και τελειώνουν συνήθως
 Στης μοναξιάς το σκοτάδι.
 Παραμένουμε για ώρες λιγάκι υδαροί
 Μ' ένα δέος αντικρυστό
 Σα σεβάσμια βραδινή αναφορά
 Που καλύπτει το τείχος των βιβλιοφάγων.

ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ: Η περίπτωση της Αμερικής

—Νίκος Αλεξίου—

Ελληνοαμερικανική ποίηση είναι εκείνη που γράφεται, είτε στα ελληνικά είτε στα αγγλικά, από Έλληνες μετανάστες ή από Αμερικανούς ελληνικής καταγωγής. Η σύγχρονη μαζική ελληνική μετανάστευση στην Αμερική συνέβη σε δύο κύματα μέσα στον ίδιο αιώνα. Το πρώτο και μεγαλύτερο μεταξύ 1900-1924, και το δεύτερο μεταξύ 1960-1980 και ιστορικά προηγείται των μεταναστεύσεων στην Αυστραλία, στην Ευρώπη, ή τον Καναδά. Κατ' αυτήν την έννοια, η χρονική, τουλάχιστον, παρουσία της ελληνοαμερικανικής ποίησης είναι μεγαλύτερη από τις άλλες εστίες της ελληνικής διασποράς¹. Επιπλέον, πολλοί ερευνητές θεωρούν ότι ίσως είναι η πιο σημαντική ελληνική λογοτεχνία της περιφέρειας. Όμως, ενώ τις τελευταίες δύο δεκαετίες υπάρχει ένα σχετικό ενδιαφέρον για την ελληνοαμερικανική ποίηση, για πάρα πολύ καιρό δεν είχε μελετηθεί και διαβαστεί συστηματικά. Ως εκ τούτου, μετά από 120 χρόνια διαρκούς παρουσίας του ελληνισμού στην Αμερική, η γνώση για την ποίηση που παράγεται στην περιφέρεια παραμένει μάλλον περιορισμένη.

Η ποίηση της περιφέρειας, ακριβώς επειδή είναι στο περι-

θώριο, έχει τις κατάλληλες προϋποθέσεις να ευδοκιμήσει, όταν αναδεικνύει τη δυναμική της φύση και ξεπερνά τους περιορισμούς της εθνικότητας και μητροπολιτικού κέντρου. Ίσως έτσι μπορούμε να ξεπεράσουμε την ανακάλυψη του εαυτού μας ως Έλληνες της Αμερικής ή ως Αμερικανοί Ελληνικής καταγωγής, και αντίθετα, να φανταστούμε ως Έλληνες την ανακάλυψη ενός μεγαλύτερου και βαθύτερου εαυτού: «Οχι Έλλην ούτε Ελληνίζων - Ελληνικός», λέει ο Καβάφης. Η μεγάλη συνεισφορά της ποίησης της περιφέρειας έγκειται στο βαθμό που μπορεί και απελευθερώνει εκείνο που πάντα ήθελε να πει: την ποίηση. Και ακόμα περισσότερο, είναι σημαντικός κι ο τρόπος που το διαχειρίζεται όπου «δεν είναι η ποίηση που προέχει²».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η πρώτη γνωστή ως τώρα ποιητική συλλογή είναι *Τα Τραγούδια της Ξενιτειάς* (1912) του Δημήτρη Βαλάκου.
2. Τ.Σ. Έλιοτ, "East Coker", μετ. Στέφανος Μπεκατώρος. Ο Έλιοτ υπονοεί την αλληλο-σύνδεση της ποίησης με την κοινωνία και τα μείζονα ζητήματα των ανθρώπων και της ζωής.

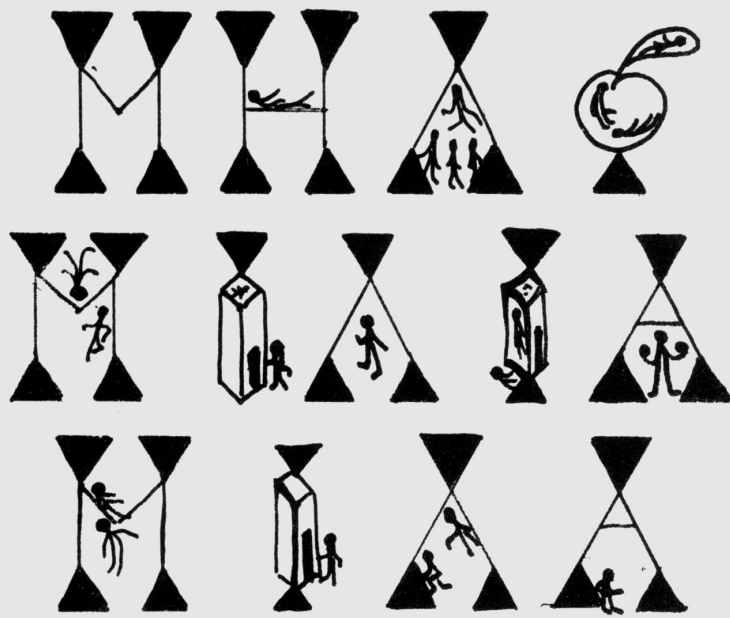
ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ: Η περίπτωση του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη

—Μαριγώ Αλεξοπούλου—

«σαν ένα παραμύθι»

Ένα απόγευμα βροχερό και σκοτεινό η σκέψη μου για μια στιγμή ταξιδεύει στα Εξάρχεια. Στη σάλα του σπιτιού του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη, στη γωνία Οικονόμου και Κουντουριώτου, είδαν το φως τα πρώτα του ποιήματα. Την εποχή αυτή πολλά περιοδικά ανανεώνουν τον ρόλο της λογοτεχνίας. Τα ποιήματά του πρωτοδημοσιεύει στο *Νουμά*, οπότε αρχίζει και διαμορφώνει τη δική του μελωδική φωνή. Μαζί με τους Πολίτηδες αποφασίζουν να βγάλουν την περίφημη *Ήγησώ* με στίχους και συνεργασία τόσο των ιδρυτών του όσο και άλλων εξαιρετικών συνεργατών. Αυτή η τόσο δημιουργική εποχή χαρακτηρίζεται άλλοτε από τις ρηξικέλευθες παρεμβάσεις του ποιητή, που δημοσίευσε το *Μανιφέστο* του στο *Νουμά*, όπου διακηρύττει τα δικαιώματα των «νέων λογοτεχνών», κι άλλοτε από το σοκ της καταστροφής και τις πολιτικές αναστατώσεις του μεσοπολέμου. Μια τέτοια αίσθηση αποτυπώνεται στην ποιητική γραφή του ποιητή και συνάδει με την βαθιά του

περιέργεια για τη ζωή, τους ανθρώπους και τις συνθήκες τους μέσα από το μυστήριο της νύχτας. Η ατμόσφαιρα της νύχτας στοιχειώνει τους στίχους του ποιητή, σε συνδυασμό με τα γεγονότα της εποχής. Έρχεται σε επαφή, λόγω της στρατιωτικής ιδιότητας του πατέρα του, με πολλές εξέχουσες προσωπικότητες της εποχής αυτής: από τον Βενιζέλο και τον Κουντουριώτη μέχρι και τον Καβάφη. Κατορθώνει να αναδείξει στη γραφή του τη γαλήνη, την ήρεμη ζωή και τον στοχασμό. Δημιουργείται, λοιπόν, η εντύπωση ότι η ποιητική γραφή του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη είναι το προσωπικό σωσίβιο αλλά και ο μεγάλος καημός ενός ανεκπλήρωτου έρωτα με την ίδια τη ζωή. Αν διάλεγα να γράφω σε μια άλλη εποχή από την σημερινή αυτή θα ήταν η εποχή του μεσοπολέμου, όχι μόνο γιατί θα γνώριζα τον Λαπαθιώτη μαζί με τον Καρυωτάκη, τον Φιλύρα και την Πολυδούρη, αλλά γιατί η ποίησή μου θα ήταν συνομιλητική, εξομολογητική γραμμένη σε μια εποχή κρίσης ανάλογη με την σημερινή, με πλούσιες όμως λογοτεχνικές συντροφικές και πλείστα λογοτεχνικά στέκια.

Θουκνυδίδης: Για τους θεούς έχετε υπόνοιες,
 @ για τους ανθρώπους γνωρίζετε με βεβαιότητα
 ότι, συνέπεια της φύσης τους είναι η' αίσθησιν
 εξουσία σην μηροῦν.

Ποίημα Αραβέρ<

ΠΡΩΙΝΟ ΜΕ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΑΒ ΝΙΖΙΝΣΚΙ

—Γιώργος Αλισάνογλου—

θέλω οι άνθρωποι να καταλάβουν ότι πρέπει να απαρνηθούν
 τη συντριβή γιατί τους μένει λίγος χρόνος για να ζήσουν

αισθάνομαι την ασφυξία της Γης αναπνέοντας υπό το μηδέν·
 η Γη ασφυκτιά. παράγει σεισμούς και πυρκαγιές. ξέρω τι εί-
 ναι ο σεισμός

(μεταφυσική της διάνοιας η προϊστορία του έρωτά σου)

ξέρω ότι όλοι αντιπαθούν τους σεισμούς, τις φυσικές κατα-
 στροφές
 προσεύχονται σε κάποιον θεό να μην υπάρχουν φυσικές κα-
 ταστροφές

(εποχή που μελωδούν τζιτζίκια ευγλωττόχαρα και παρθενοχα-
 ρές)

μελετώ τη Γη πιο πολύ ως αίσθηση παρά ως σφαίρα δυσε-
 ντερίας

η Γη είναι ζωντανός οργανισμός. είν' ένας ήλιος λουλουδόλευκος

τα αστέρια που λαμπυρίζουν, ξέρω, είναι ήλιοι αρχαϊκών ετών
 που ξερονάνε φωτεινή αιθάλη
 πρέπει να πω πως βλέπω δίχως μάτια. είμαι ένα ανισόρροπο
 συναίσθημα τόπου – αισθάνομαι με αίσθηση συλλαβιστή

ελάχιστα απεγνωσμένος μα συνεχώς συλλέκτης αγαθών δυνα-
 τοτήτων

οι τυφλοί θα με καταλάβουν αν τους πω ότι τα μάτια είναι
 πράγμα ξεπερασμένο

θα πω ότι στον Άρη οι άνθρωποι δεν έχουν μάτια μα παρα-
 κείμενες αστραπές

(οι κόκκινες κηλίδες στον πλανήτη Δία είναι τυφώνες τριακοσίων ετών)

οι τυφλοί θα με καταλάβουν
στον Άρη οι άνθρωποι δεν έχουν μάτια – εκεί οι άνθρωποι
ζούν με αγάπη και δεν έχουν ανάγκη τα μάτια, γιατί δεν έχουν
ήλιο

δεν ξέρω αν μπορώ να διηγηθώ την ιστορία μας
κάθε που με πιάνει μια ιώδης παράκρουση

σχεδιάζω με σινική μελάνη το περίγραμμα των τυφλών μου
ματιών

το στόμα μου παραμένει αγράμματο
τα πόδια ακόμα τρέχουν να προλάβουν το τρόλει από το 1936
– μονάχη για μένα οπλοφορία ο διαλογιζόμενος Παρθενώνας
και ένας μεσίστιος χορός

είμαι το πνεύμα στον άνθρωπο που φέρει το σώμα κάποιου
Νιζίνσκι.

ΘΕΩΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΟΙΝΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

—Ευαγγελία Ανδριτσάνου—

Στον Γιάννη Ζέρβα

Αφού χωρίς να κινούμαστε
ο χρόνος φεύγει
έλα να τρέξουμε
προς αντίθετες κατευθύνσεις
με όλη μας τη δύναμη
Εσύ θα μαζεύεις τα βότσαλα
έχεις τετράγωνα χέρια, βαθιές παλάμες
εγώ θα σηκώνω προσεκτικά από κάτω
κελύφη μικρών ζώων που θρυμματίζονται
με μια λάθος κίνηση
Κρατημένοι από νήμα
ανθεκτικό αόρατο
με δρασκελιές μεγάλες
πάλι θα οργώνουμε πάλι
θα σπέρνουμε
ίσως μια σπιθαμή ψηλότερα
από την επιφάνεια του εδάφους
μαζί
χωριστά

*

Σημαδεύω την αφετηρία
ο δρόμος εκτείνεται στο άπειρο

Μυριάδες άνθρωποι
μυριάδες κορυφές δαχτύλων
που κάποτε αγγίχτηκαν

Κι ωστόσο
ο ένας μας θα εξαντληθεί πρώτος
ο άλλος θα το νιώσει

απ' τον παλμό του νήματος που αργά
θα σβήσει

*

Πώς θα είναι τότε τα λιμάνια;
Και τα καράβια;

Τα παιδιά τότε πώς
θα χτενίζουν τα μαλλιά τους
τι χρώματα θα φορούν και
ποιο μέρος του σώματος
θ' αφήνουν ακάλυπτο;

Ποιο θα είναι το νόμισμα
με ποιον τρόπο θα ασκεί
η εξουσία
τη σαγήνη της;

Θα σκηνοθετεί και τότε
ακαταμάχητα
με τη μαγεία του πόθου του
εκείνος που ερωτεύτηκε;

*

Αφού χωρίς να κινούμαστε
ο χρόνος φεύγει
πες όχι
στο σχήμα όχι στο φορτίο
στην κεκτημένη ταχύτητα
στην αδράνεια
Όχι και
Όχι!

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

—Γιάννης Αντιόχου—

Είναι μέρες τώρα
που εκείνα τα παλιά πουλιά
τανύζοντας τα φτερά τους
σέρνουν την αυγή στην κάμαρά μου
ξυπνώντας με σ' άλλο σώμα

—απ' το κλαδί τους δεν πετούν—

Στ' άπλερο φως
μισοκρύβομαι για να ζήσω
—στη ζωή μου δεν πετώ

Στη γλώσσα μου
ίδια πια βαραίνουν
άνθρωποι και πουλιά

Λιγοστεύω

ΠΟΙΗΜΑ ΠΟΥ ΚΟΙΤΑΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

—Ορφέας Απέργης—

ΣΟΝΑΔΑ

(ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙΡΟΥ)

Το ποιητικό το συναντώ όταν έχει φεγγάρι,
όταν η φύση ακινητεί και δίνεται με χάρη,

Όταν οργίζεται ο ουρανός και μου χτυπάει τα τζάμια
ουρλιάζοντας ο άνεμος σα λυσσασμένη λάμια,

Όταν πάνω στο δέρμα μου, που δίνεται της φύσης
νιώθω ν' αγγίζουνε αχνά τα χρώματα της δύσης.

Δίνομαι όπως μου δίνεται και όλα μας ενώνουν,
όσα είναι τώρα να δοθούν και όσα δεν τελειώνουν,

Όμως για να μπορέσει αυτό το ποίημα να βαστάξει
πρέπει να φτάσει ως πιο βαθιά, σ' αυτό που έχει υπάρξει.

Αυτό δεν είν' του φεγγαριού, δεν είναι του αέρα
δεν είναι ένα γλυκό παιδί που ψάχνει τον πατέρα,

Μόνο είναι η ανάμνηση κάποιων κοινών Σαββάτων
κι η ρυθμική επίσκεψις παλαιών συναισθημάτων.

ΣΟΝΑΔΑ

(ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΙΡΩΝ, ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΩΝ ΠΑΛΙΩΝ)

Το ποιητικό το συναντώ όταν έχει φεγγάρι,
όταν η νύχτα ακινητεί και δίνεται με χάρη,

Όταν οργίζεται ο διπλάνος και βρίζουν οι από πάνω
γιατί θέλω νυχτιάτικα ν' ακούω Άκη Πάνου,

Όταν κάνω τη βόλτα μου μες στο τοπίο της πόλης
κι ακούω μια γριά να λέει «εξώλης και προώλης»,

Μπροστά στο καθημερινό θέαμα των βανδάλων
που φτιάχνουνε συνθήματα με τις ζωές των άλλων:

Merry Crisis, μου γράφουνε, and a Happy New Fear
κι εγώ που ξενοσπούδασα τους λέω Can't you hear?

Δε βλέπετε πως για να γίνει ετούτο να βαστάξει
πρέπει να φτάσει ως πιο βαθιά, σ' αυτό που έχει υπάρξει;

Αυτό δεν είν' στα μάρμαρα, δεν είναι στον αέρα
δεν είναι ένα κακό παιδί που τρώει τον πατέρα,

Μόνο είναι η γλυκιά χαρά κάποιων κοινών πραγμάτων,
σαν ακριβή συνείδηση παλιών συναισθημάτων.

ΛΕΙΧΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΡΥΑ

—Σπύρος Αραβάνης—

Ω! Λειχήνες και βρύα
ατίθασοι οργανισμοί της φαντασίας μου
που επιζείτε στις πιο αντίξοες συνθήκες
και αναπτύσσετε στο κομμένο χέρι
στην εγκαταλελειμμένη έμπνευση
και στη βραχώδη ρίμα
φανερώνστε μου επιτέλους το μυστικό σας
τη συμβιωτική σας ικανότητα
τον διαβρωτικό σας χαρακτήρα
και τις περιφημες οξειδώσεις σας.

Εσείς που εισβάλλετε πρώτοι οργανισμοί
στο νεοεκτιθέμενο χαρτί
και σηματοδοτείτε την ύπαρξη ρύπων
όταν δεν υπάρχουν
που προσκολλάστε στην πένα

χωρίς να παρασιτείτε
και που γίνεστε οι πρώτες μηχανές αιώνιου οξυγόνου
απορροφώντας τον άνθρακα της στιγμής
αποκαλύψτε μου πια την ικανότητά σας
να δημιουργείτε χόμα από νερό
ανοίγοντας τον δρόμο στις φτέρες
και τα ποιητικά φτερά.

Ω! Λειχήνες και βρύα
χωρίς την εξέλιξη της ταπεινότητάς σας
—το λένε και οι επιστήμονες—
δεν θα βρισκόμουν σήμερα εδώ
γεμάτος έπαρση για τις λέξεις
και το φουμαρικό τους οξύ
μέσα στο βραχώκηπο της τέχνης.

Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΜΙΑΣ ΧΙΟΝΟΣΤΙΒΑΔΑΣ

—Μαρία Θ. Αρχιμανδρίτη—

Αναγνώστης ποιού κόσμου δηλώνεις άραγε.

Ξέρω, θρέφεις αυτήν την αναρώτηση μέσα σου. Την θρέφεις σαν πληγή που κακοφορμίζει. Ορίζοντια σε σημαδεύει, σαν μονοπάτι, σκυφτός να το διαβαίνεις. Τι κι αν τότε – πό-

τε γίνεται κοντάρι σου, δίνοντας σου την ψευδαίσθηση της ισοροπίας πάνω στο σκοινί. Όταν αλλάζει ο καιρός, θα σε πονάει.

Σε ρωτώ, δικός σου αντίλαλος, βόμβος μελισσών στο κου-

φάρι σου, πες μου, τί διαβάζεις στις τσακίσεις γύρω από τις κόγχες των ματιών μου. Τί βλέπεις στα άνυδρα ρυάκια που σκάβουν την παλάμη μου. Κάποτε ήσαν ορμητικά ποτάμια, παρέσερναν τις στιγμές, αντηχούσαν τα φτερουγίσματα, το τραγούδι του κούκου.

Τα μαλλιά με λουλούδια στόλιζες, με κρίνα και με στίχους τα έπλεκες ποτέ μην μαραθούν. Τα χρόνια μετρούσες με πεφταστέρια και σαν το φεγγάρι γέμιζε, το γυμνό σου σώμα σκέπαζες με κισσό. Κουκούλι η νύχτα.

Τα χέρια σε γροθιά σφίγγεις, κι εγώ δεν είμαι αναγνώστης σου πια. Μαρτυρώ – Σε.

Όρθιος, μπροστά στον καθρέφτη, το βλέμμα δεν ευθυγραμμίζω. Φοβάμαι να πατήσω τον διακόπτη, να κλείσω το φως. Έμαθα να μιλώ με τις σκιές.

Αναγνώστης ποιού κόσμου δηλώνεις άραγε – με ρωτώ.

Με χιονιφάδες τώρα στολίζω τα μαλλιά μου και με στίχους τα πλέκω ποτέ να μην ξεχνώ. Κρυστάλλινες, εύθραυστες οι στιγμές. Αντανακλάσεις φωτός, στιλπνές σαν την αλήθεια οι λέξεις. Πάχνη στα ακροδάχτυλα μου καθώς την αναρώτηση μου στολίζω περίτεχνα με νιφάδες χιονιού. Μία λέξη εδώ, μια λέξη εκεί. Με τον χρόνο κάνω ανακωχή, με ποίηση λευκή.

ΚΡΑΣΙ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

—Κατερίνα Αυγέρη—

Δευτέρα βράδυ, άλλοτε Τετάρτη ή και Πέμπτη, συνάξεις στο σπίτι ποιητή αιώνες πριν. Βάλτε μου κρασί παρακαλώ, μακραίνει αλλιώς η βραδιά. Καθισμένη στην άκρη του γωνιακού καναπέ –χέρια ξεμπλέκουν τα μαλλιά μου– περιμένω την σειρά μου με ένα ποίημα στην ποδιά. Καλύτερα να διαβάσει κάποιος άλλος πρώτα. Λίγες γουλιές ακόμα να μπω στα παπούτσια των άλλων. Μην κλαίτε δεσποινίς, διαβάστε όπως μπορείτε, ακολουθεί σουφλέ σπανάκι με ροκφόρ, σπεσιαλιτέ του μάστερ. Εσείς πάλι δακρύζετε υπερβολικά, απαλλαχτείτε επιτέλους από το ύφος της κλαίουσας ποιήτριας, μη φοβάστε θα

σας ξεχωρίσουν μες στο πλήθος. Κάποιος καπνίζει πλάι στην μπάλκονόπορτα. Ποιος είπε πως έχουν πάθη οι ποιητές, εγώ δηλώνω φανατική αντικαπνίστρια. Δεν θα πω όχι στα σπιτικά σοκολατάκια, ταιριάζουν γάντι με τους στίχους του συναδέλφου εκ δεξιών που πίκραναν τα σχόλια μου. Όχι δεν παρευρέθηκα στην τελευταία παρουσίαση. Μα νόμιζα πως συνεχίζεται η καραντίνα, δεν με ενημέρωσαν να βγάλω βόλτα τα βιβλία μου. Διάβασα το ποίημά σας στο τελευταίο τεύχος των *Ποιητικών*. Δεν θυμάμαι αν σας ευχαρίστησα για την συμμετοχή μου, εύχομαι να παραμένω πάντα η αγαπημένη σας μαθήτρια.

ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΤΑΓΗ

—Άννα Αφεντουλίδου—

Ήταν αρκετά μικρή, όταν άρχισε να φτιάχνει τις δικές της ιστορίες. Μόλις μεγάλωσε, κατάλαβε πως κάτι τέτοιο δεν την διασκέδαζε καθόλου, την βοηθούσε ωστόσο να ανασαίνει λίγο πιο εύκολα. Ένα εφηβικό παραμύθι της ήταν, εξάλλου, η αιτία που είχε αλλάξει ο τρόπος που ένιωθε. Είχε γίνει η *Νεράιδα του Πύργου*. Η διαταραγμένη σχέση της με τον κόσμο ήταν, από τότε, οριστική.

Σπασμένες μύτες μολυβιών στη σιωπή.

Έκλεισε τα μάτια, για να μπορέσει να αφηγηθεί ξανά την ιστορία. Ένωθε στο υγρό της στόμα ποια λέξη θα ερχόταν μετά, έβλεπε το τέλος των φράσεων, άκουγε το επόμενο βήμα των πράξεων. Σ' αυτόν τον γνώριμο κόσμο, τα συναισθήματα ήταν κατανοητά και φιλόξενα. Οι άλλοι δεν μπορούσαν εκεί να την ξεγελάσουν.

«...Ακολουθώντας τις οδηγίες η μικρή Νεράιδα έφτασε μπροστά στον Πύργο που της είχε υποδείξει ο γερο-Μάγος. Ο Φύλακας την οδήγησε στο τέλος μιας βαθιάς σκάλας. Και τότε κατάλαβε. Κλεισμένη στο βαθύ Υπόγειο θα αφουγκρά-

ζεται τον ήχο των υγρών, θα οσμίζεται τα αρώματα των υλικών και θα μελετά τα χρώματα και την αξία τους. Έπειτα θα ερχόταν η ώρα των ανθρώπων. Θ' αναγνωρίζει τα πρόσωπά τους, θα γεύεται την ψυχή στα φιλιά τους και θα ταιριάζει τον καθένα στη γεύση του. Τέλος, θα γράφει τη μυστική συνταγή που θα χάριζε, επιτέλους, τον ύπνο...»

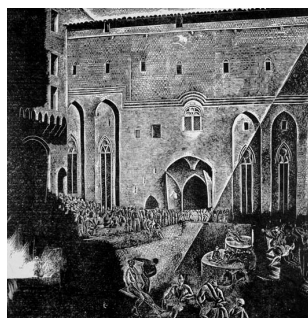
Ανοιξε τα μάτια ξαναζώντας την ίδια ιστορία, μια που η νεράιδα του πύργου συνεχώς αυτό προσπαθούσε. Όμως οι άλλοι, μετά το φιλί, αγνοούσαν, απαιτούσαν ή έφευγαν σιζώντας τη μυστική συνταγή. Και ο ύπνος δεν ερχόταν.

Κι εσύ όλο ξεχνούσες. Ήμουν κάποτε εγώ η Πυθία.

Το βλέμμα της βυθίστηκε στο σκοτάδι. Στ' αυτιά της έφτανε μια ρυθμική βοή σαν της θάλασσας. Πέρασε, ψιθυρίζοντας, τη γλώσσα της πάνω στα σκασμένα χείλη.

Κανείς δεν ξεφεύγει από τέτοιο φεγγάρι.

Ήταν πλέον αργά ν' αλλάξει την ιστορία. Ή να αποδράσει.

Δημήτριος Γαλάνης (1879-1966), *Το Παλάτι των Παπών στην Αβινιόν*, 1914.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Νάσος Βαγενάς—

DANSE MACABRE

Τέλος δεν έχει εδώ για ό,τι υπήρξε.
 Η ώρα, η στιγμή, ο αιώνας, η εποχή
 κλωθοστριφογυρίζουν σ' ένα μίξερ
 δαυμονισμένο που κανοναρχεί

το πριν, το τώρα, το αν, το ίσως, το αύριο,
 το απέραντο, το μακρό, το βραχύ
 σ' έναν αδιάκοπο χορό μακάβριο
 που πριν τελειώσει αρχίζει απ' την αρχή.

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

Βέλη του χρόνου, αλύπτητες σαΐτες,
 τυφλά αφανίζοντας και νίκες και ήττες,
 αθώους κι ένοχους, θύματα, θύτες.

Ποιο χέρι απελπισμένο θα μπορέσει
 κάποτε να σας βγάλει από τη μέση
 τον ουρανό κάνοντας να πονέσει

τόσο βαθιά όσο μας πληγώνει εκείνος:
 να νιώσει τι σημαίνει πόνος γήινης.

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Γιώργος Βέης—

ΒΕΡΟΛΙΝΟ, ΟΙ ΦΛΑΜΟΥΡΙΕΣ

Μερικές φορές τα καταφέρνει και περνάει
 μέσα από τα φύλλα τους
 και φτάνει ως εμάς το φως, ένας νικητής.
 Στη σκιά τους όμως, σχεδόν πάντα
 στέκονται όρθιες και μας περιμένουν
 οι ιστορίες
 όλων εκείνων που πέρασαν από εδώ
 νομίζοντας πως ήταν κι εκείνοι
 θεοί.

Τα βλέπω ξανά όλα αυτά
 αλλά εσύ πού ακριβώς να είσαι τώρα πια
 και πως να δέσουν άραγε όλα μαζί
 που μάθαμε ως σήμερα με τόσο κόπο
 με όσα μας περιμένουν από 'δω και πέρα.

Ένα ζευγάρι δεκαοχτούρες
 από την πατρίδα των αναμνήσεων
 κοντοστέκονται, δείχνουν αμέσως ουρανό
 όλες οι σημασίες βέβαια στ' αγκάθια
 στ' αγριόχορτα οι αλήθειες.

ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ

Η θερισμένη στην ώρα της σίκαλη
 το άγριο κανναβούρι
 μια βελανιδιά στην άκρη του θέρους
 ή μήπως από μουσική όλα
 ένα νεκρομαντείο στη στροφή δεξιά
 η γερακίνα έτοιμη να σ' αρπάξει για τα καλά
 ενώ εκείνο το πορφυρό κοχύλι, ο ορίζοντας
 ανοίγει δύο από τα μυστικά του.

ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Από την αρχή πάλι
 έρχονται κοντά μας ευτυχώς
 να τα πουν όλα, να εξηγήσουν
 την αντοχή των βάτων στην ξηρασία
 την εμμονή της ασκληπιάδας στο χρώμα της
 την πείρα, την πολύτιμη της αρτεμισίας

ανειδίκευτοι του ψεύδους οι κάλυκες
 η στοργή
 αυτές οι στιγμές της επίγνωσης.

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΣΜΑΡΑ

—Ελένη Βελέντζα—

Ταξίδι στην Ασμάρα, με πρόσωπα-κλειδιά των αναμνήσεων,
 πόση ευλογία κρύβουν τα κύματα του νότου. Πόσο νερό φυ-
 λάττουν, και τι καπνό αναδίνουν. Ταξίδι, απόψε, στην Ασμά-
 ρα. Γλυκιές οι ερυθρές ματιές μέσα στη μαύρη φλόγα. Θάλ-
 λουν οι ανάσες των πουλιών που ακόμη δεν πετούνε. Άγνω-
 στα πετεινά, βολβοί, σπίτια μες τ' αλμυρίκια. Κάτι απ' τη νιό-
 τη των καρπών ορθώνεται σε νύχτα. Μ' όλη του τη σφοδρό-
 τητα. Μ' όλο του το ταξίδι. Μ' ό,τι μπορούσε μέχρι χθες, εύ-
 κολα και δινόταν. Κλείνω από τρέλα τα φτερά, που έτειναν
 σε χέρια, κι αφήνομαι, να δω κι εγώ πως ζουν οι επιβάτες.

Πως κουβεντιάζουνε κρυφά όταν παλμούς ακούνε, όταν ψιθύ-
 ρους πλέχουνε, ναυελικά σεντόνια. Και πως αφήνονται στο
 φως, μαζί με τα κορμιά τους, σμήνη όταν γνώριμων καιρών μι-
 σέψουν στην καρδιά τους. Μέτοικοι, χρόνοι, στεπαιοί.
 Άνθρωποι στη ζωή τους. Ένα μονάχα έμεινε: εγγίζω και λυ-
 πούμαι. Μια βλάστηση πολύ μικρή θα υγραίνει μες στην άμ-
 μο. Μι' αστραφτερή φυλλοπνοή που 'χει ψυχή αναθρέψει. Δεν
 δικαιώνομαι ποτέ. Πεθαίνει πριν το θαύμα. Ένας κρατήρας
 άφιξης. Γη Ινουίτ που καίει. Ποιός ξέρει πόσα χρόνια πριν.
 Ποιος νοιώθει με τι κόστος. Εγγίζω. Και λυπούμαι.

Ἀπ' τὰ μηλοῦ] τῶν λευκῶν.

Ὅπως παλιά, πού τὸ θάρρος τῆς βάρμας σου
 νιοῦσε ἐχθρούς καὶ φίλους καὶ ἐμένα ἀκόφα
 καὶ μοῦ ἔβαζε ὀφθαλμοὺς ἠεροῦς ἐπὶ τὸν οὐρανόν,
 ἦρα μεθεμῆρι, ἔτσι καὶ σήμερον,
 θυμῆθης ἱανά παχίδες καὶ βύβλια
 καὶ ἀρχίδες τὸ κύνηχι.

Μεθυσμένα μέλη,

τὸ μαχαίρι ἔτοιμο νὰ καρφωθεῖ
 ἐπὶ ἀλλοῖθωρο μάτι τοῦ χρόνου, τὸ ἐπερμέναις,
 ὄχι κνήμη, ἀλλὰ βφαχμένο ἄρνη,
 ὄχι ἀχάνη, ἀλλὰ νάρκη πού μὲ τίναζε ποτὶ γηλά,
 μέχρι τὰ ὄνειρα καὶ μ' ἀφύσε ἐνεῖ,
 ὄχι χιορτή, ἀλλὰ ζωὸ ἀλλόμοστο, μονόφθαλο,
 τ' ἀνθρώπινη φωνή, τὸ ἐπερμέναις
 καὶ ἐγὼ θὰ ῥθω.

Θά' ναι πολὺ ἀρχαῖ, μόνον τοὺς ἀδειούς δρόμους,
 θὰ τὰ παίξουμε ὅλα γιὰ ὅλα αὐτὴ τὴ φερόρα,
 ζώντας ἱανά τὸν παλιότερο τρόπο τοῦ ἀνθρώπου,
 γιὰ ὅλο τὸ χρυδαφί τοῦ κόσμου
 καὶ τὴν ἰδέα τοῦ χρυσοῦ, παλεύοντας βῶτα τὸ βῶτα,
 ὡς τὸ ἠρωί, τὸ φοβερό μάτι τῆς αἰωνιότητος
 καρφωμένο συνεχῆς πάνω μας,
 τὴν ὥρα πού θὰ τὰ παίξουμε ὅλα γιὰ ὅλα,
 ὡς τὸ ἠρωί, μέχρι νὰ γίνεις καὶ ἐγὼ βιβλίον,
 νὰ γίνεις ἐγώ.

Γιώργος Βέης

ΑΥΤΟΣΧΟΛΙΑ ΣΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ

—Αναστάσης Βιστωνίτης—

«Της καλλιτεχνίας η βασανιστική κατάρρα: το Ανολοκλήρωτο!»
Robert Browning, *The Ring and the Book*, book 11

Ο στοιχειωμένος, ο νεκρός, ο δίχως όνομα
(Καλή αρχή, αλλά κολλήσαμε)

Μια κόκκινη κουκουβάγια πάνω από την πόλη

(Εικόνα συντριπτική. Το κλείσιμο του ποιήματος, όμως τα προηγούμενα δεν έρχονται. Υπομονή)

Είχε πάψει να υπάρχει για τους άλλους,
δεν καταλάβαινε πια τον κόσμο.

(Κοινότοπο αλλά καλό, να μείνει)

Μ' ένα μυαλό που να φυραίνει
και να ξεφτίζουν τα αισθήματα.

(Τα είπα και παλαιότερα πιο καλά)

Όπου και να πήγαινε έβλεπε μόνο
μια εικόνα του εαυτού του.

(Κρυπτομνησία. Καρυωτάκης)

Το άδειο νόημα

(Δεν λέει τίποτε. Αλλιώς)

...το φέμα της στατιστικής,
τα ράκη του ανεκπλήρωτου,
την επιστήμη της θλίψης.
Κι ήταν για πρώτη φορά
που ένωσε μέσα από το ρήγμα των καιρών
την αρχαία μυρουδιά του θανάτου.

(Τι θα πει ρήγμα των καιρών; Φιλολογίες. Κι επιπλέον, πέντε

γενικές σε έξι στίχους. Χάνεται το νόημα επειδή λείπει το ρήμα. Όχι έτσι)

Μνησίκακος, μισάνθρωπος και σκοτεινός
πέρασε στον Άδη.

(Η δεύτερη αράδα θυμίζει άλλον, αλλά είναι ωραίο. Να μείνει)

Τα μαστίγια των Πραιτωριανών
και τα θωρακισμένα μάτια των τυράννων.

(Χρειάζεται ένα γέμισμα ώστε να μην έχω δύο γενικές στη σειρά που το κάνουν να φαίνεται σαν εύκολη αποστροφή)

Είχε όσα έχει ένας τύραννος:
Ατσάλινα μάτια,
πέτρινη οδοντοστοιχία,
υπεράνθρωπη υπομονή
κι απάνθρωπη πίστη.

(Πορτρέτο του αχρείου. Να το προβάλω σ' ένα πρόσωπο που ξέρω. Αλλά μπορεί να μείνει όπως είναι. Τα λέει όλα)

Να πάμε από χει που ήρθαμε
χωρίς ν' αφήσουμε πίσω μας κανένα ίχνος,
να παραδώσουμε την πόλη
στο τέρας που τρέφουμε
στην παρεγκεφαλίδα.

(Τι κάναμε για να φτάσουμε εδώ; Πρέπει να ειπωθεί με πολύ ρητό τρόπο. Ευθέως, σαν κατηγορία και χλεύη. Δύσκολο. Κίνδυνος να εκπέσω σε ηθικολογίες)

...κι αυτά που μόλυναν το DNA μιας ολόκληρης γενιάς:
φιλοδοξίες, απρέπειες κι ατιμίες.

(Χρειάζεται από πάνω μια αφήγηση μ' έντονη αντίστιξη, αλλά που είναι:)

ΤΟ ΖΕΥΓΑΡΙ

—Αθηνά Βογιατζόγλου—

Μπήκαν στο καφέ
σε αργή κίνηση.
Τα βελούδινα καθίσματα τους έντυσαν
με εύθραυστη σιγουριά.
Εκείνη με μια ευγένεια στις ρυτίδες του μετώπου,
εκείνος αποκαμωμένος από μόχθο άγνωστο.
Όταν έφτασε το τσάι τους ζώηρεψαν.
Ανακάτεψαν τη ζάχαρη λες κι αναμόχλευαν
τρυφερές αναμνήσεις.
Ακούγονταν τα κάλαντα,

ο πολυέλαιος τους έρανε με φως.
Γίνονταν όλο και πιο διάφανοι,
όλο και πιο ανάλαφροι απ' του χρόνου
το βάρος.
Δυο σχήματα ζωής που βάδισαν πολύ
καιρό μαζί,
κι έφτιαξαν μια αρμονία μαγνητική,
κάνοντας και τους πιο απρόσεκτους
να σταθούν.

ΑΠΟΦΙΣ

ή Ο ΥΜΝΟΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΕΙΔΩΝ

—Θεοδόσης Βολκώφ—

Ιδού, απ' τις ακρώρειες φερμένος
του σύμπαντος, ο Άποφης, μεστός
από των ουρανών το πύριο μένος
κι από τις προσευχές μας καλεσμένος,
πέτρινος των θεών μας ο βλαστός.

Γι' αυτόν ξεσπά στα χείλη μας ο αίνοσ
και προσδοκούμε γρήγορα να 'ρθεί
ο από την πρώτη αυγήν υπεσχημένος
κι από πανάρχαιες γλώσσες αρθρωμένος
με το εκδικητήριο το σπαθί.

Μετέωρο της τέλειαις Δικαιοσύνης,
την ώρα που θα ενσκήψεις καρτερώ,
εσύ τα ισχυρά θα κατασχύνεις,
έτσι όπως τον αέρα θα μολύνεις
και άψινθο θα κάνεις το νερό.

Και η φωτιά που πρόκειται ν' ανάψει
του αστεροειδούς η τρομερή
κάθε πολιτισμό ευθύς θα πάψει,
τις σάρκες του ανθρωπόζωου θα κάψει,
θα λιώσει κάθε ανθρωπομηχανή.

Τις πόλεις μας η θάλασσα θα πνίξει
κι ο ήλιος μες στα νέφη θα κρυφτεί
και μέσα στου πυρός την τέλεια τήξη
κάθε μορφή ζωής παντού θα εκλείψει
κι ο κόσμος στο μηδέν θα επιστραφεί.

Τα πάντα θα τυλίξει το σκοτάδι,
τα πάντα θα καλύψει η φωτιά
και το ελαχιστότατο σημάδι
από το ανθρωπόμορφο κοπάδι
η κοσμική θα καταπιεί νυχτιά.

Άγρια χαρά η καρδιά θα δοκιμάσει
—αλαλαγμός και βρούχος και ιαχή—
σαν συνταράξει σύγκορμη την πλάση
ο Άποφης που μέλλει να δικάσει
τον άνθρωπο και τα έργα του στη Γη.

Και κάποτε η γαλάζια τούτη σφαίρα
όταν ορίσει ο Νόμος κι ο καιρός
θ' αποκαθάρει πάλι τον αιθέρα
και η καινούργια θ' ανατείλει μέρα
και κόσμος απ' ανθρώπους αδειανός.

ΣΑ ΝΕΟ ΔΕΝΤΡΟ ΜΕ ΓΕΡΙΚΟΥΣ ΒΛΑΣΤΟΥΣ

—Παναγιώτης Βούζης—

«Ο κόσμος μας θα γίνει τόσο πολιτισμένος, ώστε θα θεωρείται
αστείο να πιστεύεις στον Θεό, όπως θεωρείται, σήμερα, γελοίο
να πιστεύεις στα φαντάσματα.... Και θα συνεχίσει με όλο και
μεγαλύτερη ταχύτητα την πορεία η οποία θα τον οδηγήσει στο
ψηλότερο σημείο του πολιτισμού. Αγγίζοντας την κορυφή η κρί-
ση των ειδικών, για μία ακόμη φορά, θα αλλάξει ριζικά και η
γνώση θα πραγματοποιήσει την έσχατη της μεταμόρφωση. Τό-
τε —και αυτό θα είναι, πραγματικά, το τέλος— θα πιστεύουμε
μόνο στα φαντάσματα». (Giorgio Agamben, «Μία προφητεία
του Lichtenberg»)

Είσαι νέος —το ξέρω— και δεν υπάρχει τίποτε. /... Ερωτο-
φωτόσχιστος / Περνάς θέλεις-δε θέλεις / Αυλητής φυτών και συ-
ναγείρεις τα είδωλα / Εναντίον μας.... // Πώς της παρθένας το
τζιτζίκι όταν το πιάνεις / Πάλλονται κάτω απ' το δέρμα σου οι
μυώνες /... ίδια εσύ / Παραλαμβάνεις απ' τους Δίες τον κεραυ-
νό /... (Οδυσσεύς Ελύτης, «Και με φως και με θάνατον», Ο μι-
κρός ναυτίλος)

Ο ποιητής ταυτίζεται με τον νέο: Αποστρέφεται τα πολλά

και κενά λόγια και επιδιώκει την αδιαμεσολάβητη επικοινωνία, ώστε προσηλώνεται στην επιθυμητική επαφή με το άλλο σώμα, πά-ντοτε μέσα από την ερωτική σάρωση του δικού του σώματος. Γι' αυτό και η μόνη περίπτωση στην οποία η ποιητική απόπειρα θα επιτύγχανε απόλυτα θα ήταν η αντιστροφή στη διαδοχή των ηλικιών. Εάν, δηλαδή, κάποιος εξελισσόταν ποιητικά ξεκινώντας από τη γεροντική ηλικία και επιστρέφοντας στην πλήρη σωματική ακμή.

Ένα συνοπτικό σχόλιο για τη σημερινή εποχή μπορεί να αποτελέσει η επισήμανση ότι έχει αποκλειστεί η προοπτική για τη νεότητα, η οποία ανοίγεται στο πιο πάνω ποίημα του Ελύτη. Μια κοινωνία, όμως, η οποία, από ανθρωπισμό, εξαναγκάζει τους νέους της στον εγκλεισμό, στην κοινωνική αποστασιοποίηση και στο σβήσιμο του προσώπου τους, καταλήγει, βαθύτατα, απάνθρωπη. Καταδικάζοντας τη νεότητα στον μαρασμό καταδικάζει, ταυτόχρονα, την ποίηση αλλά και την τέχνη, συνολικά. Τις εγκαταλείπει στο έλεος των φαντασμάτων.

ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ

(Ένας συγγραφέας συνομιλεί με τον άρχοντα)

—Κώστας Βούλγαρης—

Μεσημβρία

— Υπόκωφος, μέγας αχός, πολλή οργή σωρεύει,
γέμουσιν πλήθη οι οδοί, στενάζουν οι αλέες!
— Αρμοδιότης της φρουράς, το θράσος να πατάξει.
— Η βιαιομαχία σου μύρια κακά επάγει·
ιδού πώς αγριώνονται με τα λεγόμενά σου!
— Ανεύθυνοι κοινωνικώς, διαπεπλανημένοι,
χθονίων υποχείρια, αθύρματα του σκότους,
της προσωπίδος αρνητές, πορεύονται αντάμα.
— Ευκόλως αποφαίνεσαι, άνευ κόπου ερεύνης!
— Κακόψυχοι ανέκαθεν και κακοφορμισμένοι,
ψευδήμονες εκ γενετής, θρέφονται εκ της μανίας.
— Αυτόκοσμος κι αυτογαμής, εν μέσω πανδημίας;
Πώς το ανήκουστο κακό, ούτως θα διεξέλθεις;
— Διαπρεπείς ειδήμονες, ως μεθ' εμού συνάδουν.
— Του φόβου οι περαιωτές ουδένα συγκινούσιν·
και τούτους, ως εγκάθετους, ελεεινολογούνε τώρα!
— Τους μοχθηρούς και δειλαιούς αναγορεύεις δείγμα;

Εσπέρα

— Με σήμαντρα και με κραυγές, μηνύματα αποστέλλουν,
και αύθις απειλητικοί, εγγύτερα ελθόντες!
— Εχθρός μου δήμιος εσμός κι ουτιδαναίος κόσμος.

— Ηχώ λόγου πολύστομος κι ηχώ η ψυχοστόλος·
ετούτη σε παρηγορεί, η πρώτη σε αφανίζει!
— Αθλείσαι, αφελέστατα, στην έλικα του χρόνου.
— Ως άγριος, μέγας ποταμός, η οργή τους ξεχειλίζει!
— Τώρα θα προσμετρήσουμε την έκλυση της φήμης.
— Η σύνεση αντιληπτική ή εξ ανάγκης πρέπει;
— Δουλοπρεπές το γόνυ σου, επίκυρτη η ψυχή σου.
— Εγγίζει, γοργοκάμηλος, η πεπρωμένη μοίρα,
με θυμοφόρου λαίλαπας τις προαναγγελίες!
— Δυσγέροντες, εμμονικοί, ως άοινες οπώρες,
αιωνοβίως φοιτητές, εξοργισμένοι δήθεν,
το απειρώδυνο κακό αδράττουν ως σωσίβιο,
εποφθαλμούν το κράτος μας και τον καλόν αγώνα.

Νύκτα

— Το άχθος το βιωτικόν χαλκεύει χαρακτήρες·
και ούτως πίπτουν άρχοντες, διά βοής και μόνο!
— Όταν το πάνδημον κακό εγώ κατατροπώσω,
και πάλι ως διάδημα θα φεραυγήσει η αίγλη.
— Μύθος αυτός λυσίπονος ή ενδόμυχος ως πίστη;
— Εις εξουσίας το μετιέ, τίποτα δεν φοβούμαι.
— Αστάθμητος πάντα ο νους, την λούσθιον την ώρα!

ΑΦΓΑΝΗ ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ ΑΥΤΟΠΥΡΠΟΛΗΘΗΚΕ
ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΗΘΗΚΕ ΓΙΑ ΕΜΠΡΗΣΜΟ

—Σπύρος Α. Βρεττός—

Κι αν είναι κακούργημα που πήγα μονάχη να καώ,
σαν πυρκαγιά να αναλωθώ μην και μ' αφήσουνε
να φτάσω στην Ευρώπη,
κι αν με δικάσετε φωτιά να πιω για να καούν
τα σωθικά μου,
κι αν με κατηγορήσετε πως όχι μονάχα έκανα
με το σώμα μου εμπρησμό
αλλά και πως τα δύο μικρά παιδιά μου
εγκατέλειπα στην ερημιά τους,
και το άλλο που έχω στην κοιλιά
μέσα στα σπλάχνα μου το έθαβα
ποτέ του να μη βγει στο υπέροχο σκοτάδι
που φως το ονομάσατε,
σας απαντώ με λέξεις
που κι αυτές παίρνουν μονάχες τους φωτιά
—μην παραλείψετε λοιπόν και νέα κατηγορία εμπρησμού
να μου προσθέσετε—

σας απαντώ να με δικάσετε, δεν θέλω λύπηση καμιά,
δεν θέλω ελαφρυντικά, ξέρετε εσείς τι κάνετε,
τον δέσατε καλά τον εμπρησμό,
ταιριάζατε καλά τα άρθρα σας
κι αρθρώσατε καλά τα λόγια σας, όμως ξεχάσατε
πως παίρνουν από μόνες τους οι λέξεις πυρκαγιά

χωρίς να εξαιρούνται κι οι δικές σας,
ξεχάσατε ότι εγώ ακόμα καίγομαι
και μεταδίδω τη φωτιά και μόνο που μιλάω,
ότι είμαι μάννα κακούργημα, μάννα μαινάδα,

δικάστε με λοιπόν κι αδειάστε πάνω μου
όλο τον Κώδικά σας,
εδώ αντέχω πυρκαγιά
στις σάρκες μου δεν θα αντέξω κατηγορίες;

Όμως μην μ' ακουμπήσετε
γιατί ο εμπρησμός ως λέξη είναι μεταδοτικός
και γίνεται στο άψε σβήσε πράξη,
και τότε να δείτε ωραία πυρκαγιά,
τότε να δείτε πως εγώ έχω ένα σύννεφο στον ουρανό
που θα με σβήσει,
θα ρίξει νερό στο σώμα μου ακριβώς και στα παιδιά μου,
και τ' άλλα όλα γύρω πυρκαγιά,

α ναι, δικάστε με λοιπόν, τα είχα όλα οργανώσει,
είμαι μάννα κακούργημα, μάννα μαινάδα.

ΧΑΪΚΟΥ ΕΝΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

—Θανάσης Γαλανάκης—

α΄

Χάι-κου σου γράφω
γιατί έχουν στερέψει
μέσα μου οι λέξεις.

β΄

Μικρό και κομψό
ποιηματάκι κι ωραίο
– όπως κι εσύ 'σαι.

γ΄

Παιδιών αγκαλιά·
δυό αδέρφια σε κάδρο,
ερωτευμένα.

δ΄

Σαν πεταλούδα
το ροζ σου το φόρεμα
– τοπάκι γκριζο.

ε΄

Φεύγει το βράδυ·
τα δυό σου πόδια κοιτώ
μες στο σκοτάδι.

στ΄

Δυό πόδια γερά.
Μια γιγάντισσα είσαι.
Σε προσκυνάω.

ζ΄

Ειδωλολάτρης.
Ως την Κόλαση πάω
– κι εκεί, τα λέμε...

η΄

Τρως με ηρεμία
και χορταίνω μαζί σου
κι εγώ μ' αέρα.

θ΄

Τα τρύπια χείλη
να στάζουνε άραγε
σαν τα φιλάνε;

ι΄

Το χέρι αγγίζω
και νιώθω το ρεύμα σου
να με τινάζει.

ια΄

Ο ηλεκτρισμός:
αναπάντεχο χάδι
μες στο σκοτάδι.

ιβ΄

Πονάω βαθιά
και με καίει μ' οδύνη
το κρύο σου χέρι.

ιγ΄

Τα δυό σου μάτια:
πυρηνικές κεφαλές.
Ε, πάτα το πιά!

ιδ΄

Χτυπάει ξανά.
Την τρίτη το σήκωσες.
Είσαι ο Πέτρος;

ιε΄

Στη ζέστη μαζί
λιοκαμένοι επιβάτες.
Ψάχνουμε στάση.

ιστ΄

Το μπορντώ μαγιώ,
κεραμίδι, με βρήκε,
και πάω χαμένος...

ιζ΄

Γυρίζω σπίτι:
αμήχανα σκέφτομαι
τ' αδέξιο φιλί.

ιη΄

Φίλα με πάλι
και πάλι και πάλι και
πάλι και πάλι.

ιθ΄

Χτυπάει ξανά.
Τώρα πιά μου το κλείνεις.
Είσαι ο Ιούδας.

κ΄

Αφροί και κύμα.
Σε κοιτώ απ' τον φάρο
πως αποπλέεις.

κα΄

Έκαψα πούρο·
θα γιορτάσω απόψε
την απουσία.

κβ΄

Έλα και σώσε
μια παρτίδα που λήγει
στα είκοσιέξι.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Αλεξάνδρα Γαλανού—

ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η χρονική αοριστία
 η άγνοια του μέλλοντος
 η εξέλιξη της πανδημίας.
 Η πανδημία,
 λέξη φοβική και για την ώρα απροσπέλαστη
 Ο εγκλεισμός στον εαυτό σου
 με τα κλειστά παράθυρα στα βλέφαρα.
 Η άνοιξη απέξω διστακτική
 και αναποφάσιστη
 το κελιάδισμα των πουλιών στον κήπο
 με το κάλεσμα τους μέσα από τις γρίλιες
 εκεί που ο ήλιος διαπερνά την ανοικτή πληγή
 της μοναξιάς σου και τέμνει
 τους άγραφους στίχους σου...

ΜΙΑ ΠΙΝΕΛΙΑ ΑΠΟ ΚΟΚΚΙΝΟ

Ένα δύστροπο ποίημα
 κλεισμένο στον εαυτό του
 ξαγρυπνά τα βράδια
 συντροφιά με λέξεις
 από πεπαλαιωμένους έρωτες
 κι αγκυλωτά τόξα
 που του τρυπούσαν την καρδιά.
 Σα θα το βρει η μέρα
 η αιμορραγία στο χαρτί
 θα μεταμορφωθεί σε μια
 πινελιά από κόκκινο,
 έτσι για να δώσει χρώμα
 στην άχαρη ζωή του
 κι ίσως μια κάποια ελπίδα
 επιβίωσης.

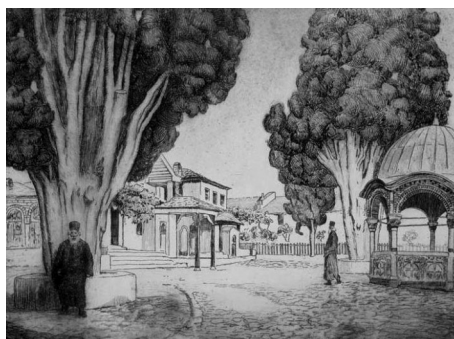

ΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑ

—Ευριπίδης Γαραντούδης—

Η σκέψη σου πως θα τα καταφέρεις –να πω η πίστη σου; χειρότερο ακόμη– ο δύσμοιρος, ο πεθαμένος ράφτης να σηκωθεί απ' το φέρετρό του ζωντανός και να σου πει «σ' ευχαριστώ, Θεέ μου!», ήδη σου το 'χα τότε πει, καλέ μου φίλε, πως άγγιζε τα όρια του γελοίου κι απείχε μία μόλις τρίχα απ' την παραφροσύνη. Δεν μ' άφησες να κλείσω μάτι όλη τη νύχτα, με τα πνιχτά σου βογκητά και τους θορύβους, το πάνω πάτωμα να τρίξει κάθε τόσο, σαν να γινότανε μέγας σεισμός στον Άδη. Ακούς εκεί, να έχεις ξαπλώσει πάνω του και να του ξεφυσάς μέσα στο στόμα· γιατί έτσι ανάστησε ο προφήτης Ελισσαίος νεκρό! Μα τι νεκρό; Της Παλαιάς Διαθήκης! Καλά, δεν σιχαινόσουν τον πεθαμένο ράφτη; Το άλλο πρωί σε βρήκα εξαντλημένο, να κάθεσαι μπροστά σ' ένα ποτήρι γάλα, με δύο μάτια ορθάνοιχτα σαν κουκουβάγιας, να με ρωτάς, γεμάτος αγωνία: Ωστε, η ψυχή δεν είναι παντοδύναμη; Μετά σχεδόν

έναν αιώνα πλέον, με τη μονάδα μέτρησης του χρόνου των νηπίων, ας βρούμε να ρωτήσουμε τον ράφτη. Όπως κι εμείς, αφού τον ταλαιπώρησες – θέλω να πω, το άψυχό του το σαρκίο, βρήκε την ησυχία του εις τόπον αναπαύσεως, να τρέφει τα λουλούδια και τα δέντρα, μέχρι να γίνει γύρη για τις μέλισσες. Η πίστη σου πως είσαι λίγο αθάνατος αέρας κοπανιστός· σου τα 'λεγα και στ' Άγιον Όρος. Αχ, Άγγελε, δωρούμενε την χάριν των θαυμάτων σου, τώρα το ξέρουμε, η ψυχή για να 'βρει δύναμη πρέπει πρώτα ν' αδειάσει, λιγνή σαν φλόγα να υψωθεί και να χαθεί, αέρας μυροβόλος ν' απλωθεί, να λυτρωθεί απ' όλα όσα την φορτώναμε εκεί... Χνούδια και πούπουλα, μικρά φτερά, ξυλάκια, φύλλα... Ξέρω τι λέω, ξέρω καλά τι λέω. Τα ίδια έπαθα κι εγώ με τη δική μου Οδύσεια. Πλαντούσα μέσα στο μικρό μου το κορμί...

Λυκούργος Κογεβίνας (1887-1940), *Μονή Μεγίστης Λαύρας*, 1922.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Βικτωρία Γεροντάσιου—

ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΗΣ ΟΚΙΝΑΟΥΣ

Αθόρυβοι περαστικοί
Μόνο
Οι φίθυροι τρέχουν το απόγευμα
Λευκό κιμονό, ένα πελώριο πούπουλο
Μικροσκοπικός πλανήτης
Μέσα στη γυάλα
Θαμπή πόλη, Οκινάουα
Μελωδία σαν μπλε απαλό
Αχνό φως
Το τέλος της μέρας
Η κίνηση, οι άνθρωποι
Παράθυρο που βλέπει το λιμάνι
Δuo πουλιά διηγούνται του χρόνου το ποίημα
Μυστήριο, θαμμένο μινόρε

NANTES

Κυρά της θάλασσας
Απαλή βουτιά
Βγαίνει, άσπρο παντού
Είναι σώμα που ξαπλώνει
Ανάσκελα
Σημεία στον ωκεανό
Σιωπηλή ακινησία
Μικρά κύματα κατά μήκος της όχθης
Όταν προσγειώνονται
Οι γλάροι λιώνουν

Χρωματιστά σπίτια κι ερειπωμένα δέντρα
Ψηλά μπαμπού που τρώνε τον αέρα
Οι βάρκες σβήνουν
Όταν πέφτει ο ήλιος
Στο σπίτι των νησιών

ΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

—Χαράλαμπος Γιαννακόπουλος—

Η αλήθεια είναι πως λίγες φορές έχω διαβάσει
ποιήματά μου δημοσίως, αν και θα έλεγα πως
μάλλον μου αρέσει·
σίγουρα πάντως περισσότερο απ' το να μιλάω γι' αυτά
ή για τα ποιήματα των άλλων ποιητών.

Παρατηρώ ωστόσο, όσο μπορώ, τα πρόσωπα
εκείνων που ήρθαν να μ' ακούσουν:
σοβαρά και ανέκφραστα στην αρχή
σιγά σιγά χαλαρώνουν,
ξεσπούν σε γέλια κάποτε

ή σχολιάζουν δυνατά ανάμεσα στους στίχους.

Στο τέλος οι περισσότεροι χαμογελάνε,
και όλοι βέβαια χειροκροτούν,

ίσως γιατί δεν το περίμεναν
πως γίνεται η ποίηση να είναι απλή και απολαυστική

ή ίσως γιατί τέλειωσε επιτέλους η ανάγνωση
και μπορούν να παραγγείλουν ένα ποτό ακόμα,
να βγούνε έξω να καπνίσουνε ακόμα ένα τσιγάρο.

ΠΩΣ Η ΠΟΙΗΣΗ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΑΣ ΣΤΗΡΙΞΕΙ
ΕΝ ΜΕΣΩ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

—Νίνα Γιαννοπούλου—

Χαϊκού κατακλύζουν το twitter και διάσημοι διαβάζουν ποίηση
στο Instagram. Οι άνθρωποι προστρέχουν στην ποίηση με νέους
τρόπους κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού.

Δημοσιογράφοι ομολογούν ότι τώρα για πρώτη φορά αισθάν-
θηκαν την ανάγκη και έγραψαν ποίημα μετά την εφηβεία τους
και το δημοσιεύουν (<https://www.penguin.co.uk/articles/2020/may/lockdown-poetry-phenomenon-pharmacy.html>)

το ραδιόφωνο του BBC στο πρόγραμμά του Best of today
στρατολογεί αναγνωρίσιμες φωνές για να διαβάσουν το αγα-
πημένο τους ελπιδοφόρο ποίημα (<https://www.bbc.co.uk/programmes/p08cjl1>)

ενώ στο Instagram όλο και περισσότεροι νέοι δημοσιοποιούν
τους μινιαλιστικούς τους στίχους (https://www.instagram.com/p/B_rxp42gvub/).

Τα κλασικά έργα προηγούμενων αιώνων αποκτούν ένα

νέο κοινό και μια νέα απήχηση. Η διάσημη πρωταγωνίστρια
της σειράς *Game of Thrones*, Αμιλία Κλαρκ επιστράτευσε δη-
μοφιλείς φίλους της να ηχογραφήσουν ζωντανές αναγνώσεις
στο Instagram, από το παυσίλυπο ανθολόγιο ποίησης του Γου-
ίλιαμ Ζίγκαρτ, *The Poetry Pharmacy*.

Ατομικές εμπνεύσεις συλλογικής ποίησης κινητοποιούν
πλέον μεγάλες ομάδες νέων ανθρώπων, όπως συνέβη στο
Μπρίστολ τον προηγούμενο μήνα, όπου ο ενδυματολόγος Νί-
κολα Χόλτερ, με αφορμή την Εθνική Ημέρα Χαϊκού δημοσί-
ευσε 70 στιχουργικά χαϊκού, στιγμιότυπα από τις ζωές φίλων
και συγγενών του στη διάρκεια του εγκλεισμού.

Πανεπιστήμια έχουν προκηρύξει δημιουργικά προγράμμα-
τα που στηρίζονται στην ποίηση. Το πανεπιστήμιο του Πλί-
μουθ για παράδειγμα, προκήρυξε το πρόγραμμα *The Rime of
the Ancient Mariner Big Read* (Η μπαλλάντα του γέρου ναυτι-
κού), όπου το επικό ποίημα του Σαμιουελ Τέιλορ Κόλεριτζ

αναβιώνει σε 40 επεισόδια, που αναπαρίστανται δημιουργικά από έναν ποιητή, έναν εικαστικό καλλιτέχνη και έναν ηθοποιό. Η συμμετοχή αστέρων όπως η Μαριάν Φείθφουλ, η Τίλντα Σουίντον και ο Ίγκυ Ποπ απογείωσαν το εγχείρημα, καθώς και η αίσθηση απομόνωσης και αδυναμίας που προβάλλεται στο έργο και το καθιστά τρομακτικά επίκαιρο, ειδικά με το επαναλαμβανόμενο ρεφρέν του «Μόνος, μόνος, εντελώς, εντελώς μόνος».

Αντίστοιχα το πανεπιστήμιο του Δουβλίνου προσκαλεί τα μέλη του να καταθέσουν τις ποιητικές τους απόπειρες εν μέσω πανδημίας για τη δημιουργία μιας νέας ανθολογίας με την ονομασία “Poetry in Lockdown” (<https://www.ucd.ie/library/heritage/lockdownpoetry/>).

Ακόμη πιο δυναμικά, το τμήμα δημιουργικής γραφής του Μητροπολιτικού Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ προσκάλεσε ποιητές από όλον τον κόσμο να γράψουν σχετικά με την παγκόσμια κρίση που επέφερε ο κορωνοϊός και την προσωπική τους αντίδραση στην πανδημία και δημοσίευσε τα ποιήματα με τη μορφή ποιητικού ημερολογίου μέρα με τη μέρα.

Σύμφωνα με τη Δημιουργική Διευθύντρια του τμήματος Κάρολ Αν Ντάφου «χρειαζόμαστε τη φωνή της ποίησης σε καιρούς ανατροπής και παγκόσμιου πένθους. Ένα ποίημα μόνο να προσφέρει μπορεί στον κόσμο και τώρα είναι η ώρα της προσφοράς».

ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ

—Δάφνη Μαρία Γκυ-Βουβάλη—

Με τα μεγάλα μάτια της με κοίταζε η αμυγδαλιά
Φλεβάρη μήνα
ψηλόλιγνη και τρυφερή στην άκρη του κήπου
«Φιλί», άρθρωνε,
«μ' ένα φιλί με πήρε ο ήλιος
για να με στεφανωθεί, μες στο χρυσό ξημέρωμα»

Μες στα δικά μου σωθικά έχασκε τότε το πηγάδι
μέσα στους δρόμους της πόλης μου
λυσσομανούσε τότε το πηγάδι
μια ρακένδυτη σιωπή
που κραύγαζε πίσω από τα σφαλισμένα τζάμια
μαστιγώνοντας το βρωμισμένο χιόνι στα σοκάκια

μα η αμυγδαλιά με τα βαθιά τα μάτια της με κοίταζε
Φλεβάρη μήνα
τυλιγμένη από την άλω του πόθου της άνοιξης·
αρχέγονη,
με την αύρα του μύρου του λευκού στα κλώνια
κι έτεινε τα χέρια, χαρίζοντας
φιλί
έτεινε τις παλάμες, προμηνύοντας
ελευθερία
και χιλιάδες πουλιά απολύθηκαν μεμιάς
από τα κάγκελα της μοναξιάς μου
στον κόσμο έξω

ΤΙ ΣΧΕΣΗ ΕΧΟΥΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΕ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ;

—Στάθης Γουργουρής—

Θα μπορούσα να γράψω
ένα γράμμα στα σύννεφα.

Απ' τον ουρανό
χαρτί τελειότερο
που θά 'βρισκα;

Λέξεις μορφές
που εξανεμίζονται άδοξα,
σκέψεις μικρές
που ξυπνούν στον ορίζοντα
και πλαγιάζουν στον ήλιο,
πού πιο ελεύθερα
θά 'νωθα;

Σε κάθε γραμμή
τι κενό πιο λευκό;

Σε κάθε ατένισμα
τι ψυχή πιο μεγάλη;

Θα μπορούσα να γράψω
ένα γράμμα στα σύννεφα.
Ένα μήνυμα έρωτα
ή ένα άλφα που άδει.

Μα τα σύννεφα
να διαβάσουν μπορούν
μόνο ανθρώπους
που σκαλώνουν στη γη
σκαλίζοντας γράμματα.

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΩΝ «ΠΟΙΗΤΙΚΩΝ»... ΕΝΑ ΑΝΑΘΗΜΑ ΣΤΙΣ ΡΙΖΕΣ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

—Άννα Γρίβα—

Όσοι τώρα γράφουμε σ' αυτές τις σελίδες φέρουμε, νομίζω, μέσα μας την αίσθηση μιας πρώτης ρίζας που μας οδήγησε στην ποίηση. Η δική μου πρώτη ρίζα ήταν η γιαγιά μου, μοιρολογήτρα στα βουνά της Θεσσαλίας, ποιήτρια δηλαδή, που μετέτρεπε τον θάνατο σε σοφία και γνώση. Και το είχε μέχρι τέλους καημό που γεννήθηκε κορίτσι και δεν έμαθε γράμματα για να γράφει τα ποιήματά της. Το ποίημα που ακολουθεί είναι αφιερωμένο σ' εκείνη και σε όλα τα κορίτσια που ακόμη, σε αμέτρητες γωνίες του κόσμου, αγωνίζονται να πάνε σχολείο για να μπορούν να γράφουν όσα σκέφτονται κι ελπίζουν.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΗΤΡΕΣ

Της έλεγε η γιαγιά καθώς της μάθαινε την τέχνη:
«Σαν έρθει η ώρα και θα 'χω φύγει από κοντά σου
να μην ξεχάσεις τα τραγούδια μας.
Και προπαντός να σκέφτεσαι
ότι κανέναν άλλο δεν θρηνούμε
παρά τον εαυτό μας
γυναίκες εμείς
μαύρα πουλιά περήφανα
φυλακισμένα».

ΕΠΕΑ ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ

—Γιώργος Γώτης—

Πολύχρωμα πουλιά οι λέξεις φτερουγίζουν
με το δικό τους κελάηδισμα.
Έρχονται από το πουθενά και πάνε
γι' άγνωστα μέρη.
Σε ενός άλλου τον τόπο βρίσκουν φωλιά και
άλλο χρόνο επιστρέφουν.

Αγωνιούν στης επιθυμίας τις ξόβεργες πιασμένες.
Η λέξη μου η λέξη σου στην άκρη των χειλιών
έτοιμες να πετάξουν πόσα δεν λένε
λίγο πριν αυτά ενωθούν.

ΑΙΝΙΓΜΑ

—Χρίστος Δάλκος—

Χιλιτρόπητο λαγύνη
που ποτάμια δάκρυα χύνει.
– Τι είναι;
– Η ποίηση.

Γεώργιος Μόσχος (1906-1990), *Σκυριανό κανάτι*, 1938.

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ «ΚΑΛΗΜΕΡΑΣ»

—Ανθούλα Δανιήλ—

Η θαυμάσια λέξη με την οποία ένας άνθρωπος Καλημερίζει τον άλλο, η «Καλημέρα», ισοδυναμεί με την ευχή να ζει και να βλέπει το φως. Παραδοσιακά ο λαός θεωρεί Καλή μέρα την ηλιόλουστη. Με τον στίχο

*Πρώι και λιοπερίχυτη και λιόκαλ' είναι η μέρα,
υμνεί ο Κωστής Παλαμάς την Αθήνα και παρεμφερώς ο
Γιάννης Ρίτσος,*

Πράσινη μέρα λιόβολη καλή πλαγιά σπαρμένη.
Ο Οδυσσέας Ελύτης πάντα προσανατολισμένος βρίσκει το μυστήριο στο φως.

Δειγματοληπτικά αναφέρω του Σοφοκλή το πρώτο άσμα του χορού, στην *Αντιγόνη*, ύμνο στο φως του Ήλιου την ημέρα που έλαμψε μετά τον αιματηρό εμφύλιο.

*Ακτίς αελίου, το κάλλιστον επταπύλω φανέν / Θήβα των
πρότερων φάος, / εφάνθης ποτ' ω χρυσαίας / αμέρας βλέφα-
ρον, Διρκαίων υπέρ ρεέθρων μολούσα... (στ. 101-105)*

(Ακτίνα του ήλιου, το πιο ωραίο φως που φάνηκες ποτέ πάνω από την επτάπυλη Θήβα, βλέφαρο μέρας χρυσής που ήρθες πάνω από της Δίρκης τα ρεύματα...).

Στην τραγωδία του Ευριπίδη *Άλκηστις*, ο Φέρης ρωτάει τον Άδμητο τον γιο του: *Χαίρεις ορών φως, πατέρα δ' ου χαίρειν δοκείς;* (στιχ. 691) χαιρέσαι που βλέπεις το φως, ο πατέρας νομίζεις δεν χαιρείται; Και αυτό γιατί είναι *Γλυκιά η ζωή κι ο θάνατος μαυρίλα*. Το φως ταυτίζεται με τη ζωή και το σκοτάδι με τον θάνατο. Έτσι η «Καλημέρα» είναι μια χαρούμενη ευχή. Μας εύχεται να έχουμε ζωή και να χαιρόμαστε, ενώ η «Καλησπέρα» εμπεριέχει την αίσθηση της θλίψης, επειδή η μέρα τελειώνει. Η Εσπέρα, η ώρα του Εσπερινού, του Ηλιοβασιλέματος, είναι η έναρξη του τέλους. Βραδιάζει, σκοτεινιάζει, νυχτώνει, τελειώνει...

ΑΙΩΡΕΙΤΑΙ ΩΣ ΠΕΡΙΠΛΕΟΝ

—Ζέφη Δαράκη—

Ως περιπλέον τον εαυτό μου ποίημα
αιωρούμαι στο ρίγος περιπλανιέμαι
περιμένοντάς με
σε μια συνάντηση με τα αιώνια γλυπτά
του έρωτα και του θανάτου σε μια αποπλάνηση
που με ξαναβαφτίζει
και ανασαίνει στο στήθος μιας εμμονής
για σένα και για μένα
Αέναα παίρνοντας από πίσω εκείνο
το βαθιά λυπημένο αίμα
της εξέγερσής μου
με περιπάθεια

Ποτέ δεν τελειώνει
ο τελευταίος χορός αιωρείται
κάτω απ' το φεγγαρόφωτο ο ολοφυρμός σου
αφού ποτέ στο παρελθόν δεν είχες συναντήσει
εκείνο το μακρινό παράδειγμα ζωής
και διότι οι νεκροί υπερασπίζονται
το δίκη τους με περιπάθεια
η γραφή και το φάντασμα

Άρχισα πάλι να γράφω και το πρόσωπό του ειρήνεψε
ωσάν ένας αόρατος περαστικός από κάπου δίπλα, να προ-
σευχόταν
Και επειδή η πραγματικότητα του Διαδικτύου, ψιθύρισε
ο FYODOR
υπήρξε ως Μέγα Φάντασμα
τελειώνει πίδακες

Αυτό που σιγά σιγά γκρεμίζεται
στα λόγια σου.

τελειώνει πίδακες που ανέβαζαν ουρανό – καίγεται
στο πρόσωπό σου έμφοβο από τι.
Από έναν άθεο Θεό;
εντάφιος καθρέφτης

Ενώ εκείνος ετοιμοθάνατος στα κατσαβραχα των εικόνων
πεσμένος και
γι' αυτό ερχόταν κύματα κύματα ο πόνος – να έχω κάποιον
να μιλάω
με τον εντάφιο καθρέφτη που με βυθίζει και με επιπλέει
γιατί βρίσκομαι σ' αυτό το κελλί ενώ
είμαι των χιονισμένων κορυφών και
των κρυμμένων - να αποφασίζουν κάθε στιγμή
τη μυστική ανθοφορία των ονείρων
Άλλο τώρα αν εγώ,
μοίραζα προκηρύξεις στο ουράνιο

Αιωρείται
Έρημη κι από την ακτή
στην άκρη των κυμάτων
με τα μάτια γοερά τυλιγμένα στα μαλλιά της έκλαιγε
δια το άνισον των αισθημάτων εγκαταλειμμένη από το
Αόρατο στην άκρη των κυμάτων κάτι περίμενε
που δεν ανέμενε
Και εβάθαινε μεσ στην τραγωδία έπεφτε
κάτω ο ουρανός της στάχτη
σε αντινομία φοβερή με την αγάπη έρημη
με μουσκεμένα δάκρυα

Όταν έφυγα δεν υπήρχε ουδέ άμπωτις ουδέ παλίρροια παρά
μονάχα η Γέφυρα σαν μια αλλοπαρμένη χειραφία
να αιωρείται για να περάσουν τα ψηλά Κατάρτια
Και ο Σκαρίμπας σκορπισμένος στο βυθό του

ΤΑ ΣΙΓΑΝΑ ΠΟΤΑΜΙΑ

—Δημήτρης Δασκαλόπουλος—

Τα σιγανά μονοσύλλαβα ποτάμια κυλούν τα νερά τους ανάμεσα στα μαύρα και τα άσπρα τετράγωνα των σταυρολέξων. Όταν είναι ήρεμα κατεβάζουν νερά χαριτωμένα κι όταν πεισμώσουν αποκαλύπτουν πέτρες, χώματα και πνιγμένους. Το ξέρουν καλά πως δεν πρόκειται ποτέ να γίνουν Δούναβης, Αμαζόνιος, Νείλος, ούτε καν Πηνειός. Πάνω τους καθρεφτίζονται τόξα από πολύπαθες λυγαριές, γέφυρες και σύννεφα. Κάποτε στην ακροποταμιά τους κάθονται γέροντες αναπολώντας τη χαμένη πατρίδα ή τη βουβή αγάπη

και κάποτε νύμφες, σάτυροι και γυμνές αμαζόνες. Μου αρέσουν πολύ αυτά τα σιγανά ποτάμια τα μονοσύλλαβα και δυσεύρετα που επιβιώνουν στα σιβυλλικά σταυρόλεξα, όπως ακριβώς επιζούν οι στίχοι παλαιών ποιητών στη μνήμη των νεοτέρων. Κι όταν αρχίσει να χαμηλώνει το φως, κι όταν θαμπώσουν οι αναμνήσεις, τα σιγανά ποτάμια ξέρουν πώς να εγκαταλείψουν το πέλαγος και να στραφούν προς τα μαύρα νερά του Αχέροντα.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

—Γιώργος Δελιόπουλος—

Πάτερ ημών, πώς με γκρέμισες κάτω
και μαζεύω της γλώσσας συντρίμια

σκέπασε γύρω τους τοίχους με σύμβολα
μήπως κοιτώντας τρομάζω λιγότερο

δος ημίν σήμεραν ένα σημείο φυγής
λίγο ψωμί παραπάνω στα όνειρα

άφες ημίν αμαρτίες που σάπισαν
ρύσαι ημάς από σκέψεις που κάρφωσες

Πάτερ ημών, λιτανείες τα χρόνια μου πέρασαν
πόσο βράδιασα μέσα σου κι έμεινα βρέφος

μα προσεύχομαι τώρα: ελθέτω η έξοδος
τώρα μόνο ζητώ: γεννηθήτω το θέλημά

Μου.

ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΕΓΩ

—Βαγγέλης Δημητριάδης—

Τα ποιήματά του δεν απαιτεί να τα διαβάζουν πολλοί. Διαθέτει μια μονοψήφια λίστα ανθρώπων, μια γιάφκα συνεύρεσης. Μοιάζει με γάμου κλειστού, αλλά περικλείει ελάχιστους συγγενείς. Κατανοητό. Δεν συγγενεύουν η τέχνη με τη συγγένεια από αίμα, η τέχνη είναι συγγενής με το αίμα. Ξεγυμνώθηκε δεκαοχτάρης, θυμάται, στο κέντρο κατάταξης οπλιτών. Έκτοτε γδύνεται σπάνια, δείχνει το σώμα του επιλεκτικά. Αποφεύγει εντελώς να δείξει τα εσώτερα της ψυχής του. Φοβάται. Είναι πολύ σκοτεινά. Έχουν μπάσα φωνή, δεν κάνει για μονωδία ούτε καν μπαίνει σε σύνολο. Ίσως γι' αυτό είχε την τύχη να αποτύχει. Η λίστα μικραίνει όπως οι μέρες στο ηλιοστάσιο του χειμώνα. Ξάφνου λάμπει σκοτάδι και πέφτουν σύννεφα στον γκρεμό

Δραπετεύει από σώμα σε σώμα
κυνηγημένος από το σώμα του

Αντικριστά εξακολουθεί τον μονόλογο

Πάρε το κλειδί
φύτεψέ το στον κήπο
μπορεί να φυτρώσει ένα σπίτι
και
Η θάλασσα είναι φωτιά
έχε το νου σου
αν πέσεις θα καείς μέσα

Ήταν ο φόβος μην γκρεμίσει το σπίτι
από φωτιά σεισμό ή πλημμύρα
και πού θα κρύψει το σώμα του
από το κυνηγημένο του σώμα

ΜΟΝΑΧΑ ΑΥΤΟ

—Διώνη Δημητριάδου—

Απρόσμενη του ποιητή η φωνή
μες σε πρωτόγονους αλαλαγμούς
άηχες με υπομονή σταυρώνει λέξεις

Παράπονο του ποιητή η φωνή
ζητιάνεψε τον ήλιο για μια στέγη
κι απόκαμε σε χαλεπούς καιρούς

Πανάρχαια του ποιητή η ευχή
απ' το χαμό του να σωθεί

από βαθύ πνιγμό να βγάλει το κεφάλι

Πλάνη του ποιητή ο καημός
ελπίδα μοναχή δεν του χαρίστηκε ποτέ

Κραυγή δική του ορφανή
στα σκοτεινά και ανήλιαγα να ηχεί

Μονάχα αυτό

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Ευσταθία Δήμου—

Είναι ένα ποίημα κάτω απ' τη βροχή
Που με στεγάζει

Είναι ένα ποίημα από άλλη εποχή
Με σχεδιάζει

Είναι ένα ποίημα δίχως συνοχή
Που με συνάζει

Είναι ένα ποίημα, που με διαβάζει.

Ποίημα, πλεγμένο, τρύπιο λέξεων
το δίχτυ. Στον πολύχρωμο βυθό σου
κατοικείς. Απ' τον εαυτό σου έξω,

έξω απ' αυτό που σε κρατεί. Θλίβεσαι

σαν ακούς αντίλαλο των ήχων
απ' την αράγιστη επιφάνεια της μορφής.
Να σκίσεις θες το δέρμα των στίχων.
Να τρέξει αίμα το μελάνι, όμορφη

ν' απλωθεί στα μέλη σου η σιγή.
Στο κορμί σου η σκέψη επελαύνει
του θανάτου. Η σελίδα που γυρίζει,

ο χρόνος που μακριά σου λάμνει
παίρνουν ό,τι από σένα πίσω μένει·
σκιά του εαυτού σου τυπωμένη.

ΣΕ ΧΡΟΝΟ ΕΜΒΡΟΝΤΗΤΟ

—Σοφία Διονυσοπούλου—

εν αρχή τι;
και εγένετο πώς;
Τι;
Ποιος;
Εν Και
ΦΩς;
Τις ει;
Τις ζςζςζςζςζςζςζς
ΟΥΔΕΙΣ

ΤΡορέμει το ποίημα σε φύλλα από ελιά
Κι η μεσπολιά μεστώνει τα φτερά του
Αόρατος στης κρήνης την ποδιά
Γρύλλους γροικιά να βάλλουν τη φωλιά του

Με τις γαλότσες του τα βρύα αποσπά
Από της έπαυλης τα πέτρινα σκαλιά
Πιο πέρα κύκλοι παραδείσια πουλιά

Χρόνος εμβρόντητος μειλίχια σιωπά

Εκείνη τότε δέκα πόντους απ' τη γη
Γύρω του αθέατη λιγνούς στροβίλους πλέκει
Σε μια σταλαγματιά πάνω του στέκει
Και τον κυκλώνει μυροβόλα η αρπαγή

Στο βλέμμα τους πυρώνει ο μπαξές
Αείφυλλος σκιρτά ο μενεξές
Μαλαματένια ραίνουν οι νύχτες τα μαλλιά
Κι η πάχνη αξημέρωτα χαϊδεύει τα κορμιά τους
Καίγονται βαθυπόρφυρα στα δροσερά φιλιά τους
Μια κουκουβάγια κάθεται επάνω στη μηλιά

Σαν μιας στιγμής το έπος ο πόθος τους πυκνός
Γύρω τους σιωπή κενταυροφρουρημένη
Τα βλέφαρα σφαλίζει σφιχτά η οικουμένη
Σαν ομφαλός της γης βαθύς ο ουρανός

Κάπου εδώ σώνεται και η περιγραφή

Μένουν κουτσά το ποίημα κι ο στίχος
Σουρντίνα η πλάση κι ούτε ένας ήχος

Πώς να δεχτεί το ποίημα ετούτη τη μορφή
Όταν ποθεί μονάχα απλώς να εκραγεί
Σε χρόνο εμβρό - ντυτό αίφνης να γυμνωθεί

Σε χρόνο εμβρό ΣπαρταροΚαί
Φτέρωμα φλογοβόλο
Που καρτερεί να ενωθεί
ΜΕ ΤΙ; ΚΑΙ ΠΩΣ; ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΤΟ ΠΕΙ;
Έρωτα εμβρόγδυτέ μου εδώ

Πλάγιασε μέσα στη σιωπή

Η ΠΟΙΗΣΗ Πώς
ΜΑΤΑΙΟΣ ΚΟΠΟΣ
ΕΝ ΑΡΧΗ ΤΙ;
ΜΑΤΑΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΕ ΟΥΔΕΝ
ΟΥΔΕΝ ΘΑ ΔΕΙΣ
Φτιάξε μου τώρα αν μπορείς
Απ' τη χτυκιάρικη ζωή
Έν' ασημένιο ποίημα

ΣΤΙΧΟΙ

—Γιώργος Δουατζής—

Οι στίχοι μου μ' ακολουθούν
πασχίζουν να φτιάξουν το ανάγλυφο
του γήινου περάσματος μου
Κάποιος τους μήνυσε
πως δεν υπάρχει τοίχος
για να κρεμάσουν το ποίημα
μιας ολόκληρης ζωής
και βάλθηκαν να φτιάξουν άγαλμα
αλλά αναρωτιέμαι αν θα υπάρξει τόπος,
οφέποτε υπάρξει, να στηθεί

Παράξενο αλήθεια
οι στίχοι μου μ' ακολουθούν
κι ενίοτε ανοίγουν δρόμο
ακραίως δύσβατο, να τον διαβώ

Α, κι ο μικρός ζητιάνος
τους αφουγκράστηκε αμήχανος
δεν πήρε οβολούς, αλλ' έφυγε χορτάτος
όπως οι στοιβαγμένες λέξεις
σαν βρίσκουν τη θέση τους στο ποίημα
οικοδομώντας το, στίχο τον στίχο

ΤΟ ΜΕΡΟΣ

—Γιάννης Δούκας—

Έφταιγε που δε γνώριζα τη γλώσσα, δεν είχα και πολλά
για να του πω.

Κάπως προσαγορεύονταν κι οι πρώτοι· αξίωσαν τη δόξα
του αυτόχθονος, ενώ -είναι γνωστό- μόνον ο αίγαγρος τολ-
μούσε ν' απευθύνει τραγούδι μες στα σπήλαια
με θέμα την αγάπη του γκρεμού

και την απόκρημνη προτίμηση στη θλίψη·

ύστερα παρεμβάλλονται διάφορα και καταντούν εδώ όσοι
πολύ πλανήθηκαν, στο συνεχές της μόνης εκστρατείας τους -
ρίζες είχαν τα δένδρα, όχι εκείνοι· θα συναθροίζονταν αργό-
τερα σε τόπους:

άλλοι τριγύρω απ' τα βουνά συλλέγονταν

κι άλλοι ως τ' ακρωτήρια ορμούσαν.

Αφού ελλιμενίστηκαν,

κουρδίστηκαν με βάρβαρους μιγάδες

σε μια κοινή διάλεκτη του χρόνου.

Μα πριν απ' όλα αυτά, ερχόμουν μόνος μου, τα δίκαια
υποθέτοντας ενός κατακτητή, και ζήτηγα της νήσου κάποια
ένδειξη ότι με καλωσόριζε και με καλοδεχόταν, της γενικής
μου πτώσεως εγχώριο,

μες στους νεκρούς της, ίσως, προσμετρώντας με,

ίσως, ακόμη, γδύνοντας το σώμα μου

και ψηλαφώντας τις κλεισμένες μου πληγές,

τα χέρια ξύνοντας,

γλεντώντας τις στιγμές αμηχανίας.

Όπως το πέλμα λέει θα γίνω μανταρίνι και την καμπύλη της
ρουτίδας μου θα φτιάξω, όπως ο κραδασμός με την ταλάντω-
ση, όπως δειλά τ' αυτιά στην εξοικείωση, έτσι κι εγώ, λοιπόν,
ο τέταρτος απ' τον κατακλυσμό,

ο κάτω πλέοντας, με φύλα και λαούς, προς το
βασίλειμα,

γάμο και γέννα ψάχνοντας

στις τόσες εξηγήσεις

ότι το ρήμα «είμαι» περιέρχεται πολλές επιμειξίες
των αιμάτων.

Το τέρμα του κινδύνου θα εντόπιζα όταν θα παροπλίζο-
νταν τα πλοία. Κυρίως, ωστόσο, ήλπιζα κάποιος να μου μιλή-
σει, την κλητική να χρειαστεί, σα θα μ' αντίκριζε,

προτού να βρει το φτυάρι του τι μ' έσπειρε,

προτού να πει για θρόνο και δυνάστη,

για την καταγωγή και την ανάγκη μου

στη γη αυτή προσφεύγοντας να φτάσω,

Τέχταμε,

να μου πει,

ιδού το μέρος σου.

ΑΛΟΓΑ ΤΡΕΧΟΥΝ

—Νίκος Ερηνάκης—

I

όποτε βρέχει θυμίζει ντροπή
 εικόνες φορτίο
 πρωτογενείς ήχοι
 με ό,τι έρχεται ή ετοιμάζεται να 'ρθει
 ακόμα επιστρέφω
 είχα πει πως περπατούσα συχνά
 δεν έχω περπάτημα πια
 άιντες αμάν
 πλέον είναι όλα θολά

II

ενδιαμέσως των ορίων
 στις λεπτές αποχρώσεις
 μου λες να διδάξω προσευχές
 αναζητώ ηλικίες μας πιο μικρές
 ένα σύνολο κενών
 τέμνει τον ψίθυρο
 η ευτέλεια υπερνικά
 γαλάζια απομόνωση
 με μορφοποιεί
 επειδή έπρεπε να είμαι αλλιώς
 επειδή είμαι ακόμα εκεί

III

αναρωτιέμαι όμως
 τι σκοπεύεις να κάνεις

μ' αυτόν τον μικρό κίνδυνο
 στα μάτια

όλα ζητούν να γίνουν σύμβολα
 η σκέψη κινείται

μα εγώ, κοινότοπος, μιλώ ακόμα για άνθη
 αφού, ξέρεις, πεθαίνουν πάντα πρώτα

κι άλογα τρέχουν πάλι
 αυτές τις μέρες
 στα όνειρά μου

ένα βίαιο παιχνίδι εξόδου
 προς τις ερημώσεις σου

χορός και αίμα

νέα είσαι όταν
 περπατάς ξυπόλυτη

IV

όλες οι πόλεις μοιάζουν ίδιες την αυγή
 και θα προσπαθήσω να ζήσω ηττημένος

σαν ιτιά που γέρνει
 σαν βρώμικη φράση που δικαιώνεται

στην έλλειψη συνοχής
 ανακαλύπτοντας συνώνυμα της αλήθειας

άλλο όμως να ποιητικοποιείς την πραγματικότητα
 κι άλλο να πραγματώνεις την ποίηση

ποιος νοιάζεται;

όλα γύρω μας τελειώνουν
 κι εσύ δεν μ' έχεις φιλήσει ακόμα

ΜΥΡΜΗΓΚΙΑ

—Νικόλας Ευαντινός—

Ίσως ο σημαντικότερος
 λαός της γης.

Τα τεχνολογικά τους επιτεύγματα
 —όπως αποδεικνύεται από τη ρυμοτομία των πόλεων τους
 ή τα συστήματα εξαερισμού των αποθηκών τους—
 είναι αξεπέραστα.

Ως προς την κοινωνική τους οργάνωση
 η άκαμπτη ισότητα
 κι η αχθοφόρα τους συνείδηση
 τα καθιστούν τα μόνα όντα
 που ξέρουν να θυσιάζουν ελευθερίες
 προκειμένου να είναι ελεύθερα.

Σε επίπεδο καλλιτεχνικής δημιουργίας
 η γεωμετρία μιας φωλιάς μιλάει από μόνη της.

Στον αντίποδα βρίσκεται ο λαός των ανθρώπων.

Κοιτώντας από ψηλά
 οι τρεις πλαστικές Γαλλίες του Ειρηνικού
 είναι η μόνη επαφή μας με τη διαχρονικότητα:
 μέσω του πλαστικού

Η ευφύια μας φαίνεται
 απ' τη χαρά των μικρών παιδιών
 όταν συνθλίβουνε μυρμήγκια.

Αν κάτι συνδέει τους δυο λαούς
 είναι η Ιλιάδα.

ΤΟ ΧΡΥΣΟΨΑΡΟ

—Γιάννης Ευθυμιάδης—

Έχω στο σπίτι μου μια γυάλα με χρυσόψαρο. Θολή
σκόπιμα το νερό της δεν το καθαρίζω. Κι έχει βρωμίσει τόσο
που μοναχά υποθέτω πως μέσα κολυμπάει το χρυσόψαρο.
Κάποια απόβραδα ή πιο βαθιά στη νύχτα ακούω αμυδρά
ν' ανοιγοκλείνει τα πτερύγια, άλλοτε βλέπω σαν να φωσφορίζουνε τα μάτια
μα ούτε μια δεν έσκασε ποτέ στην επιφάνεια φυσαλίδα, κι ωστόσο
είμαι βέβαιος ότι ζει, ότι υπάρχει το χρυσόψαρο στη γυάλα.

Στο ψάρι αυτό κάθε πρωί και κάθε βράδυ προσπαθώ
—με δυσκολία που άλλοτε τη ρίχνω στον καιρό κι άλλοτε
στην αποκαμωμένη πια συνείδησή μου—
να αποκαλύπτω όλα μου τα μυστικά, τα φρικαλέα ή τα πιο αδιάφορα, για μένα
όσα ποτέ μου δεν θα σας τα πω, όσα δεν τόλμησα να πω στον εαυτό μου.
Το ψάρι ακούει πάντα υπομονετικά, βουβό, τους πόθους της φθαρμένης μου πια σάρκας
πώς αγριεύομαι να ψάχνω για φιλί, πώς κάθε μέρα ταριχεύω το πουλί
που απ' το πρώτο κλάμα του ξεκίνησε να φθίνει, αργοπεθαίνει κι όλο τραγουδά
του λέω ακόμα επίμονα, σχεδόν υστερικά πόσο φοβάμαι μην πεθάνει η μαμά
πώς μετανιώνω πια που σκόνταψα στα ναι σας
του λέω για χρόνια κάρτικα, για γάμους πνιγηρούς,
παιδιά, χαμόγελα, ανάλαφρα παιχνίδια, για λύκους, πάνθηρες, λεφτά και μαστροπούς
και το χρυσόψαρο σαλεύει — λέω εγώ — σαρκαστικά
μπορεί υποθέτοντας κι αυτό την ύπαρξή μου.

Απόψε λέω να του εξομολογηθώ το πόσο με βαριέμαι
πως γράφω ποιήματα σωρό μήπως σωθώ λιγάκι από την πλήξη
κι ύστερα λένε αφελώς, ο ποιητής, εμπνέεται, τι βάθος! Αχ, πόσο, θεέ μου, λάθος
να λέω την αλήθεια σ' ένα ψάρι που κάποτε μπορεί να με προδώσει
σ' εσάς, σ' αυτούς, μπορεί ίσως σ' εμένα, ας του 'λεγα έστω ένα ψέμα
για να μπορώ μ' αυτό καλύτερα το θάνατο να σφιχταγκαλιαστώ.

Το ψάρι αυτό το 'χω ανάγκη μα και το μισώ, που ξέρει κάθε απόκρυφή μου έγνοια
κι όταν θα νιώσω πια το τέλος μου να 'ρθεί (τι κούφια σκέψη να νομίζω πως το ξέρω)
θα γείρω αργά τη γυάλα να χυθεί μέχρι σταγόνα το νερό
και ίσως τότε ανακαλύψω πως το ψάρι είναι νεκρό
πως από χρόνια σήπεται στο βούρκο του πνιγμένο
και πως δεν ζει, όπως κι εγώ νομίζω ότι ζω στο όνειρό του.

Δημήτρης Γιαννουκάκης (1898-1991), *Ο μικρός ψαράς*, 1940.

ΓΙΑ ΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΙΚΩΝ

—Γιάννης Ευσταθιάδης—

Μάρτιος 2021! Η Ελλάδα γιορτάζει τα 200 χρόνια από την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα, και η Ποίηση τα 10 χρόνια από την έκδοση του περιοδικού *Τα Ποιητικά*, μια απελευθέρωση μυαλού και συναισθημάτων!

Ήταν τότε (Μάρτιος 2011) που ο Κώστας Παπαγεωργίου και ο Γιάννης Βαρβέρης, συνέλαβαν την ιδέα αυτού του πολυπρισματικού και πολυφωνικού εντύπου.

Λίγο αργότερα ο θάνατος το έστρωσε για τον Γιάννη και ακολούθησε η σημαντική παρουσία της Τιτίκας Δημητρούλια στο τιμόνι, μαζί με τον Κώστα.

Κάνοντας έναν συνοπτικό απολογισμό, θα έλεγα ότι *Τα Ποιητικά* είναι ένα περιοδικό δημοκρατικής δομής στο περιεχόμενο και αριστοκρατικής οπτικής στους στόχους και στις προσεγγίσεις.

Μολονότι αυτοπροσδιορίζεται ως «τριμηνιαίο» (και είναι), εν τούτοις η παρουσία του στην πνευματική μας ζωή είναι διαρκής.

Σ' αυτό στοχαστικά συλλέγονται παλαιότερα και σύγχρονα ποιήματα ελλήνων, σημαντικοί ξένοι ποιητές, διεισδυτικές κριτικές, δοκίμια για πρόσωπα, κινήματα, τάσεις, μελέτες διαφορετιστικές και ιστορικά λογοτεχνικά ντοκουμέντα.

Σημαντικές, δύο καινοτόμες ενότητες: οι «Ποιητικές αναγνώσεις», όπου επώνυμοι κριτικοί γράφουν μικρά αλλά καιρία σχόλια για ποιητικά βιβλία, και το «Δείγμα γραφής», μια ανθολόγηση ενός ποιήματος από κάθε πρόσφατο ποιητικό βιβλίο.

Εν τέλει, πολύτιμο κομμάτι της πνευματικής μας, όχι απλώς ζωής, αλλά δραστηριότητας.

Σκέπτομαι επιλογικά ότι αυτά τα γενέθλια είναι συμβολικά και δεν χρειάζονται κωδωνοκρουσίες και σημαιοστολισμούς (όπως και η ποίηση άλλωστε).

Η αγάπη και η ευγνωμοσύνη όλων μας, σαν φλόγα στα κερί της τούρτας, είναι ένας σιωπηλός πανηγυρισμός, αλλά με τα αναγνωστικά μας μάτια «πάντα ανοιχτά, πάντα άγρυπνα».

Να προσθέσω ότι τα τελευταία χρόνια έχει προστεθεί στη διευθυντική ομάδα, μαζί με τον Κώστα και την Τιτίκα και ο Γιώργος Μαρκόπουλος.

Έτσι, «μετά 10 έτη» έχουμε «τρεις σωματοφύλακες» που υπερασπίζονται την ποίηση και την τέχνη, όχι με αιχμηρά ξίφη αλλά με οξύμαχες πένες!

Σ' αυτούς και στους άλλους τακτικούς συνεργάτες του περιοδικού, αφιερώνω τους στίχους του Γιάννη Ρίτσου:

«Όμως εγώ
θα σου λέω ευχαριστώ
γιατί γνωρίζω
τι σου οφείλω.

Αυτό το ευχαριστώ
είναι το τραγούδι μου»

ΕΝΑΣ ΓΚΡΙΖΟΣ ΓΑΤΟΣ

—Πηνελόπη Ζαλώνη—

Ένας γκριζός γάτος
στυλωμένος στο παράθυρο
την μνημοσύνη κρατά
κι απ' αυτήν κρατιέται

τεντωνόταν ολόκληρος
κρεμούσε το 'να χέρι απ' το πρεβάζι
σαν χειρολαβή

για τον Γίγαντα με τα πήλινα πόδια
για την σταυρωμένη τάξη των δούλων
για τα μαστορόπουλα για τους πρωτομάστορες

τους κακοτράχαλους που βγαίνουν στο ομάδαι
γι' αυτούς που ακολουθούν υπνωτισμένοι
τον αυλητή τους

σε μιαν εποχή που ανασήκωνε τόση σκόνη
εκείνος καρτερούσε μαντρωμένος
άτρομο το βλέμμα του

έβλεπε τους εργάτες
σκυφτούς να περνάνε
τους αποκαρωμένους

τόση σκόνη κι αυτός απόρθητος
άτρομο το βλέμμα του
σ' έναν προμαχώνα που ποτέ του δεν κατέρρεε

μόνο άλλαζε κλίση και άντεχε
να βλέπει αυτά
τα ήδη ειδικωμένα.

ΤΟ DNA ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

—Θ.Π. Ζαφειρίου—

Αν πέθαινα από έρωτα,
Πώς θα το διαπίστωναν,
Αφού νεκροψία
Δεν προβλέπεται ψυχής.

Και το σώμα μου μέσα-έξω

Τίποτε τέτοιο
Δεν θα δικαιολογούσε.
Πού θά 'βρισκαν την έξω

Ομορφιά της νιότης
Που όλη θάχε ντροπιασθεί

Από των έσω οργάνων
 Εντροπία.
 Και πού θ' ανίχνευαν
 Τί είχε μείνει ανέπαφο
 Για να αναπαράγει
 Συναισθήματα.

Έτσι θα αποφαίνονταν

Πως μάλλον πήγα
 Από το φαγητό
 Και το πιωτό

Δίψα και πείνα ακόρεστη
 Και κορεσμένα λίπη.
 Κι αν έφαχναν το DNA του έρωτα
 Θάβρισκαν μόνο λύπη.

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

—Σταύρος Ζαφειρίου—

Υπάρχει ένας άγγελος στα μυστικά βιβλία
 ανέγνωρος στις τάξεις των αγγέλων,
 δύσμορφος με αζύγιαστο κορμί,
 σαν κακοκαμωμένη μαριονέτα
 που οι κλωστές της έχουν μπερδευτεί
 κι αλλιώς κινούν, αλλιώς κινούνται τα φτερά της.

Ποτέ του δεν κατέβηκε στους δρόμους των ανθρώπων,
 ποτέ του δεν χρημάτισε άγγελος κανενός,
 κανείς ποτέ του δεν τον είδε στ' όνειρό του.

Είναι ένας άγγελος που δεν αγγέλλει τίποτε απολύτως,
 δεν κάνει θαύματα ούτε τα θαύματα τα κάνει θεατά
 κι έχει ως μόνη αποστολή του να κοιτά·

μπροστά κοιτά, αλλά μπροστά του βλέπει μόνο,
 σαν σε εικόνα ακίνητης στιγμής,
 όλα όσα πίσω του έχουνε συμβεί·

όλο τον χρόνο πριν κοπεί απ' τη συνέχειά του,
 απ' του παλιού αέρα πριν μακρύνει την πνοή·
 πριν σβήσει τους αντίλαλους φωνών
 που έχουν σιωπήσει.

«Έτσι πρέπει να μοιάζει ο Άγγελος της Ιστορίας»,
 γράφει ο Μπένγιαμιν στην Ένατη του Θέση·
 κρεμάμενο ανδρείκελο
 πάνω από μια πραγματικότητα που υψώνεται
 ως τα χαλάσματά της·

έτσι πραγματικότητα να μοιάζει,
 ζητώντας χρώματα να γίνει ορατός,
 ζητώντας φως, για να φανεί έξω απ' τα χρώματά του.

Υπάρχει ένας πίνακας του Κλέε που ονομάζεται *Angelus
 Novus*·
 νερομπογιές, μια ζωγραφιά
 σαν παιδική ανάμνηση απ' το δωμάτιό του·

ένας καινούριος άγγελος με άτεχνα φτερά, με άτεχνα μάτια,
 έτοιμος, λες, να έρθει προς τα εδώ να βάλει τέλος
 σε ό,τι στην ιστορία δεν έφτασε στο τέλος του·

με άτεχνο στόμα σαν ν' αναφωνεί:
 κι ο πιο τέλειος κόσμος θα είναι ημιτελής
 πριν απ' την πινελιά τής ουτοπίας.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Ξανθίππη Ζαχοπούλου—

ΣΜΙΛΕΜΕΝΟ ΔΑΚΡΥ

Ένα δάκρυ
 μια πολιτεία φτιάχνει
 όταν είναι σμιλεμένο
 Με αρχαίους ναούς
 Κιονόκρανα χορτασμένα ουρανό
 Μια πύλη με λωτούς
 για τις ατασθαλίες του χρόνου
 Αέτωμα με παραστάσεις κινούμενες
 πομπές όχι χαμένες Αλεξάνδρειες
 μ' αέρινες για τον πέπλο της θεάς
 που ήταν μικρό κορίτσι
 κι έτρεχε σ' αγρούς άγουρους
 και τώρα γυναίκα πια
 μ' ανθέμια στα μαλλιά.

ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ ΠΟΔΗΛΑΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΒΑΘΥΚΟΚΚΙΝΟ

Το μικρό κίτρινο ποδήλατο
 την τροχιά του περιέγραψε
 Πώς ήταν μικρό και πώς μεγάλωσε
 Έγινε κόκκινο
 γιατί φύτρωσε με τις τριανταφυλλιές
 Οι ακτίνες
 με του ήλιου ενώθηκαν
 Τιμόνι αλάνθαστο
 και το καλάθι γέμισε πουλιά

Κι όταν το βρήκα
 γονάτισε για να ανεβώ
 και κάλπαζε ως το μεσημέρι
 Έγινε βαθυκόκκινο
 μέχρι τα όνειρα που έκανα παιδί
 και τώρα ίδια απαράλλαχτα
 να σφύζουν μες στην ήβη τους.

ΠΟΙΗΣΗ ή ΑΣΤΕΡΟΕΙΔΗΣ 946, ΡΟËΣΙΑ

—Ιουλίτα Ηλιοπούλου—

Ο John Keats σε ένα γράμμα του προς τον εκδότη του John Taylor υποστήριξε: «Η ποίηση πρέπει να ξαφνιάζει με μια λεπτή υπερβολή και όχι με μια παράξενη ιδιομορφία· πρέπει να ηχεί στον αναγνώστη σαν να είναι διατύπωση των δικών του ανώτερων σκέψεων, να φαίνεται σχεδόν σαν μια ανάμνηση του». Και στη συνέχεια συμπλήρωνε «εάν η ποίηση δεν έρχεται φυσικά όπως τα φύλλα στο δέντρο, καλύτερα να μην έρθει καθόλου».

Ρομαντικές διατυπώσεις του 19ου αιώνα; Ίσως! Συνάμα όμως γίνονται και υπενθυμίσεις διαχρονικών αναζητήσεων μιας τέχνης που ολοένα χάνει τα χαρακτηριστικά της. Ο πραγματισμός, η επίφαση ενός μεταμοντερνιστικού αιτήματος, μαζί με την υποχώρηση του λυρισμού και της γλωσσικής επεξεργασίας από την μια, η έλλειψη μουσικότητας καθώς και κάποιου αισθητικού στόχου απ' την άλλη υποβίβασαν σταδιακά την έννοια της ποίησης, περιορίζοντας την λειτουργία της σε μεταδότη επικαιρικών μηνυμάτων. Δεν είναι η ιδιομορφία ή η εκζήτηση που της προσδίδουν πια ένα κουραστικό βάρος,

είναι η κοινοτοπία και η πεζολογική διατύπωση που την πλήττουν. Δεν είναι η φυσικότητα που της λείπει παρά ο ζωποιοός αέρας· ο άνεμος που θα κινήσει τα φύλλα και θα φέρει το θρόισμα, τον ήχο των λέξεων, τη μουσική μες την ψυχή μας. Αυτή η πνοή, η σχεδόν ανερμήνευτη, που αποτελεί και την ειδοποιό διαφορά της, σπανίζει.

Υποταγμένη η ποιητική γραφή στην υπερπεζολογία, όσο κι αν αυτοπροσδιορίζεται ως ποίηση ακυρώνει τον εαυτό της. Πληθαίνουν οι γράφοντες και μειώνονται οι αναγνώστες. Ακόμη και όταν, σπανιότερα, προβάλλεται υπηρετώντας έναν συγκεκριμένο στόχο, δεν παύει ο ρόλος της να είναι απλά διακοσμητικός. Κι ως της σωρεύουμε ποικίλα επίθετα: στοχαστική, φιλοσοφική, μεταμοντέρνα. Το ουσιαστικό λείπει. Ποίηση: η τέχνη του λόγου ή ένας ακόμη αστεροειδής, που μας κοιτάζει από ψηλά, καμωμένος από λίθους του ήλιου. Με μιαν αριθμηση 946 στην ταυτότητά του, καταγεγραμμένος αλλά ανυπότακτος, αυτός τουλάχιστον λάμπει!

ΓΙΑ ΤΑ ΩΔΙΚΑ ΚΑΙ ΜΗ ΠΤΗΝΑ

—Γιώργος Θεοχάρης—

Πόσο ακριβή ομορφιά,
όταν, μέσα από συστάδες
προσμονής απελπισμένης,
το κοτσύφι της έμπνευσης
ορμητικά ξεπετιέται

Και πόση απογοήτευση αν,
το πουλί που μόλις εφτερούγισε
ενώ πως ήταν ωδικό πτηνό
επίστεψε,

δεν αποδείχτηκε παρά μία δεκαοχτούρα,

Ωστόσο,
ακόμη κι εκείνο το μονότονο «γρου – γρου»,
μπορεί, ορισμένως, ικανό να σταθεί
βγάζοντάς μας από μια παρατεταμένη
κατάσταση σιωπής ώστε

ενεργοποιεί στις φλέβες μας
τη δόξα της επιθυμίας

ΠΟΙΗΣΗ, ΠΑΝΔΗΜΙΑ, ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

—Σάρα Θηλυκού—

Ο εορτασμός των 10 χρόνων του περιοδικού *Τα Ποιητικά* συμπίπτει με τη νέα καραντίνα που ήδη διανύουμε, η οποία ετυμολογείται επίσης από τον αριθμό σαράντα... Μια περίοδος που όπως έδειξε και η πρώτη καραντίνα αναμφίβολα οξύνει τα ποιητικά μας αντανακλαστικά, ανοίγει την ποιητική μας όρεξη... Υπακούει άραγε η ποίηση έτσι στην θέαση της τέχνης εν γένει από τον Λούκατς ως *αντανάκλασης*;

Ο εγκλεισμός στο σπίτι εξισορροπείται από το άνοιγμα της ποίησης στον κόσμο· η θλίψη της ψυχής από το ποιητικό όραμα αναμονής μιας νέας πραγματικότητας· το άδηλο μέλλον από την ποιητική αποκάλυψη μυστηρίων από καταβολής κόσμου... Γίνεται άραγε η ποίηση έτσι, μέσα από τις διακριτικές αυτές αντιστίξεις, ένα παυσίλυπο, ένα οιονεί ελιξήριο κατά του θανάτου, του πεισιθανάτου δηλαδή αισθήματος της ζωής, ένας τρόπος να ζούμε τη ζωή αυθεντικά, απαλλαγμένοι από τον φόβο, πλημμυρισμένοι από αγάπη;

Η ποίηση αλλά και η ποιητική της πανδημίας και της καραντίνας συνιστούν πράγματα εν εξελίξει και μένει να αξιολογηθούν... Άλλοτε με χιούμορ και άλλοτε με τόνους δραματικούς η ποίηση επιχειρεί να ξεορκίσει το κακό που μας απειλεί. Κατά τη διάρκεια της πρώτης καραντίνας είχα δημοσιεύσει τη σειρά φωτο-χάικου, *Μένουμε σπίτι*, με φανερά ανάλαφρη διάθεση, αλλά και τη σύνθεση *Quaranta*, η οποία περιλήφθηκε αργότερα στο νέο μου ποιητικό βιβλίο *Η Αντιγόνη στην Αϊτή* εν είδει χορικού, ελεγείας της καραντίνας, καθώς η χρονιά αυτή, σε συνθήκες πανδημίας, μαζί με τον εορτασμό των σαράντα τευχών του περιοδικού *Τα Ποιητικά*, συμπίπτει επίσης με τον εορτασμό για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης. Ποίηση και πάθος, ελευθερία και ανεξαρτησία, ζωή και θάνατος, Επανάσταση και Ανάσταση, συνιστούν λαμπρές επετείους στο διηνεκές. Χρόνια πολλά!

ΒΟΥΒΩΝΙΚΗ ΧΩΡΑ

—Θωμάς Ιωάννου—

Πόλεις που δεν τους ρίχνεις δεύτερη ματιά
Κι ούτε καν θάλασσα τις ζύγωσε
Και τα παιδιά τους μόλις άνοιξαν το βήμα τους
Το πρώτο ΚΤΕΛ, το πρώτο τρένο πήρανε
Αλλού να κοιμηθούνε

Δύο κεφάλια τους πετάει ο ουρανός
Κι αντί να πάρουν τα βουνά
Τα βλέπουν όλα ίσιωμα
Με το βαμβάκι
Και μ' οινόπνευμα στον κάμπο

Μα τα κορίτσια τους ρεφάρουνε
Της φύσης τη χασούρα
Όλης της πλάσης πήραν τη δροσιά

Στους ώμους τους με τα ριχτά μαλλιά τους

Ξάνθη Λαμία Άρτα Λιβαδειά
Καρδίτσα Σπάρτη Σέρρες Καστοριά

Χώρα θωρακική που την καρδιά μου
Έκλεισες για πάντα

Χώρα βουβωνική
Που με τα πόδια σου κάτω με πάτησες
Λάσπη να γίνω και πηλός
Χάδι το χάδι σου
Πρωτόπλαστος στον κόσμο
Άλλη μια να περπατήσω

ΧΟΡΕΥΕ ΦΩΣ

—Χάρης Ιωσήφ—

Χόρευε φως
Χόρευε και κύλα το νερό

Στα ποτάμια κόκκινο κάτω από γέφυρες
Λευκό στους καταρράκτες χόρευε

Χόρευε φως
Μύριοι λαμπυρισμοί στα βήματά της
Μακριά από δω μακριά πολύ
Κεφάλια με πράσινα στην ακτή μαλλιά
Θραύσματα κοχυλιών αγάλματα της θάλασσας

Χόρευε φως

Κυματισμούς φέρε μιας άφαντης παλίρροιας
Αφρό πολύ άπλωσε στα βυθισμένα
Στην άμμο πόδια της

Χόρευε και κύλα το νερό
Κύλα φως και χόρευε
Γύρω της άπλωσε χίλιους ιριδισμούς

Κι αν φως χορέψεις αρκετά
Δεν θα κυλά γύρω της ο χρόνος
Μόνο νερό θα κυλάς φως
Μυριάδες πάνω της στιγμιαίες λάμπεις
Χόρευε φως

ΚΡΟΥΣΜΑΤΑ

—Δημήτρης Καλοκύρης—

Α΄
(από τη σειρά) *Minima*

(ΕΝΦΙΑ)ΛΤΗΣ

Χτυπούν εγχάρσια τη χρυσή τομή
με το ισόποσο της σιωπής.

ΣΙΩΠΗΛΕΣ ΤΡΟΦΕΣ

Τυρί ιχθύν σιγῆος.

ΑΣΤΙΚΟ

Taxιδεύω.

ΑΚΡΑΙΕΣ ΓΕΥΣΕΙΣ

Μελιγαλάς ή Γαλαξίδι; Αποφασίστε.

ΒΑΡΥΤΗΤΑ

Η λέξη... κάτω απ' τη μιλιά θα πέσει...

Β΄
(από τη σειρά) Ορισμοί

ΠΙΚΑΣΟ

Καλλιτέχνης μεγάλου κυβισμού!

ΑΝΘΟΣ ΣΕ ΜΑΥΡΟ ΦΩΣ

—Τάσος Καπερνάρος—

Πόσο επίμονη! Δείχνω χωρίς ίχνος συστολής τη δυσαρέσκεια μου κάθε φορά που μ' επισκέπτεται, αλλά δεν ταράζεται. Σαν να μην αφορά αυτήν η απρεπής μου συμπεριφορά. Δεν της μιλώ, βάζω ποτό μόνο για μένα και συχνά αγκαλιάζω το μπουκάλι για να της δείξω ότι δεν θέλω να μοιράζομαι τίποτα μαζί της. Τα δέχεται όλα αδιαμαρτύρητα, σαν άνθρωπος 100 ετών, παραιτημένος από κάθε επιθυμία για ζωή, και παρά την περιφρόνηση μου, έρχεται και ξανάρχεται, πάντα στολισμένη και καθαρή, όπως σε ένα ραντεβού που καταλήγει στο κρεβάτι. Έρχεται πάντα, και πάντα απρόσκλητη. Και λες και είναι η σκιά μου με ακολουθεί ακόμη και στο βαθύ πηγάδι, όπου ποτέ δεν καταλαβαίνω πως πέφτω κι ακόμη χειρότερα

δεν ξέρω πως έχω μικρύνει τόσο και αν είναι δικά μου ή άλλου τα δύο παιδικά χεράκια με τα οποία πασχίζω να κρατηθώ στην επιφάνεια. Μια δυο φορές υπήρξα καλός μαζί της, από ιδιοτέλεια και μόνον. Σκηνοθετώντας μια αποχαιρετιστήρια γιορτή δύο δήθεν αγαπημένων. Μια σκηνή τέλους, πριν χωρίσουν οι δρόμοι μας. Ακούγαμε για ώρες αγαπημένες άριες που μιλούν για αγάπη και θάνατο και πίναμε απ' το ίδιο μπουκάλι με το στόμα, μέχρι που διπλωθήκαμε σαν έμβρυα στο πάτωμα. Ίσως όμως να έπεσα μόνον εγώ, γιατί αυτή αντέχει κάθε τρικυμία. Αλλά ξανάρχε. Κι έρχεται συνεχώς, με φυσικότητα σαν να πηγαινεί στο σπίτι της και σαν το σπίτι της να είναι μέσα μου.

ΩΣ ΕΥΧΗ

—Βικτωρία Καπλάνη—

Εποχή απολογισμού
κάθε γενιά αναζητά το δικό της ποίημα
να την περιέχει
ζητείται ποιητής να δώσει το στίγμα
αυτός να γεμίσει την κλεψύδρα της μνήμης

Απόπειρα ορισμού
κρυφό μονοπάτι για δικαίωση
συντρίμια του εγώ επί χάρτου
προσωρινά ανασυντίθενται
της άτης μέθη.

Είμαι η σιωπή σου
σε παρακολουθώ αδιαλείπτως
να με κοιτάξεις
να με παραβιάξεις
να με πολεμάς.

Διαρκές της γραφής το ερώτημα
ακοίμητο περιστρέφεται, ανακυκλώνεται
χρειαζόμαστε εντέλει χρόνο να βιώσουμε
την ανυπαρξία του χρόνου
τις φωνές των ποιητών
αντίδωρα προσευχής
στον άνθρωπο που διαρκώς αναβάλλει
μέσα του την ανατολή.

Κάποτε δραπετεύεις από το όνειρο
αγκαλιάζεις με τρυφερότητα τα λάθη σου
κρεμάς στο μπαλκόνι τις αποξηραμένες ελπίδες
κλαδάκια δώρο στα πουλιά
για τις φωλιές της άνοιξης.

Λέξεις επιστρέφουν τώρα πετούν ελεύθερα
στη γαλήνη και την μπόρα των καιρών
πράξη συμπαντικής μνήμης η δημιουργία
όλα τα ποιήματα του κόσμου ένα.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Νίκος Καραβέλος—

ΑΡΚΕΙ

Αρκεί ένα ένδυμα
ένα ρούχο να σκεπάζει τα χέρια σου
και λίγο το στήθος.

Μια λάμψη αρκεί
και τα ρούχα στεγνώνουν
μια φωτίτσα και περνάς απέναντι.

Τότε ο χρόνος
ξηλώνει παίζοντας το ρουχαλάκι
που από τη φόδρα του κρατιέται η ζωή.

Ένα ρούχο αρκεί
ένα ένδυμα μνήμης
αυτό που ντύνεσαι όταν φεύγεις
ραμμένο με τις κλωστές της αθανασίας.

Η ΚΕΡΑΣΩ ΚΑΙ Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ

Ό,τι βρίσκεις το λες πατρίδα
ένα φύλλο πικρό το φθινόπωρο
ένα φρούτο την άνοιξη
ένα βλέμμα το καλοκαίρι.

Ο πατέρας μια έμπνευση

η γενιά που ξυπνάει
η γιορτή που ξεχνάς κι όμως
εκείνη δεν σε ξεχνάει.

Πατρίδα της μάνας το μάρμαρο
οι πέτρες

και δίπλα τους η Κερασό και η κόρη της
με τα ρόδινα σώματα.

Μάνα και κόρη τόσους αιώνες
στην ίδια πινακίδα συμβίωσαν
κοντά στη μάνα και στον πατέρα μας
στην ίδια πλήρη πατρίδα.

ΠΩΣ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

—Τασούλα Καραγεωργίου—

Όταν μνήμη γυρεύει στη νέκυια
η σκιά του Ελπίνορα, τότε
μ' ένα σήμα, σημάδι βαθύ,
χάραγμα πάνω στην πέτρα του τάφου·
το ποίημα τότε γεννιέται.

Στην αρχή, με μια λέξη μονάχα, ένα όνομα, όπως:
ΝΙΚΙΟΥ
με τον ίαμβο, έπειτα, στίχου λιτού:
Λοιμῶ θανούσης εἰμὶ σῆμα Μυρίνης
πιο μετά, με τον δίστιχο θρήνο μιας ελεγείας:

«Δωδεκάχρονο αγόρι ο πατέρας του ο Φίλιππος
απέθεσε εδώ, την πολλή του ελπίδα – τον Νικοτέλη».

Έτσι πάντα πορεύεται η Ποίηση·
δεν παλεύει βεβαίως στ' Αλώνια,
μα κατέχει με λέξεις μικρά μυστικά,
συνταγές μαγικές κι ελιξίρια που διώχνουν τη λήθη,
—στο χαρτί ή στο μάρμαρο ή
στα πτερόντα έπη του διαδικτύου—
να κοιμίζει —για λίγο— τον θάνατο.

ΜΕ ΤΑ ΣΠΛΑΧΝΑ ΕΞΩ

(Με αφορμή το φιλμ-δοκίμιο «Νίκος Καρούζος: Ο δρόμος για το Έαρ»)

—Γιάννης Καρούζης—

Το σύμπαν είναι ξεκάθαρα γλωσσικό – η συμφορά μας –

N.K., ΓΙΟΡΤΑΖΩ ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΜΟΥ
ΜΕ ΚΑΥΣΩΝΑ

Αρχίζουμε με μία άρνηση. Το ντοκιμαντέρ «Ο Δρόμος για το Έαρ» δεν αντιμετωπίζεται ως ένα παραδοσιακού τύπου ερευνητικό έργο πάνω στο «σώμα» του ποιητή Νίκου Καρούζου. Συνεχίζουμε με μία κοινή διαπίστωση. Το ποιητικό έργο του Νίκου Καρούζου είναι το ίδιο γλωσσικά ενδοσκοπικό. Και ως τέτοιο έχει ανάγκη από μια αντίστοιχη αντιμετώπιση: το κινηματογραφικό μέσο οφείλει να οργανώνεται αντίστοιχα με το αναφερόμενο θέμα.

Το έργο του Καρούζου, σε αντίθεση με πολλών συγχρόνων του, δεν ενδιαφέρεται κατά κύριο λόγο να συγκροτήσει ποιήματα-φωταγωγούς στον έξω κόσμο, ούτε καν στον έσω κόσμο των συναισθημάτων του ποιητή, αλλά ποιήματα-νυστέρια στις δυνατότητες και χρήσεις της τεχνολογίας της γλώσσας, ποιήματα-ενδοσκόπια που αναστοχάζονται την ίδια τους την ύπαρξη ως αντικείμενα του κόσμου. Πρόκειται για την αγωνία της όρασης πάνω στο ίδιο το ποιητικό φαινόμενο: *σιγάθηνκα τους στίχους / τα βοερά σκάνδαλα των λέξεων*. Οι λέξεις στο έργο του δεν αναπαριστούν τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στην αντιληπτική μας πραγματικότητα, αλλά προσπαθούν να αναδιπλασιάσουν τα ίδια τα γλωσσικά σημεία· λειτουργούν δηλαδή δευτερευόντως αναπαραστατικά και πρωτευόντως ως οργανισμοί της γλωσσικής επικράτειας με την αυθαιρεσία τους οργανωμένη πάντα εντός μίας αλυσίδας: σύμφωνα, φωνήεντα, ήχοι, κενά, μεταφορές, παρενθέσεις, μετωνυμίες, συμπαραδηλώσεις, συνεχδοχές, ακουστική. Τέτοια ιδιώματα αναπαριστούν τον κόσμο του δημιουργού ο οποίος

και γίνεται σαφώς δημιουργός εξαιτίας ενός Μέσου (το ποίημα είναι ένα κουρδισμένο παλιοπαίχνιδο φτιαγμένο να φτερουγίζει).

Το ποιητικό έργο του Καρούζου καθίσταται επίκαιρο στο σήμερα, αφού συνομιλεί με το μετα-σωσυριανό πλαίσιο, με την φιλοσοφική σκέψη δομιστών και μεταδομιστών πάνω στη γλώσσα, τις αλυσίδες της, την αυθαιρεσία του σημείου, τη διασημενική αναπαράσταση που κρύβουν τα σημαίνοντα. Όπως σημειώνει και ο ίδιος η *σιωπή* δεν κατάγεται από την *Κίνα* η *σιωπή* / τη γλώσσα τη φασκίώνει με συντακτικό και κανόνες / αναπαύεται στα ανώμαλα ρήματα ερωτεύεται επιρρήματα.

Επιδιώκοντας να στηθεί μία αλληλεπίδραση μεταξύ των εκφραστικών μέσων της ταινίας μας για τον ποιητή και το έργο του, οργανώνεται μία προσέγγιση η οποία προτάσσει έναν κινηματογράφο «με τα σπλάχνα της ταινίας βγαλμένα έξω». Οι οπτικοακουστικές αρθρώσεις συγκροτούνται ως εξωσκελετός φτιάχνοντας ένα φιλμ που θα εξιστορήσει το θέμα του και παράλληλα θα εξιστορήσει τον ίδιο τον εαυτό του. Από την άλλη, «Ο Δρόμος για το Έαρ» δεν είναι ένα α-χρονικό ντοκιμαντέρ για ένα πρόσωπο, αλλά παιδί της ιδιαίτερης ιστορικής περιόδου και του κοινωνικού σχηματισμού μέσα στον οποίο γυρίζεται, όπου κεντρικό γνώρισμα είναι η κοινωνικο-οικονομική καπιταλιστική κρίση. Παρόμοιες λοιπόν ιστορικές συνθήκες που οδήγησαν στην κατασκευή ενός τεκμηριωτικού έργου για τον Καρούζο στο σήμερα, οδήγησαν και στην συγκρότηση του ίδιου του Καρούζου έργο, πράγμα που σημαίνει πως «Ο Δρόμος για το Έαρ» και η ποίηση του Νίκου Καρούζου έχουν κοινή κοινωνική και πολιτική γενεαλογία. Έτσι, η ιστορία του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού μέσα από πολλαπλές στρώσεις αρχείων εμφανίζεται ως καταλύτης στην εμφάνιση του ποιητικού έργου και της σκέψης του Καρούζου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΟ ΕΠΕΚΕΙΝΑ

—Δώρα Κασκάλη—

Την λένε Εύη κι οι λέξεις του μιλούν
για κείνη.

Οι στίχοι είναι τάφος
της αναπνοής, των σπασμών,
του κλάματος του παιδιού της,
των οργίλων διφθόγγων,
του έκθαμβου βλέμματος.

Οι στροφές σέρνουν στο γύρισμα
ρυάκια που μπιμπίκιασαν το δέρμα
την αφράλα του Τορωναίου
εαρινές βροχούλες στα γόνατα απάνω
μπάττηδες που σμιλέψαν ώμους και γάμπες.

Ο τίτλος δεν υπόσχεται τίποτα.
Δεν υπάρχει προδοσία στο σώμα

που πονά, που γέρνει πριν την ώρα
από το ίδιο χτυπημένο. Ένας εμφύλιος άδικος.
Δεν υπάρχει παρηγορία για όσα δεν θα ειπωθούν.

Υπάρχει μόνο η επιτύμβια υπόσχεση ότι ο γιος της
θα μεγαλώσει, θ' αγαπήσει, θα λυπηθεί
θα συγκολλήσει –ξανά και ξανά– το τραύμα.
Τα παχύφυτα στις γλάστρες της θα ποτίζονται
απ' τον καιρό, οι φωτογραφίες του γάμου τους
θα φτιάχνουν εικονοστάσια στο σύνθετο.
Τα ρούχα της θα ντύσουν τους αναγκασμένους.
Η διακοσμητική δαμασκηλιά στο δρόμο
κάθε Απρίλη θ' ανασταίνεται. Το καλοκαίρι μύγες
θα μαγαρίζουν στο πιάτο το καρπούζι.
Ο άντρας που αγάπησε, μαζί της θα πεθάνει μια φορά
και ίσως ξαναζήσει.

ΔΕΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Ρένια Καταβούτα—

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

Αυτή η γη έχει τον πιο μεγάλο μπλε ουρανό που έχω δει.
Εδώ τα δέντρα γεννιούνται μέσα από τα νερά
δεν έχουν κλαδιά
έχουν χέρια.
Όταν νυχτώνει, αρχίζουν οι φωνές στο δάσος:
Ήρθε η ώρα να φύγεις, άνθρωπε
– μη γελαστείς –
αυτή η γυναίκα που κρῶζει
είναι γιατί το δάσος μπήκε μέσα της
με τα γυμνά της πόδια
το χώμα μεταφέρει όλες τις ζωές μας
γι' αυτό είναι
γυναίκα
ερπετό

πουλί
τριζόνι.

ΕΛΕΝΑ ΜΑΡΙΑ

Την έλεγαν Ελένα Μαρία, όνομα συνηθισμένο στις γειτονιές
της Μπογοτά. Τριγύριναγε με ένα μπουκάλι στα χέρια και
στη τσάντα. Μαλλιά πάντα μαύρα, μάτια ακόμα πιο σκοτει-
νά. Μέσα της κρυβόταν μαύρος πάνθηρας, αλίμονο αν άνοιγε
το στόμα της. Το ζώο θα έτρωγε πρώτα το λαϊμό, μετά το
στήθος. Τις φλόγες στα πόδια της δεν έβλεπε, φορούσε πά-
ντα μακριά φορέματα, πόδια γυμνά στο χώμα, χέρια κλαδιά,
ντάμα κούπα στην κοιλιά. Η Μαρία Ελένα, όπως τη φώναζε
η νόνα της, ξεψύχησε ένα βράδυ στα καρφιά, πάνω σε ένα
φράχτη, στις μαύρες πλατείες της Μπογοτά, εκεί που δεν νυ-
χτώνει.

ΠΟΙΗΣΗ

—Ζαχαρίας Κατσακός—

Η ποίηση παράγει το διαρκώς ασύλληπτο. Το αδιανόητο.
Ανατρέπει τη φύση σημαινόντων και σημαινομένων. Ενίοτε τα
ακυρώνει. Δημιουργεί μη γραμμικούς χρόνους. Γεννά αισθή-
σεις και αισθήματα, φορτία που συνυπάρχουν με τις πιο αρ-
χέτυπες μορφές της γλώσσας.

Η ποίηση δεν σχετίζεται με τις προσωρινές όψεις της συ-
νειδησής μας και δεν αναφέρεται σε αυτό που βλέπει η λογι-
κή ούτε σε αυτό που βλέπουν τα μάτια μας. Αυτό που νιώθει
το σώμα μας δεν είναι παρά μία εντύπωση στιγμής, μία φευ-
γαλέα αντήχηση του τρόπου με τον οποίο προσπαθούμε να
αντιληφθούμε την πραγματικότητα ή ίσως τις αυταπάτες μας.
Η στιγμιαία αυτή εντύπωση χρειάζεται πολύ χρόνο για να γί-
νει ποιητική ύλη. Με έναν σκοτεινό τρόπο, δυσπρόσιτο και αι-

νιγματικό, το πιο βαθύ ίχνος του ποιητικού μας ασυνείδητου
αναδύεται από το σκοτάδι, φτάνοντας στις υπώρειες της λο-
γικής, δίνοντάς της μία ιδιότυπη αλληλουχία ρυθμών και τό-
νων που είναι δύσκολο να διερευνηθεί.

Η ποίηση γεννά μία άλλη γλώσσα, χωρίς λέξεις, εν κινήσει,
παλλόμενη διαρκώς. Η ποίηση μετατρέπεται έτσι σε ένα
άθροισμα ποικίλων αισθητικών μορφών που εμπεριέχουν μία
καθολική, κοινή γλώσσα, αντιληπτή σε όλους. Για τον λόγο
αυτό η συγκίνηση δεν ορίζεται, αλλά προσεγγίζεται. Ξεπερνά
τα σύνορα των εθνικών γλωσσών. Όταν προσπαθούμε λοιπόν
να προσλάβουμε την ποίηση, νομίζουμε ότι καταλήγουμε σε λογι-
κά συμπεράσματα. Αυτό όμως που αντιλαμβανόμαστε δεν εί-
ναι οι λογικές κρίσεις της συνείδησής μας, αλλά οι αισθητικές

μορφές της. Πάνω σε αυτές παράγεται η μορφή και το νόημα που δεν είναι τα μόνα ζητούμενα της ποίησης.

Η ποίηση δεν είναι το είδωλό μας στον καθρέφτη. Είναι φύση. Μας μεταβάλλει σε αισθητικές μορφές και αναδεικνύει

την υπερβατική και ταυτοχρόνως μεταφυσική μας οντότητα. Είμαστε όλοι μορφές αισθήσεων και αισθημάτων. Είμαστε όλοι ποίηση.

ΚΡΕΑΤΟΜΗΧΑΝΗ

—Ναταλία Κατσού—

Χάλασε η κρεατομηχανή. Στοπ.
Δεν αλέθει. Ξαφνικά. Στοπ.

Ειδήμονες και δαίμονες προσκλήθηκαν
εκτάκτως
ψυκτικοί, πρωτεϊνολόγοι, Παλαιολόγοι
έσκυψαν
να δουν

Η βλάβη απολιθωμένη στους κυλίνδρους

αποδίδεται στην τελευταία νυκτερίδα
που προδόθηκε από το ίδιο το σκοτάδι της
έτη φωτός μετά (sic) τους παγετώνες

Κάποιοι υποπτεύονται ότι πρόκειται για φάρσα

Οι διπλανοί ταιίζουν τα παπούτσια τους
στους χοίρους
παραγγέλνουν αποφάγια διαδικτυακά
οι από πάνω πέθαναν

Απέναντι ο καθηγητής κατέβασε ρολά
λένε πως ξημεροβραδιάζεται μέσα
στον υπολογιστή

Δύο εθελοντές άνοιξαν τις στρόφιγγες
η έκχυση πυρηνελαίου και βαλεριάνας
αναμένεται να επουλώσει το χάσμα
των θεατών

Για τη μηχανούλα μας ούτε κουβέντα

ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ

—Έφη Κατσουρού—

Μνήμη Λευτέρη Ξανθόπουλου

«Ο καπετάνιος ζει» φώναξε και ας γνώριζε καλά πως δεν επρόκειτο για ναυάγιο αλλά για ένα ταξίδι χωρίς επιστροφή —όταν τα πράγματα μέσα της διατηρούν θερμοκρασία υψηλή μιλά σε τρίτο πρόσωπο να αμβλύνει τις εντάσεις— «Ο καπετάνιος ζει» φώναξε πάλι «Με ένα από τα караβάκια που ζωγράφιζε στους στίχους του μπαρκάρισε και άφησε πίσω του το κάρβουνο να αυξάνει τη θερμοκρασία να βάζει φωτιά στις λέξεις να σπάει με κρότο στην υγρασία της νύχτας να ζωγραφίζει караβάκια Μπαρκάρισε και στο κατάστρωμα ευθυτενής θωπεύει τον καπνό από το φουγάρο του μαζεύει τον ήλιο που στερήθηκε όλον εκείνον το χειμώνα να θρέψει το καβούκι του αφήνει στον άνεμο χαρτιά χρωματιστά που γίνονται βροχή και

πλένει τις γυναίκες Αντί για το γνώριμο βουητό του πλοίου που φεύγει ακούγεται το βροντερό του γέλιο να σβήνει σαν ηχώ την ώρα που επιστρέφει στον φλοίσβο το μοιρολόγι της φώκιας «Ο καπετάνιος ζει» μονολόγησε με σβησμένη τώρα φωνή και μάτια υγρά «δεν είπα αντίο που θα πει πως ακόμη κάπου ονειρεύεται πως η φυγή του δεν είναι αμετάκλητη» Σάββατο αξημέρωτο επέστρεψε στον ύπνο της να πιούνε εκείνον τον καφέ να μη λησμονηθούνε Πρωί-πρωί την Κυριακή ορκίστηκε να μην τραυματίσει ποτέ ξανά τις λέξεις με αποστρόφους και άρχισε να χαρίζει τα φωνήεντα απλόχερα στις λαβωμένες συλλαβές της «Ο Θεός να μάς φυλά από των εκθλίψεων και των εκλείψεων τα δεινά» σκέφτηκε ολοκληρώνοντας αυτό το ποίημα και ψέλλισε:

«Ο καπετάνιος ζει»

PAUL ELUARD: ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Μετάφραση: Γιώργος Κεντρωτής—

Ο ΦΟΙΝΙΚΑΣ

Είμαι ο τελευταίος στο δρόμο σου
Η τελευταία άνοιξη το ύστατο χιόνι
Η μάχη η έσχατη για να μην πεθάνω

Και νά μας τώρα πιο χαμηλά και πιο ψηλά από ποτέ.

Απ' όλα έχει η πυρά της καύσης μας
Κουκουνάρια και κληματσίδες
Αλλά και άνθη κι από νερό δυνατότερα

Πηλό και δροσιά.

Η φλόγα είναι κάτω από τα πόδια μας η φλόγα
μάς στεφανώνει

Στα πόδια μας έντομα πουλιά άνθρωποι
Είναι ν' ανοίξουν τα φτερά τους

Και ό,τι πετάει θα ξαποστάσει.

Ο ουρανός είναι αίθριος η γη είναι σκοτεινή
Αλλά ο καπνός στον ουρανό αναθρώσκει
Ο ουρανός όλες τις φωτιές του απώλεσε.

Η φλόγα έμεινε στη γη.

Η φλόγα είναι της καρδιάς η συννεφιά
Και του αίματος τα σύγκλαδα
Και τραγουδάει το σκοπό μας

Την πάχνη σπαταλάει του χειμώνα μας.

Νυκτερινή και κατάτρομη πυρπόλησε τον πόνο
Οι στάχτες άθισαν χαρούμενες πανέμορφες

Πάντοτε γυρνάμε στο λιόγερμα τα νάτα μας

Τα πάντα έχουν της αυγής το χρώμα.

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΥΣΤΥΧΙΑΣ

Ξαφνικά τα μάτια μου –με φρίκη–
Δεν βλέπουν πιο πέρ' από μένα
Χειρονομώ στο κενό
Σαν εκ γενετής τυφλός
Και της μοναδικής του νύχτας μάρτυρας

Ξαφνικά η ζωή –με φρίκη–
Δεν είναι πια στα μέτρα του χρόνου
Η έρημός μου αντιλέγει στο διάστημα
Έρημος σάπια έρημος πελιδνή
Της νεκρής μου που τη ζηλεύω τη φθονά

Μες στο ζωντανό κορμί μου τα ερείπια έχω του έρωτα
Τη νεκρή μου με το ρούχο της
Δεν νιώθω παρά μόνο την πλήρη απουσία.

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ;

—Παναγιώτης Κερασίδης—

Είναι δυνατόν ο θάνατος ενός ανθρώπου
Να κλείνει το μάτι στον χρόνο του ποιητή;

Είναι δυνατόν ο θάνατος ενός ποιητή
Να διευρύνει τον χώρο και τον χρόνο του ανθρώπου
Που αποφάσισε να θέσει τέρμα στη ζωή του;

Είναι δυνατόν η ποίηση να δένει τα χέρια και τα πόδια
Στο παιδί που θέλει να παίζει και να τρέξει με την μπάλα
στο κενό;

Είναι δυνατόν η ποίηση να χειραγωγήσει την ήττα μας;
Είναι σε θέση να τιθασει την καταστροφική εγωπάθεια;

Είναι δυνατόν η ποίηση σήμερα να λύνει και να δένει;

Παρωδία νόστου
Να επιστρέφεις με φουσκωμένα πανιά
Χωρίς κατάρτι σάρκας
Στον τόπο όπου εξοστρακίζεται
Η σφαίρα του πόθου στην αφιλόξενη αγκαλιά της ποίησης
[Οι σφαίρες καίνε και σου ανοίγουν την καρδιά
Βολίδα του θανάτου γλύκα μου]
Και αναμοχλεύεται η γεωγραφία του ονείρου
Από τα νύχια του καθενός
Που ορκίζεται ότι είναι κάποιος.

Δημήτριος Γαλάνης (1879-1966), Το παιδί με το μηχανικό άλογο, 1919.

ΕΦΗΒΟΙ

—Νατάσα Κεσμέτη—

Προχωρώντας στην λεωφόρο των πεύκων
 Δεν γνώριζα πως όλα βαδίζουν προς την αρχική
 ανεξιχνίαστη μοναξιά τους
 Κοιτάζοντας την κίνηση των περαστικών
 Αγνοούσα πως όλοι μεταβαίνουν στην αρχική
 ανεξιχνίαστη μοναξιά τους
 Όπου κι αν πήγα, ό,τι κι αν άγγιξα, δεν είδα
 Πως πρόκειται για ένα ακόμα βήμα προς τα εκεί

Το θάμπος μιάς παλλόμενης νεφέλης με τύλιγε
 Δεν πρόσεχα τα σωριασμένα πτώματα
 Στα χαντάκια των εξοχικών και των άλλων δρόμων
 Ούτε αναρωτήθηκα αν ήσαν κορμιά προηγούμενων
 Που πορεύονταν ολοζώντανοι μέσα στο ίδιο θάμπος
 Μικροί ή μεγάλοι ήρωες από τα Χρόνια των Ετών

Ένα μεσημέρι αναγνώρισα τον Άγγελο
 Προπορευόταν όπως στις ζωγραφιές αποθέωσης
 Με τ' όνομα Άγγελος του Γένους
 Πότε σκόνταφτε πεινασμένος ζητιάνος
 Πότε ανυψωνόταν Αυγουστιάτικος ήλιος
 Ρίχνοντας στην γη πυκνόφλογη σκιά

Σκόρπιζε απλόχερα το θάμπος αλλά
 Μαγεμένη δεν ζήτησα να μάθω για το δρόμο
 Μεσημβρινή μεθυσμένη χαρά σφράγισε τα χείλη μου
 Έτσι άφησα τον Άγγελο να εξαχνωθεί μέσα στην πύρα του
 Συνεχίζοντας να βαδίζω προς...

Από ένα μικρό ύψωμα κοιτάζω την μακρινή εικόνα:
 Κορδέλα που ξετυλίγεται αδιάκοπα ως εμένα
 Ο Άγγελος προπορεύεται στην καρδιά μου
 Κάπου-κάπου γυρίζει, επίμονα με κοιτάζει

Καθώς μυρίζει τα καφαλισμένα πτώματα
 Τα μάτια του λυπημένου σκύλου
 Όταν υψώνεται πανάλαφρος, αστράφτουν
 Όπως αρμόζει σε υπερουράνιο επισκέπτη.

Κάτω από τα αλλεπάλληλα στρώματα της τέφρας
 των αμαρτιών μας
 Θάλλει η μηδέποτε Κατακαιόμενη Βάτος
 Αν όμως επέστη καιρός ολοσχερώς να μας κάψει
 Είθε η Ευσπλαχνία Σου να μη Σε κάνει να διστάσεις

Μόνο για την λεωφόρο των πεύκων με τα χλωρά
 Ολόκλειστα κουκουνάκια του μέλλοντος θρηνώ
 Αναρίθμητα καθρεφτάκια έπαιζαν στα κλαδιά
 Πέρα στον σταθμό των αφίξεων, των αναμονών,
 των δίχως τέλος

αποχαιρετισμών

Άνθρωπος βυθισμένος στο εσωτερικό της σκιάς του
 Έφηβος στο εύφλεκτο ρετσίνι θαμπωμένος
 Στην επαναλαμβανόμενη αντανάκλαση αγνοώντας
 Πως οι αιώνες προσπερνούν ελικοειδώς όλους που
 Επιστρέφουν έφηβοι στην πρωταρχική
 ανεξιχνίαστη μοναξιά τους

Οφειλές:

1. Προς την αρχική ανεξιχνίαστη μοναξιά μου, από τα «Ξαφνιάσματα» της Άννας Καμμένσκα.
2. Άνθρωπος βυθισμένος ...Παράφραση από το *Corazón Sagrado* του Enrique Solinas.
3. Κάτω από τα αλλεπάλληλα..., από *Το πνεύμα του Σολζενίτζυν* του Olivier Clément.

ΛΙΤΑΝΕΙΑ

—Αλέξανδρος Κορδάς—

Τις πύλες τις τραβήξαν στο κάστρο το ψηλό,
 κι οι δρόμοι ολάδειοι μείνανε και τα στενά σοκάκια.
 Της νόχτας γέρνω, το σκοτάδι το κορμί φιλώ
 και όλα μ' έζωσαν μεμιάς της μνήμης τα σαράκια.

Τα ρέπια μπρος μου βρέθηκαν πολυκατοικιών
 και άλλες ορθωθήκανε κει που δεν το προσμένεις,
 της πέτρας ρόδα π' άνθισαν στην χώρα των σκιών
 και τόσο που πλησίασαν δεν το μπορείς και βγαίνεις.

Στα σπίτια σκύβουν τα νευρόσπαστα για να σε ιδούν.
 Ξεχώρισες στην χώρα τους και δεν σ' το συγχωράνε,
 με ψίθυρους το ένα στ' άλλο πάνε και μιλούν
 και μια θηλιά σε λίγο έρχονται και σου φοράνε.

Μα συ περνάς τις γέφυρες στ' απόμερα να πας,
 τ' απόμακρα των ιδεών λημέρια όλο γυρεύεις,
 για να γενείς ο Βάχχος τους, ο μύστης κι ο παπάς
 και τώρα σ' έπιασ' εμμονή μ' αυτό, δεν ημερεύεις.

Την λιτανεία την μακριά δεν μπόρεσες να ιδείς,
 που μπρος σου προχωρά σκαιή με τους πεφωτισμένους
 και ποιαν ιδέα θα γενεί συ τώρα για να βρεις,
 αφού μας κράτησαν με τις ιδέες τους δεμένους.

Το κέλυφος θα σπάσεις και θα πεταχτούν ανθοί,
 της φαντασίας ν' ανοιχτούνε μύρια παραμέρια,
 πλανήτες που τους φτιάχν' ο Κύριος για να πενθεί,
 σαν γυροφέρνει μοναχός, ανάμεσα στ' αστέρια.

ΥΠΝΟΣ ΒΑΘΥΣ

—Κωνσταντίνα Κορρυβάντη—

“Don’t you know you can’t go home again?”

Ξεχνώ θα πει θυμάμαι
αλλιώς τα πράγματα.

Δοκιμάζω να κάνω
τη μεγάλη βόλτα

από όπου λένε
δεν επέστρεψε κανείς.

Μέρα γιορτής,
χωρίς παλτό

σαν σπύρτο στο σκοτάδι
γυρίζω στα ζεστά,

σώμα διάτρητο, ξανά παιδί
φέρνω τα χώματα στο σπίτι.

Σκέπασέ με, κάλυψέ τους,
βάλε το ξυπνητήρι σου για το πρωί.

Η ΧΕΛΙΔΟΝΟΦΩΝΗ

—Δήμητρα Κουβάτα—

Στον Ηλία-Μάριο

Οι φίλοι μας που τόσο σε αγάπησαν
συχνά να τους μιλάς σε βλέπανε στον ύπνο τους.
Το στόμα πράγματι μια μέρα άνοιξες
και χώρισες σαν Μωυσής με το ραβδί τις θάλασσες .
Βρυχήθηκαν τα έγκατα, ταράχτηκαν τα σπλάχνα μου,
και βγήκε, δωδεκαετής μες τον ναό,
απόκοσμη
η λέξη η πρώτη σου – στα δώδεκα.

Γύρω είπες, γύρω όλοι.

Προφήτης άλαλος
στη μέση εσύ και γύρω-γύρω αλαλάζοντες
κύμβαλα εμείς που σ’ αγαπήσαμε.
Σφίξαμε ωστόσο την ανάσα μας,
μην κλείσουνε ξανά οι ερυθρές σου οι θάλασσες ,
μην τύχει κλείνοντας οι συμπληγάδες σου
της ψαλιδίσουν την ουρά της χελιδονοφωνής σου.

Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

—Μαρία Κουλούρη—

Εκείνη τη φορά το χέρι δεν περιορίστηκε στα όρια της σελίδας. Ήθελα να γράψω για τη θάλασσα και όταν τελείωσε ο ελεύθερος χώρος στο χαρτί συνέχισα πάνω στο σκούρο χρώμα του γραφείου. Ήθελα να γράψω για την πιο μεγάλη θάλασσα. Η επιθυμία μου ήταν πιο ισχυρή κι από την μεγαλύτερη υδάτινη έκταση του πλανήτη. Το χέρι ένωνε γράμματα, έφτιαχνε λέξεις και αυτές γράφονταν στα έπιπλα, στους τοίχους, στο πάτωμα, στο σώμα. Ακόμα και ο αέρας είχε γεμίσει λέξεις. Σύμφωνα στην εισπνοή, στη εκπνοή φωνήεν. Κατάλαβα πως το δωμάτιο πλημύριζε όταν η αλμύρα άρχισε να μου καίει τα ρουθούνια και στα πόδια μου μαζεύτηκαν τα πρώτα νερά. Έγειρα πίσω και ακούμπησα στην πλάτη της κα-

ρέκλας, άφησα τη θάλασσα να σηκώσει τους όγκους των πραγμάτων, μαζί και τον δικό μου.

Το νερό έχει πια ασφυκτικά γεμίσει το δωμάτιο και εγώ ασπόνδυλος οργανισμός ζω υπό την προστασία κάποιου κοραλλιογενούς συμπλέγματος. Αναπνέω μέσα στο κέλυφος που με περιβάλει. Ακόμα και το βάρος ενός ελάχιστου φωνήματος απειλεί την ισορροπία του βυθού μου. Κάθε λέξη που χάνεται στις δαιδαλώδεις υπερωκεάνιες διαδρομές του μυαλού, προσφέρει τη θέση της σε ό,τι επιτακτικά ζητάει να γραφτεί. Τώρα καταλαβαίνω τι μεγάλο προσόν είναι η απώλεια. Ούτε που μπορούσα να φανταστώ τι σημαίνει να γράφεις για κάτι που ποτέ δεν τελειώνει.

Ευθύμιος Παπαδημητρίου (1898-1991), *Νεκρή φύση με ψάρια*, 1933.

ΜΙΚΡΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ ΣΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

—Ιορδάνης Κουμασίδης—

Θα προσπαθήσω να συνοψίσω τι κόμισαν τα Ποιητικά στην ελληνική ποίηση την τελευταία δεκαετία.

Επικέντρωση στο πιο αντί-εμπορικό, ιδιοσυγκρασιακό λογοτεχνικό είδος.

Ολοφάνερη αμεροληψία, ακόμα κι αν κανείς διαφωνεί σφόδρα με ορισμένες απόψεις που φιλοξενούν.

Εκτενή, κριτικά και αποτιμητικά θεωρητικά κείμενα στοχευμένα σε μείζονες ποιητές ή ρεύματα, κείμενα που δεν βρίσκουν εύκολα την οδό δημοσίευσης σε έτερους χώρους.

Εκείνο που έχει εκλείψει από τις σελίδες βιβλιοκριτικής των μεγάλων εφημερίδων και βαίνει μειούμενο στα λογοτεχνικά περιοδικά: κριτική ποιητικών συλλογών –κριτική, όχι απλή παρουσίαση ή επαινολογία.

Μεταφράσεις κλασικών αλλά και νέων αλλόγλωσσων ποιητικών δουλειών.

Βήμα στη διαφορετικότητα: δεν προβάλλουν συγκεκριμένο

είδος, στυλ ποίησης, ούτε επαναλαμβανόμενα τα ίδια πρόσωπα και θέματα.

Έχουν καλύψει κι ένα κενό που δεν ήταν υποχρεωμένα να καλύψουν: εκείνο της δημοσιογραφικού έως γραμματολογικού τύπου κάλυψης των περί της ποιητικής κινητικότητας συμβάντων πλην της κριτικογραφίας (λόγου χάρη, προδημοσιεύσεις, νέες εκδόσεις, δείγματα γραφής). Βρισκόμαστε στην εποχή της υπερταχύτητας, της υπερπληθώρας εκδόσεων ποιητικών συλλογών (εξακολουθούν, βέβαια, να αναζητούνται αναγνώστες), και είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι ένα περιοδικό ανοίγει τα πακέτα με τις συλλογές που του αποστέλλονται και κάνει επιλογή δημοσίευσης ορισμένων ποιημάτων.

Είμαι σχεδόν βέβαιος πως διαβάζοντας τα τεύχη που δημοσίευσαν Τα Ποιητικά χρόνια μετά –εξακολουθώ να πιστεύω ότι την ποιότητα ενός περιοδικού την κατανοείς καλύτερα διαβάζοντας τεύχη του που δημοσιεύτηκαν είκοσι ή τριάντα χρόνια πριν, εξ ου και είμαι μανιακός συλλέκτης/αναγνώστης παλαιών τευχών– θα έχουμε τη δυνατότητα να οσμιστούμε κάτι από το ποιητικό κλίμα της σημερινής εποχής.

Τα παραπάνω δεν είναι καθόλου, μα καθόλου λίγα.

1981

—Μαρία Κούρση—

Χρειάζομαι αποκόμματα μύθων
χρώματος βυσσινί
γιατί η λύπη μου διατηρεί ανέπαφα
όλα τα μυστικά της
γιατί στις άκρες των χαρτιών μου
είναι μουτζούρες και λουλούδια καταστρόγγυλα
σαν τη μεγάλη αποδημία

Χρειάζομαι κομματιαστά γυαλιά
για κάθε μου φρόνιμο μερίδιο
γιατί πουθενά δεν φαίνομαι

ή κάποιο ξύλινο νερό για την κακή μου
ισορροπία
μια βέργα δυσπιστίας
για να πατάω ελαφρά
να μην αφιερώνω

Για να μπορείτε να με επισκέφτεστε
στο χλωτισμένο μου όριο
ενώ εγώ θα παραμιλώ
στους τρομαγμένους μου
αιώνες

Ο ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ (απόσπασμα)

—Παναγιώτης Κουσαθανάς—

Τοῦτο καὶ εἰς Αἶδαν κενεὰ διανήχεται· ἀχώ·
σιγὰ δ' ἐν νεκύεσσιν, τὸ δὲ σκότος ὄσσα κατέρρει!¹
HPINNA

[...] Μήπως έχω φτάσει στο χείλος, που οι κοσμολόγοι το ονομάζουν «ορίζοντα γεγονότων», όριο και σύνορο, τέλος μαζί κι αρχή, όπου τόπος και χρόνος γίνονται ένα κι απ' όπου κάθε νόστος, κάθε επιστροφή είναι αδύνατη;

Μέσα στον μπερδεμένο, τον ακαθόριστο θόρυβο των επι-

βατών, που αποβιβάζονται στριμωγμένοι και στα ερωτήματα που με πνίγουν, ακούγεται από μακριά μια γυναικεία φωνή. Στήνω τ' αφτιά μου. Ναι, δεν κάνω λάθος. Όσο εξωφρενικό κι αν φαίνεται είναι η φωνή της μακαρίτισσας εδώ και πολλά χρόνια Κασσαντρούλας ή Ροδομάνθης ή Αγγελέττας ή Κάντιας με το τετραπλό όνομα, της τελευταίας ανυφάντρας, μοιρολογίστρας και μάντισσας του νησιού, οπού οι θρήνοι της είχαν κάποτε στοιχειώσει τα παιδικά αφτιά μου. Η γριά, άορατη τώρα, μοιρολογεί σιγανόφωνα, αλλά όχι με λιγότερο σπαραγμό.

Ακούγοντάς την νιώθω, ότι το πένθος της είναι εντέλει πένθος και για τη δική μου χαμένη βαλίτσα, για τις χαμένες βαλίτσες των ανθρώπων, που πράττουν, γράφουν, μιλούν, τραγουδούν, κλαίνε, γελούν, αγαπιούνται ή μισούνται και τέλος, βγάζοντας κάτι τελευταίες αναρθρες φωνίτσες, κατάκοποι σίωπουν διαπαντός. Ο θρήνος της είναι θρήνος για τα δικά μου έργατα και τα παρόμοια όλων των ανθρώπων της γης, ζώντων τε και τεθνεώτων. Άδεια κι ανήκουστη διασκορπίζεται η ηχώ της φωνής της Κασσαντρούλας, ώσπου στο τέλος την καταπίνει το σκοτάδι:

Ελάτε οι γειτόνισσες, οι Απάνω και οι Κάτω,
να στοχαστούμ' όλες μαζί το μόσχο τον ακράτο.
Για πιάστε τα τεφτέρια του και τα κατάστιχά του,
να διείτε τι εγράψανε τα χέρια τα δικά του...

Πίσω από το βουνό της ανατολής οι πρώτες ακτίνες του άστρου της μερούς, μενεξεδιές και κροκάτες –ας έχει αρχίσει να σιγανοφιχαλίζει, ίσως ακριβώς γι' αυτό– ξεπροβάλλουν ωσάν αυγινά χρυσάνθεμα σκορπίζοντας τα σκότη και τα κακά μάγια της περασμένης νυχτός. Το ευλογημένο νάμα της βροχής κυλά μόνο στα μάγουλά μου, στα μάγουλά μου μόνο, από έναν ανέφελο ουρανό και ποτίζει το διψασμένο περιβόλακι της ψυχής μου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. «Μα άδεια κι ανήκουστη στον Άδη διασκορπίζεται η ηχώ· εκεί οι νεκροί σωπαίνουν, το σκοτάδι καταπίνει τη φωνή» – βλ. Γ. Δάλλας (μετάφρ. με εισαγωγές και σχόλια), *Αρχαίοι Λυρικοί, Μελικοί, Η Αιολική και η Ιωνική Μονωδία*, Άγρα 2004, σσ. 284-285.

ΧΩΡΙΣ ΦΕΓΓΑΡΙ (κυριολεκτικά)

—Άρις Κουτούγκος—

Βρίθουν κλήσεις και αντεγκλήσεις, σωρηδόν (αν και σημειωτόν) κατ' εξοχήν ηθών ημι-ελευθερίων, καθώς υπερτερούν βαριές, έως υπέρβαρες, βαρύγδουπες συνάμα, οι παντός είδους ενοχές και διαμαρτυρίες.

Μα η βοή όλων αυτών καταλαγιάζει, νύχτα με το φεγγάρι – πώς άραγε θα ήταν η ζωή μας χωρίς φεγγάρι;

Ε, πολλοί δημιουργοί δεν θα' χαν γράψει τις περίφημες σονάτες τους (ούτε ο Ρίτσος την δική του), αναρίθμητες θα ήταν οι απώλειες (αν κανείς ήθελε να τις μετρήσει)!

Μα όλες χωριούν προ του πραγματικού κινδύνου:
να μην υπήρχε καν ζωή—

αν δεν υπήρχε το φεγγάρι δεν θα υπήρχαν ποιητές,
μα ούτε κάμποι ούτε βουνά,

μι άγρια μόνο θάλασσα που θα λυσομανά –

κι ούτε ζωή θα υπήρχε, και

άρα, ούτε ποιητές (ό.έ.δ.)

Και κατ' επέκτασιν ούτε ντουέντε, από την Στέπα

μέχρι την Ανδαλουσία, στους κάμπους,
στους Βαν Γκογκ, σ' όλα τα πρόσχαρα
ηλιοτρόπια...

Μα ευτυχώς υπάρχει ένα φεγγάρι (για λίγα ακόμη
δισεκατομμύρια χρόνια, εκτός απροόπτου).

Άρα ας εγκύψουμε επί του θαύματος φίλτατοι
ποιητές-πουλιά, ή ας υψωθούμε στις αετοράχες,
στους καταρράχτες, εκεί που πίνουν και μεθούν
άγγελιοι επί γης με βάκχες, και με το αζημίωτον
με βήμα έστω σημειωτόν, ας καταγγείλουμε
τα είδη των απανταχού δημίων, που κρέμασαν
τους πόθους μας μες στα καμένα δάση, κι ας
σπεύρουμε στα ξέφωτα τριγύρω, καφαλισμένα
όνειρα και μνήμες κολλητές, για να θερίζουν
ποιητές ελπίδες, να χορταίνουν με ντουέντε...

Τουλάχιστον ας καταγγέλλουμε τ' ασύμμετρα,
φίλοι μου σύντροφοι-πουλιά,
μιας και υπάρχει ακόμη λιόφεγγο να μάς φωτίζει
ένα φεγγάρι.

Ο ΚΑΝΕΝΑΣ

—Χλόη Κουτσουμπέλη—

Τυφλέ ποιητή μίλησέ μου για τα Τέρατα.

Για την Κίρκη Σαπφώ

που το στόμα κυδώνι στάζει αίμα

όταν με τη λύρα αποχαιρετά αυτούς που αγαπά,

για τη Χάρυβδη, τη μαύρη τρύπα της απώλειας,

για τα σκυλιά της Σκύλλας

που ξεπηδούν απ' το ίδιο της το σώμα ενώ γράφει

για τις Σειρήνες με το τρομακτικό αλλά πανέμορφο τραγούδι

τη Γουλφ που γέμισε τις τσέπες του παλτού με πέτρες

τη Πλαθ που έβαλε το κεφάλι στο φούρνο

την Σέξτον με ένα ποτήρι βότκα

να εισπνέει μονοξειδίο του άνθρακα

για τους Κύκλωπες,

που είχαν ένα τεράστιο μάτι στο μέτωπο

για να ρουφούν μ' αυτό όλο τον κόσμο.

Μίλα μου για τους Συντρόφους του Οδυσσέα,

τους άντρες με τα μαύρα ρούχα,

που τα βράδια πλέον πάνω απ' τις στέγες των σπιτιών,

με τα φαρδιά μανίκια να σκαλώνουν στο καμπαναριό,

αυτούς που ανοίγουν τον ασκό κι απελευθερώνουν τους ανέμους

αυτούς που αυτοπυρπολούνται

και εκρήγνυνται στον ουρανό,

τον Καρυωτάκη που έστρεψε το πιστόλι στον κρόταφο,

τον Τρακλ που πέθανε από υπερβολική δόση κοκαΐνης,

τον Λαπαθιώτη που αυτοκτόνησε με ναρκωτικά,

τον Μαγιακόφσκι που αυτοπυροβολήθηκε,

αυτούς που χαράζουν χάρτες από αίμα στο κορμί.

Όμως, πιο πολύ, μίλησέ μου για τον Κανένα,

αυτόν που έσπασε την ιερουργία και στάθηκε στη μέση

του χορού,

αυτόν που ακολούθησε τον πρώτο
κι όλους αυτούς που ακολούθησαν τον δεύτερο.
Όλοι, Κανέννας, ο καθέννας,
που έσκυψε πάνω απ' το χαρτί
ενώ απ' το στέρνο πεταγόταν
ματωμένος του Σαχτούρη ο τρελός λαγός
της Ντίκινσον οι μέλισσες

του Πόε το μαύρο κοράκι
όλοι αυτοί που κάθε βράδυ
τρέχουν στον λαβύρινθο του Μπόρχες,
χωρίς μίτο, χωρίς κέρινα φτερά.
Ναι ποιητή, μίλησέ μου για τον Ένα.
Αφού όλοι είμαστε Αυτός.
Αφού όλοι είμαστε Εσύ.

ΣΤΟ ΣΤΟΜΑ ΤΗΣ ΦΛΟΓΑΣ

—Στάθης Κουτσούνης—

Είναι κάτι παιδιά που γυρίζουν αθόρυβα
στο σπίτι της τα βράδια
αφήνουν έξω από την πόρτα
τα μαυρισμένα της παπούτσια
και βαδίζοντας της άκρες των ποδιών της
κλείνονται στο καρβουνισμένο της δωμάτιο
ώσπου έρχονται οι γονείς της σκοτεινοί
και τραβάνε το σεντόνι στο κρεβάτι
τρυφερά για να μην κρυώσουν

ενώ εκείνα στέκονται όρθια στη γωνιά
σαν τιμωρημένα που καήκαν
μα κανείς δεν τα βλέπει

και πάντα προτού ξημερώσει
παίρνουν το αγαπημένο της παιχνίδι
και χώνονται και πάλι σιωπηλά
στο στόμα της φλόγας

WILLIAM CARLOS WILLIAMS: ΣΕ ΚΑΤΙ ΣΤΙΧΟΥΣ ΚΑΤΑΦΡΟΝΗΜΕΝΟΥΣ

—Μετάφραση: Κώστας Κουτσουρέλης—

στα Ποιητικά για τα σαράντα τους τεύχη
(ο μεταφραστής)

Σκιρτά η καρδιά μου
σαν σκεφτεί νέα πως σου φέρνει
για κάτι
που σε αφορά
και που αφορά κι άλλους πολλούς. Δες
τι περνιέται έξω για νέο.

Δεν θα το βρεις εκεί παρά
σε κάτι στίχους καταφρονημένους.
Τα νέα είναι δύσκολο
στους στίχους μέσα να τα δεις,
κι όμως πολλοί πεθαίνουν κάθε μέρα δυστυχείς
γιατί τους λείπουν όλα αυτά
που εκεί μέσα υπάρχουν.

«Asphodel, That Greeny Flower», 1955
(απόσπασμα)

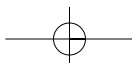
ΑΓΙΟΣ ΚΕΒΙΝ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

—Βιβή Κοψιδά-Βρεττού—

Προσεύχεται ο ποιητής καλή
Και ήσυχη να 'ναι η σοδειά του
Τα στάχυα του καρπερά
Κι οι ελιές του ειρήνη γεμάτες
Προσεύχεται ο ποιητής η γέννα του
Γαλήνη να ταΐσει τους ταπεινούς
Κι αν πάλι χρεία τροφής
Στη δύναμή τους να δώσει
Στα χέρια τους λάλο δρεπάνι
Τη χλωρή μνήμη να χαράξουν
Του αίματος
Η γη τους να θησαυρίσει
Νεράντζι λεμονανθό και στήθος

Αφράτο ελπίδας υγρής

Προσεύχεται ο ποιητής
Τα χέρια του μερόνυχτα ψηλά
Στο σχήμα του σταυρού
Να χτίζει στη φούχτα του
Φωλιές άπλερων
Πουλιών που τρέμουν τα
Καμένα δέντρα και το ρίγος
Του πτηνού φόβου τους
Αποτάσσονται
Όπως ο Άγιος Κέβιν

Ο ποιητής προσεύχεται

Και τα σταυρωμένα ψηλά
Χέρια του θυσιάζει να γενούν
Φωλιές πουλιών πουλιά
Και δέντρα και νερά και έρωτας
Ζωής και ύμνος της δοξαστικός
Και γιορτάσι πλεξούδας άνοιξης
Που δεν χωρατεύει ποτέ με χειμώνες...
Προσεύχεται όπως ο Άγιος Κέβιν
Της Κοιλιάδας των δύο λιμνών

Ο ποιητής

Η κλήρα της γης του να θεριέψει
Και το πανέρι βουνό να ηχήσει
Ευνήθρες και τσουνκνίδες
-Πικρή αυταπάτη-

Ζαρκάδια οπωροφόρα
Να γιγαντώνουν ξέφρενα
Στο λαρύγγι το άπειρο
Του φτωχού της προσευχής τού
Δόκιμου Προσκυνητή
Και τη σγουρή ακόμα μηλωτή του
Να ζυγίσει στη μεγάλη τής
Ευσπλαχνίας ζυγαριά...

Ο ποιητής!

Με τη γυμνή του πια αθωότητα
Στο Θεό τις αμαρτίες του
Ταπεινά θε ν' αποθέσει
Κι ίσως έτσι ο κόσμος
Σαν όστρακο την καλή του
ελπίδα στον ήλιο απλώσει!

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Δημήτρης Κοσμάπουλος—

ΑΓΡΥΠΝΙΑ ΤΟΥ ΤΡΥΠΟΦΡΑΚΤΗ

Η νύχτα κρύβει το κεφάλι στο φτερό της.
Η νύχτα σκοτεινό πουλί γυρεύει να κουρνιαώσει
στους κλάδους ουρανού δέντρου. Ψάχνει ν' απαγκιάσει.
Εσύ μέσα στις νύχτας τα φτερά νεοσσός δεσμώτης

της νύχτας τρυποφράκτης αεικίνητος λουφάζεις.
Εκείνη στις μασχάλης της τον κόρφο σε ζεσταίνει.
Θάλπος αγάλης μητρικής και μοσχοβολισμένης
από υγραέριο πλατάνων, σχοίνα. Από αγιάζι

αγράμπελης κισσού και ρίγανης βατώνα.
Εξόριστος σε φονικό, στον μελανό αιώνα
δεν έχει μείνει κάτι πιά να περιμένεις.

Της νύχτας η ψυχή είναι στρόγγυλο διαμάντι
εντός του βλέπεις μελανή σκιά τον πατροκτόνο
να λιώνει στάζοντας. Του φεγγαριού τον πόνο.

XXXVII

Φύση, αγαπημένη μου και ιερή Μητέρα,
Τί κι αν αλλάζει αδιάκοπα, αγαθή σου η μορφή:
Από τον χθόνιο κόρφο σου θα πιώ το άγιο νέκταρ
Μόνο το γάλα της Μητρός, την ιερή τροφή.

Μ' όλο που δεν με προίκισες την μητρική σου εύνοια
Κι από τα τέκνα σου τα προσφιλή, δεν έχω εγώ σταθεί.
Ω, πόσο ωραία γίνεσαι, πέρα από κάθε έννοια,
Μέσα στην άγρια καλλονή σου, όταν γυμνωθείς
Και χέρι ανθρώπινο κανένα, σιμά σου δεν βρεθεί.
Σε μένα πώς χαμογελάς, την νύχτα, την ημέρα,
Γι' αυτό και 'γώ σου χάρισα αλλόκοτη λατρεία.
Πόσο συχνά σε γύρεψα σε μήκη, πλάτη, πέρα,
Προπάντων σε στιγμές οργής, με δίψα και μανία.

XLI

Μα ευθύς μόλις αντίκρυσε το εσπερινό το άστρο
Πάνω απ' το λυπημένο βράχο της Λευκάδας, ίδιον κάστρο
Όταν χαιρέτισε του μάταιου έρωτα στερνό το καταφύγιο,
Ένοιωσε -ή έτσι νόμισε- της φλόγας το μυστήριο.
Κι όπως το πλοίο γλιστρούσε αργά, όλο μεγαλοπρέπεια
Μέσα στον ίσκιο τον ιερό του βράχου, απάνω στα νερά,
Το μάτι του, αχόρταγο, κοίταζε πέρα ως πέρα
Όρα πολλή στην θάλασσα κρυφών λάμψεων λέπια.
Κι ενώ οι σκέψεις, μέλισσες, βουίζαν στο μυαλό του,
Γαλήνιο είχε το μέτωπο και πράο το πρόσωπό του.

(Τα ποιήματα XXXVII και XLI είναι μετάφραση
από τα Αποσπάσματα από το Άσμα Η
«Η προσκύνησις του Τσάλιντ Χάρολντ»
του Τζορτζ Γκόρντον Μπάιρον.)

ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Πάνος Κυπαρίσσης—

ΤΡΑΥΛΙΖΟΝΤΑΣ

Ημίφωτες γλιστρούν
στα δόντια μου οι λέξεις

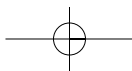
Εκεί που κατορθώνω
ν' αρθρώνω σταθερά
φοβούμαι
μη στα ρηχά με ρίξουν

Ο,ΤΙ ΣΕ ΑΞΙΩΝΕΙ

Αντέχεις να φωτίσεις
ό,τι μέσα σου φωλιάζει;

Τούτη την αλήθεια αν κατορθώσεις
άγιος ή φονιάς θ' αφανιστείς

Αν το τελευταίο ρήμα αγνοήσεις

της φωτιάς το σκαλοπάτι θ' ανεβείς
κι αν δεν καείς
ίσως η τόλμη σου πέσει στο χώμα γόνιμη
κι ο κόσμος αμπέλι προσδοκώντας
τότε την εκτιμήσει

ΘΗΣΕΑΣ

Στης νιότης το καράβι
χωρίς φροντίδα να σηκώσεις
λευκά της νίκης σου πανιά

Ανέμελη επιστροφή
με φλέβες ηδονής και του κρασιού το χάδι

Μέθη τυφλή
φτάνει στο πέλαγος
στα μαύρα της λήθης σου πανιά
να ρίξει τον πατέρα
στα μαύρα της μοίρας του νερά
μ' ελπίδα διψασμένη

IXNH

Τον κοιτούσα σκυφτό
που μόλις το βήμα του συρτό
με κόπο πάλευε ν' ανοίξει

Άθος της νιότης κάποτε
στην άκρη λυγίζει του καιρού
λογαριάζοντας σε ποια ακτή
τόση βροχή τώρα τον βγάζει

Χειμωνιάζει

Κάθησε κάπου ανοιχτός
σ' όσο φως ακόμη ο ήλιος του χρωστούσε

Πέρασα πλάι φροντίζοντας
μην του στερήσει,
νυχιά ο ίσκιος μου,
μια στο φως πανάκριβη στιγμή του

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

—Νάγια Κυριαζοπούλου—

Βαρύς χειμώνας
Ζυγίζω τις σταγόνες με προσοχή
Ίσα ν' αντέχουν οι ώμοι
Όταν με στύβεις να προσέχεις
Μην ραγίσουν τα οστά
Και με βρει η Άνοιξη κυρτή.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΣ

—Αχιλλέας Κυριακίδης—

Μόνο οι ποιητές ξέρουν γιατί γράφονται ποιήματα. Δεν είμαι ποιητής.

ΑΥΤΗ Η ΘΥΕΛΛΑ Η ΠΟΙΗΣΗ

—Μαρία Λαγγουρέλη—

Τα πάντα είσαι
Χάος μεγαλειώδες
Άγνωστο χόρτο μυρωδικό
Η ευωδιά σου πλαντάζει
Κι όσοι σε οσφραίνονται
Πότε κοίλανε στον αφρό της φρίκης
Άλλοτε της αμφιλύκης γεύονται το φέγγος
Κι άλλοτε θαμπώνονται από (ηέλιο φάος)
Κι εσύ κολοκύθα μαγική
Σαρκώνεσαι κι ορθώνεσαι χρυσή
Άμαξα που ταξιδεύει τα όνειρα μας

Στη χώρα των θαυμάτων
Να 'σαι λοιπόν εκεί
Πουλιά που ξέφτισες
Απ' το κορσάξ της πλάνης
Σκάγια από έκρηξη πυρηνική
Που μες τον κάλυκα της σκέψης
Γίνονται θείες λέξεις που κροτούν
Κι αυτός που ακούει τον κρότο
Δική του είναι η πληγή
Δικοί του
Και οι στίχοι

Ὁ Κύριος με' τὴν Καπαρνάνα

Ὁ Κύριος με' τὴν Καπαρνάνα

Ὁ Κύριος

με' τὴν ἄγκυρα βρισκόμεν ἑστὴν ἐσθῆτι
τὴν πλωμβολόνα εὐπαθεῖ με' τὸ χαλκί
χρυσόραϊ ἀπὸ τῆ βεννὴ ὅπῃ τῆς κρηψίδρας
κόκκος κόκκος

ἀδειάζει ἀπὸ τῆ καρὰ τὸ πάθος

Ὁ Κύριος με' τὴν Καπαρνάνα

στὰρκαῖα ἐρείπια ἢ βεσὶ Σιλοππάτου

βρίσκει τὸ καρδιοκώπῃ

πάνω ἐπὶ βεῖρνο του

ἔχει κενθίδε ἓνα κομμάτι γαλαζία

φοβερίζει ἔταν οχολάγε τὸ χιρῖσα οχοῖα

δείχνοντας τὰ γεννησιμὰ

— χωρὶς τῆ λέξη "ὄργανα", τὸ ποίημα
μπορεῖ νὰ πάει στὴν βικηλιβία; —

χωρὶς ἐπίτι

Ὁ Κύριος με' τὸν κιββὸ ἐπὶ μωζὰ

καὶ με' τὰ ἄκοπα νύχια

τὸν ψυχαναγκῆ γαίξει ψίχα ψίχα

ἐστὶς πάπιες τῶν πάρκων

βυθίζεσαι τὴ νύχτα βέροδῶνες συμπελεγμάτων

ἐτοὺς καρπούς τῶν κήπων δωρίζει ἀϊματίνες ἐτφμέσ

ροδίζει μαστούς γυναικῶν

ἐπὶ λευφορεία

οἱ φωνές τὸν λέγε "ἐραψία"

— θα' γυῶδε ἐπὶ ματράμι

με' τίς κολασμένες ψυχές

Ὁ Κύριος με' τὴν Καπαρνάνα; —

Χωρὶς φίλο καὶ φίλους

παίδι ἤταν

ποὺ ἔτρεμε

δυσὸ πηχῆς ἔκρυβε

ἐπὶ θάλα τῶν γερῶν

με' τὴν Καπαρνάνα

Ὁ Κύριος.

Ἐθῆνα, 26 Ἰανουάριου 1984

Μαρία Λαγογιάννη

ΣΥΓΓΝΩΜΗ

—Βασίλης Λαδάς—

Πριν δω τα δάκρυα στο χαρτί άκουσα τη φωνή σου.
Στην πόρτα σου είμαι, έρχομαι ν' ακούσω μια συγγνώμη
τα λόγια σου να γίνουν δάκρυα.
Μα πώς μπορώ εγώ ν' αλλάξω την ύλη
τα λόγια να γίνουν δάκρυα;
Ένοιωσα που κάθισες κάπου άφαντη στο δωμάτιο
άκουγα την ανάσα σου και τους χτύπους της καρδιάς
δεν μίλησες, ότι είχες να πεις το 'χες πει.

Όσο άκουγα την ανάσα σου και τους χτύπους της καρδιάς
ζωγράφιζα στο χαρτί, όπως το θυμόμουν, το πρόσωπό σου.
Τα μαύρα σου μαλλιά, τα μάτια, την ελιά στο μάγουλο,
τα λακκάκια.
Όταν τέλειωσε η ζωγραφιά ένοιωσα πως έφυγες
κι από τα μάτια της ζωγραφιάς κύλησαν δάκρυα.

ΣΤΟΥΣ ΠΛΑΝΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΠΟΥ ΓΕΝΝΙΕΜΑΙ

—Μαριάννα Λαλαούνη—

Αφού πρώτα
—λες και σοκολάτα είναι—
σε κομματάκια Την χωρίζουν,
σε κολυμπήθρα ύστερα,
γυναικεία ονόματα τα βαφτίζουν.

Έτσι η γυναίκα γίνεται γυναίκες πολλές:
Νέες, μεσήλικες ή χρόνια γερασμένες,
κάποιες με μεγάλη περιφέρεια,
κάποιες στείρες.
Άλλες με πλούσια κυμματένια κόμη,
άλλες με σαγόνι βουνίσιο.

Σε κάποιες,
χαλινάρι και κορσέ φορούν
και σε επιδείξεις τις κατεβάζουν.
Στα δόντια τις κοιτούν:
ποια έχει τα πιο λευκά και κοφτερά λιμαρισμένα.

Σε όλες,
τη γυμνή τους πλάτη
τσιμέντο και αρβύλες
πατούν.
Με σύνορα χρυσά τους καρπούς τους στολίζουν.
Σε όλες,
την γλώσσα κόβουν και τα πόδια τους ανοίγουν:
με μαία τον φόβο, παιδιά αβύζαχτα να βγάλουν.
Τί σπέρμα το μέλλον θα γονιμοποιήσει;

Ω αλαζονεία, μούσα της ασχήμιας.

Ω καταπάτηση,
δεν είσαι τίποτα άλλο παρά έκτρωμα της δύναμης.
Ανθρώπινο μυαλό,
που την ρόγα του φόβου κρυφοβυζαίνεις,
είσαι η ψίχα μέσα σ' ένα καρυδότσουφλο
που από μυρμήγκια θα φαγωθείς.

Γιατί
παντός καιρού και τόπου
πάντα και παντού
εκτός πλαισίου και οδού,
όσο το μήλο στο κλαρί κοκκινίζει
όσο το ψάρι σκορπάει κομφετί αυγά
στην πίστα του βυθού,

η γη
γυναίκα κανενός δεν είναι
και των πάντων μάνα μένει
δίχως φαλλό ή άνοιγμα συνόρων
δίχως ευλογία ή γυναικολόγο
δίχως ονόματα, ασορτί εσώρουχα
δελτία καιρού και σημαίες.

Μία μέρα
κάθε μέρα
στο ανυπότακτο χρώμα της
όλα ένα και όλοι μηδέν
κόκκοι ταπεινοί
τα πάντα καταλήγουν
και αυτό είναι το τέλος
και αυτό είναι η αρχή.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΣΤΟΝ...

—Χρίστος Λάνδρος—

[...]

Όταν μιλάμε για ποίηση, για τους τρόπους των νέων ποιητών,
για την ασάφεια ή την εκζήτηση στην επιλογή και χρήση λέ-
ξεων σπάνιων, ενίοτε αρχαιοπρεπών, όταν τα νοήματα φτά-
νουν σ' εμάς συσκοτισμένα, σαν να κινούνται στην ομίχλη και

να μη θέλουν να μας αποκαλυφθούν, απορώ. Σκέφτομαι την
Απολογία του Σωκράτη και τα όσα εκεί μας λέει για τους ποι-
ητές. Όταν ο Σωκράτης αναζητούσε να επαληθεύσει για ποιο
λόγο ο θεός του Μαντείου των Δελφών είπε ότι είναι ο πιο
σοφός, εκείνος πήγε πρώτα σ' αυτούς που νόμιζαν πως είναι
σοφοί, σε κάποιον πολιτικό, μετά πήγε στους ποιητές σ' εκεί-

νους που συνθέτουν τραγωδίες, σ' εκείνους που γράφουν διθυράμβους και σε άλλους, με σκοπό να αποδείξει ότι είναι τουλάχιστον αμαθέστερος αυτών. Ούτε και από αυτούς έβγαλε κάποιο συμπέρασμα: «ἔγνων οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τούτῳ ὅτι οὐ σοφία ποιοῖεν ἅ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ καὶ ἐνθουσιάζοντες ὥσπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμῶδοί. Καὶ γὰρ οἳτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλά, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι. Τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες. Καὶ ἅμα ἡσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποιήσιν οἰομένων καὶ τᾶλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν.» [Κατάλαβα λοιπόν πάλι, πολύ σύντομα, και για τους ποιητές, ότι τα ποιήματά τους δεν τα κάνουν ξέροντας οι ίδιοι τί κάνουν, αλλ' έτσι φυσικά, από θεία έμπνευση, σαν τους μάγους δηλαδή και τους

προφήτες· λένε πολλά και ωραία πράγματα, μα κι οι ίδιοι δεν ξέρουν τί λένε! Έκτοτε έχουν περάσει 2500 χρόνια. Οι ποιητές συνεχίζουν να είναι ό,τι πιο εκλεκτό στις κοινωνίες των ανθρώπων. Και η ποίηση, μια τέχνη με ρυθμό, μέτρο, αρμονία του λόγου, υποδόρια μουσική των λέξεων, θα συγκινεί ες αεί τους ανθρώπους, αρκεί να γνωρίζουν τη γλώσσα της.

[...]

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Μετάφραση Π. Νιρβάνα.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Δημήτρης Λεοντζάκος—

ΑΝΟΥΒΙΣ ΚΡΑΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟ ΧΕΡΙ
ΚΗΡΥΚΕΙΟ ΚΑΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ

1.

Οι λέξεις πετούν σαν λιγνίτης.

Η αντίφαση δεν είναι πτηνό.
Είναι δέντρο.

2.

Λιγιστά λόγια λέγοντας:
απλώς χειρουργώντας χειρότερος.

3.

Από στήθους πεθαίνοντας: καλύτερα ύστερος.
Να κάνω ματογυάλια τα εσπεριδοειδή.

Μιλώντας βλέπω τον κόσμο
απ' την μεριά ενός δέντρου.

4.

Μια γλώσσα που θα έχει μόνο
φωνήεντα και ένα μόνο σύμφωνο: την ήττα.

5.

Πυγολαμπίδες: η επιβίωση των λέξεων
εξαρτάται απ' τα έντομα.

/ Δάντης, Παζολίνι, Huberman /

6.

Η γλώσσα λοιπόν: η άλως της νύχτας.

O LET ME WEEP

ω

Τα ηλεκτρικά ελάσματα του ουρανού.
Η νυκτή απλότητα του πόνου.

Τα δάκρυα είναι τα δίχτυα της νύχτας.
Και η πέτρα το μόνο ιπτάμενο μήνυμα του ύπνου.

Ο ποιητής δεν έχει πρόσωπο,
έχει μόνο λέξεις.

Πόνος και πόνος

Σμιλεύω πάντα το σκοτάδι.
Ληστεύω όμως μιλώντας κυρίως το φως.

Άσυλο είπα.

Σαν σκονισμένο, ακίνητο
και τρυφερό χάδι.

Στο σπουργιτάκι του ήχου

ταΐζω λίγο άπληστο
απόκληρο και ανοίκειο φως.

Η ΗΠΕΙΡΟΣ

—Ευτυχία Αλεξάνδρα Λουκίδου—

Υπάρχει μία ήπειρος, θα 'λεγα, διαζευκτική. Ανθεκτική στους υετούς κι αλλεργική στη νοσταλγία. Στεφανωμένη σαν πρωτομαγιά από τους διάφανους καρπούς των σφιχταγκαλιασμένων. Ήπειρος αποδημητική, κινούμενη ακατάπαυστα προς την ακινησία. Μα εμείς εισπνέουμε την καταστροφή και αφηγούμαστε την ομορφιά καθώς παλιά ξετύλιγαν οι μύθοι την οδύνη.

Κι όχι, δεν διαθέτουμε τον εξοπλισμό που θα μας έκρινε ικανούς στο αντιφέγγισμα της μικρής στιγμής απρόσκλητοι να βρεθούμε. Ανήκουστοι, ημιάγριοι και κατακλυσμιαίοι, μίσχοι που επινόησε κάποια εγγύτητα άνοιξης απάνθρωπης κι εκδικητικής, απελπισία θαύματος που δεν ευτύχησε να μπει στην τελική ευθεία.

Πάλι αγκυλώνει το ένστικτο κι η αστάθεια του σιβυλλικού κείμενο αμετάφραστο μπρος στη σβηστή λυχνία.

Θυμάμαι κάποια άφιξη σε τρομαγμένο ύπνο

μια αναρίθμητη πληγή ν' αντανακλά στα πεζοδρόμια
πάλι χειμώνας κι ο άνεμος αόρατος
— θρήνος που αντηχεί σωματικός μέσα απ' τα παραμύθια.

Τι ήθελα κι αντιμίλησα στην προσμονή;
Γιατί αυθαδίασα προκλητικά στο πένθος;
Δεν έχει δίκαιο μοίρασμα η λαβωματιά
κι άσσμα παραμένουν τα χρώματα
παρά τις αποχρώσεις.

Εντέλει, αυτή.
Μόνο αυτή.
Η δύναμη της κατάρρευσης.
Άλλη εξουσία δεν ελπίζω απ' αυτήν.

Την παντοδύναμη συντριβή
που δεν αποσιωπάται.

ΠΕΔΙΟ ΒΟΛΗΣ Η ΠΟΙΗΣΗ

—Κυριακή Αν. Λυμπέρη—

Ο ποιητής περιγράφει τον εαυτό του. Τα ποιήματα είναι μια βαθιά ένωση με τον εσωτερικό εαυτό, ανασύρουν στο φως από το ασύνειδο πράγματα που το συνειδητό δεν γνωρίζει ακόμα.

Ο ποιητής περιγράφει τον κόσμο. Α) Τον κόσμο όπως τον βλέπει ή όπως νομίζει ότι τον βλέπει (εννοώ ότι η εσωτερική του προαίρεση συχνά καθοδηγεί την όρασή του). Β) Τον κόσμο όπως θα ήθελε να είναι ή όπως νομίζει ότι θα ήθελε να είναι (εννοώ ότι μια γερή δόση πραγματικότητας μπορεί συχνά να ανατρέψει τις ερμηνείες του).

Η Ποίηση ελέγχει, καυτηριάζει, αγανακτεί.

Η Ποίηση παρηγορεί, συμπάσχει, θωπεύει.

Η Ποίηση δακρύζει.

Ο ποιητής γράφοντας ενώνεται με όλους. Ό,τι δικό του είναι και πανανθρώπινο, αρκεί να μην περιέχει απολύτως προσωπικές λεπτομέρειες.

Η Ποίηση μπορεί να κατασκευάζει πραγματικότητες, μπορεί και να τις καταστρέφει. Σημασία έχει και τα δυο να γίνονται με στυλ.

Η Ποίηση υπηρετεί την ομορφιά πιο πιστά από κάθε άλλο υπηρέτη.

Η έμπνευση είναι η σπίθα. Το ποίημα είναι η φωτιά. Για να μη σβήσει ως το τέλος της σελίδας, χρειάζεται τροφοδοσία.

Η Ποίηση μοιάζει με ένα πεδίο βολής. Ο στόχος είναι ο θάνατος. Οι πυροβολισμοί συνεχείς. Η άσκηση εξαντλητική.

Η Ποίηση είναι η μπανιέρα των ερωτευμένων.

Την έμπνευση του άλλου επιτρέπεται να την κλέψεις, μόνο αν πρόκειται να την τροποποιήσεις τελείως.

Το καλό ποίημα συμπεριφέρεται σαν ένας καλός οδηγός. Βρίσκει το δρόμο που οδηγεί κατ' ευθείαν στην καρδιά.

Η Ποίηση για τον ποιητή είναι ένα πηγάδι. Πέφτει μέσα και δεν μπορεί να ξαναβγεί. Όταν κάποιος τρίτος επιχειρήσει να τον τραβήξει έξω, ο ποιητής υποφέρει. Όταν μείνει μέσα για πολύ, σε μερικές περιπτώσεις υποφέρει η Ποίηση.

Η Ημέρα της Ποίησης (21 Μαρτίου) δεν είναι ημέρα της Ποίησης. Ημέρα της Ποίησης είναι η κάθε μέρα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΩΝ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

—Αλέξιος Μάινας—

Απόγευμα για ένα χέρι.

Τι έμεινε λοιπόν;
Η μνήμη κι η σκιά.
Η πυρετώδης άγνοια.

Τα πεύκα
που παλεύει ο άνεμος.

Η απλανής αίθουσα του κήπου με τ' ανώνυμα.
Τ' άγραφα ζώα
στα καλάμια των γραμμών.

Εντέλει εμείς, αλλαγμένοι.
Ζαρωμένοι απ' την αφήγηση.
Ποντισμένοι στις ανταύγειες.

Δαρμένοι απ' το αδιανόητο,
σαν την Παλαιά Διαθήκη.

*

Κι η ποίηση, γιατί δεν είναι πράξη,
είναι διερεύνηση.
Είναι δισταγμός.

Μια δυνατότητα να μην υπάρχουν,
απλά να προσλαμβάνεσαι.
Να εκφράζεις χωρίς να λες.
Να εκθέτεις και να προκαλείς
χωρίς να προδίδεις.

Είναι ένα Σάββατο,
λίγο πριν νυχτώσει.

*

Γιατί είναι δύναμη το ποίημα, όχι ενέργεια.
Κι οι σίχοι αναθήματα σιωπών.

Αχνά θυμάται κάτι που δεν γνώρισε.
Ανάμεσα σε ζήλο κι αμφισβήτηση.
Ανάμεσα σε πίστη κι εικασία.

Ισαπέχει από το τώρα κι απ' το τότε.
Ισαπέχει από πραγματικότητα
και γλώσσα.
Στην κορυφή του σκαληνού
ο νους.

Το ποίημα τον εκθέτει
μα δεν παρωθεί.
Σου λέει φυλάξου.

Είναι ένα τρέμουλο, μια πράξη του χεριού.
Είναι ο φόβος του χεριού να πράξει.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Ξάνθος Μαϊντάς—

ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΑΖΗΣ (1758-1828)¹

Ο Αισχύλος του Ευφορίωνος, Αθηναίος
γνωρίζοντας την τάξη των πραγμάτων
έγραψε μόνο στο επιτύμβιό του
πως με “ευδόκιμον αλήην”
πολέμησε στο Μαραθώνιον άλσος

Για τον Θεσσαλό απόγονο
εμείς τούτο ας γράψουμε:
Με τη λέξη «αισθαντικότης»
κόσμησε την καθομιλουμένη
των Ελλήνων γλώσσα.

Τα άλλα πολλά των έργων του
ας μνημονεύονται εσαεί.

τη σημαία τους να σκίξει,
κι εσύ να γιορτάζεις.
Είδα το παράστημά σου,
τρεις μπροστά στο θάνατο,
κι ανέγγιχτος να μένεις.

Σε είδα στις μορφές του '21
και στα εικονίσματα της
Χριστιανοσύνης.
Στις λιγνές φιγούρες του Γκρέκο.
Με τους φαντάρους του '40
και τους αντάρτες της Ρούμελης.
Σε είδα να ψιθυρίζεις
«Κωνσταντή απόψε θα πεθάνεις».²
Μα μόνο σήμερα άντεξε ο Χάρος
να μετρηθεί μαζί σου.

ΣΤΟΝ ΜΑΝΩΛΗ ΓΛΕΖΟ

Είδα το βλέμμα σου,
στις παλιές φωτογραφίες
βαθύ κι αποφασισμένο.
Το πρόσωπό σου είδα
δίπλα στον Λαμπράκη.
Είδα το χέρι σου

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Ο Άνθιμος Γαζής εισήγαγε στην ελληνική γλώσσα τις λέξεις: οξυγόνο, ερεθιστικότητα, αισθαντικότητα, ανθρωπογεωγραφία, υποκλείδιος αρτηρία, ανώνυμος αρτηρία, ομφαλική αρτηρία, κατιούσα αορτή και πολλές άλλες.
2. Φράση που συχνά έλεγε ο Κωνσταντίνος Κανάρης.

ΚΥΚΛΑΔΙΚΟ ΕΙΔΥΛΛΙΟ

—Αντώνης Μακρυδημήτρης—

«Όνειρο ανάγλυφο, θα 'ρθω κοντά σου
κατακορύφως»

Κ. Καρωτάκης

«Εμβατήριο Πένθιμο και Κατακόρυφο»

Όλον τον χειμώνα επεξεργαζόταν το αγαλματίδιο
Στο εργαστήριό του στις παρυφές ενός προαστίου

Τον προβληματίζε πολύ η αφηρημένη μορφή
Κι όλα όσα ήθελε να περιλάβει σε αυτήν

Την οργή από τον χωρισμό, την απελπισία, την προδοσία
Τον έρωτα που δεν είχε αντέξει. Δεν κατέληγε πουθενά

Όταν έφτασε το καλοκαίρι, σκέφτηκε να το πάρει μαζί του
Στο νησί· να δουλέψει εκεί, μέσα

Στον λαβύρινθο του φωτός ίσως βρισκόταν η λύση.
Όμως το ειδώλιο δίσταζε να βρει την μορφή του.

Αίφνης, ένα πρωί βαδίζοντας στην αγορά διέκρινε
Μια κοπέλα ανάμεσα στα φρούτα και τα λαχανικά

Πόσο του θύμιζε εκείνη· σκεφτόταν να πλησιάσει
Να της μιλήσει, να πει για το ειδώλιο και την έκλειψη
της μορφής του

Οι δισταγμοί δεν υπερνίκησαν τον πόθο
Αλλ' ούτε εκείνος αυτούς· μάχη αμφίροπη

Η κοπέλα δεν έδειχνε να αντιλαμβάνεται τον αλλόκοτο άνδρα
Που την περιεργαζόταν έντονα, μα κρυφά

Εκείνος θαρρούσε πως είχε βρει το ίνδαλμα, τη Λάουρα,
τη Βερενίκη
Την οριστική εικόνα της μορφής του ειδωλίου,
που αναζητούσε

Προσπάθησε να το χαράξει στη μνήμη του
Με όλη τη δύναμη των όπλων της όρασης και της φαντασίας

Πόσο θα ήθελε να την είχε ως πρότυπο
Έστω για λίγο μόνος μαζί της στο εργαστήριό του

Οι στιγμές φαίνονταν αιώνιες, ο χρόνος
Σα να είχε σταματήσει, να είχε παγώσει για 'κείνον,
σαν σταλαγμίτης

Όσπου ακούστηκε ξάφνου ένας θόρυβος από μια μηχανή
Που έτρεχε δαιμονισμένα ταραζώντας την ησυχία της μέρας

Σταμάτησε απότομα δίπλα στην κοπέλα, κάποιος
την άρπαξε βίαια
Από τη μέση κι εξαφανίστηκαν μέσα στο έντονο φως

Όπως ο Πλούτωνας, σκέφτηκε, την Περσεφόνη.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ

—Πόλυ Μαμακάκη—

Τώρα που ξαναφτιάχνουμε τον κόσμο απ' την αρχή
Προσπαθούμε να διώξουμε μακριά τον φόβο
Η πιο δεδομένη αβεβαιότητα τα παιδιά που κάναμε και
τα παιδιά που δεν κάναμε

Όμως μαθαίνουμε καινούριες λέξεις κάθε πρωί
Ακούμε με προσοχή τα δάκρυά μας
Ζωγραφίζουμε στις παλάμες καρδιές
Χορεύουμε τα γνωστά μας τραγούδια
Κι όσο τα μάτια χτυπούν δυνατά
Η φωτιά δεν λιγοστεύει στο τζάκι

Ταξιδεύει μακριά ο καπνός
Γεμίζει το χάλι πλαστελίνες και τούμπες
Τρέχουμε πάνω κάτω εδώ και κει
Όχι γιατί μας κυνηγούν αλλά γιατί μπορούμε να κινηθούμε
Κι όταν ο λύκος φυσά γερά τρέχουμε πάλι να κρυφτούμε
Μεγαλώνουμε, κομμάτια στο ίδιο παζλ
Χορταίνουμε αγκαλιές και μπαλόνια
Οι μέρες κυλούν γρήγορα κι όμως αργά
Τι καλά που ζούμε πια μέσα και έξω απ' το ποίημα

ΦΟΒΟΣ

—Ελένη Μαρινάκη—

Ερχόταν από τα χωράφια
σκοτεινός ήχος.
Διέσχισε τα μεσημέρια
του ύπνου
μ' ένα καλάμι
χτυπώντας τα σπαρτά.
Τα χέρια του άπλωνε
στα στάχυα

και τα λύγιζε.
Με την παλάμη του
στο μέτωπο
έσβηγε τον ήλιο.
Όλος ο κάμπος
χαμηλό σύννεφο
έβρεχε ασταμάτητα
στη μέση του καλοκαιριού.

ΚΕΦΑΛΙ ΑΓΥΡΙΣΤΟ

—Θανάσης Μαρκόπουλος—

Ο ποιητής για τη γυναίκα μάχεται, με τη γυναίκα πολεμά.
Κωστής Παλαμάς

Ήσυχασε κι εσύ επιτέλους του έλεγα ζήσε κι εσύ σαν άνθρωπος άσε τις ομφαλοσκοπήσεις τις άγονες αναζητήσεις κι έβγα στους δρόμους να ξεδώσεις να φτιάξεις κεφάλι να δεις τον κόσμο βρε αδερφέ όχι να τρώγεις μια ζωή με τα ρούχα σου κι άκρη να μη βγάζεις

Τώωρα πια αποκρινόταν

Πιστεύω στο ξάφνιασμα της αστραπής έλεγε εκεί που δυο μάτια μόλις αντικρίζονται κι αυτήν την αίσθηση θέλω να διασώσω γιατί χωρίς αυτήν ουρανός δεν υπάρχει

Γυρεύω πάντα συνέχιζε μια γλυκιά οπτασία που έρχεται διαρκώς από το βάθος της μνήμης και ποτέ δε φτάνει σε μένα

Κι όσο μαζεύονται οι μέρες μου κατέληγε τόσο κλείνομαι στο ποίημα αναζητώντας την έτσι που εντέλει να με βρουν κρεμασμένο ενδέχεται στον τελευταίο στίχο μου

ΣΤΡΙΜΜΕΝΗ ΒΙΔΑ

—Σόνια Μασσάρου—

Βίδωσε σφιχτά τα κουμπιά στο παλτό έστριψε με το γαλλικό κλειδί γύρω από το λαϊμό του το κασκόλ –δεν αφήνεις ανάσες στο παξιμάδι γιατί χαλαρώνει αμέσως –χτύπησε με το σφυρί τα παπούτσια του και έσφιξε με την πένσα τη μύτη και το στόμα του.

Έτοιμος

να μη συναντήσει κανέναν σ' έναν δρόμο που δεν περπατιέται μονάχα σύμφωνα με τις οδηγίες που δόθηκαν από το megáfwno λύνει τα κορδόνια του και να που όλοι έγιναν ξεχειλωμένα παλιοπάπουτσα αποστάσεων που διανύθηκαν τον προηγούμενο αιώνα πίσω από μια κλειδωμένη πόρτα γιατί άρχισε να στάζει από το φρύδι του 21ου χειμώνα ο πάγος της παλιάς αλήθειας.

Και θα μπορούσε μια τέτοια ιστορία ποτέ να μη συμβεί. Να όμως που το πιθανότερο είναι να συμβαίνει.

Η λεωφόρος στραφτάλιζε σαν επιφάνεια λίμνης από παγωμένο μαύρο λουστρίνι. Οι καλαμιές σάλευαν στις όχθες με τις καλύβες των ψαράδων να φεγγοβολούν τη ζέστη του εσωτερικού στρογγυλές και ψάθινες ομπρέλες θα μπορούσαν έτσι ίσως να τις βλέπουν τα πουλιά σαν βούλες και ακόμα μικρότερες μπορεί ή και καθόλου να μην τις πρόσεχαν καθώς αυτά τεντώνονταν χάρτινα σαν σαΐτες και άπιαστα σαν ψάρια.

Και καλύτερα που κανείς δεν τον ρώτησε πού ήταν εκείνη τη νύχτα που η νύχτα μάσησε το φως. Γιατί θα απαντούσε πως ήταν στη φαντασία του.

ΕΝΟΧΟΣ ΝΟΥΣ

—Μιχάλης Μελετίου—

Ονήσιλος ο Σαλαμίνιος
ανήρ με όραμα σωτήριο
που έγινε τραγί εξιλαστήριο
σε όσους ευτελώς εμψύχισαν

Θορυβήθησαν οι Αμαθούσιοι
καθώς η κάρα του εχθρού των
κατέστη το χάραμα της σήμερον
αποτρόπαιος οίκος μελισσών.

Λες και η Φύση
διά των εντόμων τούτων που νύσσουν
να θέλει να ξεορκίσει το ανοσιούρηγμα
φέρνοντας έτσι μιά κάποιαν
ηθικήν αποκατάστασιν.

Κι ενώ πάει καιρός τώρα
που ο πρόστυχος εσμός των πολιτών
άντεχε να βλέπει την κάρα του
στα τείχη κρεμασμένη
τα ίδια όμματα –σκοτεινών νόων απολήξεις–
αλγοδακρυθώρησαν στη θέα

του αποτρόπαιου οίκου τούτου.

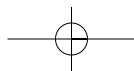
Οι αχρείοι τράβηξαν ευθύς για χρησμό
η απόφαση, ως αναμενόταν, καταδικαστική
«Ο Ονήσιλος πρέπει να ταφεί ως ήρωες!»

Ασφαλώς, το έπραξαν
ιθυτενείς μόνο προς το συμφέρον των
δίχως καν –έστω και υποκριτικά–
να πούν ένα λόγο μεταμέλειας.

Απέδωσαν τιμές
διεκπεραιωτικά
απέδωσαν θυσίες
διεκπεραιωτικά και πάλι
και ήταν λες και δεν συνέβηκε ποτέ
η πράξη της προδοσίας.

Οι χιλιετίες όμως το έδειξαν ξεκάθαρα
σαν την ξαστεριά μετά το άγριο λυσοσμάνι

Όλα τα μέσα της αισχροτήτας
για μια κούφια επιβίωση και μόνο.

Ακούω που και που το βέλασμα που κάνει το αίμα του Ονήσιλου, εκεί, στα υπόγεια ύδατα της Αμαθούντας. Μοιάζει με το βέλασμα της αγελάδας που φωνάζει το μοσχάρι της το σούρουπο. Αγάπη, αγωνία, κραυγή, φόβος και επιθυμία. Όλα

μαζί ανακατεμένα να κοχλάζουν μέσα στο μυαλό της μάνας. Σαν το καζάνι της Ιστορίας που κοχλάζει πάνω στη φωτιά της ανθρώπινης συνθήκης την ώρα που τα ανακατεύει με μια κουτάλα η συγκυρία.

ΑΝΟΙΞΗ

—Μαργαρίτα Μηλιώνη—

παγιδευμένη πεταλούδα
στον ιστό της ταραντούλας
του πως και του γιατί

ή όπως όταν επαναλάμβανε συχνά
δεν είναι δίκαιο

εγκιβωτισμένη στην ερμηνεία
όπως η μορφή του παντοκράτορα στον τρούλο

μια παράταιρη παιδικότητα μια αφελής εμμονή
αναγνωρίζει τα όριά της ομολογεί την ήττα της

κι ας κοσμούσε τις βασικές επιλογές η τρέλα
κι ας στόμωσε το φόβο του θανάτου
με ασφυκτικό εναγκαλισμό του

υπήρξα λέει αφελές ενεργούμενο της ποίησης
αυτήν κατηγορώ αυτήν μέφομαι λέει

τώρα ήρθα. είμαι εδώ. και δεν σε συγχωρώ
τόσα χρόνια λέει χαμένη στο λαβύρινθο

αλίμονο δεν είμαι η Αριάδνη λέει
θα μείνω στο νησί
καθόλου δεν κουνάω
τα φίδια μ' αγαπάνε
συρίζουν δίπλα μου.

για όλα ευθύνεται η παγίδα της ύπαρξης λέει
αυτή είναι ο μινώταυρος

πάρε το πρώτο τραίνο και έλα γρήγορα κοντά μου
δεν υπάρχουν δραστηκές θεραπείες
για μια τόσο δα μικρή στιγμή άνοιξης
ανεχόμαστε τόσα και τόσα δεινά

πέρασε ένας δύσκολος χειμώνας
αυτήν την άνοιξη θα την βαλσαμώσω
δεν θα την αφήσω να πάει στράφι.

ΦΩΝΑΖΟΥΝ ΡΥΘΜΙΚΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ ΤΟΥΣ

—Παναγιώτης Μηλιώτης—

Σπάνιο να πάρεις τον ηλεκτρικό απ' το σταθμό του Περισσού μέχρι της Ομόνοιας και να μην περάσει πλάι σου ξυστά δυο με τρεις φορές η ανθρώπινη απελπισία. Μπαινοβγαίνει στα βαγόνια πουλώντας στυλό και χαρτομάντιλα ή ζητιανεύει. Είναι ολοφάνερο πως η καπιταλιστική κρίση αύξησε την εφεδρεία των ζητιάνων. Το καταλαβαίνεις κι από τον τρόπο ομιλίας τους: δε μιλούν όλοι τους αμήχανα ή ξεψυχημένα μα φωνάζουν ρυθμικά την απελπισία τους. Μήπως όμως τούτη η παρατήρηση οδηγεί σε απατηλό συμπέρασμα; Θέλω να πω, δικαίωμα έστω και τούτος ο ακατέργαστος των ζητιάνων ρυθμός τη γοητευτική ρήση του Ezra Pound: «Δεν μπορείς να γράψεις ποίηση άμα δε φτάσεις πρώτα στο αμήν» ή απλά

κουρδίζονται με βάση της οδηγίες των θυτών τους; Όπως και να 'χει τους μόνους περιπλανώμενους που ακούς πλέον να φωνάζουν ρυθμικά είναι οι ζητιάνοι. Και όχι μόνο. Άνθρωποι που φτάνουν στο αμήν όταν μιλούν καταλαμβάνονται από μια ένταση ρυθμική, άξια για μέτρηση κι απομνημόνευση. Άρα όπως ο ζορισμένος φωνάζει ρυθμικά για να προσεχτεί έτσι κι ο ποιητής οφείλει να παράγει ποιήματα με την πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του ρυθμού. Η τακτική, επαναλαμβανόμενη κίνηση του ρυθμού καλλιεργεί στον ποιητή ικανότητες όπως η ευαισθησία κι η οξύνοια, ξεσκαρτάρει τη μνήμη και τον εμπυχώνει με την απαραίτητη δύναμη που χρειάζεται για να προχωρήσει.

ΤΡΙΑ ΠΕΖΟΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Μάριος Μιχαηλίδης—

ΕΠΙΣΤΡΕΦΩ στα έγκατα της σιωπής με τα κρυφά λαλήματα, τους μυστικούς ψιθύρους και όλο διαπορεύομαι με ποντοπόρα όνειρα σε γαλαξίες γνώριμους με όρμους διάφανους και υπήνεμα λιμάνια... Όλα σιγαλά κι ολόφωτα στο αιθέριο σύμπαν. Μα ξάφνου, εκεί στων ονείρων τα πλάτη, μιας αρχαίας κατά-

ρας ακούγεται η βουή και ηγοβολές αμέτρητες καταθρομματίζουν των αστεριών το φως. Ωσπου, μες στην αχλύ φανήκαν στρατιές από ρυτιδιασμένες λέξεις, ντυμένες κατάστικτα πέπλα και σκόνη αστρική, με αδημονία να υψώνουν τον αυχένα και να ζητούν σωσίβιες γραφίδες. Εκεί, στην ερημία του σύ-

μπαντος, λέξεις σωσμένες σε ψευδεπίγραφα αλλοτινών καιρών... Και μαζί μ' αυτές φανήκαν διάφανες ανθρώπων σκιές που όλο εκλιπαρούσαν, όρκους ομνύοντας, για αναδιπλώσεις και προσαρμογές στον καιρό τα γυρίσματα και με οργή καταθρυμάτιζαν τίτλους, επαίνους και περιγαμηνές. Ναι. Στα έγκατα της σιωπής με τα κρυφά λαλήματα. Κι αν με ρωτάς για σένα, όχι, δεν ήσουν πουθενά. Μόνο κάτι ασήμαντο, μιας πλάνης η υποψία γοργοπτερούγισε μες στη βουή κι εχάθη...

Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΧΕΙΡΟΣ ανασυστάθηκε και δίχως φθόνο ή οδυρμούς, περιέρχεται ψαύοντας τις στενωπούς των λέξεων, στιχουργήματα, αντιστροφές, τα αποτυπώματα των εκπνοών και της εν γένει ποιήσεώς μας τα αμαλγάματα. Έπειτα, σιωπηλός και ερήμην της συγκαιρινής γραφίδος, αφήνει να σταλάξουν στο λευκό χαρτί αιχμές και βουρκωμένοι στίχοι: Πώς σβήνετε, πικροί ξενιτεμένοι! Μα δεν τον ακούν οι ποιητές καθώς "...κι αυτοί περνούνε αλύγιστοι και ωχροί/ στην τραγική απάτη τους δοσμένοι/πως κάπου πέρα η Δόξα καρτερεί/παρθένα βαθυστόχαστη ιλαρή". Ναι, ευθυτενής ανασυστάθηκε της Πρέβεζας ο γιος κι ολοένα υψώνει στίχους καταπέλτες έτοιμους να διασύρουν πανομοιότυπες άτεχνες στιχοπλοκές για αυταπάτες, εγκλεισμούς και αδιέξοδα. Φαντασιώσεις, θα πεις,

και ότι περί ποιήσεως ο λόγος. Ναι. Γι αυτό κι εκείνος δεν άντεξε να στρέψει την κάννη στην τόση μοχθηρία του κόσμου.

ΕΓΡΑΦΕ ΑΚΑΤΑΠΑΥΣΤΩΣ και οι λέξεις όρθωναν το ανάστημά τους αδιαφορώντας για τα σημεία στίξεως που πάσχισαν να εμβολίσουν την ορθοφροσύνη των φωνηέντων και την υποταγή των συμφώνων. Εκείνος, βέβαιος για την κυριαρχία του επί πάντων, σημαινόντων και σημαινομένων, συνέχιζε απτόητος να γράφει. Μα, να, που ακροπατώντας στο λευκό χαρτί, η αθέατη πλευρά των αποσιωπητικών εισήλθε λάθρα στο καμίνι της υφέρπουσας γραφίδας, και με μιας οι λέξεις παραφρόνησαν! Έκθαμβος στο δυσεξήγητο μπροστά, όλο απορούσε, μέχρι που άλλοι πρόλαβαν και άρχισαν να μιλούν για θαύμα και για κρύφια λαλήματα μιας παρασημαντικής, ταγμένης να διασύρει διά παντός όσα, μέχρι εκείνη τη στιγμή, είχαν γραφτεί. Εκείνος άκουγε και το 'νωθε που ολοένα βυθιζόταν στο πλαγυρόν απατηλού ονείρου, στημένου από φερωνύμους κριτικούς και οίκους. Και δεν άντεξε. Με ένα τίναγμα του αυχένα ορθοπόδησε και, ξεσπώντας τα σαθρά εχέγγυα, με κάθετη φορά, άφησε στο κενό τα τελευταία του χειρόγραφα, κι εκείνα πλατάγιζαν ερωτοτροπώντας με συριγμούς και φτερουγίσματα πουλιών...

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

—Εύα Μοδινού—

Εδώ η μουσική πλαγιάζει μέσα μας
σαν άγγελος που κατεβαίνει από τα βουνά

Κάποτε ο ουρανός γίνεται τόσο γαλάζιος
που κρατούμε το φως σε νάρθηκα σαν
ραγισμένο αιθέρα στα σπάργανα του Θεού

Τότε ακούμε την καρδιά μας να χτυπά
χωρίς τις ώρες
Νιώθουμε την υπομονή των νεκρών

Ψάχνουμε ένα νέο αλφάβητο για να μιλήσουμε
για το κομμάτιασμα της μνήμης
στα κράσπεδα του χρόνου

Για την πικρή βλάστηση από το αίμα του πελαργού
που τρύπησε το στέρνο του για να χορτάσει
τη δύστυχη του τη γενιά

Κι άλλοτε λησμονούμε κοιτάζοντας τον ήλιο
να βουίζει στ' ανθισμένα κλωνάρια μιας μυγδαλιάς

Γυμνά σκοτεινά είναι τα νερά του Σιμόεντα
τα βότσαλα αιχμηρά Αφουγκραζόμαστε
τ' αφηνιασμένα χάμουρα μιας εποχής
άφησαν παράξενα χνάρια
χνώτα του Άδη

Έπειτα οι μακελάρηδες χάνονται στον ρου
της ζωής ξεροί κορμοί τούς εκβάλει η Ιστορία
στην τρομερή παλάντζα της τους ζυγίζει
ακριβοδίκαια

Η φλόγα που χίμηξε σ' αυτή τη γη ήταν
στεφανωμένη φίδα

Μας έσπρωξε μες στην καρδιά της φωτιάς
σ' έναν αιώνιο χειμώνα

Η ΔΥΣΟΙΩΝΗ ΟΜΟΡΦΙΑ

—Γιώργος Μοράρης—

Αφιερωμένο στον Crescenzo Sanglilio

Ο Λουί, δούκας της Σαβοΐας, δεν είδε ποτέ
την Άννα Λουζινιάν
πριγκίπισσα της Κύπρου
ούτε ζωγραφισμένο το αιθερίο της πρόσωπο.

Στέλλει τους συμβούλους του να της δώσουν το δακτυλίδι του,
μόνο σαν σταθεί γυμνή μπροστά τους

η ηδύτητα της ζωής.
Αυτή μια κόρη βασιλέως Ιανού
χωρίς το φύλλο της συκής
υπό το φέγγος των πυρσών πόσα μυστικά κρύβει
μέσα στα μάτια της.

Όσοι τα αντίκρισαν βούλιαζαν μέσα σε αυτά χωρίς την έξοδο.
Υπάκουα σεμνή, διόλου σεμνότυφη
πετά τα αέρινα πέπλα της

λες και δεν ήταν καμωμένα με ραφή και κλωστή.
Δέρμα λείο σαν μάρμαρο, η χαρά της όρασης.
Στήθη κυματιστά σβήνουν τη δίψα του έρωτα.

Άννα Λουζινιάν και σύμβουλοι
αναγνωρίστηκαν μέσα από τις φλόγες που τους χώριζαν
όπως το επιβάλλει ο κανόνας
περιστρέφει την πλάτη της από αλάβαστρο
φάνηκαν τρεις ελιές γεννημένες μαζί της
που σχημάτιζαν τη ζώνη με τις πλειάδες
άλλαζαν το πρόσωπο της νύχτας ως το βαθύ μπλε της αυγής.

Όπως ήρθαν, γύρισαν οι σύμβουλοι σε δύο ανάσες
πίσω από τον άνεμο στα βουνά της Σαβοΐας.
Σου φέρνουμε, λένε στον δούκα, σε έξοχη υπόκρουση
τη βιόλα d' amore.

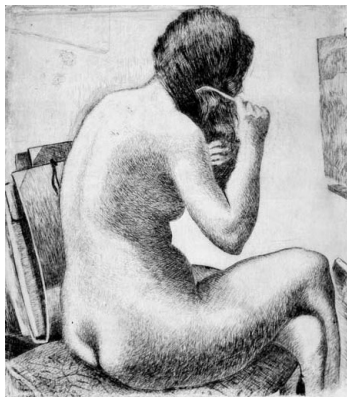
Αρκεί με σωστή θέση το δοξάρι
να δίνει ψυχή στον ήχο
για τη φωτιά και τον πάγο
τη λιακάδα και τη βροχή.

Η μουσική σαγήνη σαν βλέμμα υπνωτιστή
στην άμαξα που καλπάζει χωρίς σπιρούνια
ο έρωτας είναι άνευ όρων άνευ ορίων
για την περιπλάνηση των αισθήσεων.

Μια Λουζινιάν αίμα γαλάζιο μακρινό στον τόπο της
από αυλές με διπλοπρόσωπες μάσκες
τώρα ξένη με τον ξένο.
Σώματα και διάλεκτοι μπερδεύονται
στη συμφωνία ψυχής και σάρκας.
Ήταν η νύχτα ανοιξιάτικη
η σελήνη, το εντευκτήριο των θεών έπεφτε
η πούλια ανέβαινε στο θρόνο της μέσα στο απόκοσμο φως της.

Από το σώμα της Λουζινιάν
αναδιδόταν το άρωμά της σαν ομίχλη
που το διαισθάνονται Σφίγγες και Σίβυλλες.
Ο δούκας χάνοντας την ισορροπία του σχοινοβάτη
έπεσε από το δουκάτο του.
Μέχρι το τελευταίο κύτταρο του κορμιού του
κυριαρχούσαν οι Πλειάδες.

Βγήκαν οι βιόλες ανά ζεύγη γύρω από τη βιόλα d' amore.
αστερισμός και ορχήστρα
κλείνει η παράσταση σκέπτεται ο δούκας
με την τελευταία νότα σπασμένη
«αν δεν ήσουν κωμωδία με το στέμμα, θα θρηνούσα»
«θα γελούσα, αν δεν ήσουν τραγωδία χωρίς το στέμμα».

Δημήτρης Γιαννουκάκης (1898-1991), *Γυμνό*, 1942.

ΠΛΥΣΙΜΟ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

—Αλεξάνδρα Μπακονίκα—

Η κυρία-Φανή ήταν υπηρέτρια στο σπίτι της γιαγιάς μου για αρκετά χρόνια τη δεκαετία του '60. Δούλευε μέχρι το απόγευμα, μετά πήγαινε σπίτι της, που ήταν στο πίσω μέρος μιας παλιάς μονοκατοικίας. Φτωχικό σπίτι με ένα δωμάτιο και μια μικρή κουζίνα. Η κυρία-Φανή ήταν ομιλητική κι εξωστρεφής, συχνά έλεγε ευτράπελες ιστορίες από το χωριό της, και πολλές φορές για να ξεσκάει συνόδευε εμένα και την αδελφή μου στο σινεμά. Από μικρή γνώρισε το σκληρό πρόσωπο της ζωής, γράμματα δεν ήξερε και μόνο σαν υπηρέτρια μπορούσε να ζει, που σημαίνει φτώχεια και περιθώριο. Εκτός γάμου είχε έναν γιο, κάτι τολμηρό κι εξαιρετικά δύσκολο για τα αυστηρά ήθη της εποχής. Ο μεγάλος πόνος της ήταν ότι έφυγε μετανάστης στη Γερμανία, με σχεδόν ανύπαρκτη την προοπτική να επιστρέψει.

Η κυρία-Φανή ήταν άσχημη, μεγάλη στα χρόνια, γερασμένη, γεμάτη ρυτίδες, κοντή στο σουλούπι και με στραβά πόδια.

Όμως είχε θέληση για ζωή και μια σπιρτάδα που την έκανε συμπαθητική. Άλλη στη θέση της θα είχε μαράζι για την άσχημη εμφάνισή της. Αντίθετα, εκείνη πίστευε, όπως φανερά το έλεγε κάποιες φορές, ότι στα νιάτα της ήταν «ωραία σαν τη Γενοβέφα», επομένως είχε την ψευδαίσθηση ότι κάτι παρέμενε επάνω της από εκείνη την ομορφιά.

Για να ξεπερνάει τη μοναξιά, συζούσε με άνδρα, όταν έφευγε τον αντικαθιστούσε με άλλον. Ήταν όλοι γέροι, και περίπου τρεις συνολικά στα χρόνια που δούλεψε σε μας. Για χρήματα ούτε λόγος, το πιθανότερο τα οικονομικά βάρη έπεφταν στην πλάτη της. Είχε ανάγκη μια ανδρική παρουσία, όμως το ήδη καταπονημένο κορμί της αναγκαζόταν να πληρώσει τίμημα. Έπρεπε να πλένει στο χέρι τα καταλερωμένα ρούχα, που σε στοίβες τής έφερναν για πλύσιμο, καθώς ήταν άνθρωποι του μεροκάματου. Τον άνδρα για να τον κρατήσει, έπρεπε να του δώσει, να προσφέρει φαγητό, ρούχα, σιδέρωμα, καθαρό σπίτι. Στην κούρασή της φορτωνόταν κούραση, γινόταν δυο φορές υπηρέτρια.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 8η

—Μανώλης Μπίστας—

16/2/2021

Έχω κάποιες ημέρες να σου γράψω. Ξεμακραίνεις κι εγώ αγωνίζομαι να σε κρατήσω σιμά μου, στις σκέψεις μου.

Σήμερα χιόνισε αρκετά (και) στο Λαύριο. Μαζί χιόνισε και προσδοκίες, λευκή βαφή της άχρωμης αναμονής σου. Σαν πλανόδιος πωλητής χιονιού ο Θεός γέμισε τις στέγες μας: ο Adamo τραγουδά το *Cade la neve* κι εγώ, θα 'θελα –στο κρεβάτι– να ραμφίζω τον κρυμμένο πυρόσακο του ήλιου, να ξεχυθεί λάβα, σε πυρά να μεταλλάξει την αγνότητα του λευκού...

Μια τέτοια ημέρα θέλω να 'ρθεις. Μια μικρή μαύρη κουκίδα πάνω στο χιόνι που να σιμώνει μέσα από το άρκο αργά, όπως ο χρόνος που κυλά με την απουσία σου φορτωμένη στην

πλάτη. Να σταθείς για λίγο εκεί στα μέσα του λευκού, κάτω από τα ροζ λουλούδια της μικρής αμυγδαλιάς –που στέκει ακίνητη μετεωρίζοντας ανάμεσα στις δύο εποχές– για να ξεφυγαν λίγες σταγόνες απ' το πύρινο των χειλιών σου ως δάνειο πάθους στα κρύσταλλα νιφάδων που την έχουν σκεπάσει: κι όταν κινήσεις πάλι και σιμώνεις τα μάτια να θολώσουν, χαμένα ανάμεσα στην αναμονή και τον ερχομό...

Αρκεί να έρθεις, να μην γίνει η αναμονή ανάμνηση. Να 'σαι εκεί στην άκρη του λευκού, έτοιμη πάντα ν' αλλάξεις τη ρίμα του καιρού, να δώσεις στη λευκότητα άλλο νόημα, πέρα από 'κείνο της αγνότητας, μια φασματική αντίφαση αγίας αμαρτίας, έτοιμης να κολάσει ακόμη και τα πιο άτολμα όνειρα

Βλέπεις, ακόμη και με την απουσία σου, εμπνέεις...

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Γιώργος Μπλάνας—

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΥΠΟΚΛΙΝΟΜΕΝΟΣ

Επιτέλους, σας βλέπω. Κι απ' ό,τι βλέπω, είστε μάλλον τρομαγμένοι παρά αγανακτισμένοι. «Μίασμα, βάρος της γης σας και της γης...» Κοινοτοπίες, υπερβολές, κακόγουστες περιγραφές, απλοϊκές προσπάθειες να τελειώσετε μιαν ώρα αρχύτερα με τούτη την περιπλοκή εμπλοκή. Γελίστε οικτρά, βαθιά και σκοτεινά, με χείλη υγρά και χέρια ματωμένα: πατέρες, γιοι, μητέρες, νομοταγείς, σχεδόν νεκροί, μα υγιείς. Σωπάστε καλύτερα. Στο εξής, μόνο κωφάλαλοι μπορείτε να κρυφτείτε από το δαίμονα της ενοχής μου. Μα πάλι μην ελπίζετε πολλά. Συνέβη στο δικό σας ρομάντζο να παιχτεί το δράμα της πληγής μου.

EN KANA

Κι αν αποφασίσω να συγχωρήσω τη στεγνή αλαζονεία σας, θα είστε εκεί, καθένας μέσα στο εμπόλεμο σαρκίο του; Σας λέει τίποτα η λέξη «ψυχή»; Όχι, δεν πίνεται αν και μεθάει εύκολα. Εμπρός, γεμίστε τα κανάτια με νερό

και τα υπόλοιπα θα τ' αναλάβει η καχυποψία σας. Αυτός που θα πιστέψει μπορεί να μην πιει. Όμως αυτός που θα πιει θα έχει ήδη πιστέψει. Αν το παραδεχθεί ή όχι, εξαρτάται από το κέρδος του. Επί του προκειμένου –ας πούμε– μπορεί να είναι εντελώς ανίκανος ν' αποδεχθεί την ειλικρίνεια της γλώσσας του. Ίσως σκεφτεί περισσότερο απ' όσο του επιτρέπει το συμφέρον του, ίσως ακόμα να μην βρει στην κατάλληλη τιμή τις λέξεις του όσο γρήγορα απαιτεί η περίπτωση: ποιος πρώτος θα πει αλήθεια ή ψέματα.

Συμφωνώ πως τόσες λεπτομέρειες βλάπτουν τα θαύματα και τα οράματα, ωστόσο κάπου ανάμεσά τους βρίσκεται εκείνη η εντελώς ασήμαντη που θα διαφεύσει τη χρησιμότητά τους.

Αλλιώς τι θα πρέπει να διδάξουμε στα ένζυμα θεολογία για να σώσουμε το κρασί μας;

ΔΥΟ ΑΝ-ΥΠΟ-ΦΟΡΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

—Κωνσταντίνος Μπούρας—

ΥΜΗΤΤΟΣ, Ο «ΤΡΕΛΛΟΣ»

Ευτυχώς που υπάρχουν οι ανάσες τής Τρέλας
για να αντέχουμε τόση έξυπνη ωριμότητα.
Συμβιβασμοί, συνθήκες, φόβοι, ανασφάλειες, τρόμοι...
Κι από την άλλη πλευρά: πόθοι, περιμένουμε να τολμήσουμε
να περάσουμε απέναντι, στην αντίπερα όχθη,
γενναίοι κι ευθυτενείς.
Ποιος ξέρει τι έχουμε να χάσουμε. Δεν έχουν απομείνει
και πολλά ακόμη.
Μπορεί όμως κέρδη μόνο να έχουμε.
Ποιος ξέρει;
Ευτυχείς εκείνοι που βαδίζουν ανέφελοι στον θάνατο.

Σαν θάλασσα που έχει ξεχάσει ο βοριάς
κι ο μπάτης μόνο την ρυτιδιάζει
σαν να τη χαϊδεύει... βούλες φωτός
και βούλες σκότους.
Ακίνητος ο γιαλός
κι η μοναξιά σημαία που κυματίζει.
Δεν φανταζόμουν ποτέ πως έτσι μοιάζει
Αιωνιότητα.

Ειπώθηκαν όλα. Δεν έμεινε κάτι άλλο πια
άξιο να γραφτεί. Μήτε καν να διατυπωθεί.
Πάντα έτσι φανταζόμουν την τελευταία μέρα.
Απόγευμα. Κι ο ήλιος να μην δύει.
Ποτέ
πια
ξανά
εδώ.

Δεν υπάρχει τίποτα τελείως ιδιωτικό.
Όλα είναι ένα και μάς ανήκουν
εξ αγχιστείας.

Απόψε ονειρεύτηκα πως τεμπέλιαζα
ξαπλωμένος σε βράχια ανάγλυφα
απόκρημνα.

Κουράστηκα πολύ να ξεπροβοδίζω σαλιγκάρια

στο μακρύ τους ταξίδι για πέρα
διασχίζοντας εθνικές οδούς
κατειλημμένες από βιαστικές νταλίκες.

Βοηθάει κανείς; Μόνον ο εαυτός μας.
Όλοι εμείς Ένα είμαστε.
Αντιπεπονθός. Ο καρπός
τού ελέους.
Συγχωρέστε με!!!

ΜΟΝΑΧΟΣ ΣΤΟ BIG-BANG ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ ΤΟΥ ΟΡΦΙΚΟΥ

Στο Ιερό αφοσιώθηκες
συναρπάζων αιθερικά μορφώματα
Ιδεών,
αθανασίας πτηνά
στον ίσκιο μιάς ελιάς
που μάς υπενθυμίζει
την αναγκαιότητα τής τεμπελιάς,
την απαραίτητη εκείνη αγρανάπαυση
περιμένοντας το μήλο τής Γνώσης
να πέσει κατευθείαν στο κεφάλι σου.
Κάπως έτσι δεν τελείωσαν όλα
μια μέρα νωχελική
στον Κήπο της Εδέντιας;
Κι ο Αρχιμήδης έτσι
δεν αφέθηκε
στα βαρυντικά κύματα
που ξεκινούν από την πρωταρχική
πέτρα Του Λόγου
σαν έπεσε στις Μαύρης Λίμνης
το συμφιλωμένο
Νερό;
Μέσα από την ακινησία
η μέγιστη κίνηση
κι η Ορφική Νυξ
περιμένει το Αρχετυπικόν Ωόν
να εκραγεί.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΑΙΔΩΝΑ

—Άγης Μπράτσος—

ΤΟ ΛΥΠΗΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΗΔΥ

Το λυπηρό και το ηδύ κοσμούν την ίδια κορυφή.
Σαν γεύεσαι το ένα, χορταίνεις και το άλλο.
Ο Πλάτωνας το γράφει κι ευφραίνεσαι τον ίδιο τον Σωκράτη.
Γιατί ένα πρόσωπο δεν είναι ξεκάθαρα ένα πρόσωπο.
Είναι – και τι δεν είναι.

ΦΛΥΑΡΟΣ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΣ

«Η φλυαρία του σώματος»
αθόρυβα ξεκλειδώνει τη σκέψη.
Ακου λιγάκι το κορμί, ενδύεται νοήματα.

Η φύση είναι πολυμήχανο ηχείο.
Μόλις βρεθείς στην αμμουδιά
θα επενδύσει μουσική ορατή
μια πυκνή ομιλία, τι άλλο είναι η θάλασσα.
Να τη, κιόλας στον ορίζοντα. Γδύνεσαι.
Ο φλοίσβος συναινεί, μια ολοφώτεινη έξαρση.
Πίστεψέ το, ύπαρξη και μόνο αντηχεί.
Πώς γίνονται όλα αιφνίδιο παρόν.
Κοίτα με τι τέχνη εξαλείφεται ο χρόνος
το γυμνό και μόνο τον επισκιάζει.
Μια γνώριμη φωνή κρυφοκοιτάζει, κατανοεί.
Μονίμως έκθετο το σώμα και μαζί του
άγνωστο πόσα και ποια κορμιά στο μυαλό.
Κι αν η ζωή αρέσκεται κακόζηλα στο δράμα

μετέχει στον χορό κανείς και απέρχεται.

Ο θεατής φλοίσβος ανεβάζει στροφές
κι εξωθεί την κορυφαία οίμωγή πάλι:
Μείνε για πάντα ο ίδιος.
Κορυφαία γιατί όλοι, μα όλοι, γινόμαστε άλλοι.

ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΣ

Αυτός, λες, δεν έζησε;
Ο χρόνος είναι τοπίο εσωτερικό.
Φύεται ζωτικά και θεραπεύει όποιον ένδον σκάπτει.
Κλεισμένος σπίτι ο τύπος δεν παίζεται.
Ας μη σου γεμίζει καθόλου το μάτι
αν δώσει το σινιάλο, ανοίγουν οι ορίζοντες.
Ο έγκλειστος έφαγε τη θάλασσα με το κουτάλι.
Αυτός, κι όχι εμείς οι οπαδοί της στιγμής
από το ένα λιμάνι τάχα σε άλλο.

ΧΡΟΝΟΣ

—Θανάσης Νιάρχος—

Στην Ελένη Παπανδρέου

Αν για να προχωρήσει ο χρόνος
χρειάζεται
μαζί με τις τράπεζες
τα ορφανοτροφεία
τα κηδεύσημα
το Μέγαρο Μουσικής

τότε γιατί μαζί με το βαθύ
πλύσιμο της μπλούζας
μιας υπαλλήλου του σούπερ μάρκετ
για να αποκαθαρθούν
οι νεκρές ώρες της ανθρωπότητας
και το αλάτι στις πληγές
του δωσίλογου
ενώ έσκαζε η αυγή
στην κορυφή ενός βουνού;

ΑΜΜΟΣ

—Παναγιώτης Νικολαΐδης—

στον πατέρα μου

Που τον τζαιρόν
π' ανοίξασιν τα οδοφράγματα
εν ήθελεν να πάει.
Εν μπορώ να δω
την πόλην μου κλειστήν
την θάλασσαν του Βαρωσιού βουβήν
το σπίτιν π' αναγυώθηκα θολόν
ποπίσω που τα ττέλια.
Μπορεί να πω τζαι τίποτες
τζαι να με βάλουν μέσα
στο τζελλίν·
άλλάξετε κουβένταν.
Εστάθηκεν λοιπόν αδύνατον.
Την πρώτην φοράν που πήα
κατεχόμενα

έβαλα άμμον γρουσήν
του Βαρωσιού
σ' έναν σακκούλιν τυλιμένην.
Έπκλιαν την με τα δκυο του
όπως το μωρόν
τζι ευτύς εφύλαξέν την
στο συρτάριν.
Άξιππα
τα μακρά εγίνασιν κοντά
τζι ανοίξαν το Βαρώσιν
με το έτσι θέλω.
Εν άντεξεν δεύτερην φοράν.
Ηύρα τον μέραν μεσομέριν
με τα μμάθκια ανοιχτά

γεμάτα άμμον.

Ο ΘΥΡΩΡΟΣ ΚΙ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Καλά ευεννοημένοι ὁ θυρωρός μέ τόν ξενοδόχο
 Κι οἱ δύο μαζί μέ τόν διευθυντή τῆς ἀστυνομίας
 Κι οἱ τρεῖς τους μέ τόν πρωθυπουργό καί τόν πρόεδρο τῆς δημοκρατίας,
 Βάλω τό κλειδί στήν πόρτα
 Σίγουρος πῶς δέν τό γνωρίζει κανείς
 Ἐτσι ὅπως μπαίνω μαζί σου στό δωμάτιο
 Ἐχουν φροντίσει γιά μένα
 Κι ἔχουν μάθει ὅλες τίς λεπτομέρειες
 Πότε καί ἄλλο ποιόν κινδυνεύω
 Ἐχουν εἰδοποιηθεῖ οἱ ἀρχές καί τὰ περιποδικιά
 Καί ξέρουν πιά δίκως νά παρακολουθοῦν
 Τοῖς ἐναγκαλισμοίς μας
 Τήν ἄρα τοῦ σταθμοῦ
 Ξέρουν τήν ἄρα πού ὅλα αὐτά δά γίνουν ποιήμα
 Γι' αὐτό καί μάς ἀφήνουν στήν ἡβυχία μας
 Γι' αὐτό καί δέ μάς ἀμοῦε κανείς
 Εἴτε μιλάμε θρίλουμε διαδηλώνουμε
 Πίσω ἀπό κἀκεῖ μας πρᾶξη
 Ἐνας θυρωρός κι ἕνας πρόεδρος τῆς δημοκρατίας
 Καραδοκοῦν.

Θανάσης Νιάρχος

ΜΑΧΗ

—Ηρώ Νικοπούλου—

Έχει γερμένο προς τα πίσω το κεφάλι, μισοκλείνει τα μάτια και με κοιτά για ώρα επίμονα, ανέκφραστος. Κάθε τόσο απλώνει πάνω μου χάδι διστακτικό, έπειτα αλλάζοντας απότομα διάθεση με ζουλάει δυνατά κοιτώντας έξω από το παράθυρο, τα δάχτυλά του κοκκινίζουν. Ξαφνικά, αρπάζει το μον μπλαν και ξεκινά να γράφει ορμητικά. Υπομένω το τσιριχτό γρατζούνισμα της πέννας και τη σιωπή του, περιμένω να δω που το πάει. Ξεκινά το παραμιλητό, υπόσχεται διάφορα, μου τάξει ποιήματα, η φωνή του ερωτική, γεμάτη έξαψη, άλλοτε φωνάζει, τα λέει θεού πατήματα. Κυκλώνει με άτσαλες θηλιές τις λέξεις, άλλες τις μουτζουρώνει τόσο δυνατά που μου γδέρνει τα σωθικά, στάζει ο ιδρώτας πικραμύγδαλο, φουρτουλιάζει, χειρονομεί. Γίνεται όλο και πιο επικίνδυνος. Δεν μπορώ να τον αφήσω έτσι.

Αρχίζω να ξεδιπλώνω τις κρυμμένες δυνάμεις μου, απλώνομαι σαν χάρτης, σκεπάζω τρίζοντας πάτωμα και τοίχους, εκείνος με μεγάλες αδέξιες δρασκελιές προσπαθεί να με αποφύγει πατώντας πότε εδώ πότε εκεί. Μουτρώνει, κρύβεται

στο άλλο δωμάτιο. Γλιστρώ αθόρυβα και στρώνομαι πάλι στο πάτωμα, δεν μπορεί πια να κάνει πως δεν με βλέπει, πλακώνει τις βρισιές, πετάει πάνω μου τσιγάρα αναμμένα, τώρα καταλαβαίνω πως έχει χαράξει βαθιές ρωγμές μέσα του η αρρώστια, χωρίς δεύτερη σκέψη ξεκινώ να τον τυλίγω σιωπηλή. Μεθοδικά. Αφήνεται δίχως αντίσταση, οι τούφες της ανάσας του σηκώνουν μελανιασμένα σύννεφα στο ταβάνι. Κάποτε θα βρέξει πάλι λέξεις μαλακές, υπάκουες. Υπόσχομαι. Παραμένει αμίλητος, παραδομένος. Για μια στιγμή μονάχα χάνω τον έλεγχο, κάτι συλλογίζομαι, τον λυπάμαι έτσι αδύναμο, φασκιωμένο έμβρυο μπροστά μου· κι ενώ τυλίγομαι απαλά και οριστικά γύρω από τα μάτια του κάπως ξεφεύγει το χέρι του και με αρπάζει βίαια, με μια απλωτή με στρίβει και ελευθερώνεται από το παρηγορητικό κουκούλι μου.

Τώρα με τσαλακώνει με πείσμα στις χούφτες του, με συνθλίβει με μίσος και με πετάει ανακουφισμένος στο ασφυκτικά γεμάτο από παρόμοιες χάρτινες τσαλακωμένες μπάλες καλάθι κάτω από τα πόδια του.

ΑΠΟ ΦΙΓΟΥΡΕΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ

—Έλενα Νούσια—

Χέρια, πόδια, κορμοί από φιγούρες θεάτρου σκιών
Και πουθενά νήμα για να συνδεθούν
Και πουθενά κεφαλές για να μπει μπρος η μηχανή,
Ωστε να συναχθεί ένα νόημα

Ή με τίνων μυαλά παίζει ο μάστορας
Και γελάει με κάθε σφάλμα τόσο τρανταχτά

Ωστε ό,τι χτίζεται να πέφτει
Σαν σπίτι από τραπουλόχαρτα

Το έγκλημα επιστρέφει
Εδώ σαν να είχε διαπραχθεί εδώ
Κι αν απομένει ακόμα κάτι σωτήριο
Δεν είναι παρά η οικειότητα του τοπίου

ΑΝΕΓΓΙΧΤΕΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

—Μανόλης Νταγιαντάς—

μαύρες απ' την κορφή ως τα νύχια
κρατούν
πότε τη ρόκα
πότε το βελόνι
κι άλλες φορές
ο νους γυρνά με την ανέμη
στα χρόνια που ακόμα πρόσμεναν

άλλες δεν ήταν από μεγάλο σόι
και σ' άλλες προξενιά δεν έφτασαν
κι έμειναν
μόνες με τον πατέρα και τη μάνα
μέχρι που καταστάθηκαν τελείως μοναχές
με το υγρό τους βλέμμα
κάθε φορά που με χαρά
άκουγαν τα μικρά παιδιά της γειτονιάς
να βγαίνουν για παιχνίδι
βγαίνουν κι αυτές να τα τρατάρουν

«τίνος είσαι;» με ένα χάδι στα μαλλιά
«πως μεγάλωσες!» με μια πικρή χαρά στα μάτια

και παίρναμε τις καραμέλες και φεύγαμε μακριά
όμοια με τα χρόνια τους
λαργάραμε και δεν μας έπιανε το μάτι
όμοια με τα όνειρα τους
σκυφτές γυρνούσαν μέσα πάλι
πολλές – όμορφοι άνθρωποι! –
του τόπου μου γυναίκες
γυναίκες του χωριού μου
που άντρα δεν είδαν
κι έρωτα δεν ε γνώρισαν
γυναίκες – ωραίοι άνθρωποι! –
που ζύμωσαν τον πόνο τους
κι έκαμαν καλοσύνη
γυναίκες πια που πέθαναν
και άλλες που πεθαίνουν
κι ούτε χάδι
ούτε κορμί
ανέγγιχτες του έρωτα
σμπαραλιασμένα θύματα
εθίμων

1841 μ.Χ.

—Περικλής Παγκράτης—

Έλα, λοιπόν, μια βραδιά στην οδό την πάλαι ποτέ λεγομένη των «αλμυρών οφθαρίων», πριν γύρουν ακόμα περισσότερο τα ήδη αμετάπειστα γερμένα κτήρια τα παλαιικά της εποχής της ενετοκρατίας. «Γλυκεία» σε ονομάζω μα δεν ξέρεις πως μάλλον σ' ένα όνειρο σε είδα, ή μάλλον σ' αυτοκίνητο γερμένη, ή μάλλον να μιλάς να ρητορεύεις, ή μάλλον... Κι άλλωστε πώς να ξέρεις ότι επίκειται ωσονούπω, σ' άδηλο πάντως μέλλον, μια ξαφνική κι αδόκητη για μένα απώλεια αισθήσεων. Και τότε πώς να μαζευτούνε τα σπασμένα... Από το άνοιγμα που αφήνουν δυο σπίνια παλαιά –τι παλαιά, παμπάλαια, πανύψηλα κι αδιάφορα– θα δούμε το πλοίο να φθάνει στο λιμάνι εκεί στο βάθος και μπροστά μας η νησίδα, μικρός άφωτος όγκος. Ίσως το πλοίο αυτό να μεταφέρει επιτέλους το βαρελάκι με βερντέα πρώτης γραμμής, παραγγελία του χίλια και οκτακόσια και σαράντα και ένα κι

ίσως ακόμη κάτι άγνωστο κι ωστόσο στο είδος του μοναδικό. Μα θα το πιούμε εμείς ή μήπως ιπταμενοι αγραυλούντες... Ας προχωρήσουμε μια βόλτα προς τα πάνω. Χάσκει από κάτω το μουράγιο. Και το πλοίο σηκώνει κύμα και μας βρέχει. Θυμίζει καλοκαίρι η αρμύρα κι ήλιο καυτό στ' ακροθαλάσσι. Είναι εικοσιδύο του Δεκέμβρη. Κάνει κρύο... Αχ, θα χαθούμε πάλι στα χαρτιά μας, σε αταξία αλύγιστη και διαρκές salto mortale, πριν θυμηθώ ανταύγειες χρυσές στον ουρανό μου. Μα τόσα λάθη, τόσα λάθη, τόσα λάθη; Φθάνει η αποκριά- αν θα ντυθούμε το ντόμινό μας το γνωστό, όλοι θα ξέρουν ποιοι είμαστε, τι θέλουμε, πώς πάμε, πώς καταντήσαν έτσι τα κορίτσια σε μια συμβατικότητα δοσμένα.

«Ωρα δοκιμασίας και οργής», θα λες ωσάν υποβολέας. Αλλ' όχι, οργή δεν δέχομαι, μετρείστε με, όπως είμαι.

Η ΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

—Παυλίνα Παμπούδη—

Γεμίζει νύχτα το παράθυρο αδειάζει ο θόλος
Έλα λοιπόν, αρχίζει, πρόσεχε
Να γράφεται το ποίημα:
Ορίζεται πρώτα μια έκταση μικρή, μετά το σύμπαν

Ενώνοντας από τελεία σε τελεία τον αστερισμό του Κύκνου
–τ' άστρα μυριάδες, όσα και τα γράμματα–
Χάνονται κόππα, δίγαμμα, σαμπί
Αναστατώνονται τα άλφα, άπειρα
Τα ε του έρωτα ευφραίνονται
Ωμέγα μεγαλώνονται σε ωσανά
Θητεύουνε τα θήτα σε θεό
Χορεύουνε τα χι του χάους
Τα δέλτα δοκιμάζουν
Όλους τους δυνατούς συνδυασμούς

Να ξεκλειδώσουν άδηλα αινίγματα
Σε σκεύος από κόκκαλο να αστρονομιστούν οι προφητείες
όλη νύχτα

Να στάξουν τ' άστρα στάλες μολυβιού
Τυχαίοι σχηματισμοί
Ν' αποσυνθέσουν παρελθόντα ν' ανασυνθέσουνε μελλούμενα
Να ανασυνταχτούν οι λέξεις

Αρχίζει, πρόσεχε
Να γράφεται το ποίημα
Σε κάτοπτρο νερού παλίμψηστο, με όλες τις γραφές
των ποιητών

Κάποτε, στην οριστική έκλειψη της σελήνης, θα τιναχτεί
ίσως μια νόβα–

ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ

—Ιωάννης Πανουτσόπουλος—

Χτύπησε το ψίχουλο την πόρτα του φούρναρη και του ζήτησε τα ρέστα. Σε άλλες εποχές ο φούρναρης θα επεδείκνυε την δύναμη του. Αλλά στις μέρες μας το ελάχιστο και το αδιόρατο διεκδικούν μερίδιο από την εξουσία. Το μικροσκόπιο αποτελεί απαραίτητο αξεσουάρ των πολιτικών κέντρων για να χαράζουμε μια ελλειμματική πολιτική αναζητώντας τις απαντήσεις μας στα αστικά λύματα. Από την άποψη αυτή αισθάνομαι περισσότερο λοιμωξιολόγος παρά οτιδήποτε άλλο. Το ερώτημα είτε μας αρέσει είτε όχι είναι υπαρκτό. Μπορεί η ποίηση να εμβολιάσει μια κοινωνία που αντιδρά ενστικτωδώς με μόνο κίνητρο την επιβίωση;

Δεν μας αρέσει, αλλά ζούμε μια πρόβα θανάτου. Κάποτε αγόραζες ένα παλτό για μια ζωή, τώρα το αγοράζεις για μια σεζόν. Κάποτε η κρεβατοκάμαρα ήταν αθάνατη. Τώρα είναι πιο ετοιμορόπη από τη συζυγική μας σχέση. Καταναλώνουμε προϊόντα, καταναλώνουμε σχέσεις και ανθρώπους για να μακροημερεύει η αλαζονεία μας και να επιβιώνουν οι οικονομικοί δείχτες.

Συχνά φλερτάρει και η ποίηση με αυτή την παρακμή. Τα ποιήματα βγαίνουν από το συρτάρι πολύ εύκολα. Δεν προλαβαίνει ο ποιητής να πληκτρολογήσει μερικούς στίχους και βρίσκει σκόπιμο να τους «ανεβάσει» στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Στα χρόνια μας ο ποιητής κινδυνεύει να γειτνιαστεί με τον ανταποκριτή της εφημερίδας. Η ποίηση όμως διδάσκει την διάρκεια και την εγκαρτέρηση. Το μέτρο και την υπέρβαση. Διδάσκει τη σιγή αλλά και μια διαφορετική εκφώνηση της αλήθειας. Από αυτή τη πλευρά η ποίηση θα μπορούσε να είναι ένας καλός και αποτελεσματικός οδηγός επιβίωσης.

Φυσικά ο ποιητής δεν μπορεί να αναλάβει τον ρόλο ενός κοινωνικού μεταρρυθμιστή. Αυτό όμως δεν ακυρώνει την κοινωνική διάσταση της ποίησης. Αυτή είναι υπαρκτή ακόμα και όταν μεταμορφώνει τη ζωή ενός και μόνο ανθρώπου. Ακόμα και αν αυτός ο ένας είναι ο δημιουργός του ποιήματος. Μην ξεχνάμε άλλωστε ότι «Ο ποιητής γεννιέται για να αλλάξει τη ζωή του/ Πριν αλλάξει τη μοίρα μιας λέξης».

Ω, ΟΙ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΕΣ ΜΕΡΕΣ!

—Στυλιανή Παντελιά—

(Μαρία Λαϊνά, *Ό,τι έγινε άνθρωποι και φαντάσματα*, Εκδόσεις Πατάκη, 2020, σ. 52)

Αντιμέτωπη με τον χρόνο και τον κόσμο βρίσκεται η ύπαρξη στην πρόσφατη συλλογή της Μαρίας Λαϊνά *Ό,τι έγινε άνθρωποι και φαντάσματα* (2020), όπως και στο συνολικό ποιητικό της έργο (*Ενηλικίωση*: 1968 κ.ε.). Η μνήμη αποτελεί απόθεμα αγάπης, απόλαυσης αλλά και οδύνης. Διασώζει στιγμές, στις οποίες συμπυκνώνεται η διάρκεια, η επανάληψη και η «αίγλη του παρόντος». Το ποιητικό υποκείμενο δοκιμάζει αναδρομικά όλα τα συναισθήματα, για να καταλήξει στη λύπη.

Ο άνθρωπος ως θνητό ον κινείται μέσα στον κόσμο. Φύση και χρώματα συνθέτουν για χάρη του ένα σκηνικό αθανασίας με τη μεσολάβηση των λέξεων. Ο ερχομός του φωτός ισχυροποιεί με την αιώνια επιστροφή του έρωτα. Είτε πρόκειται για τη λαμπρότητα του φυσικού κόσμου, είτε για την μοναχικότητα του ιδιωτικού χώρου, ο κόσμος αποτελεί ένα πλαίσιο, το οποίο στεγάζει τη διαδικασία της γραφής. Σε ένα κομμάτι χαρτί μεταστοιχείωνεται η «φανταστική εξομολόγηση» της ποιήτριας σε πρώτο πρόσωπο, με στοιχεία από την προσωπι-

κή και οικογενειακή saga. Τι απομένει από όλα αυτά; Η διαπίστωση ότι το παρόν είναι το μόνο καταφύγιο, καθώς επαναφέρει πολύτιμες στιγμές που έχουν χαθεί. Πρόκειται για τον ξανακερδισμένο χρόνο με τη βοήθεια της φαντασίας (για τη ρομαντική φαντασία, *Ρόδινος φόβος*: 1992)

Στο μεταξύ είμαι μόνος εδώ
κάθομαι μόνος στο σκοτάδι, δεν σαλεύω
η ύπαρξη παύει να είναι
η αίσθηση της απλωσιάς μπαίνει στο σπίτι.

Μιλάμε λοιπόν για απλή νοσταλγία; Σε μια διαλεκτική σύνθεση με μονολόγους, διαλόγους, πλάγιους λόγους πραγματοποιείται η αποκατάσταση του παρελθόντος στις σωστές του διαστάσεις. Καταστροφική είναι μόνο η μετατροπή των προσωπικών στιγμών σε «πράγματα ανύπαρκτα» και η διαγραφή τους από βέβηλα χέρια. Κατά τα άλλα, οι μέρες παραμένουν ευτυχισμένες/δυστυχισμένες, γιατί μεσολαβεί η δύναμη της ειρωνείας. Η απόσταση – ή απομυθοποίηση – διευκολύνει την αναβίωση. *Τι κρίμα...* όμως. Η ουτοπία συνεχίζεται και χωρίς εμάς.

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΩΝ ΥΑΚΙΝΘΩΝ

—Μαργαρίτα Παπαγεωργίου—

Άλλοτε με είπανε κορίτσι των υακίνθων
μού πρόσφεραν ανθισμένους νάρκισσους
που άνοιξαν ρωγμές στη γη
σε θαλάμους σκοτεινούς να μπω
δεν είχαν χώμα, είχαν χρήματα
καθρέφτες και ράφια και γραφεία
και έγγραφα προς αρχειοθέτηση

από τα τζάμια έβλεπα τους ουρανοξύστες
στο γειτονικό πάρκο ένα όμορφο αγόρι
κοίταζε τον εαυτό του –εμένα–
μέσα σε ένα νερόλακκο στο πεζοδρόμιο

Ο αρχαίος μάντης είχε πει
στη δική μας μητέρα
ότι θα ζήσω «όσο καιρό δε νογάω Ποιος είμαι»

Στα λιβάδια κοπέλες ενεδρεύονταν
από άρπαγες εραστές
στη δική μου εικόνα παγιδεύτηκα
δεν έβλεπα άλλο, δέντρο ή πρόσωπο
να ξεδιψάσω έτρεξα στην πηγή
αλλά σκύβοντας να πιάω νερό
έπεσα μέσα στο πηγάδι
η βαριά μυρωδιά του με νάρκωσε
κι από τότε παρέμεινα σε λήθαργο βαθύ

Ο δίδυμος αδερφός μου φώναζε στο λιβάδι
«Ποιος είναι εδώ; Ποιος είναι εκεί;
Και ποιος έχει φύγει;»
Και εγώ μέσα στο πηγάδι
Έγινα πέτρα που επαναλαμβάνω τα λόγια των ανθρώπων
«Είναι κανείς εκεί;»

Δεν ξέρω άνδρας ή γυναίκα
ψευδώνυμο στο βιβλίο της ζωής
Μιχαήλ Γαβριήλ Μαρία Άννα
με ένα σκυλί για οδηγό
στον πάτο της θάλασσας
ή σε βαθύ ξέφωτο σε δάσος
λαβύρινθος υποθαλάσσιος
λαβύρινθος με δένδρα και όντα

Ο διπλός πέλεκυς αναδύεται
μια φαίνεται τεράστιο αιδοίο
μια γιγάντιος φαλλός· στο αδιέξοδο
γοργόνες μέδουσες τσιμπούν
κέρατα Κένταυροι καλπάζουν
σκορπιοί δαγκάνες πελεκούν
ρίζες κλαριά αναμνήσεις όνειρα

Για να δραπετεύσω
μουρμουρίζω ξόρκια μαγικά
τελετές γύρω από φωτιά
οι φλόγες να καίνε τη σάρκα
τα γράμματα να χαράσσονται
σε περγαμηνή λεπτό δέρμα
Το κορμί μου γυμνή προσευχή
αναβλύζει καμένη καρδιά
κηλίδες αίμα στα βλέφαρα
κοκκινίζει ο οφθαλμός
η πολύτιμη κλοπή είναι ο νους

Το τελευταίο που ακούω
πάνω απ' του κόσμου τα βογγητά
μια υλακή τσακαλιού φτάνει από μακριά
κι ο διπλός πέλεκυς σταυρός ματωμένος
πληρωμή για κάποιο λάθος· δε θυμάμαι
τι πρέπει να κάνω· να εξαγιστώ ή να πεθάνω

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

—Αριστέα Παπαλεξάνδρου—

Υπάρχουν κάτι μαγαζιά που
ξεπουλάν τις αιπνίες μας
Μονάχα εκεί φτηναίνουνε
οι ομορφιές του κόσμου
Αλλού μάς γνέφουν
Réservé

Sold out για το κοινό υπόστεγο
της μακρινής σας λύπης
Βλέπεις, κοστίζουν άφταστα
όλα τα «πήγα κι ήρθα»

και αρκείσαι με τα δανεικά
πως άλλοι πήγαν κι ήρθαν
Και το χειρότερο λες ψέματα
πως ήσουν μαζί κι εσύ
μια ζωντανή Αυτοέκδοση
με τα λεφτά των άλλων

Υπάρχουν κάτι μαγαζιά που
θα μπορούσες κάλλιστα
κι εσύ να ξεπουλήσεις

ΣΠΙΤΙ ΣΤΗ ΣΙΩΠΗ

—Ελένη Παπανδρέου—

Δεν με ρώτησε. Μπήκε σαν σε δικό της σπίτι. Στην αρχή ήταν αεράκι. Ένα μακρύ καλοκαίρι που ανοίγει το βορεινό παράθυρο. «Ωρα ν' ανοίξεις όλα τα παράθυρα» μου είπε. Ακόμα είμαι στο πρώτο ή το δεύτερο παράθυρο σ' ένα σπίτι αγανές, γεμάτο πράγματα. Περιμένω έναν αέρα δυνατό. Περιμένω να βγω στο φως.

Προς το παρόν παλεύω να θυμηθώ τη σιωπή. Μα είναι τέτοιος ο θόρυβος και τόσο κοφτερές οι σκέψεις που ξεχνιέμαι. Κάθε μέρα ξεχνιέμαι μα επιμένω. Σας είπα είναι πολλές οι φωνές. Πολύς θόρυβος για το τίποτα. Εκείνη με επισκέπτεται συχνά. Με ξεβολεύει καθώς μετακινεί συνεχώς πράγματα. Μετακινεί και τη σκέψη, με βήματα κάποτε ανάλαφρα και κάποτε τόσο βαριά που δε μ' αφήνουν να κοιμηθώ.

Τρέχω. Θέλω τόσο να ετοιμάσω το σπίτι, μα είναι που προχωράω σ' ένα δωμάτιο κι έχω ξεχάσει το προηγούμενο. Άνθρωποι μπαινοβγαίνουν, ζητούν συνεχώς πράγματα. Γεμίζει πάλι το σπίτι. Οι φωνές πυκνώνουν. Μιλάω συνεχώς. Μιλάω δυνατά μα δεν ακούω τι λέω. Ούτε τι θέλω.

Επιμένω στη σιγή. Εκεί που οι ήχοι γίνονται ψίθυροι. Γίνονται ανάσα στο στήθος της, ενώ εκείνη γεύεται τις εικόνες της πόλης. Εγώ είμαι η πόλη. Πέφτουν οι τοίχοι αυτού του σπιτιού που με τόση ευκολία και δυστυχία έχτισα μέσα μου. Συναντώ εμένα. Έχει σιωπή η χαρά της επιστροφής. Όχι, δεν επιστρέφω. Όχι, δεν βγαίνω από το σπίτι, καθώς άλλο ένα τηλεφώνημα μου θυμίζει πως τα πράγματα γύρω είναι δικά μου και γι' αυτό ξέ-
να. Ανοίγω μια σελίδα και ανοίγει μέσα μου ο κόσμος.

Η ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

—Σωτήρης Πασιτάκας—

Μπροστά στη λευκή σελίδα αισθάνομαι να αγγίζω το κενό, μετά το θάνατο. Εγκαταλείπω τις ψευδαισθήσεις μου, τον ορατό κόσμο, τις ιδέες που τρέφω για τους άλλους και τον εαυτό μου. Τις κατασκευασμένες απόψεις κι όλο το παρελθόν μου. Ούτε νεκρός, ούτε ζωντανός, δεν ξέρω αν ξυπνάω ή αν βυθίζομαι στον ύπνο. Γνωρίζω πως γράφεται ένα ποίημα μιας και διδάσκω –τρομάρα μου– βιωματική γραφή τα τελευταία επτά χρόνια, γιατί η ποίηση είναι μιμητική τέχνη. Γνωρίζω να αποφεύγω τις γενικές και τις προσωπικές αντωνυμίες, ξέρω πως η ποίηση είναι ουσιαστικό-ρήμα-αντικείμενο. Να αποφεύγω τα επίθετα στη σειρά και τις χασμωδίες. Πως χρειάζεται η ανατροπή στους τελευταίους στίχους, το ξάφνιασμα. Πως δίχως μεταφορά δεν στεριώνει το ποίημα. Επειδή το ποίημα δεν είναι ημερολογιακή καταγραφή και έκθεση ιδεών που εκθέτουν καλά συναισθήματα. Ξέρω πως το ποίημα δεν γράφεται με το χέρι στην καρδιά, αλλά λίγο πιο κάτω, κάτω από

την κοιλιά. Μπροστά στη λευκή σελίδα δοκιμάζω για άλλη μια φορά το θάνατό μου. Τη γνώση πέρα από τη συνείδηση. Βλέπω τον κόσμο ανάποδα. Τότε είμαι έτοιμος να πέσω ξυπόλυτος στο κενό από τον εικοστό πέμπτο όροφο.

Μπροστά στη λευκή σελίδα ο δραστήριος μέτριος ποιητής, αυτός που δεν αντέχει τη ναυτία και τον ίλιγγο του ύψους, καταφεύγει στην ανακούφιση της τεχνικής. Ξαναγράφει με τον ίδιο τρόπο τους στίχους του, παρατάσσει τα ίδια ευρήματα, καταλήγει παιγνιωδώς να ξεσκονίζει τα ποιήματα που τον έκαναν γνωστό, εκείνα για τα οποία τον επαίνεσαν. Δεν είναι έτοιμος να βουτήξει στο κενό. Αισθάνεται πως δεν είναι έτοιμος να πεθάνει, να εγκαταλείψει τη θέση του στην επετηρίδα των βραβείων, και της αναρίχησης στα πεδινά του Άστεως. Έχει πρὸς τὰ λουτρά όπου τὰς τρίχας πλύνουσι τῶν φοιβηΐων ἢ ὦραι, εκεί θα τον βρείτε να σκοτώνει την ώρα του.

TED HUGHES (1930-1998): Η ΦΤΕΡΗ

—Μετάφραση: Στρατής Πασχάλης—

Εδώ είναι της φτέρης το φύλλωμα, ξετύλιγμα χειρονομίας,
Διευθυντής ορχήστρας που η μουσική του όπου να 'ναι
θα σταματήσει

Κι ο μόνος φθόγγος σιωπής
Που όλη η γη στον ρυθμό του χορεύει επίσημα.

Τ' αυτί του ποντικού ξετυλίγει την εμπιστοσύνη του,
Η αράχνη αρπάζει το κληροδότημά της.

Κι ο αμφιβληστροειδής
Χαλιναγωγεί τη δημιουργία με ινία υδάτινα.

Κι ανάμεσά τους, η φτέρη
Χορεύει επίσημα, σαν λοφίο
Πολεμιστή που επιστρέφει, κάτω απ' τους χαμηλούς λόφους,

Στο δικό του βασίλειο.

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Μαρία Πατακιά—

Ο ΠΑΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΙΟΣ
(Πανδημία)

«Το παν είναι ν' αντέξουμε...»
Ρίλκε

«Το παν είναι ν' αντέξουμε...»
Έτσι που μας εγκατέλειψε
στους κινδύνους της άνοιξης
ο θεός ο Πάν,
σου δήμιου ιού τις απειλές
εκτεθειμένους.
Στους αγρούς της άγνοιας
καιρός να ξεριζώσουμε
το παράσιτο της οίησης.
Στους καιρούς της παράνοιας
να φυτέψουμε ξανά
τον σπόρο της ποίησης.
«Κι ακόμα τούτη η άνοιξη...»
Από την ηδύτητα
της εαρινής ηδονής
στη δαγκωνιά
της αδιανόητης οδύνης.
Με ανοιχτή
τη στρόφιγγα της κρίσης
για να ρέει η συνείδηση,
ασυνόδευτη, στο κενό.

Ενδημούμε και τούτη την άνοιξη.
Για να υπάρχουμε.

ΤΑ 7 ΠΕΠΛΑ ΤΗΣ ΣΑΛΩΜΗΣ

Πυρκαγιά οι αισθήσεις.
Ποτάμι οι σκέψεις.
Χαλάσματα από βιώματα
—ή την στερησή τους, το ίδιο κάνει—
Δυσδιάκριτο το σημείο διαφυγής.
Δεδομένος ο χώρος.
Δέσμιος ο χρόνος.
Μένει ο χορός.

Απεκδύομαι λοιπόν τις βεβαιότητες.
Σαν τα επτά πέπλα της Σαλώμης

λικνιστικά τις αφαιρώ από πάνω μου μια μια.
Έλα να τις μαζέψεις.
Φτιάξε μ' αυτές ένα μεταξωτό κλουβί και κλείσε μέσα εκεί
όλα τα «πρέπει».

Θα επινοώ νέα χορευτικά βήματα.
Γυμνή κι ευάλωτη.
Διάφανη μα δυνατή.
Ανοιχτή σε δυνατότητες
και νέες ψευδαισθήσεις.
Με το αίτημα
της κεφαλής του πραγματικού
επί πίνακι.
Θα είσαι θεατής ή χορευτής;
Χορογράφος
ενός απρόσμενου pas des deux;
Ή μήπως, ο εκτελεστής
των επιθυμιών μου;

Μόνο ας περιφράξουμε τον χώρο
με τα ηλεκτροφόρα σύρματα
του πάθους.
Για οριοθέτηση και περιφρούρηση.
Απέξω караδοκεί
— με νύχια και με δόντια ακονισμένα — πεινασμένη
κι ακούραστη,

μια άγρια ύαινα: η ενοχή.
Υπάρχω, άρα απεκδύομαι τις βεβαιότητες

ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Υπάρχει αναλογία μεταξύ
κινδύνου και αρμονίας;
Η αρμονία τελεί εν κινδύνω;
Πόσο αρμονικό είναι
να ανεβοκατεβαίνεις;
Σε τι διαφέρει ο κίνδυνος
αν ανεβαίνεις ή κατεβαίνεις;
αν έρπεις ή αν πετάς;
Πώς εναρμονίζονται
οι ανάγκες των αντιθέτων;
Τα αντίθετα κινδυνεύουν
από εξαφάνιση;
Η αρμονία τελεί εν κινδύνω;
Είναι πάντα το μέτρο άριστο;

Κινδυνεύει λιγότερο ο μέτριος;
 Ασκει έλξη ο κίνδυνος;
 Ποιο το διακύβευμα
 της διακινδύνευσης;

Είναι η διακινδύνευση
 ένστικτο ή σοφή επιλογή;

Υπάρχουμε, άρα (δια) κινδυνεύουμε

ΠΟΙΗΣΗ ή ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

—Νάσα Παταπίου—

Ποια είναι αυτή που πολλαπλασιάζει το κάλλος
 και όταν ακόμη περισσεύει,
 που έρχεται συχνά ως οπιούχος παπαρούνα
 και με θρέφει μέσα σε σύννεφα και σε νεφέλες;
 Όταν υφαίνω και σκοντάφτω στην επιλογή χρωμάτων
 ποια συνδυάζει και μου δείχνει επιτυχώς το κάθε χρώμα;
 Ποια κρινοδάχτυλη κοιμάται δίπλα μου τις νύχτες
 ας μην ακούω την ανάσα της κι ας μην την βλέπω;
 Ανοίγει δρόμους μες τη νύχτα όταν εγώ βαθειά κοιμάμαι
 και ξαφνικά ξυπνώ και ακολουθώ με οίστρο τα βήματά της

ενώ κρατά στα χέρια της μικρό λυχνάρι
 και μαγικά στρώνει στο δρόμο μου τον ουρανό με τ' άστρα.
 Είναι το δίχως άλλο νικοποιός της θλίψης όταν με βαραίνει
 και πλούσιο δένδρο με περισσή τη φυλλωσιά
 ενάντια στη μοναξιά μου.
 Αυτή φέρνει στα μάτια μου μπροστά τον μεγεθυντικό φακό
 να βλέπω καθαρά την ομορφιά του κόσμου.
 Κι ας τον αποκαλεί ο καθρέφτης πριν την πρώτη «καλημέρα»
 πως είναι ο κόσμος ένας ψεύτης της αγάπης...

ΚΟΝ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΜΠΑΣΙΑΚΟ (Τσέ Γκεβάρρα 6, 272 00 Αμαλιάδα)

—Γιάννης Πατίλης—

Πρώτα θα μου βγει η ψυχή
 και μετά η ποίηση

ΘΟΔΩΡΟΣ Ο ΓΚΑΝ-ΓΚΑΝ

ΓΙΑ σένα Φέντια Μπάσιακ ζαουμνίκι
 στις ποίησης που τα 'πινες την μπάρα
 στο έξι της οδού του Τσε Γκεβάρρα
 βιολιά Τσιγγάνων παίζου!... Κι οι μπητνίκιοι

ρακές πίνουν και στρίβουν τσιγαρλίκι
 ενώ στο πεζοδρόμιο η φανφάρα

πλάι στις γραβάτες σκάει με μια τρομάρα
 σαν Κουφοντίνοβιτς χαινούκου ζορμπαλίκι.

Μπατίροβιτς, τέτοιο άκακο θηρίο
 σ' αυτόν τον άθλιο κόσμο δεν υπάρχει
 με το γραφοντεόν του να φαλτσάρει

στης κάλπικης της τέχνης το κουφάρι
 όπως εσύ των σύννεφων σταθμάρχη,
 μιάς φυσαρμόνικας το κρατικό βραβείο!

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΚΑΙ Η ΖΩΗ

—Τίτος Πατρίκιος—

Ό,τι κι αν λέμε, ό,τι κι αν κάνουμε
 ό,τι κι αν σιωπηλά ή φωναχτά αναψηλαφούμε
 κάποιοι άλλοι, μικρά παιδιά ακόμα
 θα ζήσουν τα ίδια χιλιοειπωμένα βάσανα
 τις ίδιες απρόσμενες χαρές, θα προσπαθήσουν
 ν' ανοίξουν καινούργιους δρόμους, ξεκινώντας όμως
 από έναν που δεν διαφέρει και πολύ απ' τον δικό μας
 κάποτε αλλάζοντας, κάποτε ταλαιπωρώντας
 κάποτε ομορφαινώντας τη ζωή

ζωή με χίλια πρόσωπα, ζωή μοναδική
 ζωή δική μας και των άλλων.

Σημείωση: Με το ποίημα αυτό κλείνει η τελευταία ποιητική συλλογή
 του Τίτου Πατρίκιου *Ο δρόμος και πάλι* (Κίχλη, 2020). Μας το παρα-
 χώρησε ο ποιητής ειδικά για την έκδοση του παρόντος τεύχους.

ΘΕΩΡΙΑ

Τὸ Ποίημα
 Χτίζεται
 Ἐν εἴ σου ἕνωϊρχε
 Τὸ Τίωστα
 Γὰ νὰ συμβολίξει
 Τὸ Τίωστα
 Πὸν ἕνωϊρχε
 Στὴ θέση του

*

Γιάννης Πανελάκης

BIRDS IN THE NIGHT

—Σταμάτης Πολενάκης—

Μέσα απ' το θαμπό τζάμι του ασύλου βλέπουμε την αιώνια βροχή να πέφτει. Όταν τα φώτα σβήνουν και στους θαλάμους αντηχούν οι στεναγμοί των αρρώστων και οι τρόφιμοι πιάνουν ξανά τη ραγισμένη τους μελωδία τότε από μακριά ακούγεται να τραγουδά ο Σιμούργκ το αθάνατο πουλί κι εσύ ξαγρυπνάς δίπλα μου και αγγίζεις με χέρι απαλό το φλογισμένο μου μέτωπο. Μέσα απ' το θαμπό τζάμι του ασύλου, λίγο πριν τα φώτα σβήσουν στους θαλάμους, είδα τα πορφυρά μαλλιά σου να κυματίζουν και ο Σιμούργκ το μυθικό πουλί που ποτέ δεν είδε κανείς, τραγουδά μακριά από τον κόσμο των ανθρώπων. Παραμερίζοντας σκοτεινά κλαδιά, πέρα από τη ρίζα προχωρήσαμε της βαθύτερης νύχτας και μέσα στην παραζάλη και στον πυρετό του οράματος περιμένουμε άγρυπνοι το ξημέρωμα και μιλάμε για μακρινούς τόπους με παράξενα ονόματα: Πούρκερσντορφ, Κίρλιγκ, Μπαντενβάιλερ. Μιλάμε για την αιώνια βροχή και τους αρρώστους που τους πνίγει ο βήχας και στριφογυρίζουν στα κρεβάτια τους και για τη μάταιη ελπίδα της θεραπείας την ώρα που όλα τα φώτα σβήνουν στους θαλάμους κι ένας κόσμος ολόκληρος καταρρέει για πάντα.

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Τάσος Πορφύρης—

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ

Να 'σαι πάνω σε πέτρινο γιοφύρι και ν' αγναντεύεις
το Πάπιγχο
Και τις αφηλές καλαμποκιές του κάμπου της Κόνιτσας
ν' ακούς
Το νερό να κατακυλάει απ' τον κοψιόνο¹ του αυλακιού –στις
Ροδακινιές στα μποστάνια με τα πεπόνια– καθυστερώντας στις
Οβίρες με τις κλαίουσες ιτιές και τις μαύρες πέστροφες
Να 'σαι με το χέρι στη σκαντάλη περιφρουρώντας
τον έγκλειστο
Παράδεισο διώχνοντας τα κοράκια να βρουν έναν άλλο
Ουρανό φορτωμένον συλλογισμένα μαύρα σύννεφα
με όμβρους
Και καταιγίδες απειλή για το πυκνό δάσος που ξεχνώντας
Τους καλούς του τρόπους στέλνει τα πιο ψηλά του δέντρα
Να υπερασπιστούν τις φωλιές των αητών με
τους νεοσσούς τους.

ΟΙ ΕΚΛΙΠΟΝΤΕΣ

Η αρχική μου σκέψη ήταν ν' αλλάξω το καταλογάκι
Με τους αριθμούς τηλεφώνων μια κι οι περισσότεροι είχαν
πλάι τους
Ένα σταυρό κόκκινο ή μαύρο ανάλογα με ποιο στυλό είχα
Κοντά μου όταν το μάθαινα όμως κατόπιν ωρίμου σκέψεως

Αποφάσισα να το κρατήσω και φυλλομετρώντας το
να συνομιλώ

Με τους ακριβούς μου φίλους και φίλες που έχουν αναχωρήσει
Ανάλαφροι χωρίς αποσκευές να ξαναβρούν όσους έχασαν
–στους καθημερινά συνηθισμένους θανάτους– φάχνοντάς τους
Σε κρυφές φωλιές ενός ξεχασμένου ουρανού μ' ένα
Αστρο κι ένα σύννεφο από κοντά να τους τραγουδάνε.

ΤΑ ΔΕΚΑΝΙΚΙΑ

Ανοίγεις την εξώπορτα όπως παλιά
Δρόμοι σου γνέφουν φιλικά δέντρα
Χαμηλώνουν τα κλωνιά τους καλώς
Ορίζοντάς σε σ' έναν κόσμο που ακόμα
Αντέχει προσφέροντας βελανίδια
Αμύγδαλα καρύδια κορόμηλα κράνια
Ενώ στις κουτσομπόλες² σε προσμένουν
Υπομονητικά στα δεκανίκια τους
Οι ταλαιπωρημένοι δεκαπεντασύλλαβοι
Απαρηγόρητοι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κοψιόνος: ξύλινος υδατοφράχτης.
2. Κουτσομπόλες: πέτρινα πεζούλια ζερβόδεξα της εξώπορτας απ' τη μεριά του δρόμου, για ανάπαυση και κουτσομπολιό.

ΤΑ ΑΤΜΗΤΑ

—Βάλτερ Πούχνερ—

Δεν είναι ο αόρατος ειρμός
που δένει τα χωριστά σε δέσμες

η στάχωση με το νήμα της μοίρας
που τα ιερά βιβλία συγκρατεί;

Δεν είναι τα δυσανάγνωστα
στην ώρα του κώδικα σημειώματα

που προφητεύουν τα ασυγχώρητα
πριν σβηστούν από το χέρι του χρόνου;

Δεν είναι ο σφιχτοπλεγμένος ιστός
που ετοιμάζει την ολοκάρπωση

που πιάνει τη φαντασία στο λογισμό
τον ποιητή ταπεινώνει στην αιτιοκρατία;

Δεν είναι η μουσική που οδηγεί το παιδί
στο άγγιγμα της εφτασφράγιστης γνώσης;

Και το τραγούδι, το τραγούδι δεν είναι αυτό
που συθέμελα ταρακουνά τα κάστρα της λογικής;

Και σίχοι δεν κρύβουν και μαζί φανερώνουν
το κρυστάλλινο κορμί της γυμνής αλήθειας;

Αν αυτά τα δεν κάποτε διευκρινιστούν
ο μέγας κόσμος δεν θα έχει πια την ίδια μαγεία.

ΞΑΝΑ Ο ΑΙΓΑΓΡΟΣ

—Μανόλης Πρατικάκης—

Τον γνώρισα στις Κρήτης τα ψηλά βουνά. Ήταν
το σκήπτρο τους.
Μια κινούμενη φλόγα που κάνει ν' ανθίζουν ακόμη και τα
μέταλλα.
Ντυμένος αγκαθερές πέτρες κι ασπαλάθους.
Έχει σπίτι του τους γκρεμούς. Γοερό κονάκι του
τον κίνδυνο.

Το μαγνητικό του τρίχωμα υφασμένο από καταιγίδες
κι αστραπές.
Λες βγήκε μόλις αχνιστός από μήτρα αετόμορφου βράχου
που ξεγλίστρησε μόλις απ' το θάνατο.
Γκριζα κραυγή. Γκριζος χιτώνας με τον άνεμο σφυρίζοντας
στων αστραγάλων του τις ακονόπετρες.
Ντυμένος την αφηφισιά, τα κέρατά του αλλαγαμοί κι ανεμο-

στρόβιλοι φυτρώνανε στην απειλή: ακονισμένα σπαθιά
 Σαμουράι. Στέκεται εκεί κι αμέσως άφαντος που να τραυλίζει
 κάθε όπλου η διόπτρα στου λωλαμένου κυνηγού το βλέφαρο
 ως να τον κλότσησε αφανισμένου μουλαριού η οπλή
 και στον ώμο το αόρατο κοντάκι του.
 κι ακούγεται κάτω χάχανο χαράδρας, ως να είναι
 εδώ κι εκεί ταυτόχρονα. Σα συννεφάκι ή πυρός
 ανεμοδαρμένης φρυκτωρίας σημαίνοντας αιώνια
 το ανυπότακτο.
 Που πήγε του βρόντου η τουφεκιά.

Κερασφόρος με το γκρίζο του αμπέχονο μαγνητίζοντας τις
 σιγαλιές. Με κάτι από βουητό χαράδρας και με κάτι
 μπλε... γκρίζα τ' ουρανού σφυριδόπετρας, οι σμαραγδένιοι του
 οφθαλμοί.
 Με τα φισεκλίγια και τις δίκαννες οπλές σε κάθε ζάλο
 του στα καραούλια.
 Με τους φωσφορικούς ιμάντες του ως κάτω
 στ' αλεξίπτωτα βάραθρα
 και στη ράχη πάντα το γυλιό των άστρων.
 Των εγχερωμών η ομορφιά του αίγαγρου το αγρίμι
 Τάξε πως εγενήκανε από την ίδια ζύμη.

ΒΑΡΚΙΖΑ

Ένα ένα πέρασαν τα όπλα εφανα-
 ληθιμά, εμείνα με το μινιτό
 ουραίο οι γκράδες και τα
 καριογιγία σαν κοφίνα ρό-
 δα στην ποδιά της

Βάρκιζας.

Ένα ένα πέρασαν τα άνθη η τραυγή
 Αγιάδος* η τριγύς βαύρο
 γιασεμί στον κρόταφο.

Η άγνη Μέρα: έσκυβες να δεις
 τα οστά στα βάλια.

Έριχνες ώστρα και δεν άκουγες
 την άκρη της.

Μανόλης Πρατιμάκης

* Αγιάδος: Η αρχαία ονομασία της Βάρκιζας

DUENDE

(Ένα ποίημα που προσπάθησε απεγνωσμένα να αυτοπροσδιοριστεί
και κατέληξε Μπονζάι)

—Αναστασία Πυργιώτου—

Επταετία. Χρόνια δισεκτα. Φόβος. Ακουγα Θεοδωράκη με σουρντίνα και για να ξεχωρίσω την κασέτα, είχα γράψει απέξω την ένδειξη THEO. Μην την βρουν οι άξεστοι και προδοθώ.

Είχαμε φέρι κρυφά, μέσα σε βρώμικες πετσέτες, δίσκους, από το Λονδίνο τα: «Επιφάνεια Αβέρωφ», το «Άξιον εστί», «Τα τραγούδια του αγώνα» και δώστου να τα ακούμε:

... «κι εσύ μικρό παιδί παλληκαράκι
φαρμάκωσες εκείνο τον καιρό
μ' ένα καρφί και μ' ένα καθρεφτάκι
τις φλέβες όταν έκοψες θαρρώ.»

(«Η αυλή»: Μουσική Μίκης Θεοδωράκης
Στίχοι Μάνος Ελευθερίου)

Παλαιότερα, νέοι και φανατικοί της πρωτοπορίας, είχαμε δει στο κινηματογράφο το γαλλικό ντοκιμαντέρ «Πεθαίνοντας στη Μαδρίτη».¹ Τότε ήταν που λάτρεψα τους Ισπανούς και τα πάθη τους.

Είχε προηγηθεί το πρώτο μου ταξίδι στη χώρα αυτή, όπου οι Μαδριλένοι ανιδεοί, γιόρταζαν «Είκοσι πέντε χρόνια ειρήνης»² τρώγοντας τσούρος³.

Παρακινημένοι από φήμες, αποφασίσαμε να πάμε σε νυκτερινό κέντρο. Ένας ταξιτζής που έτρεχε δαιμονισμένα, μας μετέφερε. Να δούμε και να ακούσουμε να χορεύουν φλαμένκο.

(Ο Γκαρθία Λόρκα σε μια διάλεξή του το 1930 στο «Σπίτι των Φοιτητών», είχε αναλύσει την συγκίνηση, την δύναμη του Duende που κυριεύει τον χορευτή, όταν χορεύει φλαμένκο. Ίσως, μόνο το δαιμόνιο ενός Σωκράτη ή οι Βακχικοί χοροί ενός Ευριπίδη, θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν την λέξη αυτή... Και αυτές δεν είναι μόνο οι ομοιότητες μας, με τους Ισπανούς.)

Από την άλλη εμείς, ρομαντικά φιλόζωοι, αρνηθήκαμε να δούμε ταυρομαχίες. Πού τα κρητικά μας ταυροκαθάψια και η αδιαμφισβήτητη υπεροχή τους! Το κρητικό βασιλόπουλο, χωρίς όπλα, χωρίς κόκκινες μπερτες και λαμπερά ρούχα, με το κορμί, την τόλμη και την δεξιότητα του, αγωνίζεται να υποτάξει τον ταύρο, που ερεθισμένος από το βάρος που κουβα-

λάει στην πλάτη του, προσπαθεί να το ρίξει κάτω. (το βλέπουμε στις εξαιρετικές τοιχογραφίες της Σαντορίνης). Μια άοπλη ταυρομαχία. Θα την χαρακτηρίζα με τον νεολογισμό, ταυροπαιδιά.

Τι αξέχαστη ταινία! Και τι αποκοτιά του Δημήτρη, εν μέσω Χούντας, να δωροδοκήσει τον μηχανικό προβολής, του Ciné ANTZELA και να κομίσει πανευτυχής την μπομπίνα με το ηχητικό της ταινίας στα γαλλικά. Πόσες φορές την ακούσαμε κρυφά, ώσπου χάλασε και η ταινία και το μπομπινόφωνο. Έχω ακόμη στα αυτιά μου την Ντολφές Ιμπαρούρι (την Πασιονάρια) να λέει: Καλύτερα να πεθαίνεις όρθιος παρά να ζεις γονατιστός. «Mieux vaut mourir debout que vivre à genoux».

Τώρα βέβαια την βρίσκω στο διαδίκτυο, όμως πού η χάρη του απαγορευμένου, του κατ' επίφαση ηρωικού. Έφυγε για πάντα και ο «ήρωάς μου» ο κομιστής. Και το Cine Angela ερειπωμένο πια, μου θυμίζει τα χρόνια εκείνα, το ταξίδι και τα νιάτα που έφυγαν οριστικά.

(Πολλά χρόνια αργότερα, σε μια από τις πολλές επισκέψεις μου στην Ναύπακτο (Λεπάντο), ξαναθυμήθηκα τον σοβαρό τραυματισμό του Θερβάντες στην γνωστή ναυμαχία. Έχασε το αριστερό του χέρι και συνήθισε να λέει ότι έτσι δυνάμωσε το δεξί, για να γράψει τον «Δον Κιχώτη», το αριστούργημά του.)

Αξιοσημείωτο ότι από το ταξίδι αυτό, φέραμε μαζί μας δίσκους Ισπανικούς. Ο γιος μας Γεώργιος που συνελήφθη εκεί, (ένας φίλος από την παρέα τον έλεγε πριν ακόμη γεννηθεί matador), λάτρεψε τους δίσκους και τους άκουγε, ενήλικος πια, ξανά και ξανά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Mourir à Madrid»
2. veinticinco años de paz
3. είδος τηγανίτας

ΡΟΥΛΕΤΑ

—Ειρήνη Ρηνιώτη—

Ο ποιητής γέμισε το ποτήρι του. «Να σου βάλω ένα;» «Θα ήθελα πολύ να πω μαζί σου, γιατί σκέφτομαι πως ταξίδι είναι οι άνθρωποι, μα πιο πολύ ταξίδι είναι να μοιραστείς τον δρόμο. Μια εποχή στην κόλαση, πριν τα είκοσι. Πως αντέχεται τόσος πόνος;» «Η ζωή είναι μια φάρσα που πρέπει να την υπομείνουν όλοι.» «Φάρσα;» «Πες το όπως θες. Ένα παιχνίδι τολμηρό και απρόβλεπτο. Ξέρεις, τι μπορεί να σου κοστίσει ένα ποτήρι μαζί μου;» Χαμογέλασα, νομίζοντας ότι αστειεύεται, αλλά έβγαλε από την τσέπη του ένα περιστροφικό κι ακουμπώντας το στο τραπέζι, το έστριψε με δύναμη. «Τι λες, έχεις

τα κότσια ή φοβάσαι;» «Οι τσέπες μου είναι γεμάτες πέτρες από καιρό», απάντησα, στροβιλίζοντας το όπλο, αλλά η κάννη έδειξε τον ποιητή. Εκείνος έβαλε μια σφαίρα στη θαλάμη και, κλείνοντάς μου το μάτι, γύρισε τον κύλινδρο, ακούμπησε το περιστροφικό στον κρόταφο, άγγιξε με το δάχτυλο τη σκανδάλη και είπε: «Ας παίξουμε, λοιπόν. Όποιος τολμά ας πέσει πρώτος στο ποτάμι.»

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Με πλάγια γράμματα στίχοι του Ρεμπώ.

ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΕΙΠΕΣ Ή ΠΟΙΗΤΙΚΑ;

—Γιώργος Ρούσκας—

μου λες «πώς πάνε τα ποιητικά;»,
 λες και οι λέξεις «πάνε»
 —της μύησης αν διάβηκες τον δρόμο θα το ξέρεις—
 λες και την ποίηση μπορείς
 όποτε θες να τη ζαλώσεις
 δεν λέω ανεξήγητο χρέος μας κατατρώνει
 μονέδα δη Σεφερική σε βερεσέ δεφτέρι
 κι ας αργυρίων εμφανών οι δόσεις πληρωμένες
 —η μόνη που προδώσαμε μην είναι η ζωή μας;—
 σχοινί η ποίηση
 αργά ή γρήγορα το νιώθεις στο λαιμό
 σφίγγει και λευτερώνει
 αν απορείς Έρωτα όρα
 ο οργανισμός για θεϊκός δύο προϋποθέτει
 τον ποιητή τη Μούσα του κι η μοναξιά στον κόρφο
 σαν τύχει και ανταμωθούν σαν δώσει και ταιριάζουν
 αφού μόνο στο χέρι σου δεν είν' αν θα στεριώσεις
 άλλοτε στον ορίζοντα χέρσα η γη του χάρτου
 πες τη και έρημη αν θες πες τη και χώρα

άλλοτε Αλεξάνδρεια Οξώπετρα Ψαρά
 Πρέβεζα Μονοβάσια
 άλλοτε γόνιμη σαν Αρετή
 πάντοτε όμως για τον ποιητή
 σιφό της γλώσσας του το χώμα
 τον προκαλεί να οργώσει τη σελίδα
 —γινάτι μιας παρόρμησης ή έσω αρμονία;—
 μα άρωση δεν γίνεται σωστή κατά παραγγελία
 τι θέλει δεκτική τη γη βροχοφιλοσπαρμένη
 τον γεωργό στα κέφια του με το υνί λαμπίκο
 σπόρο στο χέρι εκλεκτό και όσο για το «κίνει»
 άλλοτε το αν και πού και πώς θα γεννηθεί
 το ποίημα καθορίζει
 ως για τον άνθρωπο εκείος ο άγνωστος σπορέας
 αποφασίζει αν και πού και πώς θα ενσαρκωθεί
 κάποια παράμετρος κρυφή μακρόθεν χρονοκρίνει
 αν η ποιητική γραφή θ' αξιωθεί
 στέψη ποιητικής

ΠΟΛΥΔΥΝΑΜΗ ΠΟΙΗΣΗ

—Βαρβάρα Ρούσου—

Με ώθησε να παρακολουθώ συστηματικά την ποίηση και να γράφω γι' αυτήν δημόσια η παιδιόθεν έλξη μου, παγιωμένη σε έξη. Γράφοντας, υπογειωμένα αιώνια ζητήματα —η γλώσσα, η γραφή, η ερμηνεία, η κριτική— και αναδυόμενα νέα ερωτήματα λειτουργούν ως τάση απόκλισης από τα ποιήματα προς την πολλαπλότητα λόγων περί ποιητικής και ποιητικής τέχνης. Με εκκίνηση από τον Αριστοτέλη, το Μπουαλώ και τον Πόουπ στη «δευτέρα σειρά οδηγίων» από τον miglior fabbro και την ελιοτική ηθική της κριτικής, σε μια ακολουθία αυξανόμενη και περιπλεγμένη. Στο εκτεταμένο θεωρητικό πεδίο, συνεχώς ανανεούμενο, ιδίως στον 20ο αιώνα, δημιουργείται μια κίνηση εκκρεμούς ανάμεσα στην εφαρμοσμένη ποιητική τέχνη (την πράξη) και τη ροπή της σκέψης προς το, συχνά μονοσήμαντο, σχηματισμό πλαισίων (τη θεωρία). Ωστόσο, όλα στρέφονται στην αρχή καθώς όλα γίνονται ποιητικά θέματα είτε είναι

πραγματικά είτε όχι: η κάθε στιγμή, το κάθε ον, η Ιστορία, ο έρωτας, ο θάνατος, η ίδια η ποίηση και οι τρόποι της, ακόμη και οι θεωρίες περί ποίησης. Το παιχνίδι είναι ανοιχτό και ελεύθερο, οι κανόνες μεταβάλλονται και ακυρώνονται ή επιστρέφουν παραλλαγμένοι. Η ποίηση μπορεί να φλερτάρει με τη γλώσσα της επιστήμης ή με την τεχνητή δημιουργικότητα, να γίνεται διαμεσική ή να μένει «παραδοσιακή». Τα ερωτήματα πολλαπλασιάζονται παράγοντας νέα.

Τελικά, ο κόμβος, εκκίνηση και τέρμα, είναι η επιστροφή στα ποιήματα, παλιά και νεότερα. Εις πείσμα των καιρών, των κάθε είδους κρίσεων και προφητειών, η ποιητική τέχνη «ανθεί και φέρει κι άλλο». Μαζί συνεχίζεται και η ποικιλόφωνη ανθοφορία των Ποιητικών. Εδώ ας σταθώ να αφουγκραστώ το σφυγμό της ζώσας ποίησης.

ΙΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

—Ζωή Σαμαρά—

Ευλογημένη η Επανάσταση. Διακόσια χρόνια τώρα. Με σκυμένο το κεφάλι. Απ' τον πολύ το στοχασμό, σου λέω. Πίστεψέ με. Από το βάρος το πλασματικό που έχουν οι λέξεις οι τρανές. Μια νέα επανάσταση. Ποιος μίλησε; Ενάντια στον εχθρό σου, που κρύβεις βαθιά στο είναι σου. Την έπαρση. Το βόλεμα. Ξύπνα. Ο Ιός καρδοκεί, γιατί εσύ δεν ήσουν εκεί, στην Επανάσταση. Κι ας κράτησε καιρό πολύ. Και ας κρατάει ακόμη. Να πεις: Δίνω το αίμα μου, να θρέψω εσένα, χώμα των γονιών μου, για σένα Άνθρωπε, Αδέλφι μου. Και είσαι μόνος. Άκου, ανάδελφος! Ποιος σκότωσε τον Άβελ, τ' αδέλφι που το χώμα καλλιεργούσε; Κι εσύ αρμένιζες, για δόξα και για πλούτη, στο πέλαγο. Κανένα από τα δύο δεν μίσσησες. Άνοιξε τα μάτια τα τυφλά να δεις. Η Επανάσταση έρχεται. Το παιδί τρέχει το πρωί χαμογελαστό να φτάσει πρώ-

το στο σχολείο. Ο φτωχός τρέχει με χαρά στη δουλειά. Μια δουλειά στα μέτρα του. Πώς γίναμε έτσι; μουγκρίζεις. Ογδόντα χρειάζονται φτωχοί, για να υπάρξει μετά βίας ένας πλούσιος. Το λένε τα βιβλία. Τι θ' απογίνουν οι πλούσιοι, αν όλοι δώσουμε τον δεύτερο χιτώνα μας στον Άστεγο του πάρκου; Ο ασθενής πηγαίνει με βήματα γοργά στο γιατρό, χωρίς οβολό ανάμεσα στα δόντια. Πολύσημη ενέργεια ετούτη. Έτσι είναι η Ποίηση. Έτσι και η ζωή. Εσύ, Κάιν. Είδες να εκτελούν, να φυλακίζουν, να φυλακίζουν και πάλι, να εκτελούν ξανά και ξανά. Γεμάτα τα σοκάκια, γεμάτες οι πλατείες, με ζωντανούς που δεν αντέχουν τον εξευτελισμό, που αποτάσσονται τη ζωή, για να κυκλοφορούν ανάμεσά μας.

Κι η Ποίηση ήταν εκεί και έβλεπε εσένα. Κάιν, να μετακινείσαι, με Βεβαίωση, και Χ, χωρίς ντροπή, στο πλαίσιο Β4.

ΔΥΣΚΟΛΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

—Σωτήρης Σαράκης—

Παιδί που χάθηκε στο δάσος
τρέχει χαρούμενο κάτω απ' τα πεύκα
δεν ξέρει παίζοντας που έχει χαθεί

ή μήπως ξέρει και γι' αυτό
τρέχει χαρούμενο κάτω απ' τα πεύκα
γλιστράει, σκοντάφτει, δεν σταματάει
βγαίνει στα ξέφωτα, το χέρι απλώνει
νιώθει που αγγίζει τον ουρανό

ξέρει να κρύβεται, δεν θα το βρούνε

ξέρει να κρύβεται, δεν θα το μάθουν
που έχει χαθεί, καθώς απλώνει
το χέρι αγγίζει τον ουρανό

τον βλέπουν χρόνια σ' ένα γραφείο
σ' ένα κατάστημα, στις δεξιώσεις
κανείς δεν ξέρει που είναι παιδί
σ' εκείνο το δάσος σχολικής εκδρομής
σ' εκείνα τα ξέφωτα, το χέρι του απλώνει
αγγίζει, ανοίγει τον ουρανό.

ΟΙ ΛΑΜΙΕΣ

—Ιφιγένεια Σιαφάκα—

Σου λέω, φεύγουμε!
Χωρίς μίαν ανθοδέσμη ασπρόρουχα μέσα στη βαλίτσα
Μονάχα μ' ένα δήγμα αρουραίων στο σεντόνι
Στα χείλη τρεμποπαίζει το λυκόφως μ' ένα στάχυ
Δυο τρεις βρισιές σαν προσευχή
Ρολόγια δίχως δείκτες οι παλμοί μας
Μόνον το τατουάζ του δράκου στην παλάμη
Σιάζει στο μέτωπό μας ανοιξιιάτικη κουβέрта

Σου λέω, φεύγουμε!
Άνεμος ραίνει γύρη κι ασπρόμαυρα μαντάτα εποχής
Ενσταντανέ στη θάλασσα με τους νεκρούς μας
Γλείφουν βανίλια χωνάκι κιτριλισμένοι σαν χαρτί
Ανοίγει ο χρόνος στο σώμα μας βεντάλια
Όλο το δέρμα ένα ρουθούνι με πέταλα σε μοβ
Αργά φιλιμάrouμε τον Προμηθέα και το ήπαρ

Σου λέω, φεύγουμε!
Μια φουσαρόνικα τον δρόμο μας ξυρίζει
Από το πένθος κοβόμαστε βαθιά για παραμύθια
Με γάμους αχινών και των γονιών μας
Η γλώσσα σπαρταράει μ' αφρούς για να μιλήσει
Ονειροπόληση πνιγμού ίσως εξωτικού τοπίου
Στα δόντια ελπίζουμε μια κούπα από λεμόνι
Έναν καρπό να επιστρέψουμε σαν δέντρα

Σου λέω, φεύγουμε!
Και τα μαλλιά μας κότινοι αναλήπτονται
Γεράκια βγαίνουν απ' τ' αυτιά μας
Για να πουλήσουν τα μαντάτα στο παζάρι
Ένας τυφλός μάς παίρνει για σκυλιά
Κοτρώνες ρίχνει χαμομήλι και κουφέτα
Λάμιες εμείς, αδειάζουμε τα μάτια με τα χέρια
Να κοιμηθούμε εν ειρήνη, κι αυτός για να μας δει

Σου λέω, φεύγουμε!
Ξεβράκωτα αλητάκια
Με κόκκινο μπάλωμα στο φρύδι
Κι έναν σουγιά χρυσό στον αφαλό
Σ' ένα ασανσέρ-κλουβί μάς κατεβάζει το πηγάδι
Δίχως αντίο έστω στα χαλίκια
Που, αν και σκληρά στη φύση,
Πολύ μάς γνώρισαν

Στην κόψη
Στην όψη
Και στο κούτελο

Γι' αυτό σου λέω, φεύγουμε!
Με τη βατσίνα και τη ρετσίνα:
Δύο φορές νεκροί, καμιά αναστημένοι

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Αγγελική Σιδηρά—

ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗ

για την Ντόρα

Ήταν δική μου, ολοδική μου επιλογή
Και να 'μαι τώρα
στοιβαγμένη σ' ένα σκεύος ευτελές
που χώρεσε όλη τη ζωή μου μονομιάς
Κόκκοι πανομοιότυποι

όλα τα κλάματα, τα γέλια
η ηδονή, οι φόβοι, τα παραστρατήματα.
Σε λίγο σκορπισμένη
στα κύματα του Αιγαίου
θα γίνω ένα τίποτα όπως πριν.
Η θάλασσα θα καταπιεί τα μυστικά μου
που λάγνα θα χαϊδεύουνε το σώμα
ενός άγνωστου κολυμβητή
που αμέριμνος θα κολυμπά χωρίς να ξέρει.

EN ΜΕΣΩ COVID «ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΥ»

«Τ' ανθοπωλεία θα παραμείνουν ανοικτά»
ήταν η τελική απόφαση.
Άλικα τριαντάφυλλα με αιχμηρά μικρά αγκάθια
ελλείπει αγκαλιών και φλογερών φιλιών
Ροζ εξομολογήσεις ή μετάνοιες
οι ορτανσίες στο πλαστικό τους βάζο

και μαργαρίτες που σίγουρα θα μαδηθούν
για ερωτήσεις αμφιβόλων απαντήσεων.

Μόλις που πρόλαβα κι εγώ να παραγγείλω
το τρίποδο στεφάνι με τους μενεξέδες.
Τίποτα το πρωτότυπο: «ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ»
και πάλι ήταν γραμμένο
καθαρά με κεφαλαία γράμματα
πάνω στην μωβ, φαρδιά κορδέλα.

ΠΑΝΕΠΟΠΤΗΣ

—Ντίνος Σιώτης—

Σε ιπτάμενο δάσος πετώ πάνω απ' τα ερείπια της
Χιροσίμα και του Βιετνάμ, αλλά τα 'βγαλα πέρα
σχετικά εύκολα με τους Ναζί και το Ολοκαύτωμα,

την απόβαση στη Νορμανδία και τη Μακρόνησο
και τον Κόλπο των Χοίρων δίνοντας έμφαση στο
επεκτατικό τουρκικό σύνδρομο, κρυμμένοι καλά

οι αυτόμολοι δολοφόνοι σαν καθαριμάτια που
πέφτουν πάνω σε μπαμπάκια, μικρά ξωκλήσια
ξαπλωμένα σε λόφους, χασαποταβέρνες δίπλα

σε κέντρα λαϊκής κατάνυξης, άγρια φίδια που
πολεμούν με νύχια και με δόντια, αερόπλοια
σθεναρά που σπαταλούν θάρρος λειψανδρίας,

πλοία που πάνε κι έρχονται πυροβολώντας
τα κύματα της θαλάσσης, γκριζα ημίλευκα
φτερά μιας θαλπωρής που 'βαλε πλώρη για

το λιμάνι κάποιας θλάσης, από κοντά κι ένα
ποτήρι με λουλούδια για κάθε ενδεχόμενο,
για κάθε λαμπρή περίπτωση απότοκου και

υπαρκτού σοσιαλισμού, σχεδόν αυτόματα
γράφεται αυτό το ποίημα που μόνο αλήθεια
λέει κι ας κάθεται η Μαριέττα στη σάλα και

απαρηγόρητη κλαίει, από ψηλά οι αρχάγγελοι
τολμούν να πλησιάσουν τη νέα δεκαετία, μας
ρίχνουν βλέμματα στοργής, φέρουν μαζί τους

οπλικά συστήματα καλοσύνης σαν να θέλουν
να μας προστατέψουν απ' τα ταξίδια μας τα
επικίνδυνα, περίπλοκες άυτανδρες περίπολοι

σουλατσάρουν στη Νέα Σμύρνη δήθεν για να
εξιγνιάσουν ξυλοδαρμούς αθώων πολιτών που
έπιναν αναψυκτικά σ' ένα παγκάκι κι ας κρατά

τη μύτη της απ' τη δυσωδία η Μπουμπουλίνα
ενός κατώτερου θεού των πορφυρογέννητων
κάστρων και των μπαίλντισμένων άστρων, σε

κενό μέσα καγχάζουν οι πολιτικοί μας ηγέτες
φορώντας στον αντίπαλό τους υποτιμητικές
ετικέτες, ανταλλάσσουν σφαίρες με κάποια

δημοσιότητα που τους παρέχει επιλεγμένη
η μετριότητα κι όλο κρύβονται πίσω απ' τα
λόγια τους, εκτός ελέγχου και οι θεσμοί με

την Εκκλησία να διεκδικεί ρόλο που δεν της
ανήκει, αμφισβητώντας τη μετάδοση του ιού
σε εκκλησίες, σε δισκοπότηρα, σε αντίδωρα

και χειροφιλήματα αλλά προπαγανδίζοντας
τη μεταμόρφωση του Μονογενοῦς Υιού και
τη σωτηρία μας διά της θείας Χάριτος, τόσα

έχουν πει πολύ καλά ο Μπέρναρντ Ράσελ κι
ο Καρλ Σαγκάν, ο Ναζίμ Χικμέτ κι ο Πάμπλο
Νερούδα, ο Οκτάβιο Παζ κι ο Γιάννης Ρίτσος,

πολύ πριν από εμάς για εμάς και για όλο τον
κόσμο τον μικρό και τον ακόμη πιο μικρό, τα
υποθέτω όλα όσα υπάρχουν κι όσα θα γίνουν

σαν τον άνεμο που μπερδεύει τα μαλλιά του
στα κλαδιά της Ιστορίας, της Λοταρίας, της
Μαρίας των πεύκων που πουλά λαχεία στου

ΟΠΑΠ τα πρακτορεία, λες: ξέρω ποιος έχει
δίκιο και ποιος δεν έχει, χάσμα γενεών μας
χωρίζει απ' τις αργοπορίες των ρουφιάνων,

κινούμαι αργά προς πλατεία Συντάγματος,
Ομοιοίας, Βάθης και Κλαυθμώνος, μόνος
εμιά αγκαζέ με την πανωλεθρία του έθνους,

δεν θυμάμαι κανέναν και τίποτα, τα κύματα
σκάνε πάνω σε υφασμάτινες τζαμαρίες της
προκυμαίας, μπαίνουν μέσα σε μια ταβέρνα

που έχει να σερβίρει φαγητό απ' την εποχή
του Πλαστήρα, έχω να δω όνειρα από χτες
το βράδυ, διψώ για ένα υψωμένο μονορούφι,

θέλω να γίνω δότης οργάνων, διαθέτω πιάνο,
κοντραμπάσο, ακορντεόν φουσαρμόνικα, βιολί
κι ένα καλοκουρδισμένο όργανο της Τάξεως

(από την ανέκδοτη συλλογή *Σχεδόν αύριο*)

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΕΩΣ

—Αντώνης Δ. Σκιαθάς—

Αγίνωτος κι αυτός ο θάνατος των μπλε,
πάει και έρχεται με την φορά του κύματος.

Ευλόγησον κύριε, εδώ τα σπίτια έχουν βροχές, όπως τα ποιήματα καμένες
λέξεις.

Κουρνιαζώ, στους πόνους των άλλων,
ομογάλακτων και μη τα έρημα βράδια, κ' η σάλα με τη βιβλιοθήκη πάμφωτη
στο μαρτύριο ενός ανεξερεύνητου λυρισμού.

Σαπίζουν οι λέξεις
χωρίς τα σημεία της στίξης.
Αγιότητας ενθύμια, τα δάνεια του ποιητή στα σανίδια του ποιήματος, οι
ήχοι, οι μελωδίες μα και οι διαθήκες μιας δασείας.

Όσο υπάρχουν καμπάνες στα πρωινά της ποίησης, τόσο θα υπάρχουν
στα ποιήματα
η Ανάσταση και η Άνοιξη της,
μήνες που στα δένδρα θα αφήνουν τις σκιές τους τα σύννεφα, και οι μοίρες
της αδικοχαμένης βαρείας.

“ΤΟΤΕ ΓΡΑΦΩ ΠΟΙΗΣΗ...”

—Ελένη Σκριβάνου—

Όταν αντικρίζω το πελώριο Γ
από το αναπάντητο «Γιατί»,
που στέκει απειλητικά σαν ικρίωμα
και σκιάζει τα πάντα στη ζωή μου...
Τότε γράφω ποίηση,
όχι για να το εξηγήσω
αλλά για να το ξεορκίσω.

Όταν τα αισθήματα που σου απευθύνω,
χτυπούν στον τοίχο της άμυνας σου
ή χάνονται στον κυκεώνα των παρερμηνειών
και επιστρέφουν ανεπίδοτα...
Τότε γράφω ποίηση,
ως μόνη διέξοδο να αναζητήσουν
έστω έναν εικονικό παραλήπτη.

Όταν ο κόσμος γύρω μου
γίνεται τόσο αφιλόξενος,
που πρέπει να αποδράσω, βουτώντας

στην εσωτερική μου θάλασσα...
Τότε γράφω ποίηση,
ώστε μέσα από τη σκοτεινή κατάδυση
να αναδυθώ πάλι καθαρή στο φως.
Όταν από όλες τις απώλειες,
πιο πολύ με καταβάλλει ο φόβος
να απωλέσω την ικανότητα
να βρω την κατάλληλη λέξη...
Τότε γράφω ποίηση,
για να εκφραστώ, να δοκιμαστώ,
να απελπιστώ και να ξεκινήσω ξανά.

Δακρύζω λοιπόν ένα ποίημα.
Ματώνω ένα ποίημα.
Κι ας λένε πως το γράφω με μελάνι.
Κραυγάζω ένα ποίημα.
Φλογίζω ένα ποίημα.
Αν σιωπούσα λίγο ακόμη,
θα γινόμουν ολοκαύτωμα.

ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

—Κώστας Σοφιανός—

Α΄
«ΚΟΥΦΟΝ ΓΑΡ ΧΡΗΜΑ ΠΟΙΗΤΗΣ ΕΣΤΙΝ
ΚΑΙ
ΠΤΗΝΟΝ»
(Πλάτων, Ίων, 533c – 535a)

ή,
(κατά τι διαφέρουν οι λυρικοί από τους επικούς)

Ωραία και ευχάριστα τα τιτιβίσματα,
από κλαράκι σε κλαρί, των σπουργιτιών
οι αετοί, όμως, και τα γεράκια
από ψηλά επισκοπούν και χαμηλά χτυπάνε...

Β΄
ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΙ ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

1. Ποίηση είναι ό, τι ως ποίηση ισχύει στις συνειδήσεις ορισμένου κατά χρόνο και τόπο συνόλου ανθρώπων οι οποίοι παριστούν ένα αντιπροσωπευτικό, στατιστικώς, δείγμα όλων των δυνατών εν προκειμένω εκδοχών. Ο ορισμός αυτός συνιστά απόπειρα προσδιορισμού αντικειμένου επιστήμης και δεν υποχρεώνει την κριτική, η οποία προάγεται διά της πλοκής ευθέως αξιολογικών προτάσεων.
2. Ποίημα είναι κάθε φανέρωμα της Ποίησης αυτοτελές και ολοκληρωμένο.

3. Ποιητής είναι όποιος εποίησε ή ποιεί ποιήματα τέτοια και τόσα ώστε η προβολή τους στην αυτοβιογραφία του να σκιάζει ό, τι άλλο έκανε ή, κάνει, όσο σημαντικό και αν είναι. Υπ' αυτήν την έννοια, ευλόγως ο Αισχύλος έμεινε ως ποιητής και όχι ως Μαραθωνομάχος.
4. Μορφή ποιήματος είναι η αισθητή του διάσταση όπως εκάστοτε προσδιορίζεται από τις τεχνολογικές δυνατότητες της εποχής.
5. Περιεχόμενο ποιήματος είναι η καθ' όλου νοητή του διάσταση, συμπεριλαμβανομένων δηλαδή: του νοητικού του άξονα, των ιδεολογικών του παραμέτρων, των ψυχολογικών προϋποθέσεων και της συναισθηματικής του φόρτισης.
6. Όλη ποιήματος είναι το σύνολο των αντικειμενικώς ανιχνεύσιμων συντελεστών δημιουργίας του, είτε έχει είτε δεν έχει συνειδησή τους ο ποιητής· επομένως και οι απωθήσεις, λ.χ. που ένας ψυχαναλυτής «ανασύρει».
7. Ταυτότητα ενός ποιήματος, (ως στρατευμένου λ.χ.), είναι το εξαγόμενο δράσεως όλων των συντελεστών απήχησής του, είτε τους γνωρίζει είτε τους αγνοεί ο ποιητής και ανεξαρτήτως αν συμφωνεί ή, διαφωνεί με ορισμένους και ποιούς και πότε.
8. Μοντέρνο στην ποίηση είναι ό, τι κατά τη μορφή _ το περιεχόμενο παρεκκλίνει οριακά ή κρίσιμα από τις αισθητικές αντιλήψεις, τους ιδεολογικούς αυτοματισμούς, την αποδεκτή παράδοση και το επικρατούν διανοητικό κλίμα δεδομένης εποχής.

ΨΑΛΜΟΣ

—Νίκος Σπανός—

Σαθρό το ξύλο
Η γεύση του ονείρου πικρή
Άδεια η θάλασσα
Ούτε ένα πέταγμα γλάρου
Όλα τα θαλασσοπούλια
κάτω από τις φτερούγες του αρχάγγελου
Άδειο το δειλινό
Ο ήλιος άτανδρος βυθίζεται
στη θήκη του χρόνου
Σβηστά τα κάρβουνα της πανδαισίας
Με το λιβάνι του σύδεντρου
θυμιατίζει ο άνεμος του νοτιά
Ούτε ένα χρώμα δοξαστικό

Ούτε ένα φτερούγισμα
Ούτε ένας κουρσάρος ζωντανός.

Σαθρό το ξύλο
Ο χρόνος άφατος
σκοτεινός κυλάει
μέσα στις φλέβες του έρημου σκαριού.

Εκεί
του νερού η δαντέλα στο ακρογιάλι
σπρώχνει τα φύκια της λησμονιάς
στα γυμνά μας πόδια.

RÉNE MAGRITTE

—Φώτης Α. Σταθόπουλος—

Έμεινε μόνος, να κοιτάει ψηλά. Πάνω από την Grand-Place γλιστρούσαν απ' το πρωί τα σύννεφα. Ξαφνικά, σηκώθηκε, άπλωσε το χέρι του και πήρε ένα. Το δίπλωσε προσεκτικά και

το φύλαξε στην εσωτερική τσέπη του κοστουμιού με χαμόγελο ικανοποίησης. Φόρεσε το μαύρο του chapeau και έφυγε βιαστικά.

ΟΔΗΓΟΣ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΟΦΟΡΟΥ

—Συμεών Γρ. Σταμπουλού—

Έμαθα πως ο Μιχάλης ελαβώθη, τον οποίον τον φιλώ
στα μάτια,
και Καλιακούδα και όλους τους ιδικούς και φίλους
χαιρετώ.

Όλως διαφορετική είναι η στάση του δημοτικού ποιητή
απέναντι στο περιστατικό. Συχνά είναι ο ίδιος ο κλέφτης
που το συνθέτει. Το ουσιώδες λοιπόν είναι η εννόηση (συν-
αισθησία) των λέξεων που έφυγαν μαζί του: πράτιμος
κιβούρι ταμπουράς αυγερινός περγαντίνι χαροκόπι Λιάκουρα
βαγγέλιο καπετάνος, αλλά και φράσεων όπως: κεφάλι που 'ναι
το κορμί ατός μου του 'δα τ' όνειρο φωτιά εδώσαν στη φωτιά
σήμερα είν' ο χάρος.

Η ανδρεία των αδιήγητος.

Και η αγάπη των διά την ελευθερίαν απερίγραπτος.

Αυτά υπαγορεύονται ασφαλώς από διάθεση ρομαντική.

Απομονώνω.

Τ' αλέτρι βγάζει κόκαλα και το γυνί κεφάλι.

Οπ' έχουν κλέφτες σύνοδο, οπ' έχουν τα λημέρια.

Ποίηση των ανωνύμων. Κι όμως, ακέραιη εκταμίευση
της Κοινότητος υπέρ του Ενός, υπέρ του πάθους του
και του προσωπικού λουφέ.

Και το μέλλον θαμνώδες.

Ο Έλληνας εν γνώσει του ένας ήσκιος.

Διάκενο φωτός στην ανθισμένη πάνα.

Όπως οι λέξεις που αντιδικούν με την πράξη
και την δικαιώνουν.

Έχω τη σταθερή άποψη ότι οι Κατσαντώνηδες
ακόνιζαν ως την έσχατη αγριότητα τα πάθη τους,
για να βεβαιώσουν (ή να βεβαιωθούν) ότι η φύση τους
είναι χαρτονένια. Την οδηγούσαν δηλαδή ως την διάφανη
λεπτότητα. Γι' αυτό η θανάτωσή τους ήταν αθόρυβη.
Σαν τον θάνατο του μεταξιού.

Το συνδυό, συντρεις κουβέντιαζαν, συνπέντε κουβεντιάζουν
είναι Νταντά.

Πρόχειρος ορισμός ελευθερίας: Κάθετη πτώση διαλάμπουσα
προς τα άνω (καθ' υπόδειξιν Κάλβου).

Δήμο Τσέλιος Ζίνδρος η Ζίντρος Νικοτσάρας Καζαβέρνας Τόλιος
Λάζου

Παράξενος ρόλος. Να 'σαι το χιόνι και μαζί το εκχιονιστικό,
για να περάσει δήθεν η ιστορία.

Περίπου σαν το δράμα των Ελλήνων. Ορισμένοι νυν οδηγοί
απορριμματοφόρων συνέγραψαν κάποτε εγχειρίδια φιλοσοφίας.

ΕΝΑ ΚΕΝΟ

—Διονύσης Στεργιούλας—

Δεν ξέρω πώς μου ήρθε ξαφνικά
κι άρχισα να αναζητώ στο διαδίκτυο
βιογραφικά στοιχεία του εαυτού μου.
Μέσα σε λίγη ώρα επιβεβαίωσα
τον τόπο και την ημερομηνία γέννησης
βρήκα στοιχεία για το παρελθόν μου

φωτογραφίες απ' τα παιδικά μου χρόνια
ποιήματα που έγραφα στην εφηβεία
συλλόγους που είχα γίνει μέλος τους.
Κι ύστερα άρχισα ν' αναρωτιέμαι
πού ήταν τόσα χρόνια ο εαυτός μου
πότε χωρίσαμε εμείς οι δυο

και δεν το είχα πάρει είδηση.
Δίπλα στο όνομά μου μια χρονολογία
και δίπλα στη χρονολογία μία παύλα

την παύλα ακολουθούσε ένα κενό
(δεν θα το δω ποτέ συμπληρωμένο).

ΤΑ ΑΝ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

—Ελένη Στεφανοπούλου—

Σ' ένα φίλο που έφυγε νωρίς

Αν αγαπήσαμε τόσο τη νύχτα
ήταν γιατί πίσω από τις βουνοκορφές της
γυρέψαμε να διαβάσουμε την καινούρια μέρα.

Αν αγαπήσαμε τόσο τη νύχτα

ήταν γιατί αφουγκραστήκαμε στις κοιλάδες της
το μυστικό μιας χαμένης πατρίδας.

Αν μας εξαπατά τόσο η νύχτα
είναι γιατί ο θάνατος μοιάζει με ρόδι
που έσπασε στα ακροδάχτυλά μας.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ

—Λίνα Στεφάνου—

Σήμερα είναι Πρίφτη. Αύριο θα είναι Πεφάρτη. Αν αρχίζουμε από την αρχή είναι η Πρώτη και μετά η Δεύτερη – σ' αυτούς η Δεύτερη ερχόταν Πρώτη, παράξενο. Μετά έρχεται η Τρίτη ή ίσως είναι πάλι η Πρώτη. Όλα διαλύονται γλυκά. Ακολουθεί η Πζφτη μάλλον. Μετά η Φτενή, το Μαλλιαρό και η Νωπή.

Πώς να ονομάσεις τις μέρες όταν χάνουν την επιθετικότητά τους;
Πώς να τις αναγνωρίσεις χωρίς γραβάτα και κοστούμι;
Όταν όλες οι μέρες φόρεσαν πιτζάμες και φόρμες έχασαν
τ' αυστηρά τους ονόματα. Έγιναν Μαλλί και
Πρίφτη, Δεύτερη και Πζφτη, Φτενή, Πεφάρτη και Νωπή.
Έγιναν φιλί που κρατούσε δώδεκα ώρες.
Νεροχύτης που κρατούσε επτά ημέρες.
Έγιναν κρασί που κρατούσε πολλές νύχτες με οξύτητα
και σάρκα κόκκινη, βαθιά σαν τριαντάφυλλο, γεύση από ρόδι
και βερίκοκο. Καπνός, δέρμα
και ξύλο καπνισμένο.
Έγιναν θόνη γαλάζια υπολογιστή
που σου έκαιγε τον αμφιβληστροειδή τη νύχτα.
Και αδέσποτοι άνθρωποι στον δρόμο
που κρατούσαν έναν έκπληκτο τρόμο στο βλέμμα
και σ' τον πρόσφεραν σαν ανοιγμένο λουλούδι
μαζί με την αξιοπρέπειά τους.

Πώς τις ονόμαζες εκείνες τις ημέρες;

Πιάσαμε πάλι να μετράμε τα φεγγάρια.
Mondandaeg η δεύτερη μέρα λοιπόν
αφιερωμένη στη θεά του φεγγαριού.
Των Βίκινγκς κληρονομιά αρχαία.
Και Tiw's day όπου συναντιούνται
τρεις θεοί του πολέμου.
Mercury γιατί στη μέση της ιστορίας
φτάνουν συνήθως οι ειδήσεις από των Θεών
τον αγγελιοφόρο.
Thor είναι η επόμενη, η μέρα που ο Θεός
χτυπάει το σφυρί του.
Frigedaeg είναι η μέρα που συναντιούνται
οι ιερές Γυναίκες τ' ουρανού.
Ξέρεις τότε πως ακολουθεί η μέρα
της Χαράς και της Αναπαραγωγής.
Τη μέρα του Ήλιου καθόμαστε και τον

κοιτάμε να περνάει ολόλαμπρος στο άρμα του
βάφοντας τα φύλλα με ζωηρό
πράσινο να σείονται στο φως του
ενώ από κάτω τους κρύβουν τρυφερό
σκοτάδι.

Έτσι παραδέρνοντας ανάμεσα στις Ώρες διασχίσαμε
τον χρόνο ανάποδα, σαν ναυαγός που μια Οδύσσεια πάσχιζε
να φτάσει στην Ιθάκη. Τις μέρες βαφτίζοντας ξανά καράβι φτιάξαμε
αξιόπλοο και διαπλεύσαμε τον ρουν της Ιστορίας ως τις απαρχές του.
Μα όχι χωρίς κινδύνους. Και οι απώλειες ήταν μεγάλες.

ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ

—Γιάννης Στίγκας—

Ο Μίροσλαβ Χόλουμπ
που έβλεπε στο μικροσκόπιο
ολόκληρες ηπειρούς ν' αλληλοτρώνονται
και με λίγο βάμμα ιωδίου
παγίωνε τους συσχετισμούς
– κάτι που σε γεωπολιτικό επίπεδο
είναι άκρως ανησυχητικό
κι ίσως γι' αυτό εξαφανίστηκε
για τα επόμενα είκοσι χρόνια
κι ο Μπρους Τσάτγουιν
που ήταν γερό στομάχι
τουλάχιστον μέχρι να φτάσει στους Αβορίγινες
που χτυπάγαν τα καγκουρώ με τα τζιπ
έως τέσσερις
ή και πέντε φορές
μέχρι τα ζωντανά
να σταματήσουν διά παντός

τα ξέφρενα
ραγισμένα πηδήματα
–τέτοια η ιερότητα–
που ξέρασε κρυφά σε μια γωνιά
τα χθεσινά του φασόλια
και, φυσικά, εγώ
που περιμένω ακόμα
να φυτρώσει μια μαγική φασολιά
σε τούτη τη σελίδα
σε τούτη τη λευκή χωματερή
–τα παραμύθια λογαριάζονται για φέματα

δεν θα 'χουμε άλλη τύχη, τσεκουράκι μου,

θα γίνουμε παλιές βινιέτες, βρε,
μ' ανθούς και μοσχομπίζελα.

ΚΑΘΕ ΟΝΕΙΡΟ

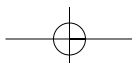
—Γιάννης Στρούμπας—

Κυλούσα, λέει, στις ράγες απλανώς
Προσπερνώντας κάθε στάση, σκέψη κι όνειρο
Πήγαινα έτσι, δίχως προορισμό.
Ξάφνου ακινητοποιήθηκε ο συρμός
Φωτιά, φωτιά είχε ξεσπάσει
Οι φλόγες διαπερνούσανε το τούνελ
Μέσα δεν φώτιζαν καθόλου
Μήτε θερμαίνονταν τα μέταλλα
Με τρόπο απροσδιόριστο
Παρέκαμπταντσιμέντα και τη γη
Κι έσβηγαν έξω στην ηλιόλουστη πλατεία
Στα πόδια πλάι μιας μάγισσας τσιγγάνας.

Μέσα στ' όνειρο τότε σπεύδω στην τσιγγάνα
–δεν ξέρω καν πώς βρέθηκα κει πάνω–
Τη ρώταγα, τη ρώταγα για όλα να μου πει
Πες μου, τσιγγάνα, τι σημαίνουν

Όλα τούτα στ' όνειρό μου τα περίεργα.
Τη ρώταγα δίχως το στόμα μου ν' ανοίγω.
Ασήμωσε, μου λέει.
Της καρδιάς σου είναι η φλόγα
Κι όταν ξυπνά, ξυπνάει μονάχα
για να σβήνει τα σκοτάδια.

Κάνω ν' ασημώσω και μου λέει
Άσε, μπρε μπαλαμό, άλλαξα γνώμη
Γι' αντάλλαγμα τη φλόγα σου κρατώ
Και στη στιγμή εξαφανίστηκε από μπρος μου.
Κατέβηκα μουντός στις αποβάθρες
Πήρα και πάλι τον συρμό.
Απ' την πλατεία ψηλά τα τσιγγανάκια
Ακούγονταν να τρέχουν, να γελάνε τρανταχτά.
Μηχανικά συνέχισα στο όνειρο
Να προσπερνώ απλανώς κάθε όνειρο.

ΠΟΙΗΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

—Βαγγέλης Τασιόπουλος—

Στα πολυκαιρισμένα τραπεζάκια του αιωνόβιου πλάτανου
ο ποιητής φροντίζει τα αποστήματα του χρόνου του.
Οι απόπειρες να μνηθεί στις πράξεις, ποτέ δεν ευοδώθηκαν.
Ζούσε πάντοτε, επιστρέφοντας
στα γερασμένα πρόωρα βαγόνια και στις ράγες.
Όταν τον έβρισκε ο κόρακας,
εκείνος σφράγιζε με λάσπη την τρύπα στο αμπέχονο.
Είχε σκεπάσει ο χειμώνας του τη Μήδεια
γι' αυτό στα επιτραπέζια διέπρεπε.
Πάει καιρός που ομολόγησε πως ήταν αδύνατο
η χέρσα γη του να καρπίσει.
Εφάρμοσε από τότε ιστία στα βαγόνια,
πλήγωνε τη σκουριά,
μάζευε ίχνη από ταξίδια.
Στους μεγάλους δρόμους
η πατρίδα του με βλάβη ανήκεστη.

Τα περιστατικά της επαρχίας ασφυκτιούν
έως ότου παραγραφούν κι αφήσουν

τους δράστες να επιστρέφουν ως δικαστές αδέκαστοι
με διάσημα κι εταίρες στο πλευρό τους.

(Ιππόλυτος, θαρρώ, ήταν το άλλο του όνομα)

Τις πιο σπουδαίες μάχες,
ομόκλινοι της ιστορίας τού σχεδίασαν
κάτω στο βάλτο, ενώ έγγραφε.
Είναι ακριβώς ο τρόπος ν' αγνοούνται, εδώ
το Άουσβιτς,
το Χαλέπι,
η Βασόρα,
το αφρισμένο Αιγαίο.

Τον ποδηλάτη, εικάζω πως ευνοεί η νηνεμία
ο φόβος άλλωστε
έχει πολλά συνώνυμα στην επαρχία.

ΠΕΤΣΕΤΑ ΣΤΟΝ ΛΑΙΜΟ

—Γιάννης Τζανετάκης—

Ο παλιός κουρέας μου
γέροντας πια

απόβραδο

σ' ένα δωμάτιο
του επαρχιακού νοσοκομείου

—στιγμιαία όπως μισάνοιξε η πόρτα—

την ώρα που από πίσω
η σύζυγός του

λίγο πριν τον ταΐσει

του έδενε μια άσπρη
πετσέτα στον λαιμό

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

—Χρήστος Τουμανίδης—

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ VINCENT VAN GOGH

1

Οι λεπτές αποχρώσεις του απείρου.
Ο ήλιος

τα πινέλα

το περίστροφο.

Μ' ακολουθούν σαν μια πολύχρωμη σκιά,
τριάντα τόσα χρόνια.

Από τη Νάουσα στην Αρλ.

Από το Αιγάλεω στην Ωβέρ.

Από την εφηβεία στην πατρότητα και
από κει στ' αστέρια.

Στ' αστέρια που ζωγράφισες εσύ
μες στα σκοτάδια σου,
ω, εξάισιε δάσκαλε της ερημιάς!

Μ' ακολουθούνε βήμα βήμα –
το Βορινάζ, τα κοράκια
οι απελπισμένες σου επιστολές,
κι εκείνο το Κίτρινο Σπίτι στην άκρη της νύχτας σου.
Στου ξυραφιού την κόψη.

Πώς να χωρέσουν όλα μες στο μπλε;
Πώς, τόσες και τόσες σκέψεις για την ομορφιά;
Συγκεχυμένα σχήματα, πυροπολημένες σημασίες.

Έβαλες το καπέλο σου μια Κυριακή,
και πήρες το δρόμο τον πιο σύντομο,
αυτόν που παίρνουνε οι Φήμες.

2

Αφού όλα τα γεφύρια είχαν γκρεμιστεί,
αφού το χρέος σου απέναντι στα όνειρα
το είχες επιτελέσει,

τι απέμεινε;
 Ο κερδισμένος θάνατος.
 Ο θάνατος του χρόνου.
 Ως ύστατο φως
 από την κάνη άφησες να πεταχτεί· η ψυχή σου.

Έτσι απαλλάχθηκες –μια για πάντα–
 απ' τους πονοκεφάλους,
 τα κρωξίματα.
 τους άγονους έρωτες.
 Θα 'ρθουν τα χρώματα;
 Θα φτάσει εγκαίρως ο Τεός;
 Θα. θα. θα.
 «Θάνατος
 σε όλες τις εκκρεμότητες του βίου», είπες
 μ' έναν πυροβολισμό.

Ω, άγιο ρήγμα του μυαλού!

Οι μέρες που ακολούθησαν έκτοτε
 είναι έτσι όπως τις χρωμάτισες εσύ Βικέντιε.
 Έτσι όπως δεν μπόρεσε να τις χρωματίσει
 ...ο Θεός.

Είναι οι μέρες που έρχονται άξαφνα
 απ' της ψυχής τα ηλιοτρόπια βάθη.

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ

Και στην κρεμάστρα τρεις γενιές,
 η μια πάνω στην άλλη να στενάζουν.
 Φορεμένες λαχτάρες, τριμμένες αλήθειες.

Έτσι τελειώνει, έτσι αρχίζει κάθε εποχή.

Ό,τι απομένει, δεν είναι παρά
 η ποίηση του μέλλοντος μας.

Αχ! χορταράκι,
 το μπόι σου κάποτε,
 θα με περάσει.

ΑΝΤΙΖΗΛΙΑ

(Σχέδιο με κάρβουνο)

—Γεωργία Τριανταφυλλίδου—

Ανασηκωμένα, κοντυλογραμμένα φρύδια.
 Επτασφράγιστα χείλη, σαρκώδη του φιλιού.
 Η πλάτη κολλημένη στην πλάτη του καθίσματος.
 Όχι, δεν είναι οι πλευρές ενός ερωτικού τριγώνου
 γιατί, επιπλέον, υπάρχει το χέρι της

που την ανακουφίζει συστηματικά τις νύχτες.
 Κι αυτό το σκαρίφημα σιγά σιγά ανάβει.
 Παριστάνει το τετράγωνο του σκοτωμού
 καθώς δυο άντρες πεθαίνουν περίφημα
 στις διαγωνίους.

Η ΠΑΝΟΠΛΙΑ

—Βάλια Τσάιτα-Τσιλιμένη—

Φόρεσα γάντια,
 μάσκα, περικεφαλαία,
 κι ήρθα να σε βρω·
 δεν είπες κουβέντα
 γύρισες μονάχα τον κορμό σου
 λιγάκι δεξιά
 κι άνοιξες το στόμα

Προσπάθησα να σε φιλήσω
 Έκρυψες τα χείλη σου
 με τα πυκνά μαλλιά σου
 Δάσος αιωνόβιο
 γεμάτο λύκους κι ευγενή φυτά

Σμήνος χελιδόνια τα μαλλιά σου
 πέταξαν από πάνω μου
 Ήρθαν και με μάλωσαν
 με τις ψαλιδωτές ουρές τους
 Μου 'παν –

Ποτέ ξανά το σώμα αυτό
 που ράγισες
 με επιθυμίες ανείπωτες
 για χρόνια ολόκληρα·
 γυμνά

ΟΙ ΚΑΝΑΔΟΙ ΛΙΩΝΟΥΝ

—Θωμάς Τσαλαπάτης—

Φέρε εδώ του υπολογισμούς σου, τα σχέδια και τους χάρτες σου,
τη γυναίκα αυτή που οι ρόγες της δείχνουν πάντα τον Βορρά
Χάραξε έναν μεγάλο κύκλο με το καρφί του διαβήτη ακριβώς
στην τρύπα αποχέτευσης του επιστητού.
Απλωσέ τους δισταγμούς σου, τις τεχνητές καθυστερήσεις, την έμφυτη αργοπορία σου
Απλωσέ τα στο πάτωμα και κυλίσου πάνω τους ηδονικά και απορημένα.
Γιατί κάθε απόσταση οφείλει να είναι καταπάτηση του ορατού.
Οι κάτοικοι ανακυκλώνουν
Οι προμήθειες τελειώνουν
Οι Καναδοί λιώνουν.

Άνοιξε τα παράθυρα ενώ μαγειρεύεις, να εύχεσαι η ώρα που όλα θα πήξουν να είναι μακριά
Σκύψε, απλώς σκύψε για όλους όσοι πέρασαν τη ζωή τους σε ύψος κάτω του 1,60
Άναψε την τοστιέρα,
Αυτή που μεταμορφώνει τον έρωτα σε σεξ.
η αγριότητα εδώ –όπως το πρόγευμα ή η σιέστα– είναι απλώς μια στιγμή της μέρας
Τα ξυπνητήρια εξαγριώνουν
Οι φίλοι εξαργυρώνουν
Οι Καναδοί λιώνουν.

Ανάμεσα στην επανάληψη
Και την επανάληψή της
Εκεί που η άκρη απ' ό,τι διαρκεί
Συναντά αυτό που του δίνει σχήμα
Εκεί το σύνολο μηδενίζεται.
Εμείς εδώ...
Ας συνεχίσουμε.

Απλωσε τις ερωτικές σου κρέμες, μύρισε το λευκό της κουρτίνας και άναψε τα κεριά
Θα έρθει απόψε και τότε θα δούμε τι είναι
Μέχρι τότε όλοι οι νεκροί έχουν το ίδιο όνομα
Και αυτό τους συμφιλιάνει
Γιατί,
Τα πουλιά μετανιώνουν
Και οι πόλοι αραιώνουν
Είναι γιατί,
Οι ιδιοκτήτες στερεώνουν
Και τα πουλιά με αγχώνουν
Είναι κυρίως γιατί
Τα ποιήματα τελειώνουν
Και οι Καναδοί λιώνουν.

ΤΑ ΕΓΚΩΜΙΑ

—Χρήστος Τσιάμης—

Όπως και στον μύθο, τα πάντα μπορούν να συμβούν στο χωριό.
Πριν τον Επιτάφιο, απογευματάκι, η προετοιμασία των λαρυγγιών.
Στην κορυφή στο ψαλτήρι ο ψάλτης ο δεξιός,
τριγύρω του ένα τσούρμο, ο άτυπος χορός αγοριών και κοριτσιών.

Την βλέπω στο τσούρμο το άλλο απέναντι ακριβώς,
δεξιά του αριστερού ψάλτη, καθώς αρχίζει η άμιλλα των φωνών.
Με κάθε βλέμμα της γίνομαι (φωνητικώς) πιο ζωηρός,

Το πάλλευκο το πρόσωπο της το στρογγυλό, εγώμιο ένα
Τα κατάξανθα κοντά μαλλιά (σπάνια στα μέρη αυτά)
Τα μεγάλα μάτια τα γαλανά, να με κοιτάζουν στα κλεφτά
Και τα χείλη, ω τα χείλη, σαν μπαλόνια φουσκωτά
που τα φανταζόμουν, ξανά και πάλι, να σκάζουν σε φιλιά.

Εγκωμίων η συνέχεια με τη φωνή μου που ανεβαίνει
όλο και πιό ψηλά με κάθε της ματιά, και τώρα βγαίνει
έξω απ' τους τοίχους της εκκλησιάς, έξω στο υπαίθρο
και εκεί που φτάνει «αγγέλων στρατιά εξεπλήττοντο!»

Ο ΤΕΧΝΙΤΗΣ

—Λίλια Τσούβα—

Το λυκόφως
κάτω από τους ήχους του ποταμού Ντόουρο
λευκό παραγγέλλει κρασί.
Ο Όμηρος με τον Λάο Τσε βότκα πίνουν στο μπαρ.
Ο Ηράκλειτος κι ο Νίτσε χαμογελούν.

Βουτά το πινέλο στο λιγοστό φως.

Η κασσία ανθίζει.
Εικόνα κλέβει – λουλούδι του λωτού

λέξεις από το μουρμουρητό του ποταμόπλοιου
κάποτε τη σιωπή των παιδιών.

Κρεμαστές οι γέφυρες του κόσμου
δέντρα σεκόγια να βοούν
ψάρια κλόουν να στροβιλίζονται.

Κι ο τεχνίτης αδυνατεί το πινέλο να κρατήσει, ενώ
πετάει τον καμβά στη θάλασσα.

ΣΚΙΑΜΑΧΙΑ

—Αλέκος Ε. Φλωράκης—

Δεν ήταν πάντα μόνος,
είχε κι αυτός μια σάρκινη φωλιά,
στήθος στητό του έρωτα είχε,
περβόλι με καρπούς κιτριάς.

Έφυγε εκείνη κι άφησε
μονάχα τη σκιά της,
σκιά θολή, μπερδεύεται
με το δικό του ίσκιο,
μες στο δικό του ίσκιο
εισχωρεί·
χάνεται, σβήνει.

Μόνοι λοιπόν, αυτός
κι η σύμφυτη σκιά τους,
δύο σκιές «εις σάρκα μία»,
παντοινή του ερωμένη,
την ορίζει,
την πάει βόλτα στο βουνό,
τη σεργιανά στην πόλη.

Καταδική του αυτή η σκιά,
όσο ανεβαίνει ο ήλιος
τον πλησιάζει, τον αγγίζει,
καταμεσήμερο μαζεύεται
στα πόδια του, μικρή τρυγόνα,
στη δύση γιγαντώνεται,
όμοια ο πόθος του ο πορφυρός.

Ναι, την ορίζει,
να του φύγει δεν μπορεί,
και ας αλλάζει θέσεις γύρω του
καθώς διαβαίνει η μέρα,

κι ας γίνεται τη νύχτα αχνή
στο φως του φεγγαριού,
πάντα στο πλάι του
δεμένη μένει.

Έτσι ωραία περνούσε ο καιρός,
ώσπου μια μέρα
απρόσμενα έπαψε η σκιά
να τον ακολουθεί,
έφυγε, πήρε το δικό της δρόμο·
τρέχει να την προλάβει,
την πατά, τη δένει.

Όμως κάτι έχει αλλάξει πια,
τώρα ειν' η σκιά του
πού αυτόν ορίζει,
όπου εκείνη θέλει τον τραβά,
σ' αγάθια και σε χάλαρα,
σε κοφτερούς λυγμούς,
στα πιο απαίσια στενά της πόλης.

Βραχνάς στον ύπνο του,
σκιές πολλές συνωμοτούν,
δέσμιους κι άλλους σέρνουν,
γελούν απόκοσμα, καγχάζουν,
γίνανε μοχθηρές γριές,
στους τοίχους σκαρφαλώνουν
και τον φοβερίζουν.

Καταδική του η καταδική αυτή,
πώς να ξεφύγει απ' τη σκιά του;
Να βυθιστεί στο απόλυτο σκοτάδι
ή στ' άπλετο το φως να διαλυθεί;

ΕΠΙ -ΘΑΛΑΜΙΟ-(ΘΑΝΑΤΙΟ);

—Άντεια Φραντζή—

Να βρω ένα σπόρο μαγικό να φυτέψω
 τρεκλίζοντας μες στον ρυθμό της ταραχής μου.
 κι ύστερα γερο-χρόνε μαζί σου να χορέψω
 το ταγκό του Γαρδέλ

Ζούμε – είναι μια ζωή κι αυτή, χτυπάμε το πόδι στη γη
 το χέρι χτυπά στον αέρα. Σιγά σιγά η ζωή στα χώματα.
 Είναι μια ζωή κι αυτή μια κηλίδα με στίγματα.
 Σώμα και αίμα – χρώμα και νερό.

ΟΝΕΙΡΟ

—Λίνα Φυτιλή—

Δεν κοιτώ τη μικρή μου μέρα
 πουλί που μπήκε στο κλουβί
 και κελήδησε δίχως φωνή.
 Εδώ το νερό κατεβαίνει
 τόσο απότομα
 που ίσως αναγκαστώ
 να ξυπνήσω.
 Πλησιάζει ορμητικά
 με το χρώμα από τον ουρανό
 αυτής της λέξης, που είναι
 κρυμμένη στην παλάμη μου.
 Γέρνει πιο κοντά σε εκείνον
 που συνάντησες μια φορά,
 οδοιπόρο περαστικό
 με το σακίδιο στον ώμο.
 Στην καρδιά σου ξυπνάει τώρα
 ένας κάμπος με σιτάρια χρυσά
 τα βουνά ατάραχα
 τριγύρω σωπαίνουν
 σε ησυχία λευκή.
 Και βέβαια βρίσκομαι εδώ
 για να διασταυρωθώ

με τις λέξεις σου.
 Ίσως το γέλιο σου
 μου εξηγούσε όσα είδα
 κομμένα και ραμμένα
 στο ίδιο όνειρο.
 Αν γινόμουν μια καμπάνα
 που ακουγόταν
 στα γειτονικά χωριά
 με όλους τους ήχους
 να πλησιάζουν
 ξυπνώντας αργά,
 θα θυμόσουν
 το ιδρωμένο μαξιλάρι
 του κρεβατιού
 σε δωμάτια
 που μάταια προσμένουν
 να επιστρέψει η μητέρα διαλυμένη
 σε ένα χρώμα φωτεινής ομίχλης
 περνώντας ξυστά από δίπλα μου
 με βήματα απαλά
 στην άλλη πλευρά
 αυτού του ύπνου.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΩΣ ΜΗ-ΓΛΩΣΣΑ

—Αντώνης Φωσιέρης—

Επιφανείς γλωσσολόγοι όπως ο Σωσσύρ, και φιλόσοφοι όπως ο Βιτγκενστάιν, υποστηρίζουν την άποψη ότι ο κόσμος μας εγγράφεται απολύτως μέσα στα όρια της γλώσσας. Αν μου επιτρέπεται να διατυπώσω την ταπεινή μου άποψη, θα πω ότι η καλύτερη απόδειξη της αναλήθειας ενός τέτοιου ισχυρισμού είναι η ίδια η ποίηση. Η οποία, γνωρίζοντας ότι ο νους εκτείνεται πολύ πέρα από την επικράτεια των λέξεων, χρησιμοποιεί εντέλει τη γλώσσα ως μη-γλώσσα, διατυπώνοντας με πλάγια μέσα αυτό που η συμβατική γλώσσα αδυνατεί. Με φαινομενικά ρητό τρόπο επιχειρεί να εκφράσει το άρρητο, όπως και η σοβαρή ζωγραφική μέσω του ορατού να συλλάβει το αόρατο, ή η μουσική μέσω της αρμονικής τάξης των ήχων να προσεγγίσει την αρμονία του σύμπαντος.

Για την εικονογράφηση του αφηρημένου χρειάζεται ακριβής γνώση του συγκεκριμένου. Το πρώτο επίπεδο του ποιητικού έργου οφείλει να είναι αναγνωρίσιμο και ρεαλιστικό. Δεν μπορεί να εκφράζει το άγνωστο διά του αγνώστου, το φανταστικό διά του φανταστικού. Πολλώ μάλλον, όταν αναφέρεται σε γνωστές προσλαμβάνουσες παραστάσεις της πραγ-

ματικότητας –ακόμη και αν τις χρησιμοποιεί μεταφορικά–, δεν δικαιούται, “ποιητική αδεία”, να διαστρέψει την κοινή εμπειρία. Το ποίημα «Ο Μάιος» του Αχιλλέα Παράσχου ξεκινάει με τους στίχους: *Δρέψατε πάλιν, ερασταί ευδαίμονες, ναρκίσσους / Απ’ του Μαΐου τους φαιδρούς κι ευώδεις παραδείσους*, παραβλέποντας το γεγονός ότι οι νάρκισσοι είναι λουλούδια που ανθίζουν τον χειμώνα ή στις πρώτες αρχές της άνοιξης. Αλλά και ο Γεώργιος Ζαλοκώστας, στη λυρική του ωδή «Το Χάνι της Γραβιάς» γράφει: *Και ιδού οι σαπφείρινοι κάμποι / Από άστρα γεμίζουν λαμπρά / Κι εν τω μέσω αυτών αργυρά / Η πανσέληνος λάμπει, για να εισπράξει την δηκτική παρατήρηση του Εμμανουήλ Ροΐδη πως όταν η νύχτα έχει πανσέληνο κανένα άλλο άστρο δεν φαίνεται γύρω της να λάμπει! (Πιο προσεκτικός ο Σολωμός, γράφει στον «Λάμπρο» του: *Είναι νύχτα γλυκειά, και το φεγγάρι/ δε βγαίνει να σκεπάσει άστρο κανένα*). Η πραγματικότητας βάζει συχνά θανάσιμες τρικλοποδιές στον οιστρηλατημένο Πήγασο, όταν εκείνος την αγνοεί και καλπάζει ανεξέλεγκτος.*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΡΙΑΝΗ ΜΕΡΑ

Νά γράψω ποίματα, νά κούψω λέξεις, νά διώξω τό άδυσάχο φίδι πού έρχεται.
Καί πού σσειζει.

Νά κούψω σύριζα πού βόσκοντες ήν μήνυς. Τί μού χρειάζονται; Φαλακρό
νά μένει τό παρόν, φαλακρό καί γλοιώδες. Σά γέρινκο μωρό.

Μωρός νά γίνω. Απίθιος καί βλάψ. Η λήθη νά σκεπάσει μέ τό χώμα ής
λά λείψανα ής κάποτε. Νά γίνω μνήμη ήμερών. Νά ντίσω πάνω άπό
τό μνήμη πάλι καί νά παραδώ. Χωρίς σλαπός τό μνήμη καί χωρίς
ένθαδε. Πολύ σημαντικό αύτό. Μήν τό ξεχάσω.

Νά τό ξεχάσω. Έτσι μονάχα θά τό θυμηθώ.

Νά ποιηθώ μέ μάλια ορθάνοιχτα. Νά δω ήν άλλα ής φως. Νά βρέσω
καί νά ξέρω πού φαντάζομαι. Νά φάσω λόγολακία ήν αισθήσεων,
κακίονη νά συνεχισί ώρα ή άμαξα τό άλέγιστο λαξίδι. Αφού,
τό είπα, τό λαξίδι θά ναι άλέγιστο. Κιάφού ή άμαξα είμ' έρώ.

Νά μάθω πού δέν είμαι. Μή πάθος νά σκεφτώ πού δέν υπάχω.
Τιαλί αν υπήρχα, βέβαια, δέν θά σκεφτόμνα.

Νά στίσω αύτό ήν άσυχία ής λίπια. Νά κέσω τό βαθύ ροχαμλό,
τό χρεε ής χρόνε. Νά μίν ρομαίξω — καί νά μί χαρώ.

Νά γράψω ποίματα μέ μιά μονάχα λέξη. (Ποιά;).

Νά γράξω καί νά μένω Ήδιος. (Ποιός;).

Νά παταρίσω τό μωρό με άπό ή άίματα, νά πύνω ής νεκρός
ήν έτολεις.

Νά καταστρώσω σχέδια για τό παρελθόν.

Αντίο

ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΠΟΥ Η ΚΑΛΛΑΣ ΕΚΛΑΨΕ ΠΙΚΡΑ

—Κυριάκος Χαραλαμπίδης—

Είχε μαζέψει τόσο χειροκρότημα,
γαρούφαλα και χείμαρρο από ρόδα.

Κι όμως εκείνη ντύθηκε μια θλίψη
μ' άρρητου λόγου άρραφο χιτώνα.

Πήρε των ομματιών της κι η φωνής της
κλείστηκε σε πυρίμαχο κοιτώνα.

Τούτο γιατί στου λόγου τη στροφή
επί σκηνής της έπεσε μια νότα.

Αμοναχή στην κάμαρά της τώρα,
με δυο στα χείλη φύλλα του χειμώνα,
το νιώθει που ειν' ανάξια και να δένει
των χειροκροτημάτων τους ιμάντας.

Η ΕΛΛΗΝΟΦΡΟΣΥΝΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

—Βαγγέλης Χατζηβασιλείου—

Ποιητής που άρχισε να συζητιέται ευρέως μόνο κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, ο Νίκος Εγγονόπουλος δεν ξέφυγε από τη μοίρα των από καιρό καθιερωμένων ομοτέχνων και συνομηλίκων του, όπως ο Οδυσσέας Ελύτης και ο Γιώργος Σεφέρης. Η περιπλάνηση στην περιοχή του εθνικού παρελθόντος και της ελληνικότητας, που αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ παράμετρο των αισθητικών και ιδεολογικών προσανατολισμών της γενιάς του '30 και ορίζει με τους πιο διαφορετικούς τρόπους το λογοτεχνικό και το ιστορικό της στίγμα, δεν θα μπορούσε να είναι ξένη προς τον Εγγονόπουλο, που κυκλοφορώντας εν μέσω Κατοχής, τον χειμώνα του 1942 προς το 1943, τα χειρόγραφα του τρίτου ποιητικού του έργου «Μπολιβάρ» (τυπώνεται το 1944), σπεύδει να το συνοδέψει με τον χαρακτηρισμό «ένα ελληνικό ποίημα». Ένα «ελληνικό ποίημα», που, ως σημειωθεί, παρουσιάζεται με ιδιαίτερα υψηλή την ένταση των αισθημάτων του αφού είναι γραμμένο, όπως φροντίζει και πάλι να μας βεβαιώσει ο Εγγονόπουλος, στο πνεύμα μιας «έξαλλης ελληνολατρείας».

Ας το πούμε, ωστόσο, εξ αρχής: ο ελληνικός κότινος, με τον οποίο στεφανώνει κατ' επανάληψη τους ποιητικούς του ήρωες ο Εγγονόπουλος δεν έχει σχέση ούτε με τη βαθιά διάψευση την οποία νιώθει ο Σεφέρης όταν φέρνει σε αντιπαραβολή τη σύγχρονη Ελλάδα με τον κόσμο του Ομήρου και του Πλάτωνα ούτε με την ευφορία στην οποία παραδίδεται ο Ελύτης όταν ανακαλύπτει στα νησιά και στη θάλασσα του Αιγαίου τη μυστική διάσταση της αρχαίας καταγωγής τους.

Οι δεσμοί του Εγγονόπουλου με την ελληνική ταυτότητα είναι διφυείς και αμφίσημοι και η ποιητική του έκφραση μοιάζει να έχει πάντα μια σαφώς δυαδική φύση: αν από τη μια μεριά βγάζει το έθνος επί σκηνής στολισμένο με όλα τα διακριτικά και τα εύσημα της ιστορικής του διαδρομής, βιάζεται από την άλλη πλευρά να αμφισβητήσει και να υπονομεύσει την πίστη στην οποιαδήποτε εθνική αξία, προκρίνοντας αντί για το αργές και αδιάσπαστο πατριωτικό ιδεώδες την αγάπη της καλλιτεχνικής μοναξιάς και της ατομικής ελευθερίας.

ΤΟ ΨΗΛΟΤΕΡΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΝΩ ΚΟΣΜΟΥ

—Πόλυ Χατζημανωλάκη—

Ο θάνατος είναι ένα διαγώνισμα
προσπαθείς να σκεφτείς την απάντηση
και σου λένε
κάτω τα μολύβια

Βγαίνεις με βαριά καρδιά από την αίθουσα
σέρνεις για λίγο τα βήματα
και μετά το έχεις ξεχάσει
στο δρόμο για τη στάση του λεωφορείου

Είναι μια διαδρομή στο πράσινο
δίπλα στην τάφρο του Κάστρου
με ιβίσκους και ελάφια
αυτό είναι ο παράδεισος
μπορείς να τρως ακόμα παγωτό
χειμώνα καλοκαίρι
να μην πονάει το μπράτσο από το εμβόλιο
να μην κουράζεσαι όρθια
όπως κρατιέσαι από τη χειρολαβή
οι Άγγελοι στη Σχολή της χωροφυλακής απέναντι

με όμορφα σορτς σαν πορτρέτα του Τσαρούχη
τρέχουν γύρω τα τετρακόσια μέτρα
σηκώνουν σκόνη με τα αθλητικά τους παπούτσια
ελβιέλες ολόλευκες φτερωτές

Ο Θεός, ένα συνεσταλμένο παιδί με φωτοστέφανο,
κοιτά με τα κιάλια τον όμορφο κήπο μας
ξεπροβάλλοντας από ένα δεντρόσπιτο
στο ψηλότερο δέντρο του πάνω κόσμου

Από το παράθυρο του νοσοκομείου

Κρύο σήμερα, μήκε ο χειμώνας
μετρώ τον καιρό με τις σταγόνες
τις ταχ η μια μετά την άλλη
συρμός αμαξοστοιχίας
ομφάλιος λώρος
Κοιτώ τον ουρανό
έξω από το παράθυρο

όπως διαιρείται από τα ψηλά κτήρια της Κηφισίας·

πού είναι η μικρή ελιά μου;
τα κλαδιά ανοιχτά σε ικεσία
βλασταίνει στον κομμένο κορμό
μεγάλωσε πια το δεντράκι μου – θα με αναγνωρίζει;

το κοτσυφάκι θα κρύφτηκε πάλι στο ρέμα
δεν στέκεται στιγμή ακίνητο
όταν ρυθμίζω το φακό
για μια φωτογραφία

οι δυο δεκαοχτούρες που ερωτεύτηκαν
σε ένα καλώδιο της ΔΕΗ μπροστά στα μάτια μου
μεγαλώνουν τώρα τα παιδιά τους
τα μαθαίνουν να φωνάζουν με τον ίδιο τρόπο
να ζητούν το δίκιο τους

ο μυστικός μου κήπος
περίκλειστος
από το άνοιγμα του φράχτη

φαίνεται στη μέση μια πορτοκαλιά
ο παράδεισος

ο κήπος έχει ηλιοτρόπια
παιονίες και κρίνα
πάνω τους γονατιστή η Έμιλυ Ντίκινσον
ντυμένη στα λευκά
σκουπίζει την κρυάδα της πάχνης από τα άνθη
μου κλείνει το μάτι
“σ’ ακούω μου λέει
είμαι κι εγώ κανέννας”

Σήμερα είναι μια συνηθισμένη μέρα
μια μέρα κρύα
όπως είναι οι μέρες του χειμώνα
ενός χειμώνα όπως όλοι οι χειμώνες
αυτό που στάζει σιγά σιγά
όλη την ώρα που μιλάμε
δεν είναι παρά ο πάγος που λιώνει στους σωλήνες
έξω από τα σπίτια...

Η ΠΥΞΙΔΑ

—Δήμητρα Χριστοδούλου—

Ο υπέργηρος ο σκύλος της Φανής
Πάσχει, μου εξηγούν, από άνοια.
Χάνει συχνά τον προσανατολισμό του.
Ευπνά τη νύχτα, δεν αναγνωρίζει
Το περιβάλλον όπου έζησε και γέρασε,
Τον κυριεύει ο πανικός και κλαίει.

Εκείνη η νεραντζιά στη λεωφόρο
Φυτεύτηκε προ ετών μες στην πλακόστρωση.
Τάχα ένα δάνειο καλλωπισμού απ' τη φύση.
Σάστισε, έχασε τον προσανατολισμό της.
Γέμισε ο κορμός παραμορφώσεις.

Ακμαίος ο πατέρας μου ακόμη

Χτυπήθηκε από το κακό.
Έμεινε έξι χρόνια στο κρεβάτι
Με πλήρη διαύγεια πνεύματος.
Όταν προσκλήθηκε, ακολούθησε αμίλητος.
Στιγμή δεν έχασε τον προσανατολισμό του.

Στοιβάζεται η θάλασσα στην πόρτα μας.
Στρώματα στρώματα νερού ώσπου ν' αδειάσει.
Να μείνει ο βυθός με τις νεκρόκασες
Σαν να 'χει χάσει τον προσανατολισμό του
Κι αντί για το ζωτικό μας μυστήριο
Ν' απομείνει ένα ανοιχτό ξεροπήγαδο
Που συνεχίζει να το στραγγίζει το φως.

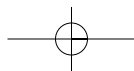

ΤΟ ΦΛΙΤΖΑΝΙ

—Φιλιώ Χρυσοστομίδου—

Τέσσερα δάχτυλα χωρίς αντίχειρα
στο βάθος αναδεύουν
μεσαίος και δείκτης
κώνος ανάστροφος πύκνωμα ζωής
μηροί γάμπες και πέλαματα
ευδιάκριτα στρογγυλεμένα
αμυδρό αποτύπωμα αρθρώσεων·
σε απόσταση ο παράμεσος
με τον μεσαίο τραπέζιο σχηματίζουν
το νύχι του σχήμα νεαρής γυναίκας
κι ένα μωρό ανάμεσα·
ο μικρός νεράιδα με πόδια γοργόνας
ψηλός και εύρωστος αναδύεται

στραμμένος στον παράμεσο
που γέρνει προς τη μήτρα.
Βάση του φλιτζανιού
παλάμη με γραμμές φυτού και άνθη
γλιστρά μέχρι το στόμιο κυκλικά
παίρνει μορφή αγελάδας με γατίσια ουρά
και πόδια τράγου
οι ρόγες στάζουν γάλα
ένα παιδάκι αμέριμνα παίζει στην κοιλιά της
και προβοσκίδα ελέφαντα ο αντίχειρας
βίαια εκτινάσσεται
με σπέρμα ραντίζοντας
το πρόσωπο του μέλλοντος

ΜΕ ΤΗΞΗ

Στρακωτή με τον καλόγορο βάμμα
 έχει ένα νόημα ανέμελα βλάδουρα.

Ο βροχιάς βαιύει τις γαρόβαρνες,
 χιμύει χίμα τὰ πρὰ, μουσκεύει
 τ' ἀγριμένο σπιτί βίτη προσημαία.

Δέ δά με δεις γοητό, δέ δά μ' αμούνεις;
 Έχει μια νόμισμη ἐπιτολή, βλο ἀμλέαυτο.

Ο σιώγος μπορεί να τὴ διαβάσει.
 Μπορεί με τὴ παρακατέμτ του πῶσσα
 να σπρώξει τὸ νεφάρι σου κάτω ἀπ' τὴ γάμνα.

Δίκες παγὸ σπράδι βυτί οραλιώτη.
 Αὐβήη και ὁ ἀνεμος τῆς καρπίδας
 δά ὁ ἀπαγνύριζε ἀω' τὰ χρυσά ποτήρια.

Σπυροδοξου.

ΣΚΟΤΕΙΝΟ ΣΟΝΕΤΟ

—Χάρης Ψαρράς—

Η νύχτα, κυκλώνας ονομάτων,
κελί στενό για τους τιμωρημένους,
γύψος λευκός θεραπευτής των καταγμάτων,
ποιητής, λέξεων ιχνηλάτης.

Η νύχτα, βατήρας πεσόντων,
ροδακινιάς καρπός χαμένος από χέρι,
απαρτία θνητών κι αθάνατων όντων,
αυτόπτης μάρτυρας σε κήπους αυταπάτης.

Ξοδεύεις λεφτά για λογαριασμό της.
Λες φέματα στα τυφλά, μες στους καθρέφτες.
Πέφτει χιόνι στο αλφάβητο.

Η σιωπή γίνεται κυρίαρχο κράτος.
Έχει δικό της νόμισμα, δικές της διόπτρες.
Άληθεύει παραφράζοντας τους χρησμούς.

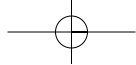
ΣΗΜΑΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ '70

—Μαρία Ν. Ψάχου—

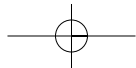
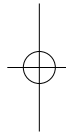
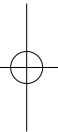
Ζαχαρωμένο βότσαλο ή σωρός από άμμος που κρύβει πολύτιμα πετράδια, αναίρεση του μηδενός ή ταραγμένη αιώρηση πάνω απ' το μαύρο, ακαθοδήγητο αντάρτικο και βραδυφλεγούς φωτιάς στην επιφάνεια ηχηρού χαρτιού η ποίηση της γενιάς του '70 συνεχίζει στην πενηντάχρονη πορεία της το σωτήριο έργο της διάσωσης της ανθρώπινης ψυχής από την αγκυλωτικήν αγκίστρωση στους παγετώνες της ακαλαισθησίας των καιρών μας. Ποίηση σωματική, φτιαγμένη με το πολύτιμο υλικό των εμπειριών που ο χρόνος κομίζει βαθαινόντας τα όρια της σοφίας και δοκιμάζοντας επώδυνα τις ανθρώπινες αντοχές. Με κοινωνικό, παρεμβατικό ρόλο αφυπνιστικού σαμποτέρ, περιφρονώντας τα ακίνδυνα σάλτο μορτάλε, διεκδικεί την ουσιαστικότητα και την αλήθεια των εποχών στις σταθερές κοινωνικοπολιτικές αναζητήσεις της που προσεγγίζουν αναστοχαστικά το παρόν κουβαλώντας την πείρα της αμφισβητησιακής ματιάς της νεότητας. Στις υπαρκτικές καταβυθίσεις στην ατομική και συλλογική περιπέτεια παλεύοντας για την αναίρεση της μοναξιάς και την κόσμια θλίψη κι αντλώντας από τη μνήμη και την ιστορία, στοχεύει στη δυνατή και καθαρή αιωνιότητα που η μόνη πραγματικότητα της ποίησης προσφέρει. Επιβεβαιώνει σταθερά πως το περιεχόμενο της μορφής είναι αδιαφιλονίκητα πιο βαθύ από τη μορφή του περιεχομένου, επεμβαίνοντας ανατρεπτικά στην ποιητική φόρμα επαναπροσδιορίζοντας όρια και ειδολογικούς προσδιορισμούς. Αναζητά τη νέα γλώσσα που θα εκφράσει τις καινούργιες προκλήσεις διατηρώντας ισχυρές γενετικές ρίζες στην ελληνική ποιητική παράδοση και άμεση διαλεκτική ανταπόκριση με την ποίηση που ανθίζει εκτός Ελλά-

δας. Με λόγο συχνά ειρωνικά υφοποιημένο και επώδυνα σαρκαστικό, προκλητικά αποδομητικό και τολμηρά ανανεωτικό, τόνο ηθελημένα πεζολογικό και εξαιρετα ποιήματα σε πεζό, με αδιάπτωτη τη δύναμη της υποβολής ιδιότυπου λυρικού ρεαλισμού αποτυπώνει την ανθρώπινη ιδιοπροσωπία και με έμφυλα χαρακτηριστικά συνθέτοντας τον γενναίο ύμνο της σιωπής. Λειτουργώντας ως σωσίβια λέμβος της ύπαρξης, αλλά και της κοινότητας προσδιορίζεται από την διαρκή αναζήτηση του ποιητικά καινούργιου και του άρρητου. Αποτυπώνει την πραγματικότητα εικονοποιώντας τη ζωή σε ποιήματα μεγάλα σαν το σκοινί του κρεμασμένου ή μικρά σαν κομμάτι χειροβομβίδας αναδεικνύοντας τη λεπτομέρεια ως ιδεολογικό και αισθητικό σημαίνον, τη μεταφορική δεινότητα της γλώσσας και την ανανεωμένη λειτουργική παρουσία του μύθου ως δείκτες του βάθους της σημαντικής της, αναζητώντας το αισθητικό ισοδύναμο του ιδεολογικού διακυβέματος της. Χτίζοντας στο εκρηκτικό ξεκίνημά της το συλλογικό μύθο των κοινών οραμάτων της αμφισβήτησης ή και της άρνησης των κατεστημένων, κουβαλώντας το τραύμα του ματαιωμένου ραντεβού του δικού της Γκοντό και της αδικαίωτης ουτοπίας πορεύεται αταλάντευτα μέσα από τις συμπληγάδες της σύγχρονης καθημερινότητας στοχεύοντας στην αυθεντική έκφραση των ανέκφραστων εντατικών ορίων της ύπαρξης αφού η ψυχή είναι πουλί που δεν ξέρει και πετά σε μέρες που επιτρέπεται το κυνήγι, γνωρίζοντας ότι οι ποιητές κι οι ποιήτριες είναι συλλέκτες αλλότριων πόνων, οι λέξεις τους η αστροφεγγιά του νου κι ο κόσμος ήταν και είναι πάντα στίχοι...

*Με το βγέμμα
στο παρόν*

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΤΟΥ Ν. ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

(Κώστας Βούλγαρης, *Ο Κολοκοτρώνης ωραίος σαν Μπολιβάρ. Ο Νίκος Εγγονόπουλος απέναντι στον μακρυγιαννισμό*, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2020)

—Θεόδωρος Βάσσης—

Από το αξιανάγνωστο αυτό βιβλίο του πεζογράφου και κριτικού λογοτεχνίας Κώστα Βούλγαρη –γραμμένο σ’ ένα μεικτό ύφος, στο οποίο, ως γνωστόν, αρέσκεται ο συγγραφέας: συνδυασμός ιστορικοφιλολογικής μελέτης, όχι αυστηρά γραμμένης, και δοκιμίου δοκιμίου τόσο «εξομολογητικού», που «αποκαλύπτει» το συνειρμικό ξετύλιγμα της σκέψης του γράφοντος, όσο και μαχητικού πολιτικού– συγκρατούμε τα εξής ενδιαφέροντα στοιχεία:

α. Ο Κ. Βούλγαρης αναδεικνύει μία βασική πτυχή της εγγονοπουλικής ποιητικής, την *ιστορική-πραγματολογική*, όπως την ονομάζει ο ίδιος. Αναλύοντας την ποιητική σύνθεση *Μπολιβάρ. Ένα ελληνικό ποίημα* (γρ. 1942-1943· δημ. 1944, εκδ. Ίκαρος), βρίσκει το ιστορικό υπόστρωμα φράσεων που ο Εγγονόπουλος προκλητικά / ειρωνικά τις συνδέει με το ιστορικό πρόσωπο -ηγέτη της λατινοαμερικανικής επανάστασης- στρατηγό Simon Bolívar, ωστόσο, πίσω απ’ αυτές «κρύβεται» ουσιαστικά το ιστορικό πρόσωπο-ηγέτης της ελληνικής επανάστασης του 1821, στρατηγός Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Έτσι, οι στίχοι

*Μπολιβάρ! Κράζω τ’ όνομά σου
ξαπλωμένος στην
κορφή του βουνού Έρε,
την πιο ψηλή κορφή της νήσου Ύδρας.*

παραπέμπουν στον Θ. Κολοκοτρώνη, ο οποίος –λόγω των εμφύλιων διενέξεων (1824-1825)– είχε φυλακισθεί στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία, που είναι όντως η *κορφή του βουνού Έρε*, [η] *πιο ψηλή κορφή της νήσου Ύδρας*. Ο Κώστας Βούλγαρης εισφέρει αυτήν τη διαφωτιστική ερμηνεία, καθώς είναι εξοικειωμένος ως πεζογράφος με τα απομνημονεύματα των Αγωνιστών του ’21 και με τις ιστορίες της Ελληνικής Επανάστασης, δείχνοντάς μας πως σ’ αυτά τα ιστορήματα έχει ανατρέξει, μεταξύ άλλων, κι ο Ν. Εγγονόπουλος, για να συγγράψει τον Μπολιβάρ.

Προβαίνοντας ο συγγραφέας σ’ αυτήν την παράλληλη ανάγνωση Μπολιβάρ-Ελληνικής Επανάστασης του 1821, αποκαλύπτει τις κρυμμένες αναλογίες ανάμεσα στο εμφύλιο ρήγμα του Αγώνα της Ανεξαρτησίας (1821) και σ’ αυτό της Αντίστασης ενάντια στο φασισμό επί Κατοχής (1941-1944), που ήδη βλέπει και βιώνει ο Εγγονόπουλος κατά το χρονικό διάστημα που γράφει τον Μπολιβάρ (χειμώνας 1942-1943).

Μέσω της φανεράς ή κρυφής αναλογίας Μπολιβάρ -Ανδρούτσου, Κολοκοτρώνη, Αντωνίου Οικονόμου, Ροβεσπιέρου (αλλά και Isidore Ducasse = Comte de Lautréamont) από τη μια, και της αντίπαλης (εμφύλιας ως προς το 1821) μερίδας των Γ. Κουντουριώτη, Κυριάκου Σκούρτη κ.ά. από την άλλη, ο Εγγονόπουλος μάς «κλείνει το μάτι» πονηρά, δείχνοντας προς τη συγκαρινή του εμ-

φύλια αντίθεση (Ε.Α.Μ.-Ε.Λ.Α.Σ vs Δεξιά «Εθνοκροσύνη», Ε.Δ.Ε.Σ., δωσίλογοι, ταγματασφαλίτες), έχοντας πάρει, φυσικά, θέση: με την (πολιτικοϊδεολογική, πολιτισμική) πλευρά των Μπολιβάρ, Ανδρούτσου, Κολοκοτρώνη, Αντωνίου Οικονόμου, Ροβεσπιέρου, Lautréamont, Ε.Α.Μ. -Ε.Λ.Α.Σ.. Δικαιολογημένα, λοιπόν, ο Κ. Βούλγαρης σκέφτεται ότι οι στίχοι από τον Μπολιβάρ [*Για ν’ αρματώσουσε καράβι, ν’ ανοιχτούν, να φύγουμε, ...*]

Μ’ ένα σκοπό του ταξιδιού: προς τ’ άστρα.

του θυμίζουν τη γνωστή φράση του Καρλ Μαρξ *έφοδος στον ουρανό*.

β. Ο Κ. Βούλγαρης θεωρεί –ορθώς, κατά τη γνώμη μας– ότι η ελληνική Αριστερά καθ’ όλη τη διάρκεια του β’ μισού του 20ού αιώνα επιπόλαια υιοθέτησε την κυρίαρχη εκδοχή της *ελληνικότητας* (*μακρυγιαννισμός*), όπως αυτή διαμορφώθηκε από τους γνωστούς (βενιζελογενείς, αστούς) λογοτέχνες/δοκιμιογράφους της «Γενιάς του ’30» (Γ. Σεφέρη πρωτίστως, αλλά και Γ. Θεοτοκά, για να μείνουμε στους πιο γνωστούς). Ως γνωστόν, αυτή η ρομαντική /ιδεαλιστική εκδοχή της ελληνικότητας – η οποία συγκροτεί μια κατά φαντασίαν εθνική ομοψυχία των Ελλήνων, άνευ τόπου και χρόνου, συγκαλύπτοντας τις πραγματικές κοινωνικές/ταξικές αντιθέσεις που ενυπήρχαν, φυσικά, στη δεκαετία του ’30 αλλά και ήταν εντόνως αισθητές κατά την περίοδο της Κατοχής – επέχει θέση εθνικής ιδεολογίας, δεόντως αξιοποιημένης από την ελληνική άρχουσα τάξη (πολιτική, οικονομική, πνευματική), προκειμένου ν’ αφοπλίσει ιδεολογικά την ελληνική Αριστερά.

Ακρίτως, η καθ’ ημάς Αριστερά εδέχθη την –κατά Σεφέρη– μακρυγιαννική εκδοχή της ελληνικότητας, ενώ θα μπορούσε να σφυρηλατήσει μια άλλη εκδοχή της, που θα περιείχε τόσο την ελληνική πολιτισμική ιδιαιτερότητα όσο και το αίτημα της πλειοψηφίας του λαού για δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη, χωρίς να αποκρύπτει την ιστορική αλήθεια (δηλαδή, τις υπαρκτές κοινωνικές /ταξικές αντιθέσεις). Διακριτικώς –πλην ευδιακρίτως– ο Κ. Βούλγαρης δείχνει προς τον εγγονοπουλικό Μπολιβάρ ως μια –ιστορικά δυναμική, καλλιτεχνικώς ριζοσπαστική (Υπερρεαλισμός γαρ), πολιτικώς προοδευτική– αντιπρόταση, την οποία θα μπορούσε να προβάλλει η ελληνική Αριστερά, εάν δεν την ταλάνιζαν οι γνωστές ιδεολογικές και αισθητικές αγκυλώσεις της.

Χωρίς να παραγνωρίζουμε τις επιμέρους «ψηφίδες», τα δύο αυτά γνωρίσματα του βιβλίου, που ακροθιγώς παρουσιάσαμε, το καθιστούν ιδιαίτερας αξιόλογο.

Η ΠΟΙΗΣΗ... ΣΕ ΚΑΡΑΝΤΙΝΑ

—Αγάθη Γεωργιάδου—

Οι μάσκες μπορεί να φιμώνουν τον λόγο μας τον τελευταίο χρόνο, οι ποιητές όμως δεν βάζουν σε «κατ' οίκου περιορισμό» την έμπνευσή τους. Αυτό δείχνει η πλούσια σοδειά ποιημάτων που έχουν γραφτεί με θέμα την πανδημία Covid-19. Στις νέες ποιητικές συλλογές των τελευταίων μηνών ενσωματώνονται «ποιήματα της καραντίνας» (χαϊκού, έμμετρα ποιήματα, μεταμοντέρνα και άλλα). Ο εγκλεισμός πάντοτε πυροδοτούσε τους μηχανισμούς της έμπνευσης, αφού η ποίηση είναι έκφραση μύχων συναισθημάτων και σκέψεων και ανθεί περισσότερο στη σιωπή. Αν και οι μηχανισμοί της έμπνευσης παραμένουν αχαρτογράφητοι και ανεξάρτητοι από το ποιητικό αποτέλεσμα, είναι φυσικό τα μηνύματα και τα ερεθίσματα, εμφανή και αφανή, να αντλούνται και από το περιβάλλον. Όπως γράφει, άλλωστε, ο Γιώργος Βέης: «Η ποίηση θα εξακολουθεί να ενεργεί παλίντροπα – από τη μια θα την έλκει και θα την ελκύει ο πόλος του πραγματικού και ό,τι αυτό μπορεί ενδεχομένως να σημαίνει, κι από την άλλη θα τη διεγείρει το φαντασιακό με όλη τη δυναμική του»¹.

Από την όλη εμπειρία της διπλής καραντίνας είναι φανερό ότι οι ποιητές αξιοποιούν τον εγκλεισμό με τρόπο στοχαστικό, συνομιλώντας με τον εαυτό τους για τα προσωπικά τους προβλήματα και για όλα απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα. Ο φόβος της νόσου είναι κυρίαρχος. Οι εικόνες των νοσοκομείων εικονοποιούνται σε εφιαλτικούς στίχους: «[...] γυρίζει νωχελικά το χάος στον κύκλο του / και η μαύρη τρύπα τρώει τα άστρα / πίσω από τη λάμπα άφτερος αρχάγγελος / με μαύρη μάσκα και άσπρα γάντια / ετοιμάζεται για το καθήκον του / εμβόλια εκτοξεύονται στα πέντε άκρα αλλόφρονα πλήθη τρέχουν στα στενά / σμήνη από σύριγγες μαυρίζουν τον ουρανό / βροχή χημική, ανθίζουν αντισώματα / ημισέληνος με κακία χαμογελά [...]»².

Η ερημιά, η ανασφάλεια και η αγωνία διαποτίζουν την ποίηση: «Ένα μικρό αδέσποτο / ποίημα / τριγυρίζει στη γειτονιά / το είδα απ' το μπαλκόνι όταν πτότιζα / τις γλάστρες / κανείς δεν του δίνει πια τροφή / είναι κι ο φόβος μην κολλήσεις την αρρώστια / που μας έκλεισε μέσα / ψυχή ζώσα στους δρόμους / σκαλίζει αυτό τους κάδους / πεινασμένο / ψάχνει τ' αποφάγια μας / μα συνεχώς / λιγοστεύουν κι αυτά. / Χτες βράδυ στάθηκε σ' ένα παρτέρι / αγέναντι απ' το σπίτι μου / κρατώντας ένα κόκκαλο / στο στόμα. / Ποιος ξέρεi τίνος / πεθαμένα ξέθαψε. / Πρέπει κάπως κι η / ποίηση / να επιβιώσει. / Όταν δεν την ταιΐζει η ζωή / σκυλεύει τον θάνατο»³.

Τα sms, το «απαγορευτικό» και η μάσκα γίνονται σύμβολα του πρόσφατου παραλογισμού, ανακαλώντας έντονα τον διάσημο πίνακα του Μαγκρίτ. Η αδυναμία να επιτελεστεί μια τόσο αυθόρμητη κίνηση, όπως το φίλημα, προκαλεί ποιητική αμηχανία. Οι μάσκες μπορεί να κρατούν σε απόσταση τον άλλο, προσφέρουν όμως και μια σωτήρια αποστασιοποίηση. Αν πέσουν όμως, ανακαλούν παλιά, δυσάρεστα και τσαλακωμένα αισθήματα του παρελθόντος («Να περπατήσω το δρόμο μου νοστάλγησα- / Συμπλήρωσα έντυπο, έστειλα SMS. / Λίγο παρακάτω τη συνάντησα. / Έκπληξη! / Δεν σήκωνε φιλιά. Κατεβάσαμε τις μάσκες – / αραχνιασμένες μνήμες φόβου και καιρών ρυτιδωμένες»⁴).

Ο ολέθριος ιός ανακινεί ακόμα και υπαρξιακές ανησυχίες σε σχέση με τη ματαιότητα της ύπαρξής μας και για την αδηφάγα ανθρώπινη φύση που κατάφερε να τη δαμάσει ο μικροσκοπικός ιός: «Κι όταν όλοι οι δρόμοι άδειασαν από ανθρώπους/από τον θόρυβό τους, / από την αχόρταγη αδημονία τους να υπάρξουν / να αγοράσουν, να κατασπαράξουν / παραγωρίζοντας άθελά τους κάθε άλλο πλάσμα / οι γάτες βρήκαν τον εαυτό τους»⁵. Έτσι, ο λόγος γίνεται ειρωνικός και καταγγελλτικός για την ασήμαντότητα των υλικών απολαύσεων και του κυνηγητού της χλιδής: «Η ζωή μου απρόσμενα ξεναγείται /

από τον κόβιντ 19 σε πόλη αίφνης άγνωστη όπου/γεννήθηκα / έδρασα / γέρασα. / Τις εστίν ούτος / με τα κερατάκια στο κρανίο; / Πρέπει να ανασκάψω / τόνους λάσπης κι απορίες από πάνω μου / πώς θα αναπνέω; / Με καλαμάκι μήπως / πλαστικό; Ενόσω θα συλλογιέμαι / πόσο μάταιος είμαι / λυσιτελής σε επιτεύγματα χλιδής»⁶.

Οι ποιητές μάλιστα που νοσούν από τον κορονοϊό απεικονίζουν την καθημερινή ασφυξία κυριολεκτικά και μεταφορικά: «Κάπου είχε κρυμμένες ανάσες / Έψαχνε όλο το βράδυ / στο κομοδίνο, στην ντουλάπα, ανάμεσα στις κουβέρτες / Μήπως είχε κρυφτεί κάποια ανάσα μικρή κάτω απ' την μαξιλαροθήκη / Το ταβάνι σχεδίαζε ταξίδια από μόνο του / Οι κουρτίνες ονειρεύονταν ότι είναι πανιά ιστιοφόρου / Τα παράθυρα είχαν γυρίσει να κοιτούν προς τα μέσα / Μα το δωμάτιο είχε άπνοια / Κάπου είχε κρυμμένες ανάσες σίγουρα / Έψαχνε όλη την ημέρα»⁷. Παρηγοριούνται, όμως, με την ιδέα ότι η εμπειρία αυτή ίσως αποδώσει ποιητικούς καρπούς («Εκεί κατά τις 4 / που με ξυπνά η ανάγκη / λίγο πυρετό να κατουρήσω / κι ο πονοκέφαλος μου λέει / την πρώτη βροντώδη / καλημέρα / μαζεύω πήγματα ποιήματα / πίσω απ' τον βήχα / που θα λειδιάσουν κάποτε / το φουστανάκι / μιας δεσποινίδας / σελίδας»⁸).

Στην ποίηση καθρεφτίζεται και μια παράπλευρη απώλεια του «απαγορευτικού», η αναγκαστική καθήλωση μπροστά στις γυάλινες οθόνες, η οποία στερεί τη συναναστροφή με άλλους ανθρώπους, καθιστώντας «Άνεργα τα παπούτσια»⁹: «Κι όμως αιχμάλωτοι μες στο καθρέφτισμά μας / σε γυάλινη αλυκή, κόκκοι, εικονοστοιχεία / έκαστος στην οθόνη του κι όλοι μια συστοιχία / στου τίποτα το κάτοπτρο, θεατές στο ξέφτισμά μας / γυρεύουμε ένα άγγιγμα μα το γυαλί εμποδίζει.»¹⁰.

Το βέβαιο είναι πως το μαύρο και ο θάνατος ισχυροποιούν στους ποιητές την αίσθηση ότι είναι ακόμα ζωντανοί («Διαβάζω για τους νέους θανάτους / με μια ανεξήγητη προσήλωση / σαν να αντλώ από αυτούς / τη βεβαιότητα ότι ακόμη ζω»¹¹) καθώς και την επιθυμία να κερδίσει κανείς στο μέλλον τον χαμένο χρόνο: «Μετά θα σ' αγκαλιάζω πιο σφιχτά / Θα πιάνω το ζεστό σου σώμα και / θα το κολλάω πάνω μου / τόσο που οι σάρκες μας / να μετουσιώνονται σε / έναν παλλόμενο πλανήτη / που θα κινείται / αέναα στο χώρο»¹².

Ευφάνταστο και ευαίσθητο, επομένως, το πρώτο «παρών» των ποιητών στην πανδημία του Covid. Μένει μόνο να κριθεί στο μέλλον τι θα διασωθεί από την παραγωγική ποίηση της καραντίνας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. https://www.poeticanet.gr/poitiiki-prooptiki-a-145.html?category_id=24
2. Βάλτερ Πούχνερ, <http://www.periou.gr/βάλτερ-πούχνερ-ένα-ποίημα-8/>
3. Σπύρος Κιοσσές, I, <https://frear.gr/?p=29499>
4. Χρίστος Χατζήπαπας (2021), «Κορονοϊού εγκλεισμός», Λύπη τις νύχτες, *Τα Ποιητικά*, Εκδόσεις Γκοβόστη, 43.
5. Μαρία-Ιζαμπέλλα Αχιλλέως, «Ερμού», <http://www.poein.gr/2020/04/14/ποιήματα-για-την-εποχή-του-κορονοϊου-α/>
6. Χρίστος Χατζήπαπας, «Κόβιντ 19», *ό.π.*, 45.
7. Γιάννα Τζιβελέκη, «Το δωμάτιο της άπνοιας», <http://www.poein.gr/2020/04/14/ποιήματα-για-την-εποχή-του-κορονοϊου-α/>
8. Γιάννης Κυριαζής, <https://www.facebook.com/ioannis.kyriazis.3,26/11/2020>
9. Γιάννα Τζιβελέκη, Quarantine, <http://www.poein.gr/2020/04/14/ποιήματα-για-την-εποχή-του-κορονοϊου-α/>
10. Δημήτρης Κοσμόπουλος (2020), *Pixels*, Κέδρος.
11. Ευδοκία Ζορμπίδου, «Μια αλλιώςτική ανάγνωση», <http://www.poein.gr/2020/05/03/ευδοκία-ζορπίδου-ποιήματα-καραντίνα/>
12. Γιάννης Ζαφείρης, «Μετά...αλλιώς», <http://www.poein.gr/2020/04/14/ποιήματα-για-την-εποχή-του-κορονοϊου-α/>

ΑΝΘΗ ΛΕΟΥΣΗ (Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΜΑΝΙΚΑΣ) ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΕΞ ΟΝΥΧΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

(Ανθή Λεούση, *Η Θάλασσα της Μάνικας*, Εκδόσεις Το Ροδακίό, Αθήνα 2020)

—Άλκηστις Σουλογιάννη—

Η Ανθή Λεούση εξακολουθεί να προσφέρει ενδιαφέροντα δείγματα λογοτεχνικής γραφής, όπως έχουμε ήδη εντοπίσει στις προηγούμενες ποιητικές συνθέσεις της με τους τίτλους *Το φως της ημέρας* (1992), *Μικρά βασίλεια* (2008), *Λάζαρος* (2015), με ισχυρό τεκμήριο τη δημιουργική όσο και ευρηματική αξιοποίηση της γλώσσας.

Στην ανά χείρας έκδοση με τον τίτλο *Η Θάλασσα της Μάνικας* ακολουθούμε την αδιάλειπτη διαδοχή συγγενών εννοιών ως προϊόντων ανάπτυξης ποικίλων σημασιολογικών και αισθητικών τοπιών που αποτελούν υλικά δόμησης ενός κειμενικού κόσμου, όπου κυριαρχεί η φύση σε διαρκή διάλογο με τον εσωτερικό άνθρωπο και σε ό,τι αφορά τόσο καταστάσεις του καθημερινού βίου όσο και λεπτομέρειες από το σύμπαν των ιδεών.

Στο πλαίσιο αυτό δεσποζούσα θέση κατέχει προσωποποιημένη η θάλασσα με μια σειρά πορτρέτων της, τα οποία λειτουργούν ως δίαυλοι για τη διέλευση υλικού από το περιεχόμενο του εσωτερικού ανθρώπου, όπου ανιχνεύουμε γεγονότα από τη ροή του προσωπικού, του πολιτισμικού, του κοινωνικού, του φυσικού χρόνου και από το συνακόλουθο φορτίο της μνήμης, μέσα σε χωροχρονικά τοπία με έμφαση στα στοιχεία της φύσης.

Το φως και το σκότος, η Μικρή Άρκτος, το φεγγάρι και ο ήλιος «άβυσσος και ανέσπερος», άδεια δωμάτια και σπύτια σε στενορούμια, γερμένες σκάλες και αίθουσες χοροεσπερίδων, τα σαθρά πρανή και τα βόρεια λυκαυγιά, ο δαμασκηνός δρόμος στα ανατολικά, οι αμυγδαλιές στον κάμπο και τα πεύκα, άσαρκα τζιτζίκια, άλογα, ο κοκκινολαΐμης, η αλεπού, ο λύκος, μέρη «άγραφα στους χάρτες των εικονομάχων», μαζί με ποικίλες ατραπούς για προσωπικές περιπλανήσεις, εντοπίζονται να συνθέτουν το πολύμορφο φόντο για τα πορτρέτα της θάλασσας, ενώ συναντούμε και εξίσου ποικίλους τόπους με τοπόσημα, όπως είναι η όχθη του Αχέροντα, η Λευκάδα και ο Άγιος Λέων στη Ζάκυνθο, νησιά στο Αιγαίο Πέλαγος, η Πούντα Ζέζα στο Λαύριο, η κορυφή του όρους Φασγά όπου πέθανε ο Μωυσής και το Κω-ρύκειον Άντρον ή Σαρανταύλι στον Παρνασσό.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, είναι σαφές ότι η προ οφθαλμών ποιητική σύνθεση είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ως εντασσομένη στις ενδιαφέρουσες προτάσεις για τη δημιουργική απόδοση του πραγματικού, εκ των βασικών διεργασιών σε ό,τι αφορά τη δομή του κειμενικού κόσμου και τη συνακόλουθη οργάνωση γραμματικών εικόνων, με τη σταθερή εμπλοκή του φαινομένου της μεταφοράς, ως κωδικοποίηση της επικοινωνίας ανάμεσα στην εξωτερική/αντικειμενική και την υπο-/κειμενική πραγματικότητα.

Και εδώ βρίσκουμε ωραία ευκαιρία για μια ελεύθερη περιήγηση στον χρόνο με πληθύνειδες εκδόσεις περισσότερο ή λιγότερο πρόσφατες που αντιπροσωπεύουν σημαντικές παραδειγματικές εφαρμογές του είδους.

Με αυτή την προϋπόθεση, δημιουργική αξιοποίηση πραγμάτων, καταστάσεων, γεγονότων από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο εντοπίσαμε π.χ. στην εμβληματική *Πανωραία* (2016) του Νάσου Βαγενά όπου νεκροί από μάχες και εκτελέσεις, σφαγές αμάχων, μεταγωγές σε στρατόπεδα συγκεντρώσεων, κομμένα κλαδιά που σκεπάζουν εκτελεσμένους, πνιγμένοι σε νεροποντές, αέρας που φυσούσε ασταμάτητα και έπαιρνε δέντρα και υπόστεγα, στην ποιητική συλλογή της Σήλικας Ρηγοπούλου με τον τίτλο *Μαθήματα Οικιακής Οικονομίας* (2017) όπου λεπτομέρειες από τον οικιακό χώρο (δάπεδα, τοίχοι, οικιακές συσκευές, καρέκλες, κουρτίνες, κεντρική θέρμανση) και από οικιακές καταστάσεις (γενική καθαριότητα, ατομική περιποίηση, οικοτεχνία, συμβίωση, ρουτίνα), στην ποιητική συλλογή της Όλγας Παπακώστα με τον τίτλο *Μεταμορφώ[θ]εις* (2018) όπου στοιχεία από την αντικειμενική πραγματικότητα (η Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, τα πολυκατα-

στήματα Attica, κλειδαριά στο W.C. δημόσιων χώρων, η αντοχή του πλαστικού), ή στην ποιητική συλλογή του Δημήτρη Χουλιαράκη με τον τίτλο *Ψυχή στα δόντια* (2019) όπου σφαγή ζώων και ανθρώπων, ένα ακριβό αυτοκίνητο (μια Μάστανγκ Κονβέρτιμπλ) με οδηγό γκρεμισμένο από τα βράχια της Κακιάς Σκάλας, οι πνιγμένοι του ναυαγίου στο Μυρτώο Πέλαγος, εκτελέσεις για ιδεολογίες και εκτελέσεις για εγκλήματα του Ποινικού Κώδικα, ποικίλα πορτρέτα νεκρών, εκταφές, σώμα-αντικείμενο χειρουργικής επέμβασης, σώματα προς διάθεση εκόντα-άκοντα, σώματα-πεδία αντιπαράθεσης του γήρατος με τη νεότητα, σώματα παραμορφωμένα και ακρωτηριασμένα.

Εξάλλου, δημιουργική αξιοποίηση τόπων και τοπόσημων από τον αντικειμενικό κόσμο που έχουν μετεξελιχθεί σε τοπία της υποκειμενικής πραγματικότητας κάτω από το βάρος βιωματικού υλικού και έχουν αποκτήσει μια μυθική διάσταση μέσα στις δομές του κειμενικού κόσμου, εντοπίσαμε π.χ. στην ποιητική συλλογή του Στέλιου Λύτρα με τον τίτλο *Σελίδες από το μυστικό ημερολόγιο του τοξότη* (1988) όπου ακρογιάλια, θαλασσοσηλιές, η Αρκαδία, η Αντιόχεια, η Αμισός στη νότια ακτή του Εύξεινου Πόντου, στην ποιητική συλλογή του Γιάννη Βαρβέρη με τον τίτλο *Ο άνθρωπος μόνος* (2009) όπου η Κανά, ο Άθως, η Σαλαμίνα, η Σικελία, το Άκτιο, στην ποιητική συλλογή της Πολύμνιας Βελούδη με τον τίτλο *Μεϊζων Μεσόγειος* (2009) όπου η Τίρασα (ή Τίραζα) της Αλγερίας, η Lepcis (ή Leptis) Magna της Λιβύης, το Κούριο και το Κίτιο της Κύπρου, η Πέτρα της Ιορδανίας, η Βαγδάτη, η Σαμάρρα και ο ποταμός Τίγρης στο Ιράκ, η Ταρσός, η Κιλικία, τα υψίπεδα του όρους Ταύρος και ο ποταμός Καλύκαδνος στη Μικρά Ασία, η Τεχεράνη (με τη φυλακή Εβίν) και ο βράχος του Κερμανσάχ στην Περσία, στην ποιητική συλλογή του Θανάση Χατζόπουλου με τον τίτλο *Πρόσωπο με τη γη* (2012) όπου κτήρια, δρόμοι, πεζοδρόμια, ακάλυπτοι χώροι πολυκατοικιών, μοναστήρια, μνημεία, μια αυλή σχολείου κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών, προσφυγικές πολυκατοικίες στη λεωφόρο Αλεξάνδρας, στη συγκεντρωτική έκδοση των ποιητικών συλλογών του Τάκη Γραμμένου με τον τίτλο *Ιωνικά και Βόρεια ποιήματα* (2015) όπου το όρος Πάγγαιον και οι Άλπεις, οι ποταμοί Νέστος, Στρυμόνας, Αζιός, Γαλλικός, Ιλισός, Αχέρων, παραλίμνια νεκροταφεία και νεκροταφεία γυναικών, κατάλοιπα αρχαίων πολιτισμών και βυζαντινά μνημεία, κτήρια, η οδός Ερμού στη Θεσσαλονίκη και η οδός Κνωσού στην Αθήνα μεταξύ ποικίλων τόπων και τοπόσημων από τη Θεσσαλονίκη και την Κωνσταντινούπολη μέχρι τη Νέα Υόρκη, την Ινδία, την Ιαπωνία, και από την Αλεξάνδρεια μέχρι την Αμφίπολη και την Κολχίδα, στην επίσης συγκεντρωτική έκδοση των ποιητικών συλλογών της Φρίντας Λιάππα με τον τίτλο *Τα ποιήματα* (2016) όπου η οδός Πατησίων και η κοιλάδα των Τεμπών, στη συλλογή του Γιώργου Βέη με τον τίτλο *Για ένα πάτο χόρτα* (2016) όπου, μεταξύ πολλών άλλων, το όρος Πάρνων και το όρος Κέρκης, οι παραπόταμοι του Νέστου σε άμεση επικοινωνία με τη γη των Αιθιοπών, η Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία κάτω από τους αστερισμούς του Κηφέα, της Κασσιόπης, της Ανδρομέδας, του Πήγασου, του Μεγάλου Κυνός, του Ωρίωνα, στην ποιητική συλλογή του Παύλου Δ. Πέζαρου με τον τίτλο *Ο αχός κι ο βυθός* (2016) όπου η οδός Ζαννή και η οδός Μητρώου στον Πειραιά, στη συγκεντρωτική έκδοση των ποιητικών συλλογών [και κριτικών κειμένων] του Χρήστου Μπράβου με τον τίτλο *Βραχνός προφήτης* (2018) όπου η Δεσκάτη, η Αυλώνα, η Λάρισα, το Βίτσι και η Τασκένδη, ο ποταμός Αλιάκμων, στην ποιητική συλλογή του Ηλία Γκρη με τον τίτλο *Σαν άλλος Οιδίποδας* (2018) όπου, μεταξύ πολλών άλλων, το όρος Λάμπθος στην Πελοπόννησο και η σπηλιά-μυθικό σήμα για τον θάνατο του Οιδίποδα σε σχέση με τη σπηλιά στον Ταύγετο όπου ο θάνατος του φιλοσό-

φου Δημήτρη Λιαντίνη, η Έφesus με τη βιβλιοθήκη του Κέλσου, ο Δούναβης και ο παραπόταμος του Αλφειού Κλαδέος (να συνυπολογίσουμε εδώ και την ποιητική συλλογή *Αλφειός Ποταμός*, 2005), στην ποιητική συλλογή της Δήμητρας Χ. Χριστοδούλου *Είκοσι τέσσερις χτύποι και σιωπή* (2019) όπου μορφές πόλης, μορφές κτηρίων, ασφαλ-τος, ρυμοτομία, κήποι και πάρκα, ή στη συγκεκριμένη έκδοση των ποιητικών συλλογών του Κώστα Λάνταβου με τον τίτλο *Η αγρύπνια εντός μου* (2020) όπου η πόλη της Λάρισας, ο Πηγεϊός ποταμός, τα όρη Κίτσαβος και Όλυμπος, ο θεσσαλικός κάμπος.

Σε ό,τι πάντως αφορά τις διεργασίες για τη δημιουργική απόδοση του πραγματικού, ιδιαίτερος αποφασιστική είναι η δυναμική εμπλοκή των όντων, των στοιχείων και των φαινομένων της φύσης, τα οποία σε διαρκή διαλεκτική ή και αντιστιχτική σχέση με τον εσωτερικό άνθρωπο, ενίοτε ως προσωπεία αυτού, προπορεύονται, καθοδηγούν, κατευθύνουν, χρησιμεύουν ως παράδειγμα, υποβάλλουν αρχές αισθητικής, καθώς κωδικοποιούν την αρμονία, τον ρυθμό, την ισορροπία, την αναγέννηση ως μια εκδοχή αιωνιότητας αποτυπώνοντας παράλληλα τη ροή του χρόνου.

Με αυτές τις προϋποθέσεις, συναντούμε π. χ. στην ποιητική συλλογή του Γιώργου Μαρκόπουλου με τον τίτλο *Μη σκεπάζεις το ποτάμι* (1998) άνεμο πένθιμο και λίβα, συννεφιά από ασπίδες κασσίτερου, ομί-χλη και μια σχισμή ουρανού, φύση στοιβαγμένη σε τελάρια και κύματα ξύλου, στην ποιητική συλλογή του Γιώργου Μπρουνιά με τον τίτλο *Τα άσπρα βότσαλα – Γραμματόσημα* (2006) ένα φτερό πεταλού-δας, φως και σκότος, ηλιαχτίδες, καταχνιά και καταγιγίδα μεταξύ άλλων, στην ποιητική συλλογή του Γιάννη Βαρβέρη με τον τίτλο *Ζωά στα σύννεφα* (2013) μια μακρά σειρά ζώων (από γάτες και σκυλιά μέχρι σκελετούς δεινοσαύρων) και πουλιών (από τον πετεινό και το αηδόνη μέχρι τον κόνδονα), όντα από τον κόσμο της θάλασσας (ένα δελφίνι, μια φάλαινα, έναν πηγκουίνο, ψάρια, χταπόδια) και άλλα ό-ντα στον αέρα και στη γη (μέλισσες, τζίτζικια, μυρμήγκια, σκουλήκια), στη συγκεκριμένη έκδοση των ποιητικών συλλογών του Αλέξανδρου Ίσαρη με τον τίτλο *Εγώ ένας δειλινό*, ακόμα: φωτιά, νερό, αέρα, παγωνιά, κονιορό, αντάρα, γυάλινη θάλασσα, επίσης κενταύρους και φτερωτά όλογα, σαύρες, αετούς, παγώνια μεταξύ πολλών άλλων, στην ποιητική συλλογή του Αντώνη Φωστιέρη με τον τίτλο *Τοπίο του Τίποτα* (2013) τα ορατά και τα αθέατα, τα υλικά και τα άυλα όπως παραστατικά αποδίδονται με τον αέρα, τον ήλιο, τον ουρανό, με τα βράχια και με το χώμα, με την κοινωνία των ζώων και των φυτών, πάλι στη συγκεκριμένη έκδοση των ποιημάτων του Τάκη Γραμμένου με τον τίτλο *Ιωνικά και Βόρεια ποιήματα* (2015) «ένα παρατημένο του χειμώνα πουλί», τρία μαύρα πουλιά και το «άσπρο πουλί του λιμανιού», αποδημητικά πουλιά που «σκοτώνονται [...] στο ύψος του φεγγαριού», το πτηνό Ροκ από τα ταξίδια του Σεβάρ του Θαλασσινού και τα πουλιά του παραδείσου, στην ποιητική συλλογή του Θανάση Χατζόπουλου με τον τίτλο *Φιλί της ζωής* (2016) πανσέληνο σκοτάδι και ελάχιστο φως του φεγγαριού, αντάρα, μπουρίνια και καταγιγίδες, λαμπρή λιακάδα και καταχειμώνα, στην ποιητική συλλογή του Χάρη Ψαρρά με τον τίτλο *Gloria in Excelsis* (2017) βατράχια βραχνά, τσουκνίδες, του σκοταδιού το βέλο, ουρανό και ερέβη, στην ποιητική συλλογή του Αντώνη Μακρυδημήτρη με τον τίτλο *Μώλυ* (2017) μια πρωτότυπη τοπογραφία με κεντρικό θέμα το φερώνυμο μυθικό βότανο που ο Ερμής έδωσε στον Οδυσσέα ως αντίδοτο στα λυγρά φάρμακα της Κίρκης και ως συνεπαγόμενη προστασία για τη διατήρηση της ποιότητας της ανθρώπινης ύπαρξης με την κυρίαρχη δυναμική της μνήμης, σε συνδηλωτικό συνδυασμό με την αμφιλύκη, το θολό και το χλωρό φεγγάρι, τον αέρα (στον ιωνικό τύπο *νέφ/αήρ*, κατά την ευρηματική επιλογή του Μακρυδημήτρη) και με όντα από τον κόσμο των πουλιών και των εντόμων, στην ποιητική συλλογή της Ζέφης Δαράκη με τον τίτλο *Το χαμένο ποίημα* (2018) αργυρέα ομίχλη, γρασιδί πολύβωων λυγμών, το ανείπωτο των χρυσαυθών, βουλιαγμένο αέρα, νύχτα σκαμμένη από το μισοφέγγαρο, φως και σκιές, ή στη συλλογή των τριάντα ποιητικών συνθέσεων ως αποτύπωση «μοναδικών περιστατικών» (για να παραπέμψω στον Γιόχαν Βόλφγκανγκ φον Γκαίτε) από το περιεχόμενο του εσωτερικού ανθρώπου με την καταπιεστική ανάπτυξη ενιαίου δημιουργικού λόγου του Κώστα Γ. Πα-

παγεωργίου υπό τον τίτλο *Σωσίβιο χρώμα* (2020) μορφές της ύλης που συγκρατούν και διασώζουν όσα ανήκουν στις διαστάσεις της άυλης πραγματικότητας, ή ακόμα σε ποιητικές συλλογές του Γιώργου Βέη, όπως: *Χρυσάλλίδα στον πά-γο* (1999), *Ν, όπως Νοσταλγία* (2008), *Βλέπω* (2013), *Βράχια* (2020) εκτενείς τοιογραφίες ως σύνολο ανθρωπομετρικών προσωπειών για μια μακρά σειρά όντων από τον κόσμο των ζώων, των πτη-νών, των φυτών μέσα σε τοπία ουρανού (ξεθυμασμένος ουρανός, εξημερωμένα σύννεφα, βροχή, νιφά-δες πρώιμου χιονιού), ημέρας και νύχτας, θάλασσας και στεριάς (όπου βουνά, ρεματιές, ποτάμια και ρυάκια).

Σκοπίμως επιμένω σε τόσες λεπτομέρειες κατά τη σύνθεση αυτής της μακράς σειράς παραδειγματικών αναφορών, καθώς η συγχρονία της κειμενικής παρουσίας τους εδώ αποκαλύπτει λογοτεχνική παραγωγή που αντιστοιχεί σε ένα ευρύ θεματικό και κυρίως υφολογικό φάσμα. Είναι αυτονόητο ότι οι παραδειγματικές αυτές αναφορές αποτελούν επιστημάνσεις εν προκειμένω ενδεικτικές και όχι βεβαίως εξαντλητι-κές, που προσφέρουν πάντως δυνατότητες (αλλά και προκλήσεις) για παράλληλη ή συγκριτική πρόσληψη του ζητήματος, στο πλαίσιο της δημιουργικής ανάγνωσης.

Επανερχομαι στην ποιητική σύνθεση για τη *Θάλασσα της Μάνικας* που εγκατέλειψε τη γεωφυσική θέση της (με το προϊστορικό φορτίο από την εποχή του Χαλκού) στην Εύβοια και προσωποποιημένη πλέον κατέχει την εστίαση ενδιαφέροντος στην οργάνωση των γραμματικών εικόνων και περαιτέρω στη δομή του κειμενικού κόσμου, όπου βρίσκουμε ποικίλες παραλλαγές πορτρέτων της, σε φόντο από με-ταποιημένα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, με τη συνδρομή του φαινομένου της μεταφοράς, ό-πως:

«Η θάλασσα της Μάνικας είχε τα μάτια χαρωπά», «Το κρόταλό μου του λεπρού που όλους τους διώχνει μακριά/ μού είναι η θάλασσα της Μάνικας./ [...] Με φαντασμένον έρωτα/ ένυλη και φασματική./ [...] θάλασσα μέσα στις θάλασσες/ και σωματική», «Η θάλασσα της Μάνικας είχε τα μάτια του φιδιού./ [...] Κρυβόταν και κυμάτιζε πίσω από τα συκόφυλλα./ Δεν έδινε τον εαυτό της σε κανέναν/ όταν χόρευε σε κύκλο με τους άλλους τον συρτό του φιδιού», «Θάλασσα της Μάνικας, όρθια λυράρισά μου/ στο μέσον του χορού/ ή στα σημεία/ όπου καταπόθηκε το φως και μας ξαφνιάζει εκεί/ σαν νά 'ταν αγάπη, η απουσία», «Η θάλασσα της Μάνικας έχει ζωή και έχει υπόσταση –/ και την οχιά πλουμουδιστή τη βάζει για κοτσιδί», «η θάλασσα της Μάνικας/ είναι όλες οι Οφιούσες θάλασσες/ από τη Ρόδο ως την Τέλενδο/ και από τη Λήμνο ή Άσπρη ως τη Σκύρο/ – πρόσθετε, κι επέκτεινε ακόμα», «Η θάλασσα της Μάνικας συ-σπειρωμένη μέσα στα όριά της/ μισοκλείνει τα μάτια και ριγεί – σαν αγριόγατα στο κλουβί./ [...] Δεν είναι χορεύτρια; Γλυπτή – κύμα το κύμα/ κάθε στιγμή από την αρχή ολόκληρη πλασμένη/ και στο πρό-σωπο – όπου ο αέρας στέκεται –/ έχει τα μάτια ένθετα πετράδια/ – βλέμμα που δεν μπορείς να συναντή-σεις –/ και βλέπει προς τα μέσα μόνο στο χορό που χορεύει», «Θάλασσα της Μάνικας, νοικοκυρά μου/ στο μονόσπιτό σου στα Αμπέλια –/ και το κλειδί κρυμμένο στο βαρέλι/ με τις ανθισμένες ασπασίες», «Θάλασσα της Μάνικας, από το καθετί του κόσμου η έξοδος μου».

Συναντούμε περαιτέρω εφαρμογές της μεταφοράς με ομολογη αισθητική, όπως: «από τα σύνορά της διακρίνονταν τα φυλάκια/ της ηλικίας εκείνης που καλωσόριζε τον θάνατο», «Στην ετοιμότητα αγορά ο γέρο-Χειμώνας κάνει μικροεμπόριο/ – λιγώρους ήλιους από ήλεκτρο ή ρετσίνι./ ρούνους και ψαρο-κόκαλα», «μαλαμοκαπνισμένος κάβος», «ηχηρά κύματα», «σαν εύθυμα γερόντια/ μονόχορδα τζίτζικια απαλλαγμένα από τον κόσμο – σε αιώνιο θέρος», «θα ανατείλει με πυκνά φτερά ο ήλιος», ενίοτε σε συσχετισμό και με την αφοριστική διατύπωση, όπως: «Η θάλασσα λικνίζεται με χίλια σχήματα μικρά, και σύντομα/ ψιλογνεσμένα ρίγη/ [...] συμμετρικά ασπίδια – υαλογραφήματα μυριάδες – Μαριογραφίες/ μικρόσχημες – άστρα της θάλασσας/ επτά ή εννιά καμβάδες: η θάλασσα είναι πιο όμορφη από τις καθε-δράδες» ή «τίποτα δεν είναι δικό μου – μονάχα η φυγή μου ανήκει».

Μέσα στο εντυπωσιακό αυτό υφολογικό τοπίο με την ευρηματική αξιοποίηση της γλώσσας ως οχήματος για τη διεκπεραίωση ιδεών και συν-/αισθημάτων είναι αυτονόητη η ανιχνευόμενη παρουσία ορισμέ-νων τεκμηρίων μεταγλωσσικότητας (χρήση γλωσσικών στοιχείων ως λογοτεχνικού υλικού), σε σταθερό συνδυασμό με τη μεταφορά στο πλαίσιο γραμματικών εικόνων, όπως: «μια

ανωνυμία που ονομάστηκε με κύρια και κοινά ονόματα,/ μια μετακίνηση που χορεύτηκε με επιτόπιους χορούς,/ και μια απόσταση που μεταμορφώθηκε με μορφές απρόβλεπτες», «Στον όρθρο όμως ύστερα της νύχτας/ ολωσδιόλου η μουσική μονοτονία του ιώδους –/ που θα είναι η σιωπή, [...] η νήψη, ύστερα από μια μυριάδα τεριρέμ ή από το φωνήεν ωμέγα/ επιφώνημα προς την ακτίνα των ματιών της», όπου ευρηματική αξιοποίηση της λόγιας λέξης νήψης (νηφαλιότητα, σωφροσύνη) στο πλαίσιο των συμφραζομένων, ή ακόμα «Η θάλασσα της Μάνικας είναι ανθρωπινά επωμένα –/ και φυσικά πιο υπαρκτή από το θέλημά μου./ Στη διαφορά αυτή που δεν θα διανυθεί, για πάντα,/ θα προχωρήσει το ποίημά μου» ως δείγμα αυτοαναφορικότητας της λογοτεχνικής γραφής.

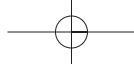
Στην αισθητική της ποιητικής σύνθεσης υπ' αυτές τις προϋποθέσεις συμβάλλουν ποικίλοι συνδυασμοί ελεύθερων στίχων, ενισχυμένοι με ποικίλες επίσης παρηχήσεις, όπου παρεμβαίνει και ο δεκαπεντασύλλαβος (με εσωτερική ή/και εξωτερική συνίζηση), π.χ.: «Ως νά' βγει ο ήλιος το ταχύ τα όρη να τεντώσει», «και την οχιά πλουμουδιστή τη βάζει για κοτσίδι», ή «[Γιατί ο χορός/ είναι λαβύρινθος.] Είναι βαθύς και μυστικός/ σαν το μακρύ κολύμπι».

Εξάλλου, στις επιλογές της Ανθής Λεούση σε ό,τι αφορά τη μορ-

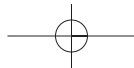
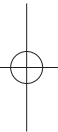
φή του γλωσσικού οργάνου που αξιοποιεί σε υψηλό βαθμό με τη συνδρομή και διακειμενικών αναφορών (Διονύσιος Σολωμός, Έμιλυ Ντίκινσον), ανήκουν στοιχεία ιδιαίτερης βιωματικής και πολιτισμικής φόρτισης που προσκαλούν στη δημιουργική πρόσληψη, όπως: βαγένια (βαρέλια), εντεψίζικα (ξόρκια), γιαργυτός (παραδοσιακός χορός της Ζακύνθου του 16ου αιώνα), σαρμανίτσα (η κούνια για τα μωρά, στην ευρηματική μεταφορά: «μια σαρμανίτσα λιακάδας/ μια στάλα μεσημεριού»), επίσης τα ονόματα Παφία (επωνυμία της Αφροδίτης) και Μιλάχρω (που παραπέμπει στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη), καθώς και ζυγιές (λέξη για παιγνίδι-άθλημα μικρών και μεγάλων, ας θυμηθούμε και το μουσικό έργο του Γιάννη Ξενάκη με τον τίτλο *Διπλή Ζυγιά*), ενώ ανάμεσα σε όλα αυτά εντοπίζεται και η προάγγελος κακών Έμπουσα, απεσταλμένη της Εκάτης.

Εντέλει, είναι φανερή η δημιουργική σχέση της Ανθής Λεούση με τη γλώσσα ως εργαλείο για τη μετάδοση πληροφοριών και ως δίαυλο για τη διέλευση σημασιολογικών και αισθητικών δεδομένων, πράγμα που προσδιορίζει μια πρωτότυπη λογοτεχνική παραγωγή, όπως άλλωστε και μια ενδιαφέρουσα παραγωγή στον τομέα της δημιουργικής μετάφρασης ή στον τομέα της απόδοσης κειμένων από την κλασική γραμματεία στη νέα ελληνική γλώσσα.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Ο ΚΩΣΤΑΣ

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ήταν για εμάς, την οικογένεια των Εκδόσεων Γκοβόστη, κάτι παραπάνω από συνεργάτης. Ήταν ο δικός μας άνθρωπος και ο δάσκαλός μας. Το ήθος του και η καλοσύνη του θα μας συνοδεύουν και θα μας οδηγούν πάντα.

Τιμώντας την επιθυμία του και τη μνήμη του, θα συνεχίσουμε να στηρίζουμε την υπόθεση της ποιήσης με την έκδοση του περιοδικού που ξεκινήσαμε μαζί πριν από 10 χρόνια και 40 τεύχη, με τους συνεργάτες που είχε επιλέξει και με τους οποίους πορευόταν όλα αυτά τα χρόνια, ελπίζοντας ότι, όσο δύσκολο κι αν είναι, θα σταθούμε αντάξιοι των προσδοκιών του. Για εμάς, θα είναι πάντα μαζί μας να μας οδηγεί, θυμίζοντάς μας τι πραγματικά σημαίνει πνευματικός άνθρωπος.

Δυστυχώς, με δεδομένη την κατάσταση της υγείας του, δεν μπορέσαμε να συνεργαστούμε όπως συνήθως με τον Κώστα για το εορταστικό αυτό τεύχος, έτσι κάποιες συνεργασίες δεν έφτασαν εγκαίρως στα χέρια μας. Φυσικά και θα δημοσιευθούν στο επόμενο τεύχος το οποίο και θα είναι εξολοκλήρου αφιερωμένο σε κείνον. Για την ώρα, κυριολεκτικά «επί του πιεστηρίου» και ως πρώτο φόρο τιμής, συμπεριλάβαμε λίγα κείμενα για το έργο του, όσα επέτρεπε ο «τυπογραφικός» χώρος.

Κωνσταντίνος Ι. Γκοβόστης

ΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΧΩΡΙΣ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ετοιμάζε με πολλή χαρά, όσο κι αν οι δυνάμεις του λιγόστευαν ημέρα με την ημέρα, το αφιέρωμα στα δέκα χρόνια του περιοδικού. Από τον σχεδιασμό του ακόμη το χαιρόταν, όπως και πριν από δέκα χρόνια την προετοιμασία του περιοδικού. Λαχταρούσε να το δει τυπωμένο, λέγοντας και ξαναλέγοντας ωστόσο ότι θα είναι το τελευταίο του. Δεν τον πιστεύαμε. Κι είχαμε δίκιο. Αλλά από μια εντελώς αναπάντεχη σκοπιά, αφού δεν πρόλαβε καν να δει το τυπωμένο τεύχος. Έφυγε από κοντά μας πολύ ξαφνικά. Κι εμείς σταματήσαμε την έκδοση, για να τον αποχαιρετίσουμε με τα λίγα κείμενα που ακολουθούν.

Η ιδιαίτερη συνθήκη της προετοιμασίας του αφιερώματος, λόγω της επιβαρυσμένης υγείας του Κώστα, εξηγεί τις όποιες παραλείψεις του τεύχους. Ξέρουμε ότι όλοι όσοι τον αγαπούσατε μας τις συγχωρείτε. Όσα ποιήματα και κείμενα δεν συμπεριλήφθησαν εδώ θα δημοσιευτούν στο επόμενο, διπλό τεύχος, που θα είναι ολόκληρο αφιερωμένο στον άνθρωπο, τον δημιουργό, τον κριτικό, τον διανοούμενο Κώστα Παπαγεωργίου. Είμαστε σίγουροι ότι χαιρείται εκεί ψηλά με την αγάπη σας, με την αγάπη μας. Χάρη σ' αυτήν θα είναι πάντα κοντά μας.

Η Διεύθυνση

Η ΕΙΚΟΝΑ ΩΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ

—Τιτίκα Δημητρούλια—

Ο Κώστας Παπαγεωργίου έφυγε από κοντά μας, άφησε όμως πίσω τον δραστικό ποιητικό του λόγο να μας συντροφεύει. Η ποίησή του, ενσώματη, υλική, αντιμεταφυσική, είναι σχεδιασμένη και στην παραμικρή λεπτομέρειά της ώστε να εγκαθιδρύει μια ουσιαστική συνομιλία με τον άλλον, όχι μέσα από την ευθεία απεύθυνση, αλλά μέσα από τη δόμηση της εικονοποιίας της. Ενοποιητικό στοιχείο της ποιητικής του σε όλες τις φάσεις της δημιουργίας του, η ιδιαίτερη αυτή εικονοποιία συναιρεί ποικίλες αναπαραστάσεις του κόσμου και της ανθρώπινης εμπειρίας μέσα από σχήματα αναλογίας και κυρίως με την παρομοίωση και τη μεταφορά. Τα δύο αυτά σχήματα εισάγουν, με διαφορετικό τρόπο το καθένα, στον ποιητικό λόγο που πηγάζει από το σώμα και είναι και ο ίδιος σώμα, την υλικότητα του υποκειμένου, του άλλου και του κόσμου, μαζί με τον ρητό ή υπόρητο κοινωνικό επικαθορισμό τους. Η κατανομή τους δε στην ποίησή του είναι δηλωτική της συγκεκριμένης μορφής που το ποιητικό του σχέδιο παίρνει σε κάθε περίοδο. Ο λόγος εδώ για την παρομοίωση, τη λειτουργία της στις ποιητικές εικόνες του Παπαγεωργίου, τον τρόπο με τον οποίο συγκροτούν και κατοπτρίζουν την ποιητική του και αναφορά στις δύο πρώτες φάσεις της δημιουργίας του.

Στον λόγο του Παπαγεωργίου, η παρομοίωση εισάγεται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, που συνδυάζονται συχνά μέσα στο ίδιο ποίημα, και συνδέει το αφηρημένο και το συγκεκριμένο στοιχείο, το ακουστικό και το οπτικό, το φυσικό και το ανθρώπινο και ούτω καθεξής. Χρησιμοποιείται ως μοχλός για την εκδίπλωση της εικόνας, η οποία ενσωματώνει μια άλλη, μακρινή αλλά ορθή, όπως ζητούσε ο Pierre Reverdy, πραγματικότητα για να ενισχύσει τη συνδηλωτική της δύναμη.

Έτσι, στην πρώτη, έντονα όσο και υπαινικτικά πολιτική συλλογή του, *Επί πυγμή καθίσαι* (στο εξής *ΕΠΚ*), η επιδερμική σχέση των θυτών με τον θάνατο του οποίου είναι αυτοσυρροή και η ρηχή τους αίσθησή του αποτυπώνεται σε λόγια που τους είναι ξένα κι εξεικονίζεται απτά με το αφόρητο ρούχο, που με τη σειρά του ορίζεται μέσα από τον δυνητικό μετασχηματισμό του πάνω στο ζωντανό κορμί (*ΕΠΚ*, «Γ'», σ. 14):

Μοιάζουν τα λόγια τους θαρρείς
Καθώς η φορεσιά η αφόρητη
Ξένη πριν απ' του σώματος το σχήμα πάρει
Κι ύστερα ένα με τη σάρκα
Στο χτύπο της καρδιάς και την ανάσα.

Αντίθετα, ο θάνατος σημαδεύει, τραύμα εγκαυματικό, τους χαροκαμένους, τον κουβαλάνε μέσα τους ως διαρκές υπαρξιακό ίζημα, ορίζει ακόμη και την κίνησή τους, κίνηση αυτομάτων (*ΕΠΚ*, «Ε'», σ. 16):

Οι άλλοι αλλιώς τον κάτεχαν τον θάνατο
Όμοια με τους καψαλισμένους απ' τον ήλιο
Που έχουν στον ώμο τους σκαρφαλωμένη
Τη μαϊμού το χιμπαντζή ή τον πίθηκο
Προστάζοντας ανθρώπινες χειρονομίες.
[...]

Εντός τους κατακαθισμένος
Σάμπως καφές που πιώθηκε κι έμεινε στο φλιτζάνι.

Συχνά εκτεταμένες, οι παρομοιώσεις φέρνουν μέσα στον λόγο καθημερινές σκηνές και πρακτικές για να καταστήσουν σαφές και κυρίως αισθητό το αίσθημα και το τραύμα, το βάθος, την έκταση και την έντασή του, όπως ο πόνος της απώλειας που είδαμε παραπάνω, η απροσμέτρητη και ακατανίκητη θλίψη στο παράδειγμα που ακολουθεί (*ΕΠΚ*, «ΧΡΟΝΙΚΟ 69, α'», σ. 25):

Τη θλίψη μας απλώνουμε κατάντικρυ στον ήλιο
Όπως απλώνναμε μέχρι τα χτες σταφίδα
Μήπως και τη γλυκάνουμε.

Ή το ασήκωτο βάρος στην καρδιά, που αλλοιώνει τον ρυθμό της, μια καρδιά που δεν χτυπά εντέλει, αλλά ταλανίζεται και χτυπιέται σαν το χταπόδι (*ΕΠΚ*, «ΧΡΟΝΙΚΟ 69, ε'», σ. 29):

Αδέσποτα χτυπάνε οι καρδιές μας
Όμοια με χτύπημα του χταποδιού στο μόλο
Καταμεσήμερο.
Καθένας ήχος ξεστρατίζει πλαδαρός
Κατά που δείχνει το πλοκάμι
Κάθε φορά αλλάζοντας κατεύθυνση.

Η παρομοίωση δημιουργεί ένα συνεχές ανάμεσα στον εξωτερικό και στον εσωτερικό κόσμο του υποκειμένου, οικοδομώντας την ίδια στιγμή νέους, παράδοξους κόσμους, οι οποίοι λειτουργούν ως κάτοπτρα της οδύνης που κατευθύνει την αντίληψη (*Ιχνογραφία*, «Δ'», σ. 50):

[...]
Γιατί σαν τ' άλογα που χλιμιντρίζουν
τον κίνδυνο να φτάνει νιώθοντας
όμοια της κάμαράς μου τα έπιπλα
μετακινούνται αλαφιασμένα
και παίρνουν θέσεις ασυνάρτητες.

Στους κόσμους αυτούς, πολύ συχνά συναντούμε ζώα, όπως τα άλογα που περιγράφουν την κίνηση των επίπλων· το πολύτροπο φίδι, που συχνά συνδέεται με τον ύπνο και τον εφιάλτη αλλά και τη μνήμη εδώ: «λύνεται η μνήμη απ' τις φασικιές / κι ορθώνεται σαν φίδι / ενός φακίρη νυσταγμένου» (*Οικογενειακό δέντρο*, στο εξής *ΟΙΔ*, «Δ'», σ. 87)· το σκυλί (*ΟΙΔ*, «ΣΤ'», σ. 89-90):

[...]
πέτρα
σχιστόλιθος
και ραχοκοκαλιά
σκιάχτρα τριγύρω στην κορυφή
και στην κορυφή να τρέχουνε κορίτσια
μ' απάνω στην κοιλιά στον αφαλό
μια χαρακιά ώστε

να οσμίζονται το σώμα τους
σαν το σκυλί σωστά
ν' ακολουθούν τα βήματά τους.

Αλλού είναι οι σκοτωμένοι «σαν τα σκυλιά» (*ΟΙΔ*, «Η'», σ. 92)· κι αλλού πάλι, με συνδυασμό μεταφοράς και παρομοίωσης, το αίμα γίνεται μνήμη κι η μνήμη δεν γίνεται φίδι αλλά αλλόκοτο σκυλί αδέσποτο που ζητάει να χάσει την ελευθερία του (*ΟΙΔ*, «ΙΓ'», σ/ 106):

[...]
Της έλεγα
να συνθίσει το αίμα στα σφαγεία
γιατί είναι υπόθεση καθημερινή
το αίμα στα σφαγεία η μνήμη μας
της έλεγα γαβγίζει αδέσποτο σκυλί
έξω από τα χασάπικα και τα μαγερεία
τις εκκλησίες
την Κυριακή καμιά φορά
μοιάζει ν' αναζητάει τον μπόγια

λες και βρίσκει σιγουριά
πίσω από το μανταλωμένο του σκοτάδι
όταν περνάει τις άδειες γειτονιές
και σκούζει μέταλλο αλυσίδα και σκουριά.

Τα ζώα συνεισφέρουν την κίνηση σε έναν κόσμο άγρια καθλωμένο· μορφοποιούν με τις ικανότητες και τα χαρακτηριστικά τους τον τρόπο του ανθρώπου, αλλά και την έννοια καθαυτή και τη διεργασία· σχολιάζουν το ένστικτο μέσα στον πολύπλοκο δεσμό του είδους, του ατόμου και της κοινωνίας.

Η παρομοίωση κυριαρχεί και στην κορύφωση της τραγωδίας του αίματος και της ενοχής στην ποίηση του Παπαγεωργίου, στην *Κλεμμένη ιστορία*, η οποία σηματοδοτεί και την αφετηρία μιας, προαναγγελθείσας βέβαια, αλλαγής πορείας. Στη συλλογή αυτή, που επισφραγίζει την προσχώρηση του ποιητή στην πεζόμορφη ποίηση, η παρομοίωση δεν συνδέει πια απλώς περισσότερο ή λιγότερο απομακρυσμένες πραγματικότητες αλλά, αποτυπώνοντας αυξανόμενη την ένταση του βιώματος, ανάμεσα στο ασυνείδητο και την παραίσθηση και τη συνακόλουθη απορρύθμιση του ειρμού, σημαίνει την α-πο-ρία καθαυτή.

Έτσι, στην αρχή ήδη της *Κλεμμένης ιστορίας*, τα άδεια, πλαγιαστά το ένα πάνω στο άλλο παπούτσια παραπέμπουν, μέσα από ένα εκτεταμένο σχήμα λόγου όπου κυριαρχεί η παρομοίωση, στην καίρια ποιητικά κατάσταση του ύπνου και το κενό τους στάζει όπως το σάλιο στο μαξιλάρι (σ. 7-8):

Πεσμένο το ένα πάνω στο άλλο ίδια με πλάγιασμα ώστε να χύνεται το άδειο του όλο αργά με στάξιμο ελαφρού έξω

στο φως μ' ένα ανεπαίσθητο σχεδόν τους σκοταδιού. Και οι στάλες πέφτοντας σχημάτιζαν στο πάτωμα λεκέ σαν πρωί στο μαξιλάρι από τις άκρες των χειλιών το σάλιο του ύπνου αναίτια που ξοδεύεται.

Κι αμέσως μετά, η σιωπή, μεταφορικό «σεντόνι υγρό» που τυλίγει το ποιητικό υποκείμενο, «σαν μόλις από βρόμικα νερά ανασυρμένο – τόσο υγρή» (σ. 9)· και λίγο παρακάτω «σαν ρυάκια πήραν να κυλούν ήχοι και οσμές μέσα στην κάμαρα όταν κάνοντας να δω την ώρα που συμβαίνουν όλ' αυτά δεν διέκρινα» (σ. 11). Και πάλι από την αρχή, «το πρωί μες σε σφυριές ν' ακούγονται από μακριά σαν στήνοντας μεταλλικά ικριώματα για να σηκώσουν βρώμικο ένα φως» (σ. 19).

Η παρομοίωση εναλλάσσεται εδώ διαρκώς με τη μεταφορά, σημαίνοντας ρητά όχι τη δυνητική πολλαπλότητα αλλά τη ριζική αβεβαιότητα της αντίληψης. Η νέα αυτή λειτουργία της αναδεικνύεται στο σημείο που το σαν αυτονομείται, με αναφορά στα ρυάκια που προαναφέρθηκαν, και ορίζεται σε αντιδιαστολή με το κανονικά: «όμως κι αυτά δεν τα έβλεπα κανονικά αλλά σαν.» Δηλώνει τη διαδικασία της αναλογίας καθαυτή στον συμφυρμό της αίσθησης και της παραίσθησης, αφήνοντας ωστόσο μία μικρή ρωγμή στη διεργασία, την οποία έρχεται και κλείνει στη συνέχεια αμετάκλητα η μεταφορά. Δεν είναι τυχαίο ότι στις συλλογές της τελευταίας δεκαετίας, οι παρομοιώσεις μειώνονται και οι μεταφορές πληθύνονται, σημαίνοντας την ολοκληρωτική ένωση, στην ποίηση του Παπαγεωργίου, του ενσώματου λόγου με τον κόσμο και την ηθική κατάφαση στην εγχόσμια ύπαρξη, ως τη μόνη υπαρκτική και ποιητική συνθήκη. Αλλά στη μεταφορά θα επανέλθουμε.

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΠΟΙΗΜΑΤΑ» (1966) ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΗΝ «ΚΛΕΜΜΕΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ» (2000)

—Γιώργος Μαρκόπουλος—

Ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου, ένας από τους σημαντικότερους ποιητές της μεταπολεμικής μας ποίησης, ξεκίνησε την πορεία του με τη συλλογή «Ποιήματα» (1966)· μια συλλογή στις σελίδες της οποίας, αυτός, προσπαθούσε να επιτύχει τη δημιουργία ενός αποκλειστικά δικού του, ιδιωτικού ονείρου (τα όνειρα, άλλωστε, τον συνόδευαν μέχρι το τέλος της πορείας του), ενώ συνέχισε με το υπό τον τίτλο «Συλλογή» (1970) βιβλίο του και με το αμέσως επόμενο «Επί πυγνή καθίσαι» (1972). Και στις τρεις αυτές συλλογές η επίδραση του Σεφέρη είναι εμφανέστατη, κυρίως από το περιήγητο «Μυθιστόρημα».

Από αυτό όμως (Το «Μυθιστόρημα») θα απομακρυνθεί, εκδίδοντας την τέταρτη κατά σειράν, υπό τον τίτλο «Ιχνογραφία» (1975), συλλογή του, για να επηρεαστεί, πλέον, από τη θαυμαστή εκείνη πυκνότητα, που του προσέφεραν τα «Τρία Κρυφά Ποιήματα», πάλι του Σεφέρη. Εξετάζοντάς την όμως βαθύτερα, η «Ιχνογραφία» μάς δείχνει εμφανέστατα την όλο και μεγαλύτερη κατάκτηση των εκφραστικών μέσων του Παπαγεωργίου, αλλά και την απόφασή του, όσον αφορά τον αταλάντευτο θεματικό δρόμο που θα ακολουθήσει για πάντα, από εδώ και μετά, κάτι που αν προσέξει κανείς, θα διακρίνει ότι η απόφαση αυτή ξεκινάει από το ποίημα «Οικογενειακό», κατά τη γνώμη μου το καλύτερο και τελευταίο (όχι τυχαία πάντως), της συλλογής αυτής:

Το Οικογενειακό δέντρο (έργο καθοριστικό για την ποιητική πορεία του Κώστα Γ. Παπαγεωργίου) είναι κατά κάποιον τρόπο η φυσική προέκταση της *Ιχνογραφίας* (1975), τόσο όσον

αφορά τη θεματική όσο και την εκφραστική του πλευρά. Έτσι, στιγμές, συγκυρίες και εκδοχές που τον άγγιξαν συγκινησιακά, βρήκαν στο οικείο του περιβάλλον τα αρμόδια πρόσωπα-σύμβολα (που η αγάπη του τα ανάγει συχνά σε ένα επίπεδο ομοιοσύνης), ενώ η έμμεση κυρίως γνώση και πληροφόρηση των ιστορικών «σημείων» (Μικρασιατική καταστροφή, Κατοχή, Εμφύλιος, ψυχρός πόλεμος), μέσα από την αφήγηση τρίτων, βοήθησε στο να αποκτήσουν τα γεγονότα περιέργες διαστάσεις και να φορτιστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε συχνά να «εισχωρούν» ως αίσθηση στο χώρο του ονείρου ή στο μεταίχμιο, μεταξύ αυτού και της πραγματικότητας (στην πιο απάνθρωπη πάντως εκδοχή της).

Στο *Σκοτωμένο Αίμα*, τα στοιχεία εκείνα που προοιωνίζονταν στο *Οικογενειακό δέντρο* ένα παρόν και ένα μέλλον σχεδόν τρομερό, τώρα πια όχι απλώς επαληθεύονται, αλλά επιπλέον αποκτούν και υπέρογκες διαστάσεις. Όλα σχεδόν τα ποιήματα του βιβλίου στοιχειοθετούν τη διαδρομή ενός κακού εφιάλτη, ο οποίος με μαθηματική ακρίβεια οδηγεί στο σωματικό και εκφραστικό αδιέξοδο («Α»), που δεν παύει ούτε στιγμή να το χαρακτηρίζει η περιγραφή μιας μακάβριας ερωτικής πράξης («Γ»), κατά τη διάρκεια της οποίας λαμβάνουν χώρα διάφορα συμβάντα, που μολονότι από πρώτη άποψη φαίνονται ανεξάρτητα, εντούτοις αποσκοπούν στη δημιουργία μιας ατιμόσφαιρας πρόσφορης για την πρόοδο και το τελειώμα της.

Κρατώντας στα χέρια μου το επόμενο βιβλίο του Κώστα

Γ. Παπαγεωργίου *Κάτω στον Ύπνο*, και φέρνοντας στο νου μου όλο το μέχρι τώρα ποιητικό του έργο, οδηγούμαι στη διαπίστωση ότι αυτός δεν κάνει τίποτε άλλο από το να εξακολουθεί να συμπληρώνει κάθε τόσο μια μεγάλη, λες, σύνθεση.

Αλλά ας επανέλθουμε: η συλλογή ολόκληρη έχω την εντύπωση ότι είναι ένα και μόνον ποίημα, αποτελούμενο από σπονδύλους, που όλοι μαζί συνθέτουν μια «μυθιστορία» την οποία ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου «κέρδισε», κατεβαίνοντας εκεί όπου το εγώ του ανθρώπου απελευθερώνεται, γυρνά να επανασυνδεθεί με ένα ανεκπλήρωτο όνειρο, γεμάτο παιδικές, τραυματικές καταστάσεις και μέσα από την προσωπική, ή συλλογική πλέον μνήμη αναλαμβάνει να μαρτυρήσει την τραγική πορεία του ανθρώπου στη ζωή (γέννηση, αμεριμνησία, συνειδητοποίηση της μοναξιάς, θάνατος)· γυρνά να επανασυνδεθεί με έναν χώρο μέσα στον οποίο η λέξη γίνεται και πάλι σώμα που έρχεται σε ερωτική επαφή με το άλλο επίσης σώμα, τη γλώσσα, την όποια τροφοδοτεί σε αυτό το μονήρες παιχνίδι της με δύναμη, το αίμα και η θύμηση της γεύσης μιας πάλαι ποτέ απολεσθείσας πρωτόπλαστης, οργανικής σχεδόν ταύτισης και αλληλουχίας όλων αυτών των «σημαντικών» οργάνων· γυρνά να επανασυνδεθεί, ο κομμένος αυτός λόγος, με μια φρέσκια, παρά το ότι έρχεται μέσα από τα βάθη των χρόνων, ξαναγεννημένη ακεραιότητα. Επίσης, θα ήθελα να επισημάνω ότι το βιβλίο, εκτός από το επίπεδο του ύπνου, κινείται και στο επίπεδο του «ξύπνου» και ότι τα ποιήματα που αναφέρονται ευθέως στο χώρο του πρώτου είναι, κατά κάποιον τρόπο, καταγραφές ονείρων με συνειδητή προσπάθεια μέσω της στίξης και των γραμματικών «ανακολουθιών» να αποδοθεί το φευγαλέο και ασθματικό του ονείρου, ενώ τα ποιήματα που υποτίθεται ότι αναφέρονται στο χώρο του δευτέρου, δεν διαφέρουν και πολύ από τα πρώτα, δεδομένου ότι και αυτά είναι απόρροια μιας κατάστασης που ελάχιστα απέχει από την κατάσταση του ύπνου.

Η *Κλεμμένη ιστορία* (2000) είναι μια συλλογή η οποία κατορθώνει με εκπληκτική επιτυχία να συγκεράσει στις σελίδες της όλες τις απόπειρες που επιχείρησε μέχρι τώρα ο ποιητής, με σκοπό να αυτοπροσδιοριστεί. Είναι μια προσπάθεια «ήπιου τερματισμού» της ποιητικής διαδικασίας-πορείας, θα έλεγα, ένα είδος ανακεφαλαίωσης, από τη μια μεριά όλων όσα επίμονα κατά καιρούς τον έχουν απασχολήσει και, από την

άλλη μεριά, είναι μια απόπειρα κατάθεσης της αίσθησης του τέλους (όχι μόνο του βιολογικού, αλλά και του εκφραστικού), η οποία αργά, πλην όμως επικινδύνως δραστικά, εδώ και χρόνια, τον διεμβολίζει. Τόσο έντονα μάλιστα ώστε, ακόμα και θεματικά, εκείνο που τον απασχολεί στο βιβλίο αυτό δεν είναι άλλο από το να αποδώσει όσο πιο παραστατικά γίνεται (πράγμα που το κατορθώνει με απόλυτη επιτυχία) την πορεία ενός ανθρώπου ανάμεσα σε δύο μήτρες: στη μήτρα της μάνας εκείνης απ' όπου βγήκε και τη μήτρα της μάνας εκείνης οπου, τέλος, θα εξαφανιστεί.

Τέλος δε, αν και ένα μεγάλο μέρος του υλικού επικοινωνεί συνήθως με νεκρούς, παρ' όλ' αυτά τίποτα το απαισιόδοξο δεν υπάρχει εδώ, αφού μια νηφάλια οδύνη αναδίδει ένα υπέροχο φως, το οποίο «στολίζει» λυτρωτικά ολόκληρο το βιβλίο. Ένα βιβλίο, όπου η βαθιά ουσία της ποίησης βρίσκεται διάχυτη, σε κάθε στιγμή, μπροστά μας. Ένα βιβλίο, όπου η καθαρότητα της έμπνευσης ακόμη, γνωρίζει όμορφα, και με χέρι σταθερό να το απογειώνει. Ένα βιβλίο, όπου τα εκφραστικά του μέσα έχουν την εκπληκτική ικανότητα να τονίζουν με τη μεγαλύτερη αμεσότητα επίσης, τα υψηλών προδιαγραφών τραγικά του κρεσέντα, καθιστώντας το έτσι σπουδαίο και δυνατό και όχι μόνο ανάμεσα, όπως θα έγινε αυτονόητο, σε αυτά τα προηγούμενα του Παπαγεωργίου.

Εδώ κλείνει ο πρώτος μεγάλος, σπουδαίος κύκλος της ποιητικής πορείας του Κώστα Γ. Παπαγεωργίου. Δυστυχώς, όμως ο χώρος που μας άφησε το «φευγιό» του, δεν μου επιτρέπει να κάνω έναν (έστω και σύντομο) σχολιασμό και στις επόμενες συλλογές του. Θα επανέλθω, όμως, δοθείσης ευκαιρίας. Αλλά και αν δεν επανέλθω εγώ, θα επανέλθουν άλλοι, ειδικότεροι από μένα, για χρόνια πολλά χρόνια, για δεκαετίες και δεκαετίες· κυρίως, μάλιστα οι νεότεροι ποιητές, των οποίων η ζωή μέσα σε όλα τα δεινά που τους επισυσσώρευσε τούς έκανε και το μεγάλο δώρο να τους ωθήσει να μπουκ από το ξεκίνημά τους σχεδόν, στα πιο βαθιά νερά της ποίησης καθώς και στα πιο εσωτερικά τοπία της ψυχής· όπως ακριβώς συνέβη και με τον Παπαγεωργίου, ο οποίος με επιμονή αθόρυβη αλλά και με αυταπάτηση απαράμιλλη, τούς έδειξε εγκαίρως τον δρόμο που αυτοί έπρεπε να ακολουθήσουν, έτσι ώστε να βρεθούν ευθύς εξαρχής στην ουσία της τέχνης τους, χωρίς το ελάχιστο χάσιμο πολύτιμου χρόνου.

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η πρόσληψη: τέσσερις γενικές αρχές

—Γιώργος Βέης—

A

«Αν ήταν όλα πλήρη νοήματος θα έφτανε να δώσω ένα ζεστό φιλί στους ηττημένους. Και αν ήταν πράγματι όλα πλήρη νοήματος η μουσική θα έμοιαζε δίχτυ ξηλωμένο από παντού με ξέπλεκα τα κύματά της βουρκαωμένα. Ενώ αν ήταν όλα πλήρη νοήματος τα δάχτυλα χωρίς την γύρη της αφής δεν θα ήξεραν τα χρώματα να ξεχωρίσουν». Πρόκειται για την κομβική ετυμηγορία με τίτλο «Χωρίς την γύρη της αφής», όπως αποτυπώνεται στην ποιητική συλλογή του Κώστα Γ. Παπαγεωργίου με τίτλο *Εγώ το μαύρο θα κρατάω του θανάτου* (Κέδρος, 2016). Η αντιστροφή των δεδομένων της τυπικής θέασης του πραγματικού εγχαθιστά τον αυτούσιο χωρόχρονο του πολυσήμου νέου αναστοχαστικού πεδίου, του λεγομένου *διάφορου*. Φρονώ ότι οι συνειδητά επιλεγμένες γραμματικές εικόνες, η μία μετά την άλλη, καταδηλώνουν, ότι η γλώσσα δεν επιχαίρει από στροφή σε στροφή, επειδή φτάνει εδώ πανηγυρικά

στα άκρα των τεταμένων εμπεδώσεών της, αλλά μέσα από το ξέσπασμά της συμμετέχει κι αυτή στην καταβύθιση του εγώ στην ίδια του την ομωγή, που είναι, οίκοθεν νοείται, η ομωγή του είδους μας ενώπιον μιας σαφώς αδιάφορης φύσης για όσα συμβαίνουν στον άνθρωπο, υποψιασμένο ή μη περί της ματαιότητας του κόσμου.

B

Συνεχίζω την παράθεση αφορμών ανάγνωσης και διερμηνείας: «Ένας ευαίσθητος άνθρωπος δεν μπορεί παρά να λιμοκτονεί στη θέα του φθινοπώρου, όταν η κάθε ιθαγένεια ταλαντεύεται ανάμεσα στη στέρηση και την ιδιοτελή φιλανθρωπία. / Ή ανάμεσα στο σαν ψεύτικο όμορφο και στο αληθινό ηλιοβασίλεμα της μακρινής πατρίδας του άστεγου». Μαθαίνω, συν τοις άλλοις, να διαβάζω τη λέξη «άστεγος» στο *Παιδικό κουρείο* (Κέ-

δρος, 2013) ως κυριολεξία, η οποία αφορά στην ίδια την υπόσταση του είναι εν γένει. Δεν υφίσταται καμιά αντίφαση. Το ον αναπαράγεται, αναβαθμίζεται. Η μεταφυσική τίθεται στην υπηρεσία μιας εξομάλυνσης των αγκυλώσεων της κατεστημένης πρόσληψης του κόσμου και των όποιων συμφραζομένων του. Οι αλληλουχίες απροσδόκητων αφορισμών, οι αμφισημίες των κρίσιμων φαινομένων του βίου, οι κύριες ανταποκρίσεις μεταξύ ύπαρξης και μη ύπαρξης και βεβαίως οι διαχρονικές, υποδόριες σχεδόν πάντα, διασυνδέσεις υποκειμένων και αντικειμένων επιβεβαιώνονται, αποτυπώνονται και ταξινομούνται με υποδειγματική νηφαλιότητα.

Μάλιστα στο *Παιδικό κουρείο* το τοπίο προκύπτει ως μεγέθυνση του ονειρικού, ατομικού καταπιεσμένου. Ενοικώ σ' αυτό από την πρώτη αναγνωστική επαφή. Το δε μέγα πρόβλημα του χρόνου, ως καθαρά οντολογικής παραμέτρου, αναφάνεται ως διηλεκτής γόρδιος δεσμός. Ή ως επτασφράγιστο βιβλίο, το οποίο μπορεί ν' ανοίξει φαντασιακά σ' έναν άλλο κόσμο παραστάσεων, πιθανώς ειλικρινέστερων. Επαφίεμαι εν συνεχεία στη φιλότητα του ευφυώς επιλεγμένου ρήματος. Τα όσα συν-βιώνω συνιστούν ασφαλώς υπόθεση παραγωγικών ωσμώσεων. Κοντολογίς, το τοπίο δεν παρωδεί την πραγματικότητα. Απλώς την προεκτείνει ευεργετικά. Ξαναδιαβάζω τα εξής, όπως με συναντούν άλλη μια φορά σήμερα στο *Παιδικό κουρείο*: «Ένα λουλουδί μπορεί να μην ερμηνεύει τον κόσμο, ερμηνεύει ωστόσο το χρώμα του που είναι μια μουσική ανεξήγητη όσο και αν δεν ακούγεται./ Ίσως γιατί οι αποχρώσεις της απλότητας επιβάλλουν σιωπή αλλά σιωπή πραγματική και όχι ενός βιβλίου που διαρκώς μηρυκάζει τις σελίδες του».

Γ

Αντιλαμβάνομαι ότι η πνευματώση του υλικού στοιχείου, η *Vergeistung* του Φρίντριχ Νίτσε, συνεπάγεται την εξόφθαλμη ευεργετική ρήξη με τα φετίχ της γνώσης, με την τυποποίηση δηλαδή της πρωταρχικής αντίληψης. Η ταχύτητα πρόσληψης δεν μειώνεται. Το ιδιόλεκτο συγκρότημα του ποιητή καθορίζει με ευκρίνεια τη δράση των γραμματοσυντακτικών συνδυασμών. Το δε αίτημα της συγκλήρωσης των ποικίλων στοιχείων της κρίσιμης εμπειρίας ικανοποιείται κατά τρόπο υποδειγματικό. Άλλωστε καίριες εκφάνσεις του δημιουργικού λόγου, όπως αυτή που παρατίθεται λίγες αράδες πιο πάνω, πιστοποιούν, μεταξύ άλλων, την τήρηση των πολιτικών σύνθεσης, οι οποίες οργανώνουν το ποίημα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε «αφενός, να μπορεί θεωρηθεί μια μαγική επωδός, θεμελιωδώς ένα θέμα ήχου και της δύναμης του ήχου να δένει τις αντιλήψεις του σώματος και του νου μας σ' ένα ακουστικό πλέγμα· αφετέρου, να συνιστά την απόδοση σοφών και αληθινών νοημάτων που καθοδηγούν τη συναισθηματική μας επιβεβαίωση με την ευφυή διάταξη και εξέταση της ανθρώπινης εμπειρίας».

Η ρηματική ένταση δεν προτίθεται να υποχωρήσει. Έτσι, τα πράγματα μεταστοιχειώνονται σε μετα-αλήθειες. Η ροή των σημειωμένων επιβάλλει τη δική της νομοτέλεια. Απομονώνω τα εξής για τις ανάγκες της εποπτικής στιγμής από την προαναφερόμενη συλλογή *Εγώ το μαύρο θα κρατάω έως θανάτου*: «Τόσο άδειος που έγινα πουλί. Τόση σιωπή που ακούγομαι τραγούδι αλλ' αν το τραγούδι ζήλευε την ειλικρίνεια

μιας μαργαρίτας δεν θα είχε τι να πει στο μάδημά του. Μπορεί επειδή η διαφάνεια υπερισχύει του χιονιού και όταν συμβαίνει αυτό τον τελευταίο λόγο η λάσπη θα έχει». Τα συγκεκριμένα στοιχεία της εξ αντικειμένου πραγματικότητας, αλλά κι εκείνα τα υλικά, τα οποία εμφανώς κατάγονται κατευθείαν από την ενδοχώρα του αμιγώς φαντασιακού δεν αντιστρατεύονται το ένα το άλλο. Ούτε εποφθαμιούν τη βαρύτητα του όλου διαβήματος των στίχων. Επικρατεί εν ολίγοις η λειτουργική, συνάφεια νοουμένων και απτών. Άλλωστε γνωρίζουμε από το αναγνωστικό μας παρελθόν ότι όντως: «υπάρχει ένας πραγματικός χώρος, χωρίς διάρκεια, όπου όμως τα φαινόμενα εμφανίζονται και εξαφανίζονται ταυτόχρονα με τις συνειδησιακές μας καταστάσεις. Υπάρχει μια πραγματική διάρκεια, της οποίας οι ετερογενείς στιγμές αλληλοδιεισδύουν, της οποίας όμως κάθε στιγμή μπορεί να συσχετισθεί με μια κατάσταση του εξωτερικού κόσμου που της είναι σύγχρονη, και να διαχωρισθεί από τις άλλες στιγμές μέσω αυτού του συσχετισμού».

Δ

Προκαθορίζοντας τη λυσιτελή ολοκλήρωση του πρωταρχικού κειμενικού σχεδίου, η τακτική των λεκτικών συνταγμάτων προβάλλει καλειδοσκοπικά κρίσιμες στιγμές της εν εγρηγόρσει ύπαρξης, ιδίως σε ό,τι αφορά το πέρασμα από το απρόσωπο ή διαφορούμενο, συχνά πυκνά βασανιστικό ή και ισοπεδωτικό νυν στο μέγα άδηλον του επέκεινα. Διακρίνω, εκτός των άλλων, την «Επόμενη μέρα», όπως ακριβώς απαντά στο *Εγώ το μαύρο θα κρατάω του θανάτου*: «Μπροστά στη μισάνοιχτη πόρτα της επόμενης μέρας με ακόμα οι ώρες της τόσο νωπές και ασχημάτιστες· δεν διακρίνονται μα όλες μαζί ένα κράμα μουντό και αξεδιάλυτο κάνουν. Εγώ κρατημένος και σαν από προαίσθημα κακό δεν θέλω να μπω –ας βουίζουν στ' αυτιά μου τα επόμενα– παριστάνω ότι δεν και ότι δήθεν ανέμελα ρίχνω πέτρες στις περασμένης νύχτας το παράθυρο. Ακούω σπασίματα γυαλιών και τότε σκέφτομαι μπορεί κάποιος δικός μου αγαπημένος να χαμογελάει κρυφά».

Συνοψίζω: το ποιητικό υποκείμενο επείγεται να ακυρώσει εκ προοιμίου το δεδομένο πλαίσιο των ψευδαισθήσεων, καθώς προετοιμάζεται να αναβαθμισθεί σε οραματικό Εαυτό. Η συγκλήρωση των δομών του εγώ, του άλλου και του Πράγματος είναι όντως επιφανής. Η ομολογία πίστης στη δυνατότητα συνειδητής αυθυπέμβασης της κρίσιμης, πρωτοβάθμιας εντύπωσης και της συνακόλουθης αναβάθμισής της σε Υπεραίσθηση τεκμαίρεται άλλωστε σε πλείστα όσα σημεία των ποιητικών κρυσταλλώσεων. Από την αρχή ως το τέλος των εξομολογήσεων το ποιητικό ρήμα διατηρεί το δικαίωμα να αποφαίνεται και εκ μέρους μιας απώτερης, καθόλα υπαρκτής συλλογικής ψυχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΩΝ

1. Seamus Heaney, *Η κυβέρνηση της γλώσσας*, μετάφραση: Ερωτόκριτος Μωραΐτης, Εκδόσεις Πατάκη, 2008.
2. Ερρίκος Μπερξόν, *Άμεσα δεδομένα της συνείδησης*, μετάφραση: Κωστής Παπαγιώργης, Εκδόσεις Καστανιώτη, 1998.

ΣΤΙΣ ΚΟΡΥΦΕΣ ΤΩΝ ΗΧΩΝ ΤΟΥ Κ.Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ (1945-2021)

—Γιώργος Μπλάνας—

*Στις κορυφές των ήχων ό,τι ανθεί σημαίνει.
Στα δόντια τους τσακίζονται η τρέλα και η ζωή.
Τώρα κυοφορώ τα σπλάγχνα μου.
Δρα το μελάνι αλλά σωπαίνει το χαρτί.*

Κ. Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Με τον ποιητή, που αποχώρησε στον τόπο της ζωής που λέγεται θάνατος, με συνέδεε η πρώτη μου εμφάνιση στα γράμματα —ούτως ειπείν— όταν δημοσιεύθηκαν δύο ποιητικά φελλίσματά μου στο ιστορικό περιοδικό *Γράμματα και Τέχνες*, το οποίο διηύθυνε. Φυλώ αυτόν τον δεσμό σαν ιερό κειμήλιο. Στην μνήμη του καταθέτω την άποψή μου για τον ποιητικό λόγο του, τον οποίο μελετούσα πάντα με το ενδιαφέρον και την υποχρέωση —επιμένω επ’ αυτού— του λάτρη και υπηρέτη της ποιητικής στοχαστικής πρακτικής.

Στην ποίησή του, κατατίθεται με διαύγεια το «τι» και «πώς» του ποιητικού συμβάντος, κατά το μέρος που του ανήκει. Αυτή η κατάθεση χαρακτηρίζεται από μια βασανιστική ευθύτητα, αν όχι βία, στο άνοιγμα των πληγών που προκαλεί κάθε γενναίο ποίημα, αλλά και από μια συγκλονιστική διάθεση συνδρομής στην περιθάλψη των παθών του αναγνώστη. Προφανέστατα, για τον Παπαγεωργίου, οι ήχοι, τα «λαλούμενα» είναι βουνά, με κορυφές υπερήφανες, ελεύθερες. Οι κορυφές αυτές έχουν εγκαταλείψει την τρομερή πυκνότητα της γης και έχουν στραφεί προς την ανοιχτότητα του σύμπαντος. Πάνω σ’ αυτές τις κορυφές ανθίζουν τα νόηματα. Γιατί; Διότι κάθε νόημα απαιτεί μιαν ενέργεια πλήρωσης της θέας του κόσμου, μια θέαση του ουσιώδους. Μόνο από την κορυφή μπορεί κανείς να δει ολοκληρωτικά την βλάστηση του Είναι μέσα στον κόσμο. Γι’ αυτό, ο μεγάλος φιλόσοφος της ποιητικής γλώσσας, ο Andrey Belly, κατέφυγε στη φύση και τα στοιχεία της, προκειμένου να περιγράψει τις λειτουργίες της γλώσσας, στο μνημειώδες έργο του, *Glossolalia*. Τα «λαλούμενα» πρέπει να σπάσουν τον φράχτη των δοντιών, να εκφωνηθούν, για να αποτελέσουν μηνύματα με νόημα στη διαρκή επικοινωνιακή διαδικασία, που συναρμολογεί τις πράξεις και τις σκέψεις και τα πάθη ενός έλλογου ζώου σε ζωή. Εκεί, λίγο πριν την άρθρωση, η ήδη αφομοιωμένη από την γλώσσα ζωή συντρίβεται πάνω στη δίψα του υποκειμένου να θραύσει τα συμπαγή νοήματα της ψυχικής πείρας και να εκφωνήσει την επιθυμία του. Στον «φράχτη των δοντιών» δίνεται μια τρομακτική μάχη ανάμεσα στη ζωή των τυποποιημένων νοημάτων και την εξεγερμένη τρέλα. Μια μάχη με απώλειες και στα δύο μέρη. Τότε απλώνεται η σιωπή της αδυναμίας να αρθρωθούν δύο ήχοι ταυτόχρονα. Τότε, το υποκείμενο συνειδητοποιεί το σώμα του, την υλική προϋπόθεση της γλώσσας και της σκέψης. Βυθίζεται στην οργανική ειρκτή, που του απαγορεύει τον κατεξοχήν ήχο της ηγεμονίας του απέναντι στον κόσμο. Και πρέπει να ζαρώσει σε μια γωνιά του αιματηρού και σκοτεινού κελιού του, ή να εγερθεί και να παράγει το σώμα του ως δημιουργικό υποκείμενο, να κυοφορήσει τα σπλάγχνα του, αφού τελικά μόνο με ήχους μπορεί να τα εντοπίσει: μόνο με τον πόνο, που γεννιέται βουβός, αλλά αυτός ιδίως θέτει το πρόταγμα της άρθρωσης ως κραυγής. Αυτή η καταβύθιση, αυτή η

ανάληψη της κυοφορίας του σώματος, ως γλωσσικής προϋπόθεσης, παρέχει στο υποκείμενο τον ελιγμό της γραφής. Η γλώσσα είναι οντότητα που κινείται μέσα στο πεδίο του χρόνου. Η γραφή είναι οντότητα πολύ πιο αρχαία, πολύ κοντινότερη στην γεωγραφία των κυτταρικών συσχετισμών. Ήδη ένας πόνος δεν είναι ποτέ ακίνητος. Διατρέχει τον χώρο του σώματος, «γράφοντας» το δικό του ιερογλυφικό. Το υποκείμενο καταφεύγει στην γραφή. Το μελάνι διενεργεί την πράξη του γράφειν. Οστόσο, το χαρτί, ο χάρτης επί του οποίου θα χαραχθεί το σχήμα της ζωής είναι πάντα βουβό. Βουβό ναι, αλλά τώρα με έναν διαφορετικό τρόπο. Ήδη το γράμμα έχει δημιουργήσει ένα λατρευτικό αντικείμενο. Τώρα η σιωπή είναι καταναυκτική, μπορεί κανείς να την επισκεφτεί, σαν προσκυνητής, προκειμένου να γονατίσει με γαλήνιο πάθος μπροστά στην εικόνα του χρόνου, των ηλικιών, που αποτελούν τώρα μια αιωνιότητα δοσμένη απλόχερα στο βλέμμα. Το κείμενο είναι το σώμα μεταστοιχειωμένο στη διάρκεια των τραγικών προσπαθειών του να μιλήσει δίχως να δαπανήσει τον παραμικρό χρόνο, να πει τα πάντα μ’ έναν μόνον ήχο. Πρόκειται για ένα είδος εξουσίας, από την οποία ο ποιητής μπορεί να ξεφύγει μόνο με την απελευθερωτική δράση του αναγνώστη, ο οποίος θα επωμιστεί τη βασανιστική ευθύτητα, αν όχι βία, της σιωπής, εκθέτοντας τις πληγές του στη γενναιότητα των ποιημάτων. Ο ποιητής ήδη έχει φροντίσει για την περιθάλψη των αναγνωστικών παθών. Η χαρτογράφηση αυτή του ποιητικού συμβάντος που προκαλεί η γλώσσα του Κ. Γ. Παπαγεωργίου, αποτελεί νομίζω το πλαίσιο εντός του οποίου μπορεί να διαβαστεί «απολαυστικά»: για να θυμηθούμε τον Roland Barthes. Απολαυστικά: δηλαδή, απελευθερωτικά. Η διαδικασία αλήθειας που δρομολογεί η ποίηση του Παπαγεωργίου μπορεί να τελεστεί από τον αναγνώστη στη βάση των ζητούμενων της ελληνικής ποιητικής γραμματείας: εικόνες, σχήματα, ρυθμοί, κλπ. Μπορεί να τελεστεί, δηλαδή, εντός της Ιστορίας: άρα χειραγωγούμενη από την εξουσία του χαρτιού που σωπαίνει. Αλλά μπορεί να τελεστεί στη βάση των διεκδικήσεων του σώματος, του κόσμου, της γλώσσας, όπως ανήκουν αποφασιστικά στο αναγνωστικό υποκείμενο. Το σώμα είναι ήδη ένας κόσμος. Ο κόσμος είναι ήδη μια γλώσσα. Η γλώσσα είναι ήδη η μάχη για την επιθυμία. Ο Κ.Γ. Παπαγεωργίου μοιάζει να μην διαχωρίζει την ποιητική δράση από τον κριτικό στοχασμό. Όλα τα ποιήματά του είναι εφοδιασμένα με μια πρόταση οντολογικού προσδιορισμού του θέματος. Οι στίχοι περιστρέφονται γύρω από αυτήν την πρόταση, καταθέτοντας μάλλον επιχειρήματα, παρά συμπληρωματικές εικόνες. Εξάλλου, ο Κ.Γ. Παπαγεωργίου δεν έχει κανέναν ενδοιασμό να διαμορφώσει το ποίημα ελεύθερα, ακόμα και ως τμήμα πεζογραφήματος ή σύντομο στοχασμό. Είναι φανερό πως το είδος εκείνο της συγκίνησης που ζητά η επισημοποιημένη μέσω της εκπαίδευσης αρχή της συναισθηματικότητας, δεν τον αφορά. Μα ούτε προσπαθεί να γοητεύσει τον αναγνώστη. Να τον παρσύρει στην αυτονομία του ποιητικού στοχασμού θέλει. Η ποίηση του Κ.Γ. Παπαγεωργίου είναι φιλόξενη για τους αποφασισμένους να διεκδικήσουν την ποιητική διάσταση της ζωής τους. Τόσο φιλόξενη, που δεν περιορίζεται καν από τα ίδια τα ποιήματα.

ΞΟΡΚΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ Ή ΜΕΛΕΤΕΣ ΘΑΝΑΤΟΥ;

—Βαγγέλης Χατζηβασιλείου—

Με εφαλτήριο το μοναδιαίο ποίημα *Κλεμμένη ιστορία* (2000), το οποίο διαγράφει μια διαδρομή από την ποίηση προς την πρόζα, με κέντρο μια ψυχαναγκαστική γλωσσική διαταραχή, όπου κυριαρχούν η έντονα συνειρμική (έως και αποδομητική) λειτουργία της μνήμης, η ισχυρή εσωστρέφεια και ο αυτοεγκλωβισμός, ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου θα στραφεί, σε όσες ποιητικές συλλογές θα ακολουθήσουν μέχρι και τον θάνατό του, στη μορφή του πεζού ποιήματος, το οποίο και θα αποτελέσει εφεξής την πάγια φόρμα της έκφρασής του. Σκοπεύω να μελετήσω αυτή την πορεία συστηματικά στο μέλλον, αλλά για την ώρα, που είναι η πικρή ώρα των πρώτων, άτακτων απολογισμών, θα μείνω στα δύο τελευταία ποιητικά του βιβλία, στο *Έκτακτο Δελτίο Καιρού* (1918) και στο *Σωσίβιο χώμα* (2020), δημοσιευμένο μερικούς μήνες μόνο προτού επέλθει το μοιραίο.

Τα σαράντα πεζόμορφα ποιήματα που φιλοξενούνται στο *Έκτακτο Δελτίο Καιρού* είναι αριθμημένα: υπόμνηση ενδεχομένου πως αποτελούν τις υποενότητες, τις μονάδες ή τα κεφάλαια μιας ενιαίας αφηγηματικής σύνθεσης που κάνει κάτι παραπάνω από το να συγκρατεί έκκεντρους θεματικούς κύκλους, όπως κατά κανόνα συμβαίνει σε μια ποιητική συλλογή. Πρόκειται για ποιήματα που φιλοτεχνούν, όπου ή όπως κι αν προσανατολίζονται εκάστοτε, έναν κοινό κορμό, ανακαλώντας εκ παραλλήλου πολλά από τα σταθερά μοτίβα της μακρόχρονης διαδρομής την οποία διένυσε η γραφή του Παπαγεωργίου είτε ως ποιητή τον κοιτάζουμε είτε ως πεζογράφο. Το πρωταγωνιστικό πρόσωπο δεν είναι στο *Έκτακτο Δελτίο Καιρού* απορρυθμισμένο κατά τον τρόπο με τον οποίο είναι απορρυθμισμένο στην *Κλεμμένη ιστορία*. Η γλώσσα του είναι και πάλι σπασμένη, η μνήμη λειτουργεί και πάλι συνειρμικά, η εσωστρέφεια και ο αυτοεγκλωβισμός δίνουν εκ νέου το παρών και ο ποιητικός ομιλητής πάσχει ξανά από μίαν ολοφάνερη διαταραχή – με σημαντικές, εντούτοις, αποκλίσεις και διαφορές. Εκκινώντας από τη διαταραχή του ποιητικού υποκειμένου, θα πρέπει να πω ότι δεν πηγάει πλέον από την καταπιεστική παρουσία μιας υπέρτερης γυναικείας παρουσίας, η οποία επηρεάζει την κάθε του λέξη και κίνηση, αλλά από ένα απέραντο αίσθημα απώλειας, από την αμέριστη οδύνη για κάτι που έχει χαθεί οριστικά, από την ακλόνητα εδραιωμένη πεποίθηση πως τα πάντα αποτελούν μίαν ανάμνηση ή μια προεξαγγελία θανάτου και πως ο βίος συνιστά έναν νεκρικό προθάλαμο χωρίς εξόδους αποχώρησης ή διαφυγής. Η μνήμη επίσης έχει τώρα τη διάθεση να αποσυρθεί (τα θραύσματά της λιγοστεύουν εμφανώς) μια και εκείνο που τείνει να επικρατήσει στο ποιητικό πεδίο είναι το παρόν. Ένα συνεχές, βασανιστικά επίμονο παρόν, που αναχωνεύει μέσα στην ατέλειωτη διάρκεια του πένθους του όλα τα γεγονότα του παρελθόντος, αποκλείοντας οποιαδήποτε μελλοντική προβολή και ελπίδα ή απαντοχή:

Ανοίγω φύλλο αγάπης και μοιράζω σπόρους παγετού αφού πριν με συλλαβές χλιαρές μαλακώσω ν' ακούγεται κάτι σαν ανασήκωμα πνοής. Αλλ' αν εκτιναχθεί στα ύψη ο υδράργυρος και σπάσει ο πυρετός λεπτό γυαλί κι ο ιδρώτας αν στεγνώσει αφήρητα και ανεπανόρθωτες πτυχές κοσμούν το μέτωπο χωρίς κανείς να ξέρει κάτι από ξημέρωμα κι επευφη-

μίες νερού μορφάζει ο πόνος περιορίζοντας την απουσία του θεού στις καθημερινές της διαστάσεις και μετρήσιμη την κάνει ανοίγοντας της νοσταλγίας τη θέα – ώστε πενθώ

Ο κατατεμαχισμένος, άστικτος και αφημένος στην ακατάσχετη ροή του λόγος του ποιητικού ομιλητή θα αποσύρει από τη σκηνή στο *Έκτακτο Δελτίο Καιρού* και κάτι άλλο: τις αποανθρωποποιημένες εσωτερικές μορφές του και την ανθρωποβόρα γεωγραφία του. Το σπαραγμένο σώμα της *Κλεμμένης ιστορίας* (εν πολλοίς, όμως, και των άλλων ποιητικών συλλογών του Παπαγεωργίου) είναι σαν να έχει κρυφτεί πίσω από τις κουίντες, επιτρέποντας μια κατά τόπους λυρική άνθιση της αφήγησης. Προσοχή, όμως, ας μην παρασυρθούμε. Δεν βρισκόμαστε ενώπιον μιας έστω και ελάχιστη προσωρινής ανάπαυλας του πένθους, δεν έχουμε να κάνουμε με ένα άρπαγμα από μίαν απρόσμενη, εξωγενή λαβή αποφόρτισης. Πρόκειται, αντιθέτως, για έναν στρατηγικά σχεδιασμένο λυρισμό, για μίαν ελεγεία λύπης που παραμένει επικεντρωμένη στο φάσμα του θανάτου. Σε μια τέτοια ελεγεία, εντούτοις, το σπαραγμένο σώμα και η ανθρωποφαγία μάλλον παρέλκουν, ως στοιχεία που κρατούν ακόμη μίαν επαφή με τη ζωή, έστω κι αν η ζωή έχει ταυτιστεί με τον διαμελισμό και την καταβρόχθιση. Το πένθος και το ταξίδι στο βασίλειο του θανάτου δεν αποδεσμεύουν σωματικό πόνο – το μόνο που κάνουν είναι να αποκαλύψουν το κενό της ύπαρξης στην πιο γυμνή του αλήθεια.

Πεζόμορφα και αριθμημένα είναι τα ποιήματα και στο *Σωσίβιο χώμα*, φτάνοντας τώρα τα τριάντα. Εκείνο που κυριαρχεί στο *Σωσίβιο χώμα* είναι, όπως και στο *Έκτακτο Δελτίο Καιρού*, η ακλόνητα εδραιωμένη πεποίθηση πως όλα γεννιούνται και πεθαίνουν ως ανάμνηση θανάτου. Και στα δύο βιβλία, ο ποιητικός αφηγητής επιμένει στο πένθος και στο αβυσσώδες υπαρξιακό κενό που σαλεύει με τεράστιες σκιές πίσω του. Η έμφαση, παρόλα αυτά, στο *Σωσίβιο χώμα* είναι έμφαση της γλώσσας: δεν υπάρχει ποτέ κάτι το οποίο να μην εκκινεί από τη γλώσσα και να μην καταλήγει σε αυτήν, δίχως την παραμικρή τάση οπισθοχώρησης. Ο Παπαγεωργίου, βέβαια, ήταν ανέκαθεν γλωσσοκεντρικός, τόσο στα πεζόμορφα όσο και στα υπόλοιπα ποιήματά του. Η γλώσσα, εντούτοις, εν προκειμένω διεκδικεί ένα καθεστώς απόλυτης αυτονομίας: πέρα από τον θάνατο, ή και ακριβώς εξαιτίας της απέραντης επικρατείας του, η γλώσσα αναλαμβάνει να υποδυθεί το αναφαίρετο υποκατάστατό του όχι μόνο στη ζωή, αλλά και στην τέχνη. Και η γλώσσα δεν είναι πια άλλο από πλησμονή, και καταλύτης, και ορυμαγδός, από λεκτική υπέρβαση και επέλαση, από μεταϊπερρεαλιστικό πανηγύρι ή από πολυσυλλεκτικό και πυρετικό διακείμενο, με παραπομπές είτε στο δικό της ποιητικό παρελθόν είτε στην ιστορία της ελληνικής ποίησης. Ένα ξόρκι για τον θάνατο και ταυτοχρόνως μια σπουδή και μια στοχαστική προετοιμασία θανάτου:

Τυχαίες διασταυρώσεις βλεμμάτων λάφυρο υφαίνουν ώστε από φως η ραφή δεν ενώνει αλλά κόβει στα δύο του τοπίου τη θέα. Της έπαρσης κουρέλι αναποφάσιστο κοσμεί τη φορά των πραγμάτων δέρμα τυμπάνου ο ουρανός κι ας άλλοτε άστρα έπεφταν θριαμβευτικά στα πόδια των περαστικών τριμμένος ήχος.